JOSEF PEJŠKA

CÍRKEVNÍ PRÁVO

II.

HIERARCHICKÝ ŘÁD CÍRKEVNÍ

CÍRKEVNÍ PRÁVO

se zřetelem
k partikulárnímu právu československému

SVAZEK DRUHÝ:

HIERARCHICKÝ ŘÁD CÍRKEVNÍ

NAPSAL

JOSEF PEJŠKA

doktor kanonického práva a profesor téhož předmětu
na theolog. ústavě redemptoristů v Obořišti u Dobříše

1937

Nákladem theologického ústavu CSsR. v Obořišti u Dobříše
Tiskem Československé akciové tiskárny v Praze

NIHIL OBSTAT.

Prof. Dr. Jos. Konst. Miklík C. Ss. R.,
censor.

IMPRIMI POTEST.

P. Joannes Haderka C. Ss. R.,
Sup. Prov.

Pragae, die 26. ianuarii 1937.

IMPRIMATUR.

Prael. Dr. Theophilus Opatrný,
vicarius generalis.

Pragae, die 28. ianuarii 1937.
N. E. 1294.

Veškerá práva vyhrazena.

Předmluva.

Obsah tohoto svazku čerpán převážnou většinou z první části druhé knihy zákoníku církevního (De clericis, can. 108—486). Řízení záležitostí církevních vkládá božské právo (can. 107) do rukou stavu duchovního, s výlukou laiků (can. 682—725). V »doslovu« knihy nalezneš přehled vystihující právní vztahy mezi církevní hierarchií a laiky, ve světle církevní demokracie.

Pro systematický rozbor řeholního práva (can. 487—681) není v tomto svazku místa, ježto řeholníkům nepřísluší přímá účast na vládní moci církevní. Nicméně jest v platném právu kanonickém šetřeno zájmů řeholních společností v té míře, že jsme nuceni krok za krokem věnovati pozornost mimořádným normám, upravujícím poměr řeholí k biskupům i k Svaté Stolici.

Dokonalá ústava monarchická, kterou zakladatel křesťanství, Ježíš Kristus, vyzbrojil svou církev, nebrání tomu nikterak, aby pod vrchním dozorem nástupce Petrova, římského papeže, nespravovali jiní podřízení pastýři větší nebo menší úseky církevního života mocí sobě přidělenou.

Souhrn těchto hodnostářů nazýváme církevní hierarchii. Výrazu ἱεραρχία užívá v církevní literatuře po prvé pisatel podvržených spisů »De coelesti hierarchia« a »De ecclesiastica hierarchia« (Dionysius Areopagita, Migne PG 3, str. 119 a 369). Sněm tridentský označuje slovem hierarchie moc ze svěcení (ses. 23, can. 6) neb vůbec veškerou církevní pravomoc (ses. 23, cap. 4).

Kodex kanonického práva podržel název ve smyslu stupňovité závislosti a podřízenosti církevních hodnostářů (subordinantur, can. 108, § 2). Hierarchie je tedy dvojího rázu, udávajíc buď stupně moci ze svěcení nebo stupně moci vládní (can. 108, § 3, can. 109).

Pokud účel spisu dovolil, zachoval jsem pořad církevního zákoníku. Bylo však nutno předeslati nauku o svěcení kleriků (can. 948—1011) dříve, než bylo přikročeno k výkladu práv a povinností osob duchovních (can. 118—144). Z důvodů praktických pojednávám souběžně o církevních úřadech (can. 145 až 195) a církevních obročích (can. 1409—1494). Souvislost a příbuznost látky mne zhusta přinutila doplniti právo osobní právem věcným (De rebus, can. 726—1551).

Mimořádně bohatá látka, kterou mi bylo zpracovati, přiměla mne psáti neobyčejně stručně. Jsem však přesvědčen, že vadu nepocítí čtenář, který bude současně sledovati kánony církevního zákoníku, jak budou udávány v textu.

Nebylo mi již dopřáno řádně prozkoumati nové vydání příručky: Hobza-Tureček, Úvod do církevního práva 1936.

Spisovatel.

V Obořišti 1936.

OBSAH.

Úvodem 1

Část prvá.
O STAVU DUCHOVNÍM VŮBEC.

Díl I. Vstup do stavu duchovního.

Čl. 1. **Pojem stavu duchovního** 1
1. Etymologie 1
2. Postřižiny (prima tonsura) 2
3. Stupně a počet svěcení 2
4. Svátost svěcení 3
5. Hierarchie 3
Čl. 2. **O světiteli klerikû** 4
1. Řádný světitel 4
2. Mimořádný světitel 5
3. Vlastni biskup 5
4. Propustný list 6
5. Okolnosti dimisorií 7
Čl. 3. **Osobní způsobilost svěcencova** 8
1. Pokřtěný muž 8
2. Svobodná volba stavu 8
3. Mravní příprava 9
4. Zákonné stáří 9
5. Vědecká příprava klerikû 9
6. Zákonná mezidobí 10
Čl. 4. **Nárok duchovních na výživné** (titulus ordinationis) 11
1. Vývoj práva 11
2. Právo platné 12
3. Titul stolní 13
Čl. 5. **O překážkách svěcení povšechně** 14
1. Pojem iregularity 14
2. Druhy iregularity 15
3. Seznam iregularit 16
Čl. 6. **Rozbor překážek** 17
1. Irregularitates ex defectu 17
2. Irregularitates ex delicto 19
3. Impedimenta simplicia 22
Čl. 7. **Odklizení překážek** 25
1. Bez dispense 25
2. Papežská dispense 25
3. Právo biskupovo 26
4. Právo zpovědníkovo 26
5. Vykonavatel papežského reskriptu 27

6. Trvalé delegace 27
Čl. 8. **Obřadnosti svěcení** 28
1. Listinné výkazy 28
2. Zkoušky 29
3. Veřejné ohlášky 29
4. Duchovní cvičení 30
5. Obřad 30
6. Dni svěcení 31
7. Místo svěcení 31
8. Zápis o svěcení 32
Čl. 9. **O příslušnosti duchovních k diecési** 33
1. Inkardinace 33
2. Exkardinace 33
3. Řeholní klerikové 34
Čl. 10. **Návrat do stavu laického** 36
1. Dobrovolné vystoupení 36
2. Dekret Svaté Stolice 37
3. Soudní výrok 37
4. Degradace 37
5. Návrat do stavu duchovního 38

Díl. II. Zvláštní právo duchovních.

Úvodem 38
Čl. 1. **Výsady stavu duchovního** 39
A. **Privilegium canonis** 39
1. Původ výsady 39
2. Podmět výsady 40
3. Platné právo 40
4. Státní sankce trestní 40
B. **Privilegium fori** 41
1. Starší právo 41
2. Ztenčení výsady 41
3. Platné právo 42
C. **Privilegium immunitatis** 43
1. Dějiny imunity 43
2. Právní podklad výsady 44
3. Právo československé 44
D. **Privilegium competentiae** 46
1. Právo kanonické 46
2. Právo civilní 46
Čl. 2. **Kladné povinnosti duchovních** 48
1. Zbožný život 48
2. Kanonická poslušnost 48
3. Vytrvalé studium 49
4. Celibát a čistota 51
5. Společný život 53
6. Kanonické hodinky 54
7. Duchovní stejnokroj 55
Čl. 3. **Záporné povinnosti duchovních** 58
1. Povinné ručení 58

2. Zaměstnání a zábavy stavu odporující 58
3. Nevhodná zaměstnání pro duchovní 60

Díl III. O církevních úřadech a obročích.

Úvodem 65

Čl. 1. **Pojem a druhy církevního úřadu a obročí** 65
1. Církevní úřad 65
2. Církevní obročí 66
3. Druhy církevních úřadů a obročí 67
4. Přednostní právo 68
5. Kanonické založení obročí 69
6. O právních změnách obročí 70

Čl. 2. **Obsazování úřadů a obročí** 72
1. Pojem kanonického obsazení 72
2. Udělovatel úřadu (papežské reservaty) 73
3. Čekatel úřadu 74
4. Věcné podmínky pro získání úřadu 75
5. Vliv státu na obsazování úřadů 76

Čl. 3. **Volební a postulační právo kanonické** 78
1. Pojem kanonické volby 78
2. Volební lhůta 79
3. Svolání voličů 79
4. Právo voličů 79
5. Skrutinium 80
6. Výsledek volby 81
7. Kompromis 81
8. Souhlas zvoleného 81
9. Potvrzení volby 82
10. Postulace 82

Čl. 4. **Podací právo patronovo** 83
1. Pojem patronátu 84
2. Dějiny patronátu 84
3. Druhy patronátního práva 85
4. Nabývání práva 85
5. Práva patronova 86
6. Výkon práva podacího 87
7. Věcná břemena patronova 87
8. Zánik patronátu 88
9. Odstranění práva patronátního 88
10. Státní právo patronátní 89

Čl. 5. **Ztráta církevních úřadů a obročí** 91
1. Zřeknutí 91
2. Sesazení 92
3. Správní odstranění 93
4. Přeložení 94
5. Záměna obročí 94
6. Státní předpisy 95

Část druhá.

VYKONAVATELÉ VLÁDNÍ MOCI V CÍRKVI.

Úvodem 96

Díl I. Papež a jeho pomocné úřady.

Čl. 1. **Papežův primát** 97
1. Založení primátu 97
2. Obecné uznání primátu 98
3. Právní obsah primátu 99
4. Bludné názory o primátu 100
Čl. 2. **Obsazení stolce papežského** 101
1. Uprázdnění úřadu 101
2. Označení nástupce 102
3. K dějinám volby papežské 102
4. Po čas sedisvakance 104
5. Voličové 104
6. Způsob volby 105
7. Vady při volbě papežské 105
8. Přijetí volby a korunovace zvoleného 106
9. Výsady a odznaky papežovy 107
Čl. 3. **Výhradní práva papežova** (causae maiores) 108
1. Obor věroučný 108
2. Bohoslužby 109
3. Zákonodárství 110
4. Soudnictví 111
5. Majetkové právo 111
Čl. 4. **Obecný sněm církevní** 112
1. Pojem sněmu obecného 112
2. Seznam sněmů obecných 113
3. Papež a sněm 113
4. Sněmovníci 114
5. Sněmovní usnesení 115
Čl. 5. **O kardinálech římské církve** 115
1. Vývoj právního zřízení 116
2. Stupně kardinálské hodnosti 116
3. Jmenování kardinálů 117
4. Úkoly kardinálů 118
5. Výsady kardinálů 119
6. Odznaky kardinálů 120
Čl. 6. **O římské kurii** 121
1. Pojem papežské kurie 121
2. Zaměstnanci kurie 122
3. Dějiny kurie 123
4. Jednací řád papežské kurie 125
Čl. 7. **Obor působnosti římských kongregací** 126
1. Congregatio Sancti Officii 126
2. Congregatio consistorialis 128
3. Congregatio de disciplina Sacramentorum 129
4. Congregatio Concilii 129

5. Congregatio negotiis religiosorum sodalium praeposita 130
6. Congregatio de propaganda Fide 132
7. Congregatio sacrorum rituum 133
8. Congregatio caeremonialis 134
9. Congregatio pro negotiis ecclesiasticis extraordinariis 135
10. Congregatio de seminariis et universitatibus studiorum 135
11. Congregatio pro ecclesia orientali 136
Čl. 8. **Papežské soudní dvory** (Tribunalia) 137
1. Sacra Poenitentiaria 137
2. Sacra Rota Romana 139
3. Signatura Apostolica 140
Čl. 9. **Výpravní úřady papežské** (Officia) 141
1. Cancellaria Apostolica 142
2. Dataria Apostolica 142
3. Camera Apostolica 143
4. Secretaria Status 144
5. Secretaria brevium ad principes 144
6. Secretaria epistolarum latinarum 144
Čl. 10. **O papežských vyslancích** (legati) 145
1. Dějiny 145
2. Legati a latere 146
3. Nuntii 147
4. Legatinati 147
Čl. 11. **O patriarších a primasech** 149
1. Vznik důstojnosti 149
2. Národní patriarcháty 150
3. Latinští patriarchové 150
4. Čestní patriarchové 150
5. Primasové 151
6. Sněmy plenární 152
Čl. 12. **O metropolitech** 152
1. Vývoj právního zřízení 153
2. Právo dekretální 153
3. Právo platné 154
4. Pallium 155
5. Metropolitní kříž 157
6. Sněm provinciální 157
7. Biskupské porady 158
Čl. 13. **Apoštolští vikáři a prefekti** 159
1. Dějiny misijního práva 159
2. Dosazování v úřad 160
3. Pravomoc v misiích 160
4. Poměr k misionářům 161
5. Styky s papežskou kurií 161
6. Residenční povinnost 162
7. Poradní sbor a sněmy 162
8. Výsady misijních prelátů 162
9. Výměna osob 163
Čl. 14. **O apoštolských administrátorech a nižších prelátech** 164
1. Pojem hodnosti 164
2. Důvody jmenování 164

3. Pravomoc 164
4. Zánik úřadu 165
5. Prelati inferiores 165

Díl II. Diecésní biskup a jeho pomocníci.

Čl. 1. **Dosazování biskupů v úřad** 166
1. Původ úřadu 167
2. Hierarchický stupeň biskupů 167
3. Druhy biskupů 168
4. Výběr osob 169
5. Osobní způsobilost kandidátova 172
6. Udělení pravomoci 172
7. Uvedení v úřad 172
Čl. 2. **O právních závazcích biskupů** 173
1. Moc zákonodárná a výkonná 173
2. Úřad kazatelský 174
3. Censura knih 174
4. Povinnost residenční 175
5. Mše svatá pro populo 175
6. Styk se Svatou Stolicí 175
7. Kanonická visitace 176
8. Diecésní synoda 177
9. Správa semináře 178
Čl. 3. **O právech a výsadách biskupů** 179
1. Výkony pontifikální 179
2. Svátost biřmování 179
3. Mše svatá 180
4. Zpovědní pravomoc 180
5. Svěcení duchovních 181
6. Konsekrace chrámů a posvátných předmětů 181
7. Zřizování oratoří 182
8. Církevní umění 182
9. Benedikce opatů 183
10. Pravomoc na řeholníky 184
11. Výsadní práva biskupů 184
12. Pomocný biskup 185
13. Pocty biskupu příslušející 185
Čl. 4. **O biskupské kurii** 186
1. Generální vikář 187
2. Kancléř 189
3. Notáři 190
4. Synodální examinátoři 190
5. Faráři konsultoři 191
6. Biskupský oficiál 191
7. Synodální soudcové 191
8. Vyšetřující soudce 192
9. Soudní referent 192
10. Soudní notář 192
11. Strážce spravedlnosti 193
12. Ochránce manželského svazku 193

13. Soudní poslové 193
14. Správa diecésního majetku 194
Čl. 5. **O kapitulách kanovníků** 194
1. Historický vývoj 194
2. Druhy kapitul 196
3. Zřizování kapitul 196
4. Jmenování kanovníků 197
5. Kapitulní hodnosti (dignitates) a úřady (officia) 198
6. Kapitulní stanovy 200
7. Poměr kapituly k biskupovi 200
8. Kanonické hodinky 201
9. Konventní mše 202
10. Poměr kapituly k dómskému faráři 202
11. Residenční povinnost 202
12. Kanovnické prebendy 203
13. Přednosti a výsady kanovníků 203
14. Diecésní konsultoři 204
15. Uprázdnění stolce biskupského 204
Čl. 6. **O venkovských vikářích** 205
1. Původ úřadu 206
2. Osoba vikářova 206
3. Dozor na církevní kázeň 207
4. Kanonická visitace 207
5. Péče o choré faráře 207
6. Vikariátní schůze (collationes, conferentiae) 207
7. Zpráva o stavu vikariátu 207

Díl III. O faráři a jeho pomocnících.

Čl. 1. **Vývoj farního zřízení** 208
1. Dějiny 208
2. Platné právo 209
3. Druhy farářů 210
4. Zdroj farářovy autority 211
Čl. 2. **Nabývání farního úřadu a obročí** 212
1. Udělovatel 212
2. Vlastnosti čekatelovy 212
3. Farní konkurs 213
4. Konkurs v provincii pražské 214
5. Kanonická sponse 215
Čl. 3. **Práva vyhrazená faráři** 215
1. Slavný křest 215
2. Přijímání nemocných 216
3. Viaticum a poslední pomazání 216
4. Ohlášky a oddavky 217
5. Pohřební právo 218
6. Žehnání domů 220
7. Veřejné průvody, poutě a svěcení 221
8. Jiná práva farářova 221
9. Farářovy důchody 222
Čl. 4. **Povinnosti farářovy** 223
1. Duchovní správa 223

2. Residence 223
3. Mše svatá pro populo 224
4. Bohoslužby 225
5. Náboženská výchova dítek 225
6. Kázání 226
7. Péče o nemocné 226
8. Charitativní činnost 227
9. Farní knihy 227
10. Správa farního majetku 228
11. Obsazování nižších úřadů 229
Čl. 5. **O farářových zástupcích a pomocnících** 229
1. Vicarius actualis 230
2. Vicarius oeconomus 230
3. Vicarius substitutus 231
4. Vicarius adiutor 231
5. Vicarius cooperator 231
6. Ecclesiae rectores 232
Doslov. O právním stavu laiků v církvi 233
A. Úkoly laiků 233
B. Práva a výhody laiků 234
Ukazovatel jmenný 237
Ukazovatel věcný 243

ČÁST PRVÁ.

O STAVU DUCHOVNÍM VŮBEC.

ÚVODEM. Zákon Mojžíšův vyhrazoval úřad velekněžský (sacerdos magnus, 3. Mojž. 21, 10, kníže kněžské, princeps, 2. Paralip. 24, 6) prvorozenému z rodu Aronova. Ostatní bezvadní členové rodu Aronova zastávali kněžství. Levité, čili pomocníci kněží, byli výlučně vybíráni z kmene Levi (4. Mojž. 18, 20; 5. Mojž. 18, 1—5).[1]) 1

V církvi křesťanské jest stav duchovní stavem *dobrovolným* stejně jako stav řeholní (can. 538) a manželský (can. 1035). Kdo nutí druhého k stavu duchovnímu z jakýchkoli pohnutek (cogere) neb odvádí kanonicky schopného od svěcení (avertere), dopouští se křivdy (nefas, can. 971) a je stíhán pro násilí církevní klatbou (can. 2352).

V podstatě je obsahem tohoto spisu výklad o oboru působnosti církevních hierarchů, podaný sestupným pořadem (can. 215—486). Dlužno však předeslati povšechné právní poučení o stavu duchovním (De clericis in genere, can. 108—214).

V této části pojednáme: o svobodné volbě duchovního stavu a způsobilosti kandidátů, o svěcení a přípravě svěcenců, o kanonických překážkách, o právech, výsadách a povinnostech kleru, o návratu do stavu laického, o úřadech a obročích, o právu volebním, podacím a postulačním.

Díl I.: VSTUP DO STAVU DUCHOVNÍHO.

Čl. 1. Pojem stavu duchovního.

(Can. 108—110, 948—950.)

Gratian, can 7, Caus. 12, qu. 1; - *Řehoř. IX.*, Decretales, l. 1, tit. 11—14, 17—22; - *Sněm tridentský*, ses. 23; - *Thomassin*, Vetus et nova ecclesiae disciplina; - *Benedikt XIV.*, De synodo dioecesana, l. 8, cap. 9; - *Scherer*, Handbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1886, str. 312, násl.; - *Gasparri*, Tractatus canonicus de sacra ordinatione, 1893, 1894, 2 části; - *Wernz*, Ius decretalium, sv. 2, 1906, n. 14, násl.; - *Sägmüller*, Lehrbuch des katholischen Kirchenrechts, sv. 1, 1914[3], str. 194, násl.

1. ETYMOLOGIE. Řecký výraz κλῆρος (= sors, haereditas, los) označuje obecně duchovní stav.[2]) *Sv. Jeronym* († 420) hledá původ slova ve výrocích, 2

[1]) *Miklík*, Biblická archeologie, 1936, str. 92, 97, 102.

[2]) κλήρωσις = losování, κληροῦν = voliti losem.

že osoby duchovní jsou »de sorte Domini«, neb že Bůh jest jejich údělem.[1]) *Sv. Augustin* († 430) myslí na volbu apoštola Matěje, voleného losem.[2]) Podobně soudí sv. *Isidor Sevilský* († 636)[3]) a papež *Inocenc III.*[4])

Latinští národové podrželi spíše název clerus, clericus, ecclesiasticus, kdežto Slovanům je běžnějším výraz: duchovní, sviaščenik, duchovník.[5]) K n ě z e m slul v staročeštině světský pán, kníže.

2. **POSTŘIŽINY** (prima tonsura). Branou do stavu duchovního je církevní obřad zvaný tonsura (can. 108, § 1). Vyšší stupeň askese brání duchovním pěstovati kult vlasů, comam nutrire.[6]) Částečné odstranění vlasů světitelem to naznačuje.

Forma tonsury nebyla vždy stejná. Klerikové ponechávali si pouze věnec vlasů (corona, tonsura Petri), neb holili celou hlavu (tonsura Pauli), neb jen na přední části hlavy (tonsura Ioannis), kterou kdysi hájili Britové. Některé církevní sněmy zakazovaly tonsuru po způsobu španělských heretiků, kteří holili kroužek vlasů na temeni hlavy (in modum sphaerae.[7]) V řádu benediktinském vešel v obyčej vyholený věnec kolem hlavy.[8])

Původně nebylo obřadu pro udělování postřižin. Od 6. století rozmohl se zbožný obyčej, že rodiče zasvěcovali dítky službě Boží již od nejútlejšího věku. Nejsouce zatím schopni svěcení, byli hoši (oblati) biskupem neb opatem opatřeni pouze klerikální tonsurou a tím včleněni do stavu duchovního se všemi právními důsledky.[9])

Právo na postřižiny má pouze žadatel chovající úmysl vytrvati ve stavu duchovním (animus clericandi) a vzbuzující naději, že svého cíle dojde (can. 973, § 1).

3 3. **STUPNĚ A POČET SVĚCENÍ.** Kanonické právo užívá názvů: ordo (can. 948), ordinare, ordinatio,[10]) sacra ordinatio (can. 950). Tímto výrazem rozumíme buď obřad, kterým světitel sděluje určitou duchovní moc (χειροτονία, χειροθεσία), neb hierarchický stupeň, jehož svěcenec ordinací nabývá.[11])

Sněm tridentský prohlašuje, že je vedle kněžství svěcení více, a to vyšších i nižších.[12]) Rozeznáváme trojí svěcení *vyšší:* kněžství, jáhenství, podjáhenství a čtvero svěcení *nižších:* akolytát, exorcistát, lektorát, ostiářství (can. 949).

---

1) Can. 5, Caus. 12, qu. 1. Srovn. 4. Mojž. 18, 20; 5. Mojž. 18, 1, 2, 5.

2) Skutky Ap. 1, 21.

3) Can. 1, Dist. 21.

4) Cap. 16, X, l. 3, tit. 5. Názvu clerus užívá na Západě první *Tertullian* († 220) v díle De monogamia, cap. 12; *Migne,* PL 2, str. 997.

5) *Scherer,* Handbuch, sv. 1, str. 311.

6) *Sv. Pavel,* 1. Kor. 11, 14; can. 21—23, Dist. 23.

7) Can. 21, Dist. 23.

8) *Scherer,* Handbuch, sv. 1, str. 382, pozn. 38.

9) Can. 5, Dist. 28.

10) Ordinatio slulo v římském právu dosazování veřejných úředníků. Totéž platí o nejstarších dobách církevních (can. 1, Dist. 71).

11) Can. 1—4, Dist. 71.

12) *Sněm trid.,* ses. 23, can. 2.

Svěcení vyšší nazýváme ordo sacer (can. 949).[1]) Stupeň podjáhenství povýšen byl v církvi latinské během století 5. na svěcení vyšší.[2])

Církve východní znají 4 stupně duchovních: kněze, jáhny, podjáhny, lektory. Z obřadních euchologií plyne, že funkce našich ostiářů a akolytů přiděleny jsou v řecké církvi jmenovaným duchovním. Východan přestupující na obřad latinský potřebuje však doplnit svěcení na akolytu, ostiáře a exorcistu (can. 1004).[3])

Dosud není závazně rozřešena otázka, zda je biskupství samostatným stupněm svěcení, či pouhým *doplňkem* kněžství. Scholastika hájila druhý názor, opírajíc se o předpoklad, že veškera svěcení směřují k Eucharistii. V tom směru nevyniká prý biskup nad kněze, i není episkopát zvláštním stupněm svěcení.[4])

Ani sněm tridentský, ani can. 949 neřeší této pochyby. Panuje však obecný názor, že biskupské svěcení je svérázným vyšším hierarchickým stupněm, třebas ne tak velice vzdáleným od kněžství, jako toto od jáhenství. Uvedený předpoklad scholastický je poněkud kusý, poněvadž už obor činnosti kněžské je širší než péče o Eucharistii (can. 948).[5]) Jest článkem víry, že biskupové zaujímají vyšší stupeň než kněží.[6]) Jest tedy na Západě osmero stupňů svěcení mimo postřižiny.[7])

Věcný rozdíl mezi biskupem a knězem jest od počátku 2. století zcela znatelný. Původní neustálenost názvů: episcopus, presbyter, nepadá na váhu. Pouze biskup slavil liturgii za asistence klerikŭ. Teprve po roce 400 počínají kněží na pokyn biskupův sloužiti oběť mše svaté,[8]) zvláště mimo sídlo biskupovo.

4. **SVÁTOST SVĚCENÍ.** Jest článkem víry, že svěcení kněžstva je svátostí.[9]) Dogmatický pojem svátosti nutí upírati svátostný ráz oněm stupňům svěcení, které Kristus nezaložil. Proto nepovažujeme podjáhenství a nižší svěcení za svátost.[10])

5. **HIERARCHIE.** Duchovní, byvše ordinací přijati do služeb církevních, stávají se členy hierarchie a jsou jedni druhým podřízeni (can. 108, § 2). Uznáváme dvojí druh hierarchie: a) *hierarchie svěcení* (hierarchia ordinis) vzniká ordinací a sděluje moc vykonávati platně úkony liturgické; 4

1) Can. 3, Dist. 32. Jen v širším smyslu lze tonsuru počítati za svěcení (can. 950).

2) Can. 1, 2, 4, 13, Dist. 32.

3) *Benedikt XIV.*, konst. »Etsi pastoralis«, ze dne 26. května 1742, § 7, n. 7; Bullarium, část 1, č. 57. Srovn. *Papp-Szilágyi*, Enchiridion iuris ecclesiae orientalis, 1862, část 2, § 83.

4) *Sv. Tomáš Akv.*, Summa theologica, pars 3, Supplem. qu. 40, a. 5.

5) *Sněm trid.*, ses. 23, cap. 4 a can. 7. *Benedikt XIV.*, De synodo dioecesana, l. 8, cap. 9.

6) *Sněm trid.*, ses. 23, can. 7.

7) Nápis akt tridentských »De septem ordinibus« (ses. 23, cap. 2) je pozdějšího data.

8) *Bartmann*, Lehrbuch der Dogmatik, sv. 2, 1921⁴⁻⁵ str. 455, násl.

9) *Sněm trid.*, ses. 23, can. 3.

10) *Benedikt XIV.*, De synodo dioecesana, l. 8, cap. 9.

b) *hierarchie pravomocí* (hierarchia iurisdictionis) jest založena na kanonickém poslání (missio canonica, can. 109), spojeném s určitou měrou vládní moci.

V obojím pořadí odkazujeme některé stupně do *práva božského,* kdežto ostatní byly založeny *právem lidským,* to jest církevním. Can. 108, § 3, přisuzuje k právu božskému v hierarchii *svěcení:* episkopát, presbyterát, diakonát, v hierarchii *pravomocí:* nejvyšší pontifikát a jemu podřízený episkopát.

Ve snaze, aby nižší úkony služebné v čelných chrámech vykonávaly jen osoby posvěcené, dovolil sněm tridentský za nedostatku klerikŭ opatřiti tonsurou a duchovním rouchem laiky, třeba ženaté.[1]) Tyto náhradníky neváže »animus clericandi« podle can. 973, § 1.

Čl. 2. O světiteli klerikŭ.

(Can. 951—967.)

5 *Řehoř IX.,* Decretales, l. 1, tit. 11—13; - *Scherer,* Handbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1866, str. 326, násl.; - *Gasparri,* Tractatus canonicus de sacra ordinatione, 1893, 1894, 2 díly; - *Sägmüller,* Lehrbuch des katholischen Kirchenrechts, sv. 1, 1914[3], str. 200, násl.; - *Eichmann,* Lehrbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1934, str. 427; - *Haring,* Grundzüge des katholischen Kirchenrechts, 1. část, 1924[3], str. 142.

1. **ŘÁDNÝ SVĚTITEL** (minister ordinarius). a) Postřižiny a sedmero následujících svěcení uděluje platně *biskup,* platně vysvěcený (can. 951). Platnosti nevadí rozkol ani herese světitelova.

Anglikánská svěcení prohlásil papež Lev XIII. za neplatná pro nekanonické svěcení Matouše Parkera.[2]) Sklon souditi na neplatnost ordinace udělené bludařem, rozkolníkem neb simonistou[3]) lze si vysvětliti okolností, že za stara bylo svěcení spojeno s určitým církevním úřadem (ordinationes relativae), jehož byl svěcenec nehoden.

Svěcení v církvi *řecké, ruské orthodoxní a bulharské* jsou považována za platná. Svěcenec, vědomě přijavší svěcení od notorického bludaře neb od hierarchy censurovaného (post sententiam) podléhá suspensi vyhrazené Svaté Stolici (can. 2372). Blud, že kněz sdílí s biskupem právo ordinovati, byl zavržen na sněmu tridentském.[4])

b) Řádným světitelem *biskupů* je podle platného práva pouze *papež.* Nesvětí-li osobně, jmenuje papež světitele biskupa (can. 953), který si přibere

---

[1]) *Sněm trid.,* ses. 23, cap. 6. Srovn. *Bonifác VIII.,* cap. un. in VI, l. 3, tit. 2.

[2]) Konst. »*Apostolicae curae*« ze dne 13. září 1896; Archiv für kathol. Kirchenrecht, 77 (1897), str. 97 násl. (Heiner); *Scherer,* Handbuch, sv. 1, str. 326.

[3]) Cap. 1, X, l. 5, tit. 8; *Sägmüller,* Lehrbuch, sv. 1, str. 201.

[4]) *Sněm trid.,* ses. 23, can. 7.

na pomoc jiné dva biskupy spolusvětitele, není-li udělena dispens od tohoto zákona (can. 954).

Zákoník kanonického práva užívá o nižších stupních svěcení výrazu ordinatio, kdežto svěcení biskupské důsledně nazývá consecratio (can. 951, 952, 953, 954).

Ordinoval-li papež klerika nižšího stupně, stává se následující přijetí vyššího stupně *causa maior* (per affectionem) vyhrazená papeži (can. 952).[1])

c) Právo světiti kleriky až do kněžství náleží stejným právem *apoštolským vikářům a prefektům* v jejich misijním území i prelátům a opatům *nullius*, jsou-li sami biskupy (can. 957, § 1).

Sněm tridentský zrušil mimořádná práva prelátů,[2]) která však uvedený can. 957, § 1, obnovuje v mezích přesně ohraničených.

2. **MIMOŘÁDNÝ SVĚTITEL** (minister extraordinarius). Buď samo kanonické právo neb papežská fakulta zmocňují prostého kněze světiti nižší kleriky (can. 951). **6**

a) *Kardinálové* udělují tonsuru a nižší svěcení všem, kteří předložili propustný list vlastního ordináře (litterae dimissoriales, can. 239, § 1, 22°). Výsada prospívá též *řádovým* alumnům, žádá-li o to generál neb provinciál neb opat (proprius ordinarius). Pro své titulní chrámy světí kardinálové kleriky bez dimisorií (can. 240, § 2).

b) *Apoštolští vikáři a prefekti*, i nekonsekrovaní, mají právo udělovati tonsuru a nižší svěcení jak vlastním čekatelům, tak i cizím, kteří předložili dimisorie (can. 957, § 2, 294, § 2). Pouhým představeným misie (superiores missionis) výsada tato nepřísluší.

c) Úřadující *řeholní opati* požívají stejné výsady jako misijní preláti, pro řádové členy, kteří již vykonali jednoduché sliby řeholní. Opat nekněz práva toho nemá. Výsady může opat užíti teprv po přijetí opatské benedikce (can. 964, 1°). Opat nemůže delegovati jiného opata.[3])

Dnes je právnicky bezvýznamný spor o autentičnosti buly »Exposuit« ze dne 9. dubna 1489, kterou prý papež Inocenc VIII. zmocnil čtvero opatů cistercských udělovati vlastním alumnům svěcení, i jáhenské.[4])

3. **VLASTNÍ BISKUP** (episcopus proprius). Zásadní norma kanonického práva tomu chce, aby kleriky ordinoval biskup, kterému jsou tito kanonicky podrobeni (»a proprio episcopo«, can. 955, § 1).[5]) Rozeznávati jest světitele alumnů světských a řeholních. **7**

---

1) Cap. 12, X, l. 1, tit. 11. Honor primae Sedis.

2) *Sněm trid.*, ses. 23, cap. 10.

3) *Benedikt XIV.*, De synodo dioecesana, l. 2, cap. 11, n. 9. — Není-li světitel biskupem, působí jurisdikční přehmaty proti výměru práv v can. 294, § 2, 957, § 2, 964, 1°, že svěcení je neplatné.

4) *Haring*, Grundzüge, str. 141.

5) Cap. 3 in VI, l. 1, tit. 9; *Sněm trid.*, ses. 23, cap. 8.

a) Svěcenci *světští* podléhají biskupovi, na jehož území mají domov (origo) a řádné bydliště (domicilium), neb aspoň bydliště samotné (can. 956; srovn. can. 90, 92). V druhém případu požaduje zákon přísahou ztvrzený úmysl, že ordinand jest odhodlán usaditi se trvale v diecési (animus in dioecesi perpetuo manendi, can. 956).

Quasidomicilium nikdy nestačí. Přísahy není třeba, byl-li kandidát svěcení diecési již přivtělen (incardinatus) první tonsurou neb má-li po svěcení přestoupiti do jiné diecése (excardinatio) neb jde-li o řeholníka jednoduchých slibů, v diecési usedlého (can. 956, 964, 4°).

Vedle domova, řádného bydliště a inkardinace nabývá klerik práva na svěcení tím, že získal v cizí diecési residenční obročí a že se tak stal podřízeným tamnímu biskupu (can. 114).

b) *Exemptní řeholníky* světí biskup, v jehož diecési sídlí řeholní rodina, které je svěcenec řádně přičleněn (can. 965). Není dovoleno členy na oko (in fraudem) přesazovati jinam, nebo svěcení úmyslně odkládati na dobu biskupovy nepřítomnosti (can. 967). Světiti řeholníka cizího je pro biskupa trestné (can. 2373, 4°).

Pouze za okolností, které uvádí can. 966, § 1, jest řeholní ordinář v právu požádati cizího biskupa o vysvěcení svých členů.

Alumni *neexemptní kongregace* jsou po právu postaveni na roveň svěcencům světským (can. 964, 4°).

Starší papežské výsady některých řeholních společností, podle kterých jim bylo dovoleno žádati svěcení od kteréhokoli katolického biskupa, nelze nijak uvésti v soulad s can. 966, § 1-2. Jest je považovati za přežitek.[1])

8 4. **PROPUSTNÝ LIST** (litterae dimissoriae).[2]) Někdy nutí okolnosti, aby svěcení uděloval jiný biskup než vlastní, podle předpisů svrchu uvedených. V tomto případě káže právo, aby řádný neb mimořádný ordinář propustil svěcence písemně ze své pravomoci (can. 958—966). Dimisorie vystavuje jedině církevní hodnostář, kterému svěcenec podléhá jako ordináři (can. 959).

Jest třeba rozlišovati propustky alumnů *světských* od dimisorií řeholníků.

A. Klerikům *světským* poskytuje propustný list: a) *Vlastní biskup* hned po svém nastolení (can. 334, § 3), třebas nebyl dosud konsekrován (can. 958, § 1, 1°).

b) *Generální vikář*, byl-li k tomu zvláště zmocněn (speciale mandatum, can. 958, § 1, 2°).

c) *Kapitulní vikář*, za souhlasu (consensus) kapituly, trvá-li uprázdnění biskupského stolce již celý rok. Mezi rokem jest právo vikářovo omezeno na případ, že by prodlením ztratil svěcenec církevní obročí (arctatus a beneficio),[3])

---

[1]) *Scherer*, Handbuch, sv. 1, str. 334. Srovn. *Sněm trid.*, ses. 7, cap. 11 de ref.

[2]) »Litterae reverendae«, *Sněm trid.*, ses. 7, cap. 10 de ref.

[3]) *Sněm trid.*, ses. 7, cap. 10 de ref. — Can. 154 zakazuje udělovati nehněžím obročí spojená s duchovní správou. Can. 1174 nařizuje, aby žadatel o obročí dříve přijal příslušný stupeň svěcení.

neb když toho žádá prospěch diecése, aby určitý úřad byl spěšně osazen (can. 958, § 1, 3°). Kapitulní vikář nemůže dimisorie propůjčiti žadateli, kterému je biskup odepřel (can. 958, § 2).

d) *Apoštolský vikář a prefekt, prelát neb opat nullius,* dotud nekonsekrovaní, mohou buď užíti práva, jež jim dává can. 957, § 2, neb mohou své podřízené propustiti jinam i pro svěcení vyšší (can. 958, § 1, 4°).

Bez dimisorií jsou svěceni pouze alumni koleje Propagandy a těch misijních kolejí, které jsou podřízeny kongregaci Propagandy (can. 252, § 3).[1]) Důvodem dispense je velký počet svěcenců a vzdálenost od domova.

B. *Řeholní svěcenci.*[2]) a) Členové společnosti neexemptní jsou poddáni **9** vlastnímu biskupovi (episcopo domicilii) nejinak než světští žadatelé (can. 964, 4°). Místní biskup jejich řeholního pobytu nabývá kvality »vlastního biskupa« jen v případu, že nabyli v místě již řádného bydliště podle can. 92, § 1 a 3.

b) *Řeholníci exemptní,* členové řádu neb kongregace, nesmějí přijmouti svěcení od žádného biskupa bez propustného listu svého preláta, generála, provinciála neb opata (can. 964, 2°). Je-li prelát biskupem, může sám svěcení vykonati (can. 959).

c) *Řeholní novicové* nemají k ordinaci přístupu (can. 567, § 2).

d) Profesové *dočasných* slibů exemptní společnosti mohou býti vyšším představeným propuštěni pouze k tonsuře a k nižším svěcením (can. 964, 3°).

Poněvadž dočasné sliby nezbavují řeholníka jeho původní diecése (can. 585), nic nebrání, aby nepřijal vyšší svěcení od biskupa svého domova (episcopus originis), aniž k tomu potřebuje dimisorií.

5. **OKOLNOSTI DIMISORIÍ.** Dříve než ordinář vystaví propustný list, **10** jest povinen opatřiti si veškeré listiny, svědčící o schopnostech žadatelových (can. 960, § 1, 993). Také světitel může si dodatečně opatřiti nutné výkazy (can. 960, § 2—3).

a) Dimisorie pro alumny *světské* možno adresovati kterémukoli katolickému biskupu obřadu svěcencova (can. 961).

Starší právo, že suburbikární kardinál biskup jest vázán posílati dimisorie jen římskému kardinálu vikáři, jest v can. 961 výslovně opraveno.[3])

b) *Řeholní* představený může dáti dimisorie pouze místnímu biskupu (can. 965). Zákon připouští výjimku pouze v těchto případech: když biskup dal souhlas, aby řeholník byl svěcen jinde; když jest obřadní rozdíl mezi světitelem a svěcencem; když biskup dlí mimo diecési a nemíní nikoho světiti v nejbližší zákonné době (can. 1006, § 2); když biskupství není obsazeno a kapitulní vikář není konsekrován (can. 966, § 1).

Světitel jest vázán opatřiti si za těchto okolností průkaz o existenci někte-

---

1) Výnos *kongregace konsistorní* ze dne 6. listopadu 1920, AAS 13, str. 259.

2) *Pejška,* Ius canonicum religiosorum, 1927[3], str. 303, násl.

3) *Pius IX.*, konst. »*Apostolicae Sedis moderamini*« ze dne 12. října 1869, suspense reservovaná Svaté Stolici, č. 7.

rého z jmenovaných důvodů (can. 966, § 2), aby neupadl do suspense, kterou hrozí can. 2373, 1°.

Čl. 3. Osobní způsobilost svěcencova.

(Can. 968—982.)

11 *Gratian,* Dist. 23—27; 48—51; 54—59; Caus. 7, qu. 2; Caus. 23; Caus. 28, qu. 3; - *Řehoř IX.,* Decretales, l. 1, tit. 11, 12, 14; - *Thomassin,* Vetus et nova ecclesiae disciplina, pars 2, l. 1, cap. 23—26; - *Scherer,* Lehrbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1886, str. 335, násl.; - *Sägmüller,* Lehrbuch des katholischen Kirchenrechts, sv. 1, 1914³, str. 207, násl.; - *Eichmann,* Lehrbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1934, str. 434, násl.; - *Wernz,* Ius decretalium, sv. 2, 1906², n. 78, násl.

Vynikající společenské místo a duchovní úřad kleriků vyžadují, aby svěcenec byl prost jistých vad a vynikal určitými přednostmi. Některé předpoklady diktuje právo božské, jiné nařizují *kanonické předpisy.* Jsou tu požadavky *kladné* neb *záporné,* působí buď na *platnost* svěcení neb jen na *dovolenost.*

Kanonisté rozeznávají mezi *incapacitas* a *irregularitas.*[1]) Jest úkolem biskupovým připustiti k svěcení pouze žadatele schopné a užitečné (can. 969, § 1). Vlastní biskup i vyšší řeholní představený jsou oprávněni zameziti svěcení alumnů i z *příčiny tajné* (can. 970), neb *v pochybě* o spáchaném přečinu (can. 2222, § 2).

V tomto článku máme na zřeteli spíše způsobilost (incapacitas) svěcenců, plynoucí z práva božského, kdežto iregularity se zakládají na právu lidském.

1. **POKŘTĚNÝ MUŽ.** Božské právo vylučuje ze služby oltáře ženu (can. 968, § 1).[2]) Již sněm nicejský I (r. 325) nařídil v pochybě o křtu reordinaci.[3]) K svěcení nestačí baptismus dubius jako k manželství (can. 1070, § 2).[4]) Ani křest žádosti (baptismus flaminis), ani katechumenát neuschopňují k ordinaci (can. 87). Svěcení nutně předchází svátost biřmování, které je doplňkem křtu (can. 974, § 1, 1°).

»Svěcení« diakonisek, opatů a abatyší nelze na roveň stavět ordinaci. Názvy: episcopa, presbytera, diacona, značí legitimní manželky kleriků.[5])

12 2. **SVOBODNÁ VOLBA STAVU.** *Fysické* přinucení k svěcení (can. 971) působí jeho neplatnost (can. 103, § 1). Jedině Svatá Stolice prohlašuje nulitu svěcení, dispensujíc po vyšetření stavu věci od klerikálních břemen, podle soudního řádu vlastního (can. 1993—1998).

---

1) *Wernz,* Ius decretalium, sv. 2, n. 79.
2) *Sv. Pavel,* 1 Kor. 14, 34.
3) Can. 51, Caus. 1, qu. 1.
4) Cap. 3, X, l. 3, tit. 43. *Pejška,* sv. III tohoto díla, n. 229.
5) Can. 18, 19, Dist. 32.

Ačkoli *důvodná bázeň* (metus gravis) ponechává vnucený úkon většinou v platnosti, nicméně má církevní soudce moc zrušiti závazky nedobrovolně přijaté (rescissio, can. 103, § 2). Dokud přinucený dodatečně a rozmyslně neodvolal svůj nesouhlas, vykonávaje úřad, může jej církevní soudce prohlásiti za zbavena veškerých břemen i samého duchovního stavu (can. 214, § 1).

3. **MRAVNÍ PŘÍPRAVA.** Přijímající postřižiny a nižší stupně svěcení je vázán chovati úmysl, že přijme i svěcení kněžské (can. 973, § 1). Zdráhá-li se však svěcený přijmouti stupně vyšší, nemůže zpravidla biskup proti němu zakročiti (can. 973, § 2).

Těžce se proviňuje biskup udělující vyšší svěcení, dokud si neopatřil mravní jistotu (certitudo moralis) o kanonické schopnosti kandidátově (canonica idoneitas), čerpanou z *kladných a přímých důkazů* (can. 973, § 3).

Positivní známky povolání kněžského zdůrazňuje papež Pius X. v okružním listu »Pieni l'animo« ze dne 28. července 1906.[1]) Can. 974, § 1, 2°, žádá pro všechny stupně svěcení »mores ordini recipiendo congruentes«.

4. **ZÁKONNÉ STÁŘÍ**[2]) (aetas canonica, can. 974, § 1, 3°). Kanonické právo platné zapovídá svěcení na podjáhna před dokonaným 21., na jáhna před dokonaným 22. rokem, na kněze před 24. rokem dokonaným (can. 975). 13

O nižších svěceních platí jen norma negativní, aby se první tonsura neudělovala před počátkem bohovědných studií (can. 976, § 1). Mimoto brzdí postup ordinací zákon o intersticiích (can. 978, § 1—3).

Sněm tridentský dovolil postřižiny biřmovaným, vycvičeným v základních pravdách náboženských, umějícím číst a psát.[3]) Ani minoristům nebylo stanoveno určité stáří.[4]) Bylo možno přijmouti do 14. roku všechna nižší svěcení.[5]) Majoristům bylo předepsáno nejnižší stáří 22, 23, 25 roků, patrně »annus inceptus«.[6]) Pražský arcibiskup Zbyněk Berka z Dubé uzákonil na synodě r. 1605 pro tři první svěcení rok sedmý, pro akolytát rok třináctý.[7])

Starší právo co do stáří svěcenců podává císař Justinián I.[8]) a Gratian.[9])

5. **VĚDECKÁ PŘÍPRAVA KLERIKŮ** (debita scientia, can. 974, § 1, 4°). Zralý věk pro ordinaci je podmíněn jistým stupněm vykonaných studií podle can. 976, § 1—2:

a) První tonsura je přípustna až při začátku studií bohoslovných, tedy po filosofii.

---

1) Archiv für kathol. Kirchenrecht, 86, str. 729, násl.

2) *Řehoř IX.*, Decretales, l. 1, tit. 14, De aetate, qualitate et ordine praeficiendorum; *Wernz*, Ius decretalium, sv. 2, n. 111.

3) *Sněm trid.*, ses. 23, cap. 4 de ref.

4) Tamtéž, cap. 5 de ref.

5) Tamtéž, cap. 6 de ref.

6) Tamtéž, cap. 12 de ref.

7) Vydáni akt z r. 1762, str. 99.

8) Novella 123, cap. 13.

9) Dist. 77 a 78.

b) Podjáhenství možno přijmouti po dokončení třetího ročníku theologie.

c) Jáhenství předpokládá začátek čtvrtého ročníku.

d) Kněžství nelze dříve uděliti než v druhé polovině čtvrtého ročníku.

Kanonické právo naléhá na řádná studia, vykonaná nikoli soukromě, nýbrž v diecésních *seminářích* neb na theologických *fakultách* (can. 976, § 3). Vědecká příprava rozvržena je na dvouleté (saltem) studium scholastické filosofie a čtyřleté bohoslovné (can. 1365, § 1—2).[1]) Tamtéž je výpočet vědeckých odborů, kterým je v seminářích povinně vyučovati (can. 1365, § 2—3). Je dbáno o vydatnou přípravu vědeckou profesorů (can. 1366, § 1—3).

14 *Řeholním* čekatelům kněžství podávají závazné pokyny o studiích na vlastních učilištích can. 587—589. Mezery textu dlužno podle can. 20 (in similibus) doplniti předpisy platnými pro světské alumny v can. 1352—1371.[2])

O studiích řeholníků vydala Svatá Stolice řadu projevů: Dekret papeže Lva XIII. »Auctis admodum« ze dne 4. listopadu 1893.[3]) K tomu vysvětlivky posvátné kongregace pro záležitosti řeholníků ze dne 7. září 1909 (Declarationes)[4]) a 31. května 1910[5]). Papež Pius XI. listem »Unigenitus Dei Filius« ze dne 19. března 1924[6]) nařizuje řeholním prelátům dozírati na studia alumnů. Can. 589, § 1, předpokládá trvání dekretů z r. 1909 a 1910 i po kodifikaci. Can. 976, § 2, ještě zvýšil stupeň vzdělání řeholních svěcenců.[7]) Školní rok třeba opakovati, přerušil-li žák studium, třeba nevinně, déle než tři měsíce.[8])

6. ZÁKONNÁ MEZIDOBÍ (interstitia, can. 978). a) Jest prastarým obyčejem zachovávati mezi stupni svěcení časové lhůty, kdysi značné.[9]) Sněm tridentský udává účel tohoto zřízení: aby si klerik zatím získal zručnost v úřadě přijatém a lépe se připravil na vyšší stupeň.[10])

Právo tridentské nařídilo rok mezi posledním nižším svěcením a podjáhenstvím, a vždy rok mezi vyššími stupni.[11]) Nebylo přípustno přijmouti téhož dne dvoje svěcení. Výsady řeholníků o intersticiích sněm zrušil. Biskupům dáno právo dispensační, velelo-li tak obecné dobro neb nutnost. V Římě panoval obyčej udělovati tonsuru zvláště a nižší svěcení po dvou.

b) *Platné právo* upravuje církevní kázeň takto:

α) Mezi postřižinami a ostiariátem a mezi nižšími stupni zachovávati je lhůty podle dobrozdání biskupova.

---

[1]) Obtížím spojeným s prodloužením studií seminárních čelí Svatá Stolice redukcí studia filosofie na jeden rok.

[2]) *Pejška,* Ius canonicum religiosorum, 1927[3], str. 160, násl.

[3]) ASS 25, str. 312.

[4]) AAS 1, str. 701.

[5]) AAS 2, str. 449.

[6]) AAS 16, str. 133, násl. O pěstování latiny srovn. list »*Officiorum*« ze dne 1. srpna 1922, AAS 14, str. 452.

[7]) *Pejška,* tamtéž, str. 166.

[8]) Kongr. řeholní, 1. března 1915, AAS 7, str. 123.

[9]) Can. 9, Dist. 77.

[10]) *Sněm trid.,* ses. 23, cap. 11 de ref. Podobně can. 978, § 1.

[11]) *Sněm trid.,* ses. 23, cap. 11, 13, 14.

β) Od akolytátu k podjáhenství platí roční, mezi vyššími svěceními tříměsíční lhůta. Biskup se zmocňuje zmírniti strohost zákona ve prospěch církve (can. 978, § 2).

γ) Bez svolení římského nelze téhož dne uděliti ani nižší svěcení s podjáhenstvím, ani dvoje vyšší svěcení. Jakýkoli obyčej se zavrhuje (reprobata).

δ) Není dovoleno spolu s tonsurou uděliti nižší svěcení, ani všechna nižší svěcení současně (can. 978, § 3).

Čl. 4. Nárok duchovních na výživné (titulus ordinationis).

(Can. 979—982.)

Řehoř IX., Decretales, cap. 2, 4, X, l. 3, tit. 5; - *Sněm tridentský*, ses. 21, cap. 2 de ref.; - *Thomassin*, Vetus et nova ecclesiae disciplina, pars 2, l. 1, cap. 9; - *Scherer*, Handbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1886, str. 359, násl.; - *Felten*, Titulus ordinationis v »Kirchenlexikon« (Wetzer-Welte), sv. 11, str. 1791; - *Sägmüller*, Lehrbuch des katholischen Kirchenrechts, sv. 1, 1914[3], str. 230, násl.; - *Wernz*, Ius decretalium, sv. 2, 1906, n. 90, násl.; - *Haring*, Grundzüge des katholischen Kirchenrechts, sv. 1, 1924[3], str. 159, násl.; - *Eichmann*, Lehrbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1934, str. 437, násl.; - *Fuchs*, Der Ordinationstitel von seiner Entstehung bis auf Innocenz III., 1930; - *Henner*, Základy práva kanonického, část 2; Právo platné, 1927[3], str. 47. **15**

1. **VÝVOJ PRÁVA.** Název »titulus« náležel původně svatyni, které byl klerik službou přidělen (intitulatus, incardinatus).[1]) Sněm tridentský obnovil zákaz sněmu chalcedonského (r. 451) neordinovati jinak než pro službu určitému kostelu.[2]) Nejstarší prameny naléhají na slušnou výživu duchovního, aby nebyl nucen shánětí životní potřeby způsobem nedůstojným.

Titulem nazýváme dostatečnou, právně zajištěnou a církevní autoritou uznanou výživu. Dokud panoval společný život kleriků (vita communis), mohlo býti chrámu přiděleno pouze tolik kleriků, kolik příjmy svatyně dovolovaly.[3])

Spolu s uvolněním společného života, snad vlivem germánského právního individualismu,[4]) počalo se společné jmění diecésní rozkládati na podíly (portio), které byly duchovnímu vykázány k výživě spolu s církevním úřadem (officium). Tak povstala *církevní obročí* (beneficium).[5])

Obročí je v právu kanonickém čelným titulem. Pouze výjimkou se při-

---

1) Cap. 30, X, l. 3, tit. 38. Zda měl na vývoj názvu nějaký vliv výrok: »... lapidem ... erexit in titulum« (1. Mojž. 28, 18), nelze zjistiti.

2) *Sněm trid.*, ses. 23, cap. 16 de ref.

3) *Justinian I.*, Novella 3, initio; cap. 9, X, l. 3, tit. 1.

4) *Haring*, Grundriss, sv. 1, str. 160.

5) Kanonický pojem obročí podává can. 1409, 1410.

pouštělo svěcení bez obročí, vládl-li svěcenec dostatečným jměním *soukromým* (patrimonium).[1])

Sněm tridentský upravil církevní zákonodárství o ordinačním titulu takto:

a) Světský klerik nemá přístupu k vyšším svěcením,[2]) dokud nezískal církevního *obročí*.

b) Za mimořádných okolností, když tomu chce prospěch církve, může se biskup spokojiti *soukromým majetkem* svěcencovým (patrimonium), neb jeho *výslužným, odpočivným* (pensio), jsou-li dostatečným a trvalým zdrojem slušného živobytí.

c) Závěrečná klausule sněmovního dekretu: »vel *aliunde* habeant unde vivere possint« dala podnět k vzniku jiných výpomocných titulů svěcení.[3])

Pro nižší stupně svěcení není předepsán kanonický titul.

16 2. **PLATNÉ PRÁVO.** Kodifikované právo se neodchyluje od tridentských norem: a) Pro *světské* svěcence uznává právo *řádné* tituly: *beneficium, patrimonium, pensio* (can. 979, § 1). Titul budiž zajištěn (securus), doživotní, dostatečný (sufficiens) podle soudu biskupova (can. 979, § 2).

Nahodilou ztrátu titulu je nahraditi jiným titulem uznávaným neb jiným příjmem (can. 980, § 1), na př. trvalým platem z náboženského fondu neb z důchodů laických. Patrimonium nemusí záležeti v nemovitostech.[4]) Duchovní se nemůže zříci (renuntiare) obročí, na které byl svěcen, leč s náhradou (can. 1485).

Biskup vědomě připustivší k vyšším svěcením bez titulu, je vázán klerika živiti, dokud se chyba nenapraví (can. 980, § 1). Smlouva, že svěcený nebude žádati výživu, je neúčinná (can. 980, § 3). Světitel propadá trestu suspense (can. 2373, 3°).

Poněvadž je neschopen získati církevní úřad, kdo nepřijal příslušné svěcení, a ordinace předpokládá nabytý titul (can. 153), může se o titulu obročí mluviti pouze u biskupů.[5])

b) *Výpomocnými* tituly kanonickými jsou: *titulus servitii dioecesis* a *titulus missionis*. Svěcenec stvrzuje *přísahou*, že setrvá ve službách diecése neb misie (can. 981, § 1). Biskup neb misijní prelát se zavazuje, že poskytne novoknězi obročí neb úřad neb příspěvek (subsidium) na živobytí (can. 981, § 2).[6])

c) *Řeholním* kandidátům svěcení[7]) brání jejich majetkový stav, aby si opatřili některý z titulů světského duchovenstva. Vzhledem na řeholní slib chudoby přiznává kanonické právo:

---

[1]) Cap. 4, 23, X, l. 3, tit. 5.

[2]) Papež *Inocenc III.* podřídil témuž právu i podjáhenství, cap. 16, X, l. 3, tit. 5.

[3]) *Sněm trid.*, ses. 21, cap. 2 de ref.

[4]) *Henner*, Základy, str. 47.

[5]) *Haring*, Grundzüge, str. 160.

[6]) Přísaha nevylučuje možnost, aby za souhlasu církevní vrchnosti klerik byl přeložen na jiné působiště.

[7]) *Pejška*, Ius canonicum religiosorum, 1927³, str. 306.

α) řeholníkům slavných slibů *titul slavné řeholní profese* čili *chudoby* (titulus sollemnis religiosae professionis seu paupertatis, can. 982, § 1);

β) členům kongregací s jednoduchými sliby *titul společného života* čili *kongregace* (titulus mensae communis seu congregationis, can. 982, § 2).

γ) Řeholníci všech odvětví,[1]) kteří dosud nejsou vázáni řeholními sliby neb složili pouze sliby *dočasné*, nemají nároků na titul řeholní chudoby ani společného života (can. 982, § 3). Toto ustanovení platí také o družinách řeholím pouze *podobných*, které se řídí právem kleru světského (can. 678).[2])

Novicové nemohou vůbec připuštěni býti k svěcení (can. 567, § 2).

Zákon společného života (vita communis, can. 594, § 1) vylučuje možnost, aby řeholník žil z církevního obročí neb hradil životní potřeby z požitků vlastního jmění, z odpočivného, výživného a pod. Can. 982, § 2, připouští sice ještě jiný podobný titul (aliusve similis), tím však není míněno patrimonium. Ostatně je novic vázán před první profesí naložiti s důchody vlastního jmění ve prospěch cizí (can. 569, § 1).

3. **TITUL STOLNÍ** (titulus mensae). Netoliko sněm tridentský,[3]) nýbrž **17**
i can. 980, § 1, připouštějí náhradou za kanonický titul dokázanou skutečnost, že svěcenec má jiné zajištěné zdroje výživy. Toho druhu je stolní titul. Záleží ve slibu osoby fysické či morální, kterým se zavazuje poskytovati klerikovi výživu, pokud nezíská církevní obročí neb se stane neschopným zastávati církevní úřad[4])

Arcibiskup Zbyněk Berka z Dubé na synodě pražské r. 1605 slibuje svěcení na titul stolní všem, kterým zaručila trvalou výživu arcibiskupská mensa, chrám metropolitní neb kolegiátní, klášter, urozený a šlechtic neb městský senát. Za dostatečný roční příjem bylo považováno 50 dolarů. Totéž platilo pro patrimonium a pensi.[5])

Stolní titul plyne dnes skoro výlučně z přípovědí státu partikulárním církvím. V našich zemích spočívá toto právo na dvorním dekretu císaře *Leopolda II.* ze 7. ledna 1792.[6])

Titul stolní není titulem ve smyslu práva kanonického, poněvadž neposkytuje duchovnímu stálou a trvalou výživu, nýbrž pouze pro čas jeho *neschopnosti* k církevní službě. U nás mají nárok na výplatu výživného jen kněží, nikoli duchovní nižších stupňů.[7])

V *republice československé* platí dnes o věci celostátní zákon ze dne 25.

---

1) *Henner*, Základy, str. 48, nevystihl smysl slov »*ceteri religiosi*«, can. 982, § 3.

2) Jsou to: oratoriáni, lazaristé, sulpiciáni, salesiáni.

3) *Sněm trid.*, ses. 21, cap. 2 de ref.

4) *Rittner* (Zítek), Církevní právo katolické, díl 1, 1887, str. 103.

5) Synodus archidioecesana pragensis, vyd. 1762, str. 101.

6) *Jaksch*, Gesetzlexikon, sv. 6, str. 122, násl.; *Bušek-Hendrych-Laštovka-Müller*, Československé církevní zákony, díl 1, 1931, str. 279, násl.; *Bednář*, Sbírka zákonů a nařízení ve věcech náboženských a církevních, 1929, str. 617, násl.

7) Dvorní dekret z 27. září 1794; *Jaksch*, Gesetzlexikon, sv. 6, str. 126.

června 1926 o úpravě platu duchovenstva[1]) a k zákonu přiléhající vládní nařízení ze dne 17. července 1928.[2]) O *odpočivném* jednají § 27—79 téhož nařízení.

Z analogie práva na kongruový plat je výplata odpočivného závislá na československém občanství,[3]) na studiích gymnasiálních[4]) a na průkazu, že se duchovní stal k službě neschopným bez vlastní viny.[5]) Žádost o přeložení na odpočinek je předložiti nadřízenému církevnímu úřadu, který ji zašle se svým vyjádřením úřadu vedoucímu evidenční list žadatelův.[6]) Výplata odpočivného děje se podle § 66—76 v tuzemsku neb v zahraničí.

Starší zákony kongruové, obsahující v druhé části normy o výši odpočivného, jsou v republice zrušeny.[7])

Titulus mensae (Tischtitel) nelze v plné míře ztotožňovati s kongruovým zřízením ani se státní dotací (z náboženského fondu) na vydržování alumnů v biskupských seminářích (alumnaticum).[8])

Čl. 5. O překážkách svěcení.

(Can. 983—991.)

18 *Gratian,* Can. 5, Dist. 51; Dist. 49—59; - *Řehoř IX.,* Decretales, l. 1, tit. 17—21; l. 3, tit. 6; l. 5, tit. 12, 14, 25, 27—30; - *Suarez,* De censuris et irregularitatibus (Opera omnia, ed. Bertou, sv. 23 bis), 1866, str. 309, násl.; - *Sv. Alfons,* Theologia moralis, l. 7, cap. 5, n. 341, násl.; - *Gasparri,* Tractatus canonicus de sacra ordinatione, 1893, n. 157, násl. - *Scherer,* Handbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1886, str. 335, násl.; - *Gillmann,* článek v Archiv für kathol. Kirchenrecht, 91 (1911), str. 557, násl.; - *Wernz,* Ius decretalium, sv. 2, 1906, n. 94, násl.; - *Lega,* De iudiciis ecclesiasticis, sv. 3, 1899, str. 275, násl.; - *Matoušů,* Praelectiones ex iure canonico, sv. 1, 1935, str. 121, násl.

1. **POJEM IREGULARITY.** Posvátnost duchovního stavu nedovoluje, aby byl klerik zatížen vadami fysickými neb mravními, které v očích lidu vrhají stín na jeho veřejnou činnost. Kdežto nedostatek způsobilosti k svěcení (incapacitas), o níž jsme již pojednali (čl. 3.), ohrožuje platnost ordinace podle

---

1) Sbírka z. a n. č. 122.

2) Sbírka z. a n. č. 124.

3) Uvedené vládní nařízení, § 3.

4) Tamtéž, § 14—17.

5) Tamtéž, § 36—38.

6) Tamtéž, § 63.

7) Uvedený zákon z 25. června 1926, § 6. — Zrušeny jsou: zákon ze dne 19. září 1898 o dotaci katolického duchovenstva (ř. z. č. 176) a zákon ze dne 28. března 1918 (ř. z. č. 115), kterým se zvyšuje nejnižší příjem a odpočinkový plat. Srovn. Archiv für kath. Kirchenrecht, 79, str. 119 a 344; *Bušek-Hendrych-Laštovka-Müller,* Československé církevní zákony, str. 1462, a. 1512.

8) *Bednář,* Sbírka zákonů a nařízení ve věcech náboženských a církevních, 1929, str. 775.

práva božského, mají překážky zvané irregularitates svůj původ v právu lidském.

Židovské právo nepřipouštělo levity k službě oltáře pro jisté tělesné defekty.[1]) Katalog těchto vad sloužil za vzor, nikoli za právní pramen, sv. Pavlu.[2])

Jméno irregularitas odvozeno od podstatného jména »regula«.[3]) Staré prameny zmiňují se pouze o zákazu, nepřípustnosti svěcení, až za papeže Honoria III. (1216—1227) vešel v úřední sloh církevní název iregularity.[4]) Podobně vzniklo až později v právu manželském slovo »impedimentum«.[5])

Iregularita není totožna s hříchem, může se však na hříchu zakládati. Ani nelze iregularity zaměňovati s censurami. Iregularity nechovají ve svém jádru ráz trestu, nýbrž představují kanonické vady svěcení (inhabilitates).

Iregularitou nazýváme překážku kanonickým právem platným (can. 983) zavedenou, která působí, že postižený nemůže dovoleně přijmouti svěcení ani přijaté dovoleně vykonávati.

Iregularita překáží jedině výkonu moci svěcení (potestas ordinis), nikoli moci klíčů (potestas iurisdictionis). Svěcení iregulární není neplatné. Tomu odporující výroky starších pramenů je rozuměti o převzetí církevního úřadu, nikoli o svěcení samém. Duchovní iregularitou zatížený nemusí se stříci posvátných úkonů, které dnešní církevní kázeň svěřuje laickým sluhům.[6])

Od iregularit neomlouvá *nevědomost* (can. 16, § 1, 988), ježto nespadají do oboru kanonických trestů. Odstraňují se *dispensí* jako překážky manželské, nikoli *absolucí* na způsob censur.

19 2. **DRUHY IREGULARIT.** a) Jsou iregularity způsobené mravně nezávadným nedostatkem *schopnosti (irregularitas ex defectu,* can. 984), neb jsou následkem *přestupku,* jehož se dopustil svěcenec *(irregularitas ex delicto,* can. 985).

Právo kodifikované zavedlo třetí druh překážky, *simpliciter impediti* (can. 987). Jsou to vesměs vady dočasné, které samy mizí bez dispense.

b) Iregularity *předchozí (irregularitas antecedens)* povstaly ve stavu laickém, kdežto překážky *následné (irregularitas subsequens)* vznikly po ordinaci.[7])

c) Překážky *trvalé (irregularitas perpetua)* lišíme od *dočasných (irregularitas temporaria).*

d) Překážky *povšechné (irregularitas totalis)* odporují kterémukoli stupni

---

1) 3. Mojž. 21, 1—24.

2) 1. Tim. 3, 2; Tit. 1, 6.

3) *Justinian I.:* »... tamquam indignos prohibeat sacrae *regulae* ordinari...«, Nov. 123, cap. 18.

4) Cap. 24, X, l. 5, tit. 12. — *Gillmann,* Archiv für kathol. K.-Recht, 91, str. 557 n.

5) Srovn. sv. III tohoto díla, č. 120.

6) *Aichner-Friedle,* Compendium iuris ecclesiastici, 1911[11], str. 209.

7) *Henner,* Základy, 1927[3], str. 52, nazývá je »nápotomními«.

svěcení, kdežto *částečné (irregularitas partialis)* stojí v cestě jen vyšším stupňům, na př. slabost »kanonického oka«.[1])

e) Rozdíl mezi překážkou *veřejnou (irregularitas publica)* či na foru veřejném dokazatelnou a *tajnou (irregularitas occulta)* nabývá důležitosti pro způsob dispense od iregularity (can. 990).

f) Iregularita je buď *jistá (irregularitas certa)* neb *pochybná (irregularitas dubia)*. V pochybě o existenci překážky, ať právní či skutkové, radí se opatřiti si dispensi z opatrnosti (ad cautelam). Jen v pochybě o zločinu zabití právo odpírá svěcení.[2])

g) Jsou iregularity *promijitelné (irregularitas dispensabilis)* a *nepromijitelné (irregularitas indispensabilis)* v tom smyslu, že od nich Svatá Stolice důsledně neuděluje prominutí.

20 3. **SEZNAM IREGULARIT.** a) Dekretální právo nepodává souvislou soustavu překážek svěcení, nýbrž pojednává o nich v různých titulech knihy prvé, třetí a páté.[3]) Papež *Řehoř Vel.* (590—604) rozbírá překážky starozákonní ve smyslu mystickém.[4])

b) Arcibiskup pražský *Zbyněk Berka* uveřejnil na synodě r. 1605 seznam 21 překážek svěcení.[5]) Že výpočet nechce býti vyčerpávající, svědčí závěr: »irregulares quovis alio modo«. Některé z udaných překážek spadají do církevního práva jen volně, na př.: criminosi, impudici, usurarii, mancipia, profugi a suis dominis ob aliqua crimina.

Kanonisté i moralisté utvořili si vlastní vědecký systém iregularit, pojednávajíce o nich často méně šťastně spolu s právem trestním a s censurami.[6])

c) Platné právo kodifikované prvně nám předkládá závazný, úplný soupis iregularit v pořadí vědecky dokonalém. Z počtu iregularit vyřaděn pouze nezralý věk a nedostatek vědomostí, které kodex řadí mezi osobní vlastnosti svěcencovy (can. 974, § 1, 3°, 4°).

Soustavně vymezuje zákoník rozsah jednotlivých překážek ve třech skupinách, po sedmi číslech:

α) irregulares ex defectu (can. 984);

β) irregulares ex delicto (can. 985);

γ) simpliciter impediti (can. 987).

Nápis před can. 983 »De irregularitatibus aliisque impedimentis« dává tušiti, že třetí serie překážek neobsahuje iregularity v přesném smyslu.

---

1) *Wernz*, Ius decretalium, sv. 2, n. 110.
2) Cap. 12, 18, 20, 24, X, l. 5, tit. 12.
3) Srovn. literaturu tohoto článku.
4) Regula pastoralis, pars 1, cap. 11; *Migne* PL 77, str. 23, násl.
5) Čl. De Ordine, vyd. 1762, str. 96.
6) Srovn. literaturu tohoto článku.

Čl. 6. Rozbor překážek.

(Can. 984, 985, 987.)

1. **IRREGULARITATES EX DEFECTU** (can. 984, 1°—7°): I. *Děti* **21**
nemanželské (illegitimi), bez rozdílu, zda je vada veřejně známa či nikoli. Pojem a známky původu nezákonného vytknuty v can. 1114 a 1115. Ilegitimita stává se pro svěcence neškodnou, byl-li legitimován neb složil slavné sliby řeholní. O legitimaci dodatečným sňatkem rodičů platí can. 1116, 1117.[1]) Také reskriptem Svaté Stolice neb papežskou dispensí mizí účinky nemanželského původu.

II. *Tělesně vadní* (corpore vitiati).[2]) Jen takové vady působí překážku, pro něž by duchovní nemohl bezpečně (secure) neb slušně (decenter) sloužiti oltáři. Neschopnými svěcení jsou osoby trpasličí, znetvořených údů neb obličeje, slepí, hluší, němí. Neschopný pro kněžství nemůže přijmouti ani první tonsuru.

Zvláštní pozornost věnují spisovatelé vadě levého, »kanonického«, oka, která se citelně jeví při recitaci mešního kánonu.[3]) Na iregularitu soudíme však jen za okolnosti, že ztráta levého oka hyzdí líci a pravým okem nelze pohodlně nahraditi funkci oka levého. Rigoristický názor opačný[4]) není odůvodněn v pramenech. Can. 984, 2°, poznamenává, že třeba mírněji souditi o tělesných defektech po svěcení vzniklých.

III. *Padoucnicí stižení* (epileptici), *na mysli pomatení* (amentes), *zlým* **22**
duchem posedlí, i když tyto neduhy pominuly, platí trvale za iregulární.[5]) Koho neduh stihl až po svěcení a již vymizel, může býti ordinářem rehabilitován. Pro řeholníky je ordinářem vyšší představený (can. 198, § 1).

Jest nesnadno řešiti otázku, zda a v kterém stadiu působí iregularitu: hluboká melancholie, utkvělé představy a myšlenky neb chorobná úzkostlivost (scrupuli).

IV. *Vícekráte ženatí* (bigami).[6]) Druhý sňatek ruší obraz spojení Krista s církví.[7]) Can. 984, 4°, stíhá jen *skutečné* dvojženství (bigamia vera), čili opětný pravoplatný sňatek. Tentýž následek má sňatek uzavřený před křtem.[8]) Dříve závisela existence překážky od užívání práva manželského. Dnes však nepřichází konsumace vůbec v úvahu.[9]) Soulož sama nepůsobí iregularitu.

---

1) Srovn. sv. III. tohoto díla, č. 315. O papežské dispensi tamtéž, č. 316.
2) Decretales, l. 1, tit. 20; l. 3, tit. 6; *Lega*, De iudiciis ecclesiasticis, sv. 3, n. 278.
3) *Wernz*, Ius decretalium, sv. 2, n. 110; *Lega*, tamtéž, n. 287.
4) *Aichner-Friedle*, Compendium iuris ecclesiastici, 1911[11], str. 211.
5) Can. 3, Dist. 33.
6) Decretales, l. 1, tit. 2, De bigamis non ordinandis.
7) *Sv. Pavel*, Efes. 5, 32.
8) Can. 2, 34, Dist. 26.
9) Cap. 5, X, l. 1, tit. 21.

Tak zvaná bigamia interpretativa je z nového práva vypuštěna. Povstávala sňatkem s vdovou neb porušenou,[1]) neb když bylo první manželství platné a druhé nezákonné,[2]) když muž žil s vlastní ženou cizoložnou.[3])

V platnosti zůstává bigamia similitudinaria, čili manželství duchovního vyšších svěcení neb řeholníka slavných slibů neb jednoduchých a dočasných, náleží však mezi iregularity z trestných činů (can. 985, 3°).

23 V. *Zbavení společenské cti* (infamia). »Infamibus portae non pateant dignitatum.«[4]) Ztráta cti vymezuje právo takto: »bonae existimationis apud fideles probos et graves amissio« (can. 2293, § 3).

Rozeznáváme dva druhy infamie: a) *infamia facti* jest přirozenou výslednicí nevzorného života (pravi mores) a nečestných skutků (patratum delictum);

b) *infamia iuris,* kterou církevní zákon stíhá určité přestupky (can. 2293, § 1—3). Viník ztrácí dobré jméno buď samým skutkem (latae sententiae) neb soudním rozsudkem (ferendae sententiae).

Can. 984 5°, prohlašuje za iregulární pouze *právně bezectné* (can. 2294, § 1), kdežto infamia facti působí jednoduchou překážku svěcení, dokud se postiženému ztracená čest nenapraví (can. 987, 7°).

Kanonické právo udává případy právní infamie, na př. can. 2320; 2328; 2343, § 1, 2°; 2343, § 2, 2° 2351, § 2; 2356; 2357. Bezectný jest vedle iregularity vyloučen též od jiných církevních úkonů (can. 2294, § 1).

Také trestní zákoník *státní* odpírá občanskou čest některým provinilcům. Trest před státem platil i v církvi.[5]) Modernímu právu státnímu přisuzujeme tutéž závaznou moc v plném rozsahu toliko na *laiky.* Klerikové jsou však chráněni výsadou vlastního fora (can. 120) od účinků soudního výroku na ztrátu cti.[6]) Mohou ovšem současně upadnouti do infamie skutkové (infamia facti).

24 VI. *Soudce, který vynesl rozsudek smrti.* Sem nespadá zločin zabití, nýbrž tak zv. defectus lenitatis.[7]) Podle obecné nauky stávají se iregulárními mimo soudce: žalobce, návladní, advokát, notář, přísedící, dobrovolní svědkové svědčící o vině, kat a jeho pomocníci.

Za viny prosté považováni: zpovědník odsouzeného, zákonodárce, opatřivší zákon sankcí smrti, církevní hodnostář, který vydal degradovaného klerika

---

1) Can. 2, Dist. 33.

2) Cap. 4, 7, X, l. 1, tit. 21.

3) Can. 12, Dist. 34.

4) Regula iuris in VI, n. 87. O ztrátě dobrého jména pojednáváme v právu trestním (can. 2293—2295). — *Lega,* De iudiciis ecclesiasticis, sv. 3, 1899, n. 250, násl.; *Eichmann,* Das Strafrecht des Codex Iuris canonici, 1920, str. 111 násl.

5) Can. 17, Caus. 6, qu. 1.

6) *Hollweck,* Die kirchlichen Strafgesetze, 1899, § 78, pozn. 3; *Matoušů,* Praelectiones, sv. 1, str. 125.

7) *Sv. Alfons,* Theologia moralis, l. 7, n. 157.

rameni světskému s výslovnou žádostí, aby byl mírně trestán, možno-li bez krveprolití,[1]) církevní prelát, odsoudiv vinníka k smrti, jsa světským pánem.[2])

VII. *Kat, popravčí a jejich dobrovolní a přímí pomocníci.* Od iregularity jsou prosti stavitel šibenice, policejní a vojenská hlídka a pod.

Poněvadž can. 984, 6° a 7°, nečiní zmínku o účastnících v á l k y, vznikla nejistota, zda byla iregularita pro v o j í n y zrušena či nikoli. Kongregace konsistorní rozhodla otázku dekretem »Redeuntibus« ze dne 25. října 1918 takto:[3]) Biskupové se zmocňují, aby prominuli vadu (defectum lenitatis) vracejícím se z války kněžím, klerikům a řeholníkům, kteří šli do vojenské služby nuceně. Kdo bojoval dobrovolně, ať si opatří dispensi v Římě.

Podle starého práva se rozlišovalo: Za války *nespravedlivé* byli všichni účastníci postiženi překážkou svěcení, byl-li aspoň jeden nepřítel zabit. Vojenští duchovní byli vyňati.[4]) Ve válce *spravedlivé* upadl do iregularity, kdo zabil neb zranil člověka.[5]) Za války *obranné* byli všichni vojíni vady prosti.[6])

2. **IRREGULARITATES EX DELICTO** (can. 985, 1°—7°). »Criminosi« byli od počátku vylučováni ze služeb církevních.[7]) Iregularitu nepůsobí však kterýkoli přečin, nýbrž pouze *určité přestupky*. Jen podle nejstarší kázně byli odmítáni i od nejnižších stupňů církevní služby všichni *veřejní kajícníci*.[8])

Iregularita zůstává v plné platnosti, ačkoli provinilec přijal již kajícně absoluci od hříchu a censury, a byl rehabilitován co do infamie.

Sněm tridentský zmocnil biskupy a řeholní preláty, aby z jakékoli příčiny, i pro tajný delikt a mimosoudně mohli svým poddaným odepřít svěcení.[9]) Totéž právo uznává, ano za povinnost klade prelátům can. 2222, § 2, i pro pouhou p r a v d ě p o d o b n o s t, že se žadatel dopustil zločinu, neb když podle can. 1703 byla časově promlčena stihatelnost přestupku.

Pro trestný čin jsou iregulárními: I. *Odpadlíci, bludaři a rozkolníci.*[10]) Pojmy: haereticus, apostata, schismaticus vysvětluje s hlediska právního can. 1325, § 2, trestní sankci za dokonaný zločin diktuje can. 2314, § 1.

Do iregularity upadá jen *apostata od víry,* nikoli od kněžství neb od stavu řeholního. Aby zločin proti víře zplodil iregularitu, musí býti zevní,

---

1) Cap. 27, X, l. 5, tit. 40.

2) Cap. 3, in VI, l. 3, tit. 24. Málo pomohlo, že biskup vykonával hrdelní právo laikem; *Haring,* Grundzüge des katholischen Kirchenrechts, I. část, 1924[3], str. 151, pozn. 5. *Porotci,* jsouce pouze svědky pravdy, neupadají v iregularitu; *Matoušů,* Praelectiones, sv. 1, str. 125.

3) AAS 10, str. 481. Podobné odpovědi: AAS 11, str. 6, 18, 43, 51, 177.

4) Cap. 6, § 7, X, l. 5, tit. 12.

5) Cap. 24, X, l. 5, tit. 12.

6) Cap. un. Clem., l. 5, tit. 4.

7) *Sv. Pavel,* 1. Timot. 3, 2; Tit. 1, 6.

8) Can. 55, 59, 60, 66, Dist. 50.

9) *Sněm trid.,* ses. 14, cap. 1 de ref.

10) Decretales, l. 5, tit. 7, De haereticis, tit. 8, De schismaticis, tit. 9, De apostatis.

mravně příčetný (can. 2195, § 1), úmyslný (can. 2199, 2200, § 1), těžký (can. 2218, § 2). Tak opakuje can. 986.

V bludu zrozený nepropadá ani trestu, ani iregularitě.

II. *Dobrovolně pokřtění nekatolíkem.*[1]) Iregularita stíhá pouze dospělého křtěnce, který si křtitele sám zvolil. Jen nejzazší nouze zbavuje viny i následků. Nerozhoduje, zda křest byl udělen tajně či veřejně, slavně neb jen soukromě (quovis modo, can. 985, 2°).

Důvodem zákazu je vědomá communicatio in sacris s nekatolíky. Trest za přečin ukládá can. 2372.

Dekretální právo klade do počtu iregularit nesprávné opětování křtu.[2]) Netoliko novokřtěnec (rebaptisatus), též křtitel a přisluhující propadli iregularitě.[3]) Platné právo kanonické se nezmiňuje o tomto druhu překážek svěcení, zapovídajíc pouze opětování křtu (can. 732) a hrozíc trestem can. 2364. Každá iteratio baptismi není trestná (can. 760).

III. *Ženatý, duchovní vyšších svěcení neb řeholník,* který se pokusil o sňa-
26 tek, byť i jen občanský (can. 985, 3°).[4]) Řeholník slibů jednoduchých neb dočasných není prost iregularity. Také když se svobodný uchází o řeholnici neb osobu vdanou, upadá v překážku svěcení. Konsumace neplatného sňatku není třeba, jak tomu bylo za práva dekretálního.[5])

Skutková povaha přečinu je pokus současného dvojženství (can. 2356) neb tak zvaná »bigamia similitudinaria«, je-li vinník osobou duchovní (connubium cum Christo).

IV. *Pachatelé úmyslné vraždy a umělého potratu, s pomocníky.*[6])

a) Can. 985, 4°, stíhá zlomyslné a těžce hříšné *zabití člověka.* Zabití *nahodilé* (homicidium casuale, can. 2203, § 2) nepůsobí překážku svěcení. Kdo *v souboji* zabil soka, upadl do iregularity se svými sekundanty netoliko ex delicto (can. 2351, § 1), nýbrž i ex defectu pro bezectnost (can. 2351, § 2, 984, 5°).

Zabití *útočníka* není vraždou, zachoval-li napadený meze sebeobrany (moderamen inculpatae tutelae).[7]) Radí se však opatřiti si před svěcením dispensi z opatrnosti (ad cautelam).[8])

b) Úmyslné *vyhánění plodu* (abortus, potrat) klade se v kanonickém

---

1) *Wernz,* Ius decretalium, sv. 2, n. 134.

2) Decretales, l. 5, tit. 9, De apostatis et reiterantibus baptisma.

3) *Wernz,* tamtéž, n. 135.

4) *Haring,* Grundzüge, str. 152.

5) Cap. 4, 7, X, l. 1, tit. 21, De bigamis non ordinandis.

6) Decretales, l. 5, tit. 12, De homicidio voluntario vel casuali; *Scherer,* článek v Archiv für kathol. K.-Recht 49, str. 37, násl.

7) Cap. 2, 3, 10, X, l. 5, tit. 12.

8) *Aichner-Friedle,* Compendium, str. 225.

právu na roveň zločinu zabití (can. 2350, § 1).[1]) Výraz »procurantes abortum« (can. 2350, § 1) svědčí o úmyslu zmařiti živý plod. Odstranění mrtvého plodu sem nespadá.[2])

Právo dekretální uznávalo zločin pouze za podmínky, že vyhnaný plod byl *oživen* (foetus animatus, vivificatus).[3]) Panoval názor, že plod bývá oduševněn 40. až 80. den po početí.[4]) Platné právo se o tom nezmiňuje. Podmínka zločinu není splněna, byl-li plod při zákroku zmařen jen nedbalostí činitelů.

Důležita je klausule zákona: »effectu secuto (can. 985, 4°, 2350, § 1). Kraniotomie, zničení dítka nezrozeného na záchranu matky, spadá pod can. 985, 4°. Byla opětně prohlášena za nedovolenou.[5]) To platí i pro případ, že by bez násilného činu matka i dítko zahynuly.[6]) Venena sterilitatis nepůsobí samy o sobě zločin ani iregularitu.[7])

c) Iregularitou jsou postiženi netoliko nejbližší činitelé, nýbrž všichni jejich *pomocníci* (cooperatores, can. 985, 4°).[8]) Jsou to osoby, bez kterých by se potrat nedal provésti, nikoli osoby vedlejší, méně nutné podle can. 2209, § 4, ani rádcové.

V. *Kdo sebe neb jiného zmrzačili (mutilaverunt) neb o sebevraždu se pokusili.* a) *Mutilatio* (can. 985, 5°) jest násilné odloučení od těla takového údu, kterému přísluší podstatná činnost, na př. ruky, nohy, oka.[9]) Násilné odloučení článku prstu působilo iregularitu.[10]) Ztráta palce a ukazováčku je pro budoucího kněze vadou podstatnou. **27**

Zvláštní odpor jeví kanonické právo proti *pohlavní kastraci.*[11]) Je vyloučen ze stavu duchovního, kdo si sám násilí učinil, nikoli úkladně nepřítelem vykleštěný (eunuchiratus),[12]) neb kdo byl v nemoci nutně zbaven mužství.[13])

b) *Pokus sebevraždy* musí nésti podstatné známky pokusu (conatus delicti) podle can. 2212, 2213. V našem případu je sám nezdařený pokus stíhán trestem (can. 2212, § 3, 985, 5°).

VI. *Duchovní, pěstující umění lékařské neb chirurgické se smrtelným výsledkem* (si exinde mors sequatur, can. 985, 6°). Kdežto laický lékař nepro-

---

1) *Řehoř XIV.*, konst., »Sedes Apostolica« ze dne 31. května 1591; *Hollweck,* Die kirchlichen Strafgesetze, 1899, § 163; *Eichmann,* Das Strafrecht des Codex iuris canonici, 1920, str. 175.

2) *Hollweck,* tamtéž, pozn. 7.

3) Can. 8, Caus. 32, qu. 2; cap. 20, X, l. 5, tit. 12.

4) *Hollweck,* tamtéž, pozn. 8; *Eichmann,* tamtéž; *Matoušů,* Praelectiones, sv. 1, str. 126.

5) ASS 17, 556; 22, 748; 28, 384; *Hollweck,* tamtéž, pozn. 3.

6) Kongr. Sv. Officia, dne 24. července 1895; *Hollweck,* pozn. 3.

7) Cap. 5, X, l. 5, tit. 12; *Eichmann,* tamtéž, str. 177.

8) *Sv. Alfons,* Theologia moralis, l. 7, n. 374.

9) *Aichner-Friedle,* Compendium, str. 225.

10) Can. 6, Dist. 55.

11) Can. 4, 5, Dist. 55.

12) Can. 8, Dist. 55.

13) Can. 7, 9, Dist. 55.

padá iregularitě leč pro úmyslné zabití, nese pro duchovního náhodná smrt ošetřovaného trestné následky. Důvodem toho je zápověď, can. 139, § 2.[1]) Lékařská kvalifikace duchovního nerozhoduje, nýbrž pouze papežské dovolení. Zámořští misionáři požívají některých fakult.

Sv. Alfons soudil o zákazu léčení mírněji,[2]) kdežto can. 985, 6°, se vrátil k přísnějšímu názoru *sv. Tomáše Akvinského.*[3])

Duchovním není církevně zakázáno léčiti domácími prostředky, vodoléčbou, rostlinnými přípravky, ani šířiti zdravotnické zásady. Prudentia pastoralis klade však soukromé ochotě jisté meze.

28 VII. *Kdo svévolně vykonával posvátný obřad (actum ordinis) vyhrazený vyšším svěcením, nepřijav toho stupně (ordine carens) neb jsa censurou zbaven výkonné moci (ab exercitio prohibitus, can. 985, 7°).* Trest stihá osoby světské i duchovní. Klerik upadá do iregularity »ex violatione censurae«.

Podle práva liturgického je přípustno, aby v nouzi tonsurovaný neb minorista zastupoval podjáhna při slavné liturgii.[4]) Na laiky nelze tuto výjimku rozšiřovati.[5]) Can. 2 ponechává dosavadní právo v platnosti.

Pokud má kněz, zatížený klatbou neb osobně interdikovaný neb suspendovaný, právo udělovati svátosti a svátostiny na žádost věřících (can. 2261, § 2, 2275, 2°, 2284), nepodléhá iregularitě.

29 3. **IMPEDIMENTA SIMPLICIA** (can. 987, 1°—7°). Společný ráz těchto překážek je, že jsou *přechodné,* berouce za své spolu se svou příčinou, bez dispense. Mohou povstati pouze *před* svěcením.

I. *Synové nekatolíků, dokud rodiče trvají v bludu.* Právo dekretální vylučovalo od svěcení dítky heretiků až do druhého stupně, byla-li vada se strany otcovy.[6]) Na dotaz, zda překážka trvá na území heretickém, »ubi haeresis impune grassatur«, odpověděla kongregace sv. Officia dne 25. července 1866 kladně, »etiam in Germania«.[7]) Pro děti *židovské* a *pohanské* překážky nebylo.

Platné právo (can. 987, 1°) rozšířilo závadu svěcení na všechny »filii acatholicorum«, tedy i na děti rodičů nekřesťanských. Bylo rozhodnuto autenticky, že překážka trvá, dokud jeden z rodičů se hlásí k bludu.[8]) Druhý stupeň příbuzenství není v zákoně jmenován. Je téměř jisto, že zaniká synova iregularita, když rodiče v bludu zemřeli.[9])

---

1) Cap. 9, X, l. 3, tit. 50; cap. 19, X, l. 5, tit. 12; *Benedikt XIV.,* De synodo dioecesana, l. 13, cap. 10, n. 5—12.

2) Theologia moralis, l. 7, n. 386.

3) Summa theologica, 2, 2ae, qu. 64, a. 8.

4) *Decreta authentica* S. Rit. C., n. 3832, ad III; kongr. obřadová, 14. března 1906, ASS 39, str. 119.

5) *Haring,* Grundzüge, str. 154.

6) Cap. 2, § 2, in VI, l. 5, tit. 2; tamtéž, cap. 15.

7) Opětně dne 14. prosince 1890; *Archiv* für kathol. K.-Recht, 65, str. 455.

8) *Komise kodexová,* dne 16. října 1919; AAS 11, str. 478; srovn. rozhodnutí ze dne 14. července 1922, n. 9; AAS 14, str. 528, že iregularita netíží synovce.

9) *Haring,* Grundzüge, str. 154, pozn. 4; *Eichmann,* Lehrbuch, sv. 1, 1934, str. 445.

II. *Ženatí mužové.*[1]) Za života manželky nemohl muž přijmouti svěcení bez jejího souhlasu.[2]) Před konsumací manželství mohl muž změnit stav.[3])

Mladším ženám se ukládalo, aby po odchodu mužově vstoupily do řádu neb aspoň složily slib zdrželivosti s následky slibu slavného i po smrti mužově.[4]) Svěcení biskupské mohl muž přijmouti až po slavných slibech manželčiných v řádu.[5]) Panovala praxe, že Svatá Stolice dovolovala ženatému kněžství pouze v řeholi.[6])

Can. 987, 2°, odmítá od služby oltáře všechny ženaté: »viri uxorem habentes«. Iregularita trvá, dokud není *uvolněn svazek manželský* (vinculum). Konsumace sňatku nemá dnes právnických následků. Dovolení manželčino nepostačuje. Dispensi od překážky lze žádati pouze od Svaté Stolice.

Manželský svazek je uvolněn tak, že mužovi nic nebrání vstoupiti do stavu duchovního: manželčina smrt (can. 1118), slavná profese ženina neb papežské prominutí; zůstal-li svazek manželský nedokonaným (can. 1119), rozluka prvního sňatku a ženino nové provdání mocí výsady svatopavelské (can. 1126). Trvalý rozvod od stolu a lože neruší svazek manželský a proto zůstává iregularita v platnosti (can. 1130).[7]) Zato soudní výrok na neplatnost manželství, jakmile nabyl moci práva (can. 1987) a úřední prohlášení manželky za mrtvou, uvolňuje mužovi přístup k svěcení.

III. *Správci úřadu neb zaměstnání (administratio) duchovním zakázaných, z nichž je jim skládati účty* (rationes reddere, can. 987, 3°).[8]) Překážka svěcení mizí, jakmile se zaměstnanec zhostí úřadu i odpovědnosti. Které úřady se nesrovnávají se stavem duchovním, udává can. 139.[9]) **30**

Kdysi veřejní úředníci, aby unikli odpovědnosti, vstoupili do stavu duchovního.[10]) Duchovní mohl si podržeti pouze péči o chudé a říditi záležitosti sourozenců.[11])

IV. *Otroci* (servi servitute proprie dicta, can. 987, 4°).[12]) Překážka mizí, jakmile otrok nabyl občanské svobody. Státní a mezinárodní zákony potírající otrokářství, odstraňují nepřímo překážku svěcení.[13])

Otrok nabývá svobody, jakmile vstoupí na půdu Československé republiky, neb na československou loď neb se stane majetkem zdejšího občana.

---

1) Decretales, l. 3, X, tit. 32, De conversione coniugatorum.
2) Cap. 1, X, l. 3, tit. 32.
3) Cap. 2, tamtéž.
4) Cap. 4, 5, tamtéž. *Benedikt XIV.,* De synodo dioecesana, l. 13, cap. 12, n. 16.
5) Cap. 6, tamtéž.
6) *Wernz,* Ius decretalium, sv. 2, 1906, n. 127, II.
7) Opačného názoru je *Eichmann,* Lehrbuch, sv. 1, str. 446.
8) Decretales, l. 1, X, lit. 19, De obligatis ad ratiocinia ordinandis vel non.
9) Can. 6, Dist. 54, palea.
10) Can. 3, Dist. 54.
11) Can. 26, Dist. 86.
12) Decretales, l. 1, X, tit. 18, De servis non ordinandis; can. 1—12, Dist. 54.
13) § 16 o. z. obč.; Dvorní dekret ze dne 19. srpna 1826, § 1; Ústavní listina, § 107, Sb. z. a n., č. 121 z 1920.

V. *Vojenskou službou vázaní.* Překážka tato (can. 987, 5°) se srovnává s defectus libertatis. Iregulárními jsou v první řadě *odvedení* až do ukončení řadové služby, u nás dvouleté[1]) (ordinarium militare servitium). Překážkou trpí i povinní *k odvodu.*[2])

V republice československé povoluje ministerstvo nár. obrany ve prospěch studií odklad presenční služby.[3]) Po svěcení kněžském je možno žádati o přeložení do náhradní zálohy na 5 měsíců.[4]) Prominutí od překážky uděluje Svatá Stolice.

31 VI. *Nedávno pokřtění* (neophyti, can. 987, 6°).[5]) Apoštol varuje před nově na víru obrácenými.[6]) Církevní sněmy opětovaly zápověď.[7]) Dítky křesťanských rodičů nenazývají se v právu neophyti, nýbrž pouze *dospělí,* kteří vyznávali blud.

Biskupovi sluší posouditi, zda pokřtěný je již u víře upevněn (sufficienter probati, can. 987, 6°).

VII. *Nepožívající dobré pověsti* (infamia facti, can. 987, 7°; 2293—2295). O právní infamii (can. 984, 5°) již jsme pojednali. Kdo i bez výroku soudního pozbyl svým chováním dobrého jména, je nezpůsobilým k svěcení (can. 2294, § 1), pokud podle úsudku ordinářova skvrna nebyla odčiněna vzorným životem.

Kdo byl vzat soudem *světským* do trestního vyšetřování, neb na jehož jmění byl uvalen soudní konkurs neb byl soudem prohlášen za marnotratníka, ztrácí i na foru církevním dobré jméno.[8])

Tato iregularita mívá jen *místní význam.* Změnou bydliště neb přesazením na jiné místo, kde životní poměry infamovaného nejsou lidu známy, mizívá stopa po nečestnosti a iregularitě.

Čl. 7. Odklizení překážek.

(Can. 988—991.)

32 *Sv. Alfons,* Theologia moralis, l. 7, n. 344, násl.; - *Lega,* De iudiciis ecclesiasticis, sv. 3, 1899, n. 203, násl.; - *Wernz,* Ius decretalium, sv. 2, 1906, n. 105, násl.; - *Haring,* Grundzüge des katholischen Kirchenrechts, 1924[3], str. 157, násl.; - *Eichmann,* Lehrbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1934, str. 446; - *Matoušů,* Praelectiones ex iure canonico, sv. 1, 1935, str. 129, násl.

---

1) Vládní nař. z 19. prosince 1934, § 2, Sb. z. a n. č. 267.
2) Kodexová komise, dne 3. ledna 1918, AAS 10, str. 344.
3) Branný zákon z 19. března 1920, § 16, Sb. z. a n. č. 193.
4) Vládní nařízení z 15. září 1927, § 95—3, Sb. z. a n., č. 141.
5) *Wernz,* Ius decretalium, sv. 2, n. 118.
6) *Sv. Pavel,* 1 Timot. 3, 6,
7) Can. 1, Dist. 48; can. 9, Dist. 61.
8) *Scherer,* Handbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1886, str. 344.

Přijetí svěcení jest hrubým přestupkem,[1]) dokud nebyl odstraněn právní stav způsobený překážkou. *Nevědomost* (ignorantia) o vzniku iregularity a jejich následcích neomlouvá (can. 988). Výkon moci svěcení je iregulárnímu zakázán, kdežto pravomoc (potestas iurisdictionis) není přímo vázána. Iregulárnímu nejsou zakázány funkce, které církevní kázeň dovoluje laikům. Může přijímati svátosti, účast bráti na kůrové službě, delegovati k oddavkám, dispensovat od slibu, od nedělních povinností.[2])

Iregularity nevznikají právem partikulárním, ani právem obyčejovým, jejich zdrojem je výlučně obecný zákon církevní (can. 983). Pouze Svatá Stolice promíjí právem vlastním překážky svěcení, a to buď přímo neb svými zmocněnci.

Kanonické právo poskytuje následující možnosti, jak odstraniti iregularity:

1. **BEZ DISPENSE.** a) Zatížení některou z časných překážek podle can. 987 potřebují dispense jen v případu, že nemohou neb nechtějí čekati, až vada sama pomine, na př. manželství, vojenská služba, otroctví. **33**

b) Bylo vysloveno mínění, že *křtem dospělého* smývají se mimo hříchy též iregularity, zvláště ty, které pocházejí z přečinu (ex delicto). Tento názor neshoduje se s právním stavem křtěncovým. Nekřtěný není schopen upadnouti do iregularit, které mají původ vesměs v kanonickém právu, jemuž nepodléhal. Přečiny, které pohan spáchal, nemění se křtem v iregularity, nýbrž zanikají bez právních následků. Jedinou výjimku tvoří křest vědomě a bezdůvodně (extrema necessitas) přijatý od nekatolika (can. 985, 2°).

Jinak je souditi o překážkách svěcení *ex defectu*. Tyto vady nesmývá křestní voda. Co bylo před křtem pouhou fysickou vadou, mění se křtem v kanonickou iregularitu,[3]) od níž třeba získat prominutí.

c) Nemůžeme nic závažného namítati proti názoru, že iregulární, který se již kál za přečin působící iregularitu, není ve svědomí vázán opět vyznávati hřích, na př. vraždy, aby došel dispense. Zákony lidské, jakými jsou iregularity, nezavazují k tak těžkým obětem (grave incommodum), spojeným se zahanbujícím přiznáním.[4])

2. **PAPEŽSKÁ DISPENSE.** Když laikové neb světský duchovní žádají o sproštění od iregularity, vyřizuje žádost v nejvyšší instanci *kongregace Svátostí* (can. 249) neb *kongregace koncilu* (can. 250). Podle kompetence vyřizuje kongregace Svátostí žádosti majoristů, kdežto laikové a minoristé jsou podřízeni kongregaci koncilu.[5])

Řeholní čekatelé i profesové podávají žádost o prominutí překážky *kongre-*

---

1) *Sv. Alfons,* Theologia moralis, l. 7, n. 342.
2) *Sv. Alfons,* tamtéž, n. 342.
3) *Wernz,* Ius decretalium, sv. 2, n. 106.
4) *Lega,* De iudiciis ecclesiasticis, sv. 3, n. 206, 8.
5) *Haring,* Grundzüge, str. 157.

gaci pro záležitosti řeholníků (can. 251, § 3). Pro obor svědomí je pro všechny druhy žadatelů příslušnou *posvátná Penitenciarie* (can. 258, § 1).

Velmi rozsáhlými fakultami dispensačními jsou opatřeni papežští *nunciové* pro území svého poslání.[1])

34 3. **PRÁVO BISKUPOVO** (can. 990, § 1). Dekretem »Liceat episcopis« sněmu tridentského opatřeni byli biskupové rozsáhlou mocí promíjeti irregularity pocházející z *tajného zločinu.*[2]) Tutéž fakultu opakuje, poněkud rozšířenou, can. 990, § 1: »Licet Ordinariis per se vel per alium suos subditos dispensare ab irregularitatibus omnibus ex *delicto occulto* provenientibus, ea excepta de qua in can. 985, 4°, aliave deducta ad forum iudiciale.« K tomu poznamenáváme:

Nové právo přiznává výhodu netoliko biskupům, nýbrž *ordinářům* vůbec, ve smyslu can. 198, § 1, tedy i vyšším *řeholním* prelátům (can. 488, 8°). V obojím textu vyňato je *homicidium voluntarium* a *abortus*. Úmyslné zabití stíhá kanonické právo s mimořádnou přísností.[3])

Ordinář může dispensovat od zabití n a h o d i l é h o (homicidium casuale) neb provedeného v s e b e o b r a n ě (vim vi repellendo), poněvadž tato tridentská výhrada není v can. 990 odvolána. Ani tajné zmrzačení (mutilatio) není z dispensační moci ordinářů vyňato. Jisto však jest, že t a j n é k a c í ř s t v í je vyhrazeno Svaté Stolici (can. 2314, § 2).

V případech p o c h y b n ý c h o existenci překážky svěcení, když by průtah nutný k rekursu do Říma způsobil citelnou škodu (grave damnum), jest ordinář oprávněn prominouti iregularitu, jde-li o vadu, kterou Svatá Stolice pravidelně promíjí (can. 81).[4])

35 4. **PRÁVO ZPOVĚDNÍKOVO** (can. 990, § 2). Právo kodifikované sděluje tutéž pravomoc, jíž vládnou ordináři, zpovědníkům (can. 990, § 2) s tímto omezením:

a) Zpovědník užívá svého práva pouze v případech *nutných* (in casibus occultis urgentioribus), když by řízení s biskupskou kurií způsobilo nebezpečné průtahy (periculum gravis damni vel infamiae).

b) Kdežto ordinář může odstraňovati iregularity jak předchozí, tak i následné, jest zpovědník omezen na *překážky následné* (ad ordines exercendos).

c) Zpovědník nemůže své právo přenésti na jiného (per alium) po způsobu ordinářů (can. 990, § 1).

Někteří spisovatelé se namáhají dokázat, že zpovědník požívá svého práva i m i m o úkon posvátný (forum extrasacramentale). Jiní mají však za to, že mimo zpovědnici kněz není zpovědníkem ve smyslu zákona,[5]) ačkoli přítomný zá-

---

[1]) Srovn. vzorek fakult u *Vermeersch-Creusen,* Epitome iuris canonici, sv. 1, 1927[3], n. 813.

[2]) *Sněm trid.,* ses. 24, cap. 6 de ref.

[3]) *Sněm trid.,* ses. 14, cap. 7 de ref.: »nullo tempore ad sacros ordines promoveri possit . . .«

[4]) Je tu opět vyjmouti *úmyslnou vraždu* ve smyslu can. 991, § 1—2.

[5]) *Haring,* Grundzüge, str. 158, pozn. 1.

kon postrádá klausule: »in actu sacramentalis confessionis«, podle can. 1044. Zpovědníkům bývají po ruce ještě jiné zdroje pravomoci, zvláště delegované fakulty tříleté neb pětileté a biskupský reskript, který si opatřili neb jim byl k vyřízení předložen.

5. **VYKONAVATEL PAPEŽSKÉHO RESKRIPTU** (can. 991).[1] **36**
a) Kánon předpokládá, že iregularitou zatížený podal příslušné autoritě *prosebný list,* aby byl zproštěn vady. V žádosti je uvésti veškeré vyskytující se iregularity se zřetelem na can. 889: Iregularity se nemnoží *opakováním* vady téhož druhu, na př. opětnou přísluhou v liturgii bez náležitého svěcení (can. 985, 7°). Pouze o *úmyslné vraždě* je k platnosti dispense třeba udati správný *počet* deliktů (can. 991, § 2).

b) *Nedostatečné přiznání* (reticentia) iregularit v žádosti působí takto: Zprošťuje-li reskript od překážek *hromadně* (dispensatio generalis), na př. slovy: »ab hac et qualibet alia irregularitate«, odstraňuje též vady *nevědomě opomenuté* (bona fide), nikoli vady *úmyslně zatajené* (mala fide). Iregularita vzniklá úmyslnou vraždou není prominuta, ač byla v žádosti opomenuta nevinně (can. 991, § 1).

c) Pozoruhodnou právní normu hlásá can. 991, § 3: Iregulární, který nabyl povšechnou dispensi k svěcení (dispensatio generalis ad ordines), je schopen přijmouti vyšší svěcení a získati církevní *obročí,* s výjimkou obročí konsistorních (can. 1411, 1°). Takto svěcený nemůže býti povýšen (renuntiari nequit) na *kardinála* (can. 232, § 2, 1°), ani na *biskupa* (can. 331, § 1, 1°), ani na *opata neb preláta nullius* (can. 320, § 2) a bez nové dispense ani na *vyššího hodnostáře* v exemptní kněžské řeholi.

Všeobecná dispense, kterou si opatřil čekatel noviciátu podle can. 542, 2°, nepostačuje k jmenované hodnosti řeholní. Iregularita (can. 984, 1°) se sice ruší dodatečným sňatkem rodičů (can. 1116, 1117), nikoli však k hodnosti kardinálské ani biskupské.

6. **TRVALE DELEGOVANÝ** (facultates generales). Vedle práv, která **37**
čerpají biskupové, ordináři a zpovědníci z can. 990, § 1—2, uděluje Svatá Stolice diecésním biskupům a řádovým generálům partikulární seznamy fakult absolučních a dispensačních (folia facultatum) na odměřenou dobu, obyčejně na tříletí (facultates triennales, quinquennales). Fakulty bývají sdělitelné podřízeným kněžím, zvláště zpovědníkům.

Některé články fakult vyšších hodnostářů znějí na omezený počet případů a jsou nepřenosné.

Podáváme vzorek z folia sv. Penitenciarie: VII. »Dispensandi super occulta irregularitate contracta ex violatione censurarum tantum cum clericis tam saecularibus quam regularibus, in Sacris ordinibus constitutis, sed ad hoc dumtaxat, ut poenitens ordines iam susceptos licite exercere valeat.«

VIII. Dispensandi ab irregularitate ex homicidio voluntario aut abortu,

---

[1] O reskriptech srovn. svazek I. tohoto díla, č. 118—123.

de qua in can. 985, 4°, sed ac hoc unice ut poenitens Ordines iam susceptos sine infamiae vel scandali periculo exercere queat; iniuncto eidem poenitenti onere, intra mensem saltem per epistolam per alium vel per se, reticito nomine, docendo de omnibus circumstantiis, et praesertim quoties delictum patraverit, ad s. Poenitentiariam recurrendi et standi eius mandatis.«

Čl. 8. Obřadnosti svěcení.

(Can. 992—1011.)

38 *Řehoř IX.*, Decretales, l. 1, X, tit. 11, De temporibus ordinationum et qualitate ordinandorum; tit. 12, De scrutinio in ordine faciendo; - *Sněm tridentský*, ses. 23, cap. 7, 8, 12 de ref.; - *Thomassin*, Antiqua et nova ecclesiae disciplina, pars 1, l. 2, cap. 35, 36; - Instructio S. C. de Sacramentis de scrutinio alumnorum, 27. dec. 1930, AAS 23, str. 120, násl.; - Instructio S. C. religiosorum negotiis praeposita, 1. dec. 1931, AAS 24, str. 74, násl.; - *Sägmüller*, Lehrbuch des katholischen Kirchenrechts, sv. 1, 1914³, str. 237, násl.; - *Haring*, Grundzüge des katholischen Kirchenrechts, 1924³, str. 134, násl.; - *Eichmann*, Lehrbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1934, str. 448, násl.

Dříve než církev skládá ruce na čekatele svěcení, zkoumá jeho fysické i duchovní vlastnosti a pečuje o jeho důkladnou přípravu.[1])

1. **LISTINNÉ VÝKAZY** (can. 992—995). Světští i řeholní čekatelé mají povinnost v příhodnou dobu předložiti biskupovi žádost o svěcení (can. 992). K žádosti je přiložiti: a) Doklad o posledním svěcení neb, jde-li o laiky, list křestní a biřmovací.

b) Vysvědčení o vykonaných studiích, jak je nařizuje can. 976 pro různé stupně svěcení.

c) Vysvědčení ředitele semináře neb jiného kněze o nábožensko-mravním stavu svěcencovu (can. 993).

d) Vysvědčení biskupa, v jehož diecési se svěcenec zdržoval po tak dlouhou dobu, že mohla vzniknout překážka svěcení.[2]) Listina sluje »*litterae testimoniales*«. Podle právního předpokladu počíná povinnost opatřiti si testimoniálky pro pobyt po nabyté *dospělosti* (pubertas = 14 let věku, can. 88, § 2). Doba pobytu je čtvrtletí pro vojíny,[3]) půlletí pro ostatní uchazeče (can. 994, § 1).

Světiteli je volno žádati podobný průkaz i za kratší dobu a opětovně (can. 994, § 1, 3). Je-li však svěcenec biskupovi neznám neb nelze získati vysvědčení biskupů, kde se zdržoval, musí přísežně osvědčiti, že si není vědom nijaké překážky svěcení (iuramentum suppletorium, can. 994, § 2).

---

1) *Pius X.*, konst. »Sacrorum antistitum« ze dne 1. září 1910, č. VII, AAS 2, str. 666.

2) *Sněm trid.*, ses. 23, cap. 8 de ref.

3) Kongr. koncilu dne 27. listopadu 1892, ASS 25, str. 635.

e) Vyšší řeholní představený společnosti *neexemptní*, ač není oprávněn vydávat svým alumnům propustný list podle can. 964, 4°, vystavuje nicméně vysvědčení zachovalosti, jako pro alumny světské.

V řádu *exemptním* není třeba testimoniálek, poněvadž je čekatel již předložil před přijetím do noviciátu (can. 544 a 545). Příslušný hodnostář svědčí spolu s dimisoriemi, že svěcenec je profesem připsaným určitému řeholnímu domu, vykonal povinná studia a není zatížen kanonickou překážkou svěcení (can. 995, § 1—2).[1])

Opomenutí testimoniálií je trestné pro světitele i svěcence (can. 2373, 2°, 2374).

f) *Scrutinium*. Obě římské *instrukce*, v čele tohoto článku uvedené, biskupům (r. 1930) a řádovým prelátům (r. 1931), ukládají zevrubné šetření o kněžském povolání a mravní hodnotě svěcenců. Novinkou je *prohlášení* (declaratio), vlastnoručně podepsané svěcencem, v němž přísežně dosvědčuje, že jsou mu budoucí stavovské povinnosti dobře známy.[2])

Též farář světského svěcence odpovídá písemně na otázky v instrukci kongregace Svátostí položené.[3]) Vědecké i asketické předvýchově *řeholních* kandidátů svěcení věnována zvláštní péče.[4])

2. **ZKOUŠKY** (can. 996—997). Hned od postřižin jest ordinand vázán podrobiti se zkoušce o významu hierarchického stupně, který hodlá přijmouti (can. 996, § 1). **39**

Před vyšším svěcením (ordines sacri) předpisuje právo zkoušku z bohosloví, jejíž obsah a způsob určuje podrobně biskup (can. 996, § 2, 3).[5]) Příslušným zkoušeti je biskup, který *vlastní mocí* světí neb vystavil propustný list. Biskup jest však oprávněn postoupiti zkoušku cizímu světiteli. Kterémukoli světiteli je dáno na vůli, znova se přesvědčiti o vědeckých schopnostech cizích i vlastních kleriků (can. 997, § 1, 2).

Ve smyslu can. 996, § 3, určuje biskup netoliko zkušební látku pro různé stupně svěcení, nýbrž jmenuje též zkušební komisi. Závisí na vůli místního biskupa neb světitele, zda mohou řeholní alumnové dostáti zkoušce před vlastními profesory řádového bohoslovného ústavu.

3. **VEŘEJNÉ OHLÁŠKY** (can. 998—1000). Sněm tridentský nařídil, aby se jména ordinandů veřejně v chrámu ohlašovala (publice in ecclesia), na způsob ohlášek manželských.[6]) Účelem tohoto zřízení jest usnadniti církevní vrchnosti úkol, aby vypátrala, co by snad žadatele činilo neschopným neb nehodným svěcení.

---

1) *Pejška*, Ius canonicum religiosorum, 1927³, str. 309.
2) AAS 23, str. 127; 24, str. 80.
3) AAS 23, str. 128.
4) AAS 24, str. 75 násl.
5) Elenchus quaestionum pro Řím; srovn. ASS 38, str. 354, násl.
6) *Sněm trid.*, ses. 23, cap. 5 de ref.

Can. 998, § 1, určuje tyto okolnosti ohlášek: a) Ohlášky je konati na povel biskupské kurie ve farním chrámu svěcencově, čili v jeho rodišti neb tam, kde získal řádné neb přechodné bydliště podle can. 90 a 92.

b) Biskup může z vážných důvodů ohlášky prominouti neb mimořádně ještě jinde ohlášky nařiditi. Místo ústních ohlášek je přípustno, aby se jména svěcenců po několik dní vyvěsila u vchodu do chrámu.

c) Ohlašovati dlužno v zasvěcený den za mše svaté neb v jiný den mimo bohoslužby za četné přítomnosti farníků, na př. o pohřbu neb v den Dušiček (can. 998, § 2).

d) Ohlášky je opětovati, nedošlo-li v půlletí k svěcení (can. 998, § 3).

e) *Řeholníci* věčných slibů, slavných neb jednoduchých, se neohlašují (can. 998, § 1).

f) Farníci jsou vázáni ve svědomí hlásiti včas faráři neb biskupovi, že svěcení stojí v cestě zákonná překážka (can. 999). Současně pátrá farář neb i jiné osoby na rozkaz biskupův »de ordinandorum moribus et vita« (can. 1000, § 1—2).[1])

40 4. **DUCHOVNÍ CVIČENÍ** (can. 1001).[2]) a) Papež *Inocenc XI.* vydal nařízení řeholníkům, aby svěcením nižším i vyšším předeslali desítidenní duchovní cvičení.[3]) V Římě a v suburbikárních diecésích bývalo zákonným obyčejem pro všechny svěcence, aby před vyšším svěcením konali exercicie po 10 dní. Pro světské alumny byl k tomu cíli určen dům římských lazaristů, a to pod trestem suspense Svaté Stolici reservované.[4])

b) Can. 1001 ukládá: *minoristům* třídenní cvičení, *majoristům* po každé desítidenní. Přijímá-li ordinand během pololetí více svěcení, je ordinář i vyšší řeholní prelát oprávněn lhůtu zkrátiti (can. 1001, § 1).[5]) Cvičení je opětovati, bylo-li svěcení odloženo přes půlletí (can. 1001, § 2).

Řeholníci konají exercicie ve vlastním domě, *světští* alumni v semináři neb jinde podle pokynů biskupových. Výsada lazaristů pominula. O vykonaných cvičeních je třeba předložiti biskupovi výkaz (can. 1001, § 3—4).

5. **OBŘAD** (can. 1002—1005). Světící hodnostář je vázán zevrubně (adamussim) šetřiti textu předepsaných liturgických knih (can. 1002). Volnější názory o závaznosti úředního ritu zavrhl sněm tridentský.[6]) Mši svatou nutně

---

1) Srovn. *Seznam otázek,* na něž odpovídá farář neb jiní, AAS 23, str. 128, 129.

2) *Kongregace Svátostí* dne 27. dubna 1928, AAS 20, str. 359. K tomu »Animadversiones« sekretáře kongregace; tamtéž, str. 360, násl.

3) Dekret kongregace biskupů a řeholníků ze dne 9. října 1682; *Benedikt XIV.,* Institutiones ecclesiasticae, č. 104; De synodo dioecesana, l. 11, cap. 2, n. 16.

4) *Pius IX.,* konst. »Apostolicae Sedis«, ze dne 12. října 1869; Archiv für kathol. K.-Recht 23, str. 331.

5) Podrobné pokyny dává dekret *kongr. Svátosti* ze dne 27. dubna 1928, AAS 20, str. 359, násl.

6) *Sněm trid.,* ses. 23, can. 5; *Benedikt XIV.,* konst. »Etsi pastoralis« ze dne 26. května 1742, § 7; Bullarium Benedicti XIV., část 1, n. 57.

slouží sám světitel podle formuláře (can. 1003) a svěcenci jsou povinni přistoupiti k Stolu Páně (can. 1005).

O defektech a nutných opravách svěcení zde nepojednáváme. Otázka světitelova: »scis eos dignos esse« je pouhým obřadem. Proto může generální vikář neb jiný asistent bez rozpaků dáti odpověď.[1])

Kdykoli východní klerik přijímá s dovolením Říma další stupně svěcení podle ritu latinského, je dříve doplniti ony stupně, které podle názoru církve západní chybí. Je to ostiariát, exorcistát a akolytát (can. 1004).[2])

6. DNI SVĚCENÍ (can. 1006). V církvi řecké není předpisu o určitých **41**
dobách, vyhrazených svěcení kleriků.[3]) Naše platné právo stanoví takto:

a) Konsekrace *biskupská* je vázána na neděle a svátky apoštolů (can. 1006, § 1). Bylo autenticky prohlášeno, že svátky sv. Marka, Lukáše a Barnabáše nelze považovati za apoštolské svátky.[4])

b) *Vyšší svěcení* uděluje biskup o mši svaté na soboty kvatembrové, před nedělí Smrtnou a na sobotu Bílou (can. 1006, § 2).[5]) Z důvodů vážných je svěcení dovoleno každé neděle a v zasvěcené svátky nezrušené (can. 1006, § 3).[6])

c) *První tonsura* není vázána ani na určitý den, ani na mši svatou.

d) Světiti *minority* jest dovoleno i mimo mši svatou na neděle celého roku a na svátky dvojné (festa duplicia), pouze dopoledne (can. 1006, § 4).

Ordinovati mimo zákonnou dobu (extra tempora) jest dovoleno pouze z papežské milosti.

Označení »festum duplex« (can. 1006, § 4) platí podle práva platného o každém dni všedním, věnovaném památce světce, jemuž byl tento stupeň pocty přikázán. Dříve však panoval názor, že nižší svěcení vyžadují »festivitas duplex« neb svátek kdysi zasvěcený, dnes zrušený.[7])

Obyčej proti zákonným dobám svěcení prohlásil již papež Alexander III. (1159—1181) za nepřípustný.[8]) Také can. 1006, § 2, odsuzuje jakoukoli odchylnou praxi (reprobatur), takže se změna církevní kázně v tomto bodu nemůže utvořiti (can. 27, § 2).

Svěcení vadné opětovati (iteratio) neb zčásti doplňovati (supplere) je možno v každou dobu, veřejně neb soukromě (can. 1007).

7. MÍSTO SVĚCENÍ (can. 1009).[9]) Rozeznáváme v právu *svěcení obecná* (ordinationes generales) pro alumny diecésního semináře, od *svěcení sou-* **42**

---

1) Cap. un., X, l. 1, tit. 12, De scrutinio in ordine faciendo.

2) *Benedikt XIV.*, konst. »Etsi pastoralis« (cit.), § 7, n. 7.

3) Cap. 9, 11, X, l. 1, tit. 11, De temporibus ordinationum.

4) Kongregace obřadová dne 4. dubna 1913, AAS 5, str. 186.

5) Cap. 3, X, l. 1, tit. 11. *Sněm trid.*, ses. 23, cap. 8 de ref.

6) Kodexová komise, 15. května 1936, AAS 28, str. 210.

7) *Sägmüller*, Lehrbuch des katholischen Kirchenrechts, sv. 1, 1914[3], str. 239. Není tedy již potřeba výsady »ordinandi extra tempora«, když can. 1006, § 3 a 4, dává biskupům větší svobodu než právo staré.

8) Cap. 2, X, l. 1, tit. 11.

9) *Wernz*, Ius decretalium, sv. 2, 1906, n. 75.

kromých (ordinationes particulares), v mimořádnou dobu pro soukromé svěcence, na př. řeholní profesy.

a) Obecná svěcení udělují se v katedrálním chrámu za přítomnosti kapituly. Konají-li se svěcení mimo residenční město, budiž k tomu zvolen chrám čelnější (dignior ecclesia) a povoláno buď tamní duchovenstvo (can. 1009, § 1).[1])

b) Mimořádná soukromá svěcení jsou přípustna v kterémkoli kostele diecése, v domácí poloveřejné kapli biskupského paláce, v chrámu seminárním neb řeholním (can. 1009, § 2).

c) Biskupská konsekrace, nekoná-li se v Římě, náleží do katedrálního chrámu titulárního, na který byl svěcenec povýšen, neb aspoň v hranicích téže církevní provincie.[2])

d) Postřižiny a nižší svěcení může biskup konati i v soukromé oratoři (can. 1009, § 3).

8. **ZÁPIS SVĚCENÍ** (can. 1010—1011). a) Každou ordinaci jest zanésti do zvláštního *seznamu* biskupské kurie (liber ordinandorum) a uložiti v tamním archivu spolu se všemi listinami, kterých bylo k svěcení třeba (can. 1010, § 1).

b) Novosvěcenci je doručiti *úřední vysvědčení* o přijatém svěcení, aby se mohl podle potřeby o svém stavu vykázati (can. 1010, § 2). Konal-li svěcení nevlastní biskup, předkládá podle práva posvěcený listinu vlastnímu ordinářovi, který dá zanésti úkon do vlastních seznamů (can. 1010, § 2).

c) Místní ordinář neb vyšší řeholní hodnostář jsou povinni oznámiti rodnému faráři posvěceného, že došel stupně *podjáhna*. Farář poznamená ordinaci do *křestních matrik* podle příkazu can. 470, § 2 (can. 1011).

Do křestních matrik je třeba dodatečně poznamenati biřmování (can. 798 a 799), podjáhenství (can. 1011), manželství (can. 1103, § 2), vyjímajíc matrimonium conscientiae (can. 1007), slavnou řeholní profesi (can. 470, § 2). Účelem zápisu je, aby bylo čeleno nezákonným sňatkům.

Čl. 9. O příslušnosti duchovních k diecési.

(Can. 111—117.)

43 *Gratian,* Dist. 70—72; Caus. 7, qu. 1; - *Řehoř IX.,* Decretales, l. 3, tit. 4, De clericis non residentibus; - *Sněm tridentský,* ses. 21, cap. 2 de ref.; ses. 23, cap. 16 de ref.; Konst. »Clericos peregrinos« ze 14. listopadu 1903, ASS 27, str. 373 (pro Řím); - *Thomassin,* Vetus et nova ecclesiae disciplina, pars 2, l. 1, cap. 19; - *Vermeersch-Creusen,* Epitome iuris canonici,

[1]) *Sněm trid.,* ses. 23, cap. 8, de ref.

[2]) *Sněm trid.,* ses. 23, cap. 2 de ref.

sv. 1, 1927[3], n. 202, násl. - *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, 1928[2], n. 56, násl.; - *Conte a Coronata,* Institutiones iuris canonici, sv. 1, 1928, n. 173, násl.; - *Eichmann,* Lehrbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1934, str. 142, násl.

Církev netrpí potulné kleriky.[1]) Každý musí vstoupiti do svazu diecésního duchovenstva, v jehož čele stojí biskup, neb je členem řeholní rodiny, v diecési usedlé (can. 111, § 1). Přijetí klerika do diecése nazýváme v kanonickém právu *incardinatio,* vyřazení z příslušnosti sluje *excardinatio.*

Název incardinatio jest odvozen od jména cardo = stěžeje, veřeje, či pevné body, kol nichž se dveře otáčejí, otvírají a zavírají, a v nich spočívají. Duchovní, přidělení kostelu, nazýváni byli clerici cardinales, dokud titul nebyl vyhrazen nejvyšším hodnostářům církve římské.

Nesprávně odvozuje slovo incardinatio sv. Isidor Sevilský od řeckého výrazu Καρδία = srdce.[2])

44 1. **INCARDINATIO.** Přičlenění diecési stává se *postřižinami* (can. 111, § 2). Klerikální příslušnost k diecési liší se od občanského bydliště v diecési. Pro laiky není sice svobodný pohyb vázán na souhlas farářův a biskupův, avšak v záležitosti svěcení podléhá i laik *svému* biskupovi. Je to biskup *rodiště* (episcopus originis) neb *bydliště* (ep. domicilii), do něhož se laik přestěhoval.[3])

Obecný sněm nicejský r. 325 přísně zakázal všem klerikům přebíhat svévolně z diecése do diecése.[4]) Sněmy partikulární zákaz opětovaly. Ve středověku se uvolnila kázeň. Příčinu k tomu zavdal značný příliv cizích kleriků na university a jejich výsady. Utvořil se názor, že duchovní bez obročí nejsou vázáni na diecésní residenci.

Tridentský sněm se pokusil o nápravu,[5]) ale s výsledkem málo pronikavým. Teprve v nové době, když se utvořil nový titul svěcení: »servitii dioecesis«, byli duchovní úžeji připoutáni k své diecési. Také nedostatek obročí způsobil obrat k lepšímu.

Právo kodifikované obnovuje v plném rozsahu kázeň sněmu nicejského. Can. 111, § 2, klade důraz na povinnost klerikovu *pracovati ve službách diecése* (»dioecesi, pro cuius servitio promotus fuit«).

45 2. **EXCARDINATIO.** Zákon, žíti trvale v diecési vlastní, zavazuje klerika tak, že jen s dovolením biskupovým smí se po delší dobu mimo území zdržovati (can. 143). Biskup je oprávněn svého klerika zpět domů povolati a rovněž tamní biskup může cizího duchovního vypověděti (can. 144).

a) Změniti diecésní příslušnost nelze bez písemného souhlasu obou

---

1) Can. 1, Dist. 72: »Ne ovis quasi perdita aut errans inveniatur.«

2) *Etymologiarum,* l. 3, cap. 7; *Migne,* PL 82, str. 548; *Scherer,* Handbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1886, str. 475, pozn. 10.

3) *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, n. 61.

4) Can. 19, Caus. 7, qu. 1.

5) *Sněm trid.,* ses. 23, cap. 16 de ref.: »... nec incertis vagetur sedibus.«

biskupů. Původní biskup vydává *dekret exkardinační.* V listě je vytknouti, že propuštění je *trvalé* (excardinatio perpetua) a *bezpodmínečné* (exc. absoluta).

Teprve když přijímajícímu biskupovi doručen byl list propustný, vystaví příchozímu *inkardinační listinu,* přijímaje ho do svazu diecésního, též bez časových hranic a bez podmínek (can. 112).

Tento způsob propuštění klerika z diecése nazývá se *excardinatio expressa et formalis* (Exeat). Změna diecése jest však možna i pouhým *skutkem,* kterému kanonické právo přiznává význam změny diecésní příslušnosti. Je to *excardinatio tacita et virtualis.*[1])

b) *Generální vikář* není oprávněn prováděti exkardinace a inkardinace bez zvláštního zmocnění biskupova. *Kapitulní vikář* nabývá toho práva až po roční sedisvakanci se souhlasem katedrální kapituly (can. 113).

c) Propustit klerika z diecése nelze bez *spravedlivých důvodů.* Propustný list nabývá však platnosti až biskup nové diecése vydal list inkardinační. O tom budiž spěšně zpraven biskup původní (can. 116).

d) Ordinář je oprávněn přijmouti cizího duchovního do diecése jen když to káže *nutnost* neb kyne-li z přijetí *zisk* pro diecési. Mimo to musí býti zajištěn *titul svěcení.* Mimo exkardinační list je biskup vázán opatřiti si o příchozím *vysvědčení* zachovalosti a uložit mu *přísežné prohlášení,* že se zavazuje k doživotní službě diecése ve smyslu práva (can. 117, § 1—3).[2])

e) Klerik přechází do jiné diecése *mlčky* (tacita incardinatio) dvojí cestou:

α) Když v nevlastní diecési získal *obročí residenční* (can. 1411, 3°) s písemným svolením vlastního biskupa neb když biskup propustil duchovního navždy z diecése (can. 114). Obročí, které majitele nenutí, aby sídlil na určitém místě, nemá tohoto účinku.

β) *Profesi* ztrácí *řeholník* původní diecési podle can. 585 (can. 115). O tom níže.

46 3. **ŘEHOLNÍ KLERIKOVÉ.**[3]) a) *Čekatelé* stavu řeholního (postulantes, can. 539) a *novicové* neztrácejí zatím svoji původní diecési. Teprve *věčnou profesí,* netoliko slavnou, ale též jednoduchou, jest přerušeno pouto s diecési jejich rodiště neb bydliště (can. 115, 585).

Obročí, jehož řeholník ve světě požíval, jde-li o obročí farní, jest považovati za uprázdněné rok po *první* dočasné profesi, jiná beneficia až po tříleté lhůtě (can. 584). Profese doživotní znamená exkardinaci z vlastní diecése a inkardinaci do řeholní společnosti, bez dalšího jednání (can. 115).

Po věčných slibech náleží řeholník svěcením pod vlastního biskupa (can. 955, § 1), kterým je biskup diecése, v níž leží řeholní dům profesův (can. 965).

b) Řeholník není kanonicky přičleněn k diecésnímu duchovenstvu. Ne-

---

[1]) *Wernz-Vidal,* tamtéž, n. 62.

[2]) O kněžských vystěhovalcích do Ameriky jedná *kongregace konsistorní* v dekretu »*Ethnografica studia*« ze dne 25. března 1914; AAS 6, str. 182.

[3]) *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, n. 66.

mluvíme o exkardinaci, kdykoli dochází k přeložení člena do domu jiné diecése. O světiteli řeholních alumnů již jsme pojednali.[1])

c) Řeholník *slibů dočasných,* svěcením *majorista,* opustiv řeholi jakoukoli cestou, jest vázán vrátit se pod poslušnost biskupa svého rodiště neb trvalého pobytu, jehož diecési dosud neztratil (can. 585, 641, § 1). Řeholník *minorista* jest za podobných okolností sekularisován a prost veškeré závaznosti (can. 648).

d) Řeholník propuštěný neb sekularisovaný *po věčných slibech* ztratil profesí původní diecési. Z té příčiny nemůže mimo řeholní dům vykonávat moc svěcení, dokud ho některý biskup nepřijme do diecése neb Svatá Stolice jinak s ním nenaloží (can. 641, § 1).[2])

Pouze trvalé přijetí do diecése, nikoli připuštění na zkoušku (experimentum triennale), rovná se inkardinaci (can. 641, § 2).

Čl. 10. Návrat do stavu laického.

(Can. 211—214.)

Gratian, can. 1, Dist. 68; - *Maroto,* Institutiones iuris canonici, sv. 1, 1919, n. 732, násl.; - *Vermeersch-Creusen,* Epitome iuris canonici, sv. 1, 1927[3], n. 286, násl.; - *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, 1928[2], n. 384, násl. - *Eichmann,* Lehrbuch des katholischen Kirchenrechts, sv. 1, 1934[4], str. 205, násl. **47**

Postřižinami zaměnil klerik laický stav za duchovní se všemi právními důsledky. Stav duchovní je trvalý a nezměnitelný, chráněný znamením nezrušitelnosti (can. 732, § 1).[3]) Nelze připustiti absolutní laicisaci klerika. Duchovní zůstává za všech okolností a změn klerikem. Církev přijímajíc zpět do služby minoristy či majoristy, nesvětí je opět. Ani deposice a degradace nepůsobí, že by se návrat do stavu duchovního děl reordinací.[4])

Sněm chalcedonský r. 451 zakázal opustit stav duchovní.[5]) Až do 12. století sledujeme stopy po strohé přísnosti.[6]) Návrat do stavu světského nebyl dovolován ani tonsurovaným.[7])

---

[1]) Srovn. svrchu, č. 7.

[2]) Text can. 641, § 1, poněkud mírní původní příkaz dekretu »*Auctis admodum*« kongregace biskupů a řeholníků ze dne 4. listopadu 1892, n. V, ASS 25, str. 312: »... *e claustro non exeant,* donec Episcopum benevolem receptorem inveniant et de ecclesiastico patrimonio sibi providerint, secus *suspensi* maneant ab exercitio susceptorum ordinum...« Kánon již nenaléhá: »e claustro non exeant«.

[3]) *Sněm trid.,* ses. 23, can. 4.

[4]) *Wernz-Vidal,* tamtéž, n. 386, 387; can. 1, Dist. 68.

[5]) Can. 3, Caus. 20, qu. 2.

[6]) Cap. 1, 3. X. l. 5, tit. 9.

[7]) *Wernz-Vidal,* tamtéž, n. 389.

Následky sekularisace jsou: vyloučený ze stavu duchovního nevykonává dovoleně moc svěcení, na rozdíl od platnosti úkonů, ztrácí církevní úřady a obročí, je zbaven práv a výsad stavu duchovního, duchovní oděv a tonsura jsou mu zakázány. Z povinností stavovských zbývá většinou *celibát* i ve stavu laickém, vyjímaje případ, o němž jednají can. 213 a 214.

Dnešní církevní kázeň připouští opustit stav duchovní v následujících mezích:

48 1. **DOBROVOLNÝ VÝSTUP** (can. 211, § 2). Jde tu výlučně o minoristy. Do stavu laického se vracejí: α) svým chováním, které podle zákona sebou nese ztrátu stavu duchovního; β) změnou životních plánů, výstupem ze semináře neb řádu; γ) propuštěním se strany biskupovy z příčin kanonických.

Příčiny, pro něž kanonické právo vylučuje klerika nižších svěcení ze stavu duchovního (ipso iure e statu clericali decidunt) jsou: *manželství,* leč bylo neplatné z titulu násilí a bázně (can. 132, § 2); svévolné odložení *církevního oděvu* a tonsury, když napomenutí ordinářovo do měsíce vyznělo naprázdno (can. 136, § 3); *vojenská služba,* dobrovolně převzatá (can. 141, § 2); propuštění minoristy ze společnosti řeholní (can. 648, 669, § 2).

Z trestu ztrácí minorista práva stavu: pro delikty působící degradaci (can. 2305, § 2); pro skutky nemravné (can. 2358); řeholník, zavinivší podvodem neplatnost profese (can. 2387).[1])

49 2. **DEKRET SVATÉ STOLICE** (can. 211, § 1). Žádosti vyšších kleriků o laicisaci nemůže nejvyšší autorita vyhověti v té míře, že by byl duchovní zbaven schopnosti platně vykonávati moc svěcení. To platí zvláště o knězi. Ani v nebezpečí smrti není ordinář ani zpovědník oprávněn sanovati nezákonný sňatek kněžův podle can. 1043 a 1044.

Propuštění ze stavu duchovního římským reskriptem dostává se snáze *podjáhnům a jáhnům* než *knězi.* Dispense bývá pravidelně opatřena výhradou, že zákon *celibátu* trvá dále (can. 213, § 2). Jen za okolností zcela mimořádných dostává se knězi laicisace úplné, bez podobné klausule. O biskupech není podobného příkladu.[2])

Manželství duchovního, třeba laicisovaného, vzbuzuje obecné pohoršení. Konstituce Sv. Officia ze dne 20. února 1888[3]) udělila všeobecnou fakultu dispensační od manželských překážek v nebezpečí smrti, presbyterát vyjímajíc. Byl-li dispensovaným jáhen neb podjáhen, jest mu pro případ uzdravení dáti pokyn, aby se přestěhoval na místo, kde jeho duchovní stav je neznám, neb aspoň ať nahradí vzorným životem daná pohoršení. Can. 1043 opakuje s komentářem zmíněný dekret z r. 1888, avšak uvedenou klausuli vyjadřuje stručně slovy: »remoto scandalo«.

Dispense Svaté Stolice od manželské překážky vyššího svěcení za účelem

---

[1]) *Eichmann,* Lehrbuch, sv. 1, str. 206.

[2]) List *Pia VII.,* »*Gravissimas*«, ze dne 29. června 1802, kterým papež dovolil, aby biskup Talleyrand autunský mohl setrvati ve svém světském úřadě, neobsahuje zmínku o prominutí celibátu; *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, n. 394.

[3]) ASS 20, str. 543.

sanace manželství, znamená přeložení do stavu světského mlčky provedené (implicite).[1])

3. **SOUDNÍ VÝROK** (can. 214, § 1—2). Právní úkon, *násilím* vynucený **50**
(vis physica), je sám sebou neplatný (can. 103, § 1). Stál-li však jednající pod vlivem *těžké bázně* (metus gravis), není vlastně úkon neplatný (can. 103, § 2), poněvadž bázeň nezbavuje úplně svobodného rozhodování (minuit, non tollit voluntarium).

Nicméně prohlašuje kanonické právo některé úkony za vadné, pro strach, který byl někým svěcenci úmyslně nahnán. Úkony toho druhu jsou: svěcení kleriků (can. 214, § 1), řeholní sliby (can. 572, § 1), manželská smlouva (can. 1087, § 1), slib Bohu učiněný (can. 1307, § 3).

Právo připouští, aby církevní soudce, zjistiv skutkovou povahu těžké bázně, prohlásil nedobrovolný čin za právně neplatný, buď na požádání (ad instantiam) neb z moci úřední (ex officio, can. 103, § 2).

Can. 1214, § 1, klade následující podmínky, aby mohlo dojíti k laicisaci duchovního vyšších svěcení z důvodu bázně: a) Budiž zjištěno, že předchozí *bázeň byla závažná* (metus gravis, extrinsecus, iniustus), namířená na vylákání souhlasu k svěcení.

b) Je třeba zjistiti, že původní *nesouhlas* dosud nepřešel v souhlas, ani prohlášením duchovního v tom smyslu, ani nepřímo výkony přijatého svěcení, kterými se klerik zříkal svobodně dalšího odporu.

c) Soudní důkaz o bázni a nesouhlasu musí býti veden *metodou zákonnou,* v can. 1993—1998 předepsanou.

Soudní výrok zní na zproštění od stavu duchovního i od stavovských břemen, celibát nevyjímaje. *Žalobu je předložiti kongregaci Svátosti* neb pro záležitosti *řeholníků*. Ta rozhoduje, zda se má otázka řešiti cestou *soudní* neb *administrativně* (can. 1993, § 1). Soudním řízením pověřuje kongregace buď biskupa světitele neb některý římský tribunál. Administrativně jedná kongregace sama (can. 1993, § 2—3).

Je třeba dvou shodných výroků pro neplatnost ordinace.[2]) Soud je sborový, *tříčlenný* (can. 1576, § 1, 1°). Platnost svěcení hájí *defensor vinculi* (can. 1586).

4. **DEGRADACE** (can. 2305). Tento nejtužší kanonický trest odkazuje **51**
klerika, co do zevního žití, zpět ve stav laický (reductio clerici ad statum laicalem, can. 2305, § 1). K tomu je třeba sborového soudu o *pěti* soudcích (can. 1576, § 1, 2°). Nic na věci nemění okolnost, zda byl trest jen *úředně* vyřknut (degradatio verbalis, edictalis) či též *obřadně* (degradatio realis) podle liturgických předpisů (Pontificale Romanum).[3])

---

1) *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, n. 394, pozn. 23.
2) *Vermeersch-Creusen,* Epitome, sv. 1, n. 289.
3) Obřad popisuje cap. 2 in VI, l. 5, tit. 9.

Degradovaný je zbaven úřadů církevních a obročí, práv i výsad klerikálních, církevního oděvu (can. 213, § 1), *nikoli však celibátu* (can. 213, § 2).[1])

52 5. **NÁVRAT DO STAVU DUCHOVNÍHO** (can. 212). a) *Minorista.* Kdo po nižších svěceních opustil duchovní stav neb byl propuštěn a zamýšlí se vrátiti, podává žádost ordináři diecése, které byl svěcením inkardinován. Biskup podrobí žadatelův život a mravy důkladnému šetření a může připustiti klerika do diecése na zkoušku (can. 212).

Jest nezřídka nutno odstraniti překážky, pro které byl klerik propuštěn. Není třeba obnovovati obřadně tonsuru, tím méně nižší svěcení. Když minorista, opustiv duchovní stav, vstoupil do *řehole* za čekatele kněžství, může požádat biskupa světitele, aby odstranil kanonickou překážku pro další svěcení. Po příznivém vyřízení je mu volno v noviciátě nosit tonsuru. Tím není porušen can. 567, § 2, zakazující novicům svěcení.[2])

b) *Majorista.* Klerika vyšších svěcení degradovaného, nemůže zpět přijmouti vlastní biskup, nýbrž pouze Svatá Stolice (can. 212, § 2). Kajícímu vracejí se zpět části posvátného roucha, jak mu byly při degradaci odnímány. Jde tu jen o pouhý obřad.[3]) Při návratu nemůže býti řeči o *reordinaci* (can. 732).

Díl II.: ZVLÁŠTNÍ PRÁVO DUCHOVNÍCH.

ÚVODEM. V kanonickém právu nabývají převahy zákony *územní* před zákony *osobními* (can. 8, § 2). Předpisy teritoriální nemají moci mimo území, kdežto zákony osobní zavazují kdekoli. Osobním zákonům jsou podřízeni buď všichni členové společnosti (leges communes), neb měl zákonodárce na mysli jistý stav, pro který vydal *zvláštní normy* (leges singulares, ius speciale).

Duchovní osoby mají své zvláštní právo v can. 118—144, řeholníci mimo to v can. 487—681. V následujících článcích pojednáme: o *výsadním právu* duchovenstva, o *kladných povinnostech* kleriků, o zaměstnáních kleru *zakázaných*.

Čl. 1. Výsady stavu duchovního.

(Can. 118—123.)

53 *Řehoř IX.*, Decretales, l. 1, tit. 33, De maioritate et obedientia; l. 2, tit. 2, De foro competenti; l. 3, tit. 49, De immunitate; - *Thomassin,* Vetus et

[1]) Duchovní stav neztrácí klerik, kterému byl zakázán duchovní oděv (can. 2300), ani deponovaný (can. 2303), suspendovaný, klatbou postižený.

[2]) *Vermeersch-Creusen,* Epitome, sv. 1, n. 288.

[3]) *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, n. 393.

nova ecclesiae disciplina, pars 3, l. 1, cap. 33—48; - *Scherer,* Handbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1886, str. 394, násl.; - *Maroto,* Institutiones iuris canonici, sv. 1, 1919, n. 507, násl.; - *Haring,* Grundzüge des katholischen Kirchenrechts, 1924[3], str. 187, násl.; - *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, 1928, n. 68, násl.; - *Sägmüller,* Lehrbuch des katholischen Kirchenrechts, sv. 1, 1930[4], str. 333; - *Eichmann,* Lehrbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1934[4], str. 145, násl.; - *Tománek,* Sbírka nejdůležitějších kultových předpisů, 1928, str. 46, násl.; - *Matoušů,* Praelectiones ex iure canonico, sv. 1, 1935, str. 79, násl.

Klerikům jest výhradně přístupna jak moc svěcení, tak i církevní pravomoc (can. 118). Proto ukládá kanonické právo laikům, aby prokazovali duchovenstvu náležitou *úctu* (reverentiam) podle jejich hierarchického stupně (can. 119).

V životě veřejném přísluší klerikům *přednost* (praecedentia) podle pravidel v can. 106 uložených; mají nárok na úřední *titulaturu;* ve svatyni je jim vykázáno místo v *kněžišti* (presbyterium); na společných pohřebištích buďtež duchovním reservovány *hroby na čestném místě,* od laiků oddělené (can. 1209, § 2).

Konkordát z r. 1855 zaručuje církevním hodnostářům příslušnou úctu se strany státních úřadů (čl. 16).

Duchovní osoby požívají *čtvero stavovských výsad: privilegium canonis — fori — immunitatis — competentiae.* Výsady chrání spíše stav než osobu. Příslušné zákony podléhají interpretaci nejpříznivější. Duchovní nemůže se zříci privilejí, nejsa jejich pánem (can. 123). Může je však ztratit (can. 123).

A. **PRIVILEGIUM CANONIS** (can. 119). **54**

1. **PŮVOD VÝSADY.** Násilí proti bezbrannému duchovnímu bývalo záhy stíháno.[1]) Když bujnost mravů (pěstní právo) diktovala mimořádnou ochranu proti fysickým násilnostem na duchovních, vyřkl papež *Inocenc II.* (1130—1143) na obecném sněmu *lateránském II.* církevní klatbu na tento druh bezpráví.

Kánon 15. sněmu (odtud název »privilegium canonis«) počíná: »Si quis *suadente diabolo* huius sacrilegii reatum incurrerit, quod in clericum vel monachum *violentas manus* iniecerit . . .«[2])

Církevní censura klatby byla postupně rozšířena na mandantes,[3]) non prohibentes,[4]) ratum habentes,[5]) Martin V. (1417—1431) prohlásil klerobijce za vitandi.[6])

---

1) *Sněm mohučský* r. 817, can. 24, Caus. 17, qu. 4. Zákon císařů *Arkadia a Homoria,* L. 10, Cod., l. 1, tit. 3: »Si quis in hoc genus sacrilegii . . .« hájí spíše posvátná místa proti reálním injuriím.

2) Can. 29, Caus. 17, qu. 4. — Srovn. *Scherer,* Handbuch, sv. 1, str. 395.

3) Cap. 6, X, l. 5, tit. 39.

4) Cap. 47, X. l. 5, tit. 39.

5) Cap. 23 in VI, l. 5, tit. 11.

6) Konst. »Ad evitanda« r. 1418.

Novější zákonodárství zůstalo věrno terminologii lateránské: »Suadente diabolo« a »violentas manus«.[1]) Na útočné *židy*, kteří nepodléhají kanonickým předpisům, bylo třeba zvláštních opatření.[2])

2. **PODMĚT VÝSADY.** Přísný zákaz páchati násilí na duchovních prospívá osobám duchovním ve smyslu nejširším. Chrání mimo kleriky též řeholníky, profesy, novice i čekatele (can. 614), řeholní sestry, nikoli světské chovanky, poustevníky církevně uznané, členy společností jen v širším smyslu řeholních (can. 680) i terciáře žijící společně.[3])

55 3. **PLATNÉ PRÁVO** (can. 119). a) Kodifikované právo, opustivši starší názvosloví, varuje před deliktem *osobní svatokrádeže:* »si quando *clericis iniuriam* realem intulerint«. Bezpráví musí se státi hmotným násilím, namířeným proti chráněné osobě, jejímu životu, zdraví, svobodě a důstojnosti.

Bezpráví je trestné, vykazuje-li vlastnosti deliktu podle kanonických předpisů o příčetnosti (can. 2195, § 1) a úmyslnosti (dolus, can. 2199, 2200).

Od fysického bezpráví liší se iniuriae verbales (can. 2344). Je to slovní urážka nepřítomného (convitium) neb štvavé osočování tiskem (libellus famosus) buď osoby neb úřadu, který osoba zastává. Zákonem can. 2344 jsou chráněni: papež, kardinálové, papežský legát a nuncius, římské kongregace, tamní soudní dvory a výkonné úřady s nejvyššími úředníky, vlastní ordinář.

Úmyslem jednajícího je vzbudit odpor a nenávist (simultates et odia) proti úkonům a výnosům. Věcná kritika vylučuje trestnost.[4])

Též stát chrání své úřednictvo proti osobnímu bezpráví. Trestní zákoník § 300 stíhá přečin pobuřování proti úřadům státním neb obecním, proti vládním orgánům neb sněmovnám. Přečin se páchá: tupením, posmíváním, nepravdivým tvrzením veřejně neb před více lidmi, tiskem, obrazy. Zlý úmysl je: zlehčovat úřední jednání neb popouzet k nenávisti neb opovrhování.

b) *Trestní stíhání přečinu.* Ve smyslu can. 2207, 1°, který pronáší právní zásadu, že vyšší hodnost osoby deliktem postižené zvyšuje pachatelovu vinu a odpovědnost, rozeznává can. 2343 *čtverý stupeň* trestu: α) násilí proti osobě papežově; β) proti kardinálům a papežským legátům i nunciům; γ) patriarchům, arcibiskupům, biskupům sídelním neb titulárním; δ) proti ostatním klerikům a řeholníkům obojího pohlaví.[5])

56 4. **STÁTNÍ SANKCE TRESTNÍ.** K ochraně duchovních osob slouží v některém směru i zákon světský. V Československé republice je to trestní zákrok proti zločinu *těžkého poškození na těle.*[6]) Kdo svým jednáním, ač bez vražedných úmyslů, způsobil jinému poruchu zdraví tak, že nemohl po 20 dní

---

1) *Pius IX.*, konst. »*Apostolicae Sedis*« ze dne 12. října 1869 (Excommunic. Rom. Pont. res., n. 2).

2) Cap. 14, X, l. 5, tit. 6.

3) Cap. 33, X, l. 5, tit. 39; cap. 21, § 1 in VI, l. 5, tit. 11.

4) *Eichmann,* Das Strafrecht des Codex iuris canonici, 1920, str. 169.

5) Zevrubný rozbor trestních sankcí podáme v »*Trestním právu církevním*« (sv. IV. tohoto díla).

6) Trestní zák., § 152—156.

konati práci povolání, neb že utrpěl těžkou vadu duševní neb ublížení na těle těžkého rázu, dopouští se *těžkého zločinu.*[1]) Zákon považuje však za poruchu těžkou i *lehké ublížení,* bylo-li spácháno na těle *osoby kvalifikované.* Jsou to: vlastní rodiče pachatelovi (i nemanželské), veřejní úředníci, *duchovní,* svědkové, znalci, v době kdy *vykonávají své povolání* neb *za příčinou povolání.*[2])

Na Slovensku platí podobná norma: »Kdo .však duchovnímu při výkonu náboženského obřadu ublíží na těle, dopouští se zločinu . . .«[3])

B. **PRIVILEGIUM FORI** (can. 120).

1. **STARÉ PRÁVO.** Podle výroku sv. Pavla se nesluší, aby křesťan **57** předkládal své rozepře soudci pohanu.[4]) Brzy ujal se názor, že osoby duchovní mají míti vlastní forum a vlastní soudce.[5]) Za větší přestupek bylo považováno, když klerik klerika pohnal před světský soud.[6])

Císař Justinian I. upravil r. 541[7]) právo v tom směru, že přenechal světskému soudci pouze *výkonné právo* biskupského výroku. Žalobci bylo však ponecháno na vůli pohnati klerika před forum světské.[8])

Právo dekretální hájí v celém rozsahu výsadu duchovního fora,[9]) kdykoli je klerik obžalovaným (reus). Klerik volal laika před soud laický, leč by kde panoval jiný obyčej. Duchovní se nemůže výsady zříci.[10]) Jen se souhlasem biskupovým mohl soudce světský beztrestně souditi klerika. Minoristé požívali výsady jen za určitých předpokladů.[11])

2. **ČÁSTEČNÝ ODSTUP OD VÝSADY.** Kanonické právo stojí dosud pevně na zásadě soudní samostatnosti osob duchovních. Aniž by se vzdávala historického práva, postupuje Svatá Stolice *výkon práva* (exercitium iuris) soudu světskému, berouc ohled na změněné poměry církevně-politické.

Konkordát rakouský z r. 1855 upravil věc takto: a) Biskupům ponecháno právo trestati *duchovní* rušitele církevní kázně vězením v klášteřích, semináře

---

1) Trestní zák., § 152.
2) Trestní zák., § 153; *Tománek,* Sbírka, str. 52.
3) Hlava IX, zák. čl. V, 1878, § 192; *Tománek,* tamtéž, str. 53.
4) 1. Kor. 6, 4.
5) *Sněm kartagský* r. 397, can. 43, Caus. 11, qu. 1; tamtéž can. 38 a násl.
6) Can. 39, 42, 46, Caus. 11, qu. 1.
7) Novella 123, cap. 21.
8) tamtéž, § 1, 2.
9) Cap. 1, 2, 9, X, l. 2, tit. 2, De foro competenti.
10) Cap. 12, X, l. 2, tit. 2.
11) *Sněm trid.,* ses. 23, cap. 6 de ref. Církevně-politické spory v Čechách mezi králem *Přemyslem Otakarem I.* (1197—1230) a pražským biskupem *Ondřejem* (1215 až 1224) zasahovaly též do výsady fora. Papež *Honorius III.* vytýká r. 1217, že byli v království odsouzeni klerikové k smrti. Král faktum popírá, poněvadž nižší klerus nestál patrně pod ochranou výsady; *Friedrich,* Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae, 1904, č. 143, 149.

řích neb v domech k tomu cíli zřízených. *Laiky* porušující církevní řád může biskup stíhat jen duchovními tresty.[1])

58 b) Svatá Stolice se zřetelem na potřeby časové souhlasí, aby civilní spory duchovních osob, na př. o příjmech, smlouvách, závětech, vyřizoval světský soud.[2])

c) Rovněž nenamítá Svatá Stolice ničeho, aby byl klerik soudně stíhán pro porušení zákonů státních, za těchto podmínek: α) Soudce zpraví neprodleně biskupa o svém zákroku; β) Způsob zatčení a vazby nebudou v rozporu s důstojností stavu duchovního; γ) Zní-li rozsudek na trest smrti neb pětiletý (aspoň) žalář, budou biskupovi předložena soudní akta, on pak vyslechne odsouzeného. Na požádání bude tentýž postup zachováván při trestu nižšího stupně; δ) Duchovní odpykávají si trest odděleně od laiků, v klášteřích neb domech k tomu zřízených.

d) *Causae maiores,* o kterých jedná sněm tridentský v sezení 24, cap. 5 de ref., čili o trestním stíhání biskupa,[3]) nepodléhají uvedeným předpisům, nýbrž v každém případu vyřídí záležitost Jeho Svatost s Jeho Veličenstvem společně.[4])

Po jednostranném vypovězení konkordátní smlouvy dne 30. července 1870 upraveny byly právní poměry státním zákonem ze dne 5. května 1874,[5]) § 29, takto:

Soudce je povinen oznámiti církevní vrchnosti, že zavádí vyšetřování s duchovním. Také rozsudek a odůvodnění je oznámiti představenému odsouzeného. Slovně opakuje zákon text konkordátu: »Při zatčení duchovních katolických a jich držení ve vazbě šetřeno buď všeho toho, čeho žádá vážnost jich stavu náležející.«[6])

59 3. **PLATNÉ PRÁVO.** Can. 120, § 1, zůstává věren starším vzorům: »Clerici in omnibus causis sive contentiosis sive criminalibus apud iudicem ecclesiasticum conveniri debent, nisi aliter pro locis particularibus legitime provisum fuerit.«

a) Na zanedbání zákona vypsán trest can. 2341, odstupňovaný podle hodnosti duchovního. Církevní klatbě podléhá zákonodárce (can. 2334, 1°) a soukromí žalobci, nikoli soudce.[7])

Trestu se vyhne žalobce opatřiv si předem *církevní licenci.* Svolení dává Svatá Stolice, jde-li o žalobu proti kardinálovi, legátovi, biskupovi neb prelátovi nullius, nejvyššímu hodnostáři řehole práva papežského a vyšším zřízen-

---

1) Konkordát rak. r. 1855, čl. 11.
2) Tamtéž, čl. 13.
3) »Causae criminales graviores contra episcopos...«
4) Konkordát, čl. 14.
5) Ř. z. č. 50, 1874.
6) Tytéž záruky dává italský konkordát z r. 1929, čl. 8; AAS 21, str. 275.
7) *Pius X.,* Motu proprio »*Quantavis diligentia*« ze dne 9. října 1911; AAS 3, str. 555.

cům římské kurie. Ostatní kleriky lze beztrestně volati před světský soud s dovolením místního ordináře.

Biskup má ochotně vyhověti žádosti o dovolení (can. 120, § 2). Předvolaný bezprávně jest nucen se podrobiti, ale věc ať oznámí příslušné církevní vrchnosti (can. 120, § 3).[1])

b) *V republice Československé* neztratilo platnost zmírnění kanonického práva provedené konkordátem r. 1855. Konkordát v tom směru se strany církevní odvolán nebyl. Tentýž smysl dává klausule: »nisi aliter pro locis particularibus legitime provisum fuerit« (can. 120, § 1).

Se strany státní plní se dosud bezvadně předpisy zákona z 5. května 1874 o šetrném zacházení duchovních před trestním právem.

c) Bylo autenticky prohlášeno, že vedle derogace zákona také *ustálený právní obyčej* mírní předpis o privilegium fori. To platí o říši Německé, Rakousku a Švýcarsku.[2]) Jinde však nešetření výsady znamená »corruptela morum«.[3])

C. **PRIVILEGIUM IMMUNITATIS** (can. 121).[4]) Zákonná norma je **60**
povšechná: »Clerici omnes a servitio militari, a muneribus et publicis civilibus officiis a statu clericali alienis immunes sunt.« Nesluší se ukládati duchovním veřejné, světské úřady a zaměstnání, která jsou v odporu s jejich důstojností a povoláním.

Can. 121 chrání imunitu *osobní* duchovních, nikoli imunitu *věcnou*, majetku, ani *místní*, posvátných míst. Výsada spočívá na platných normách občanského práva, je závislá na místních a časových poměrech a podrobena měnivému veřejnému mínění.

1. **DĚJINY IMUNITY.** Pohanský klerus požíval svobod úměrných jeho veřejnému působení. Křesťanští císařové přenesli výsady na hierarchii křesťanskou.[5]) Císař *Bedřich II.* (1212—1250) osvobodil r. 1220 klerus od veřejných služeb.[6])

Duchovní byli prosti cla (pedagia), mýta (guidagia), částečně daní (vectigalia), panské roboty (angaria), přípřeže (parangaria), ubytování vojska (ius metatus), nebyli vázáni spravovat cesty a mosty.[7]) Leč *v nouzi* obecné musí

---

1) O církevním dovolení k soudnímu stíhání klerika jedná list Sv. Officia ze dne 23. ledna 1886, ASS 18, str. 416.

2) *Osservatore Romano,* dne 16. prosince 1911; *Eichmann,* Lehrbuch, sv. 1, str. 146.

3) Causa Romana z 15. března 1910, AAS 2, str. 492.

4) *Grashof,* studie v Archiv für kathol. K.-Recht, 36 (1876), str. 3, násl.; tamtéž, 37 (1877), str. 256 násl.; *Scherer,* Handbuch, sv. 1, str. 398.

5) L. 2, Cod., l. 1, tit. 3 (Constantius, r. 357); l. 6, tamtéž (Valentinian, Valens, Gratian, r. 377).

6) Authentica po l. 2, Cod. l. 1, tit. 3; *Sägmüller,* Lehrbuch, sv. 1, str. 348.

7) Cap. 7, X, l. 3, tit. 49, Inocenc III. na lateránském sněmu, IV, r. 1215.

i klerik pomáhat, na př. noční hlídky na hradbách.[1]) Klerikům nebudiž ukládáno *opatrovnictví* (tutela, curatela),[2]) ani *poručnictví* a podobné úkoly spojené s odpovědností.

61 2. **PRÁVNÍ PODKLAD VÝSADY.** Na otázku, kde hledati ideový zdroj imunity kleriků od světských zaměstnání, není jednotné odpovědi:[3]) a) *Státníci* jsou nakloněni přičítat svobody jedině *státní moci,* která bere blahovolně ohled na potřeby duchovních neodvisle a libovolně. b) *Kanonistům* se neprotiví názor, že imunita duchovních je přímo diktována *právem božským.* Mínění své opírají o skutečnost, že i pohané přiznávali kněžím osobní svobody. c) Zamlouvá se střední cesta, podle které církevní imunity mají sice *přímo* závaznou moc z ustanovení církevních a státních, ale hlubší přesvědčení, že Církev, jsouc dílem božským, jen nedokonale by dostála svému úkolu bez nutné svobody kněžského stavu, opravňuje nás věřiti v *nepřímý* původ imunit z práva božského.

V tom smyslu nabádá sněm tridentský knížata, aby chránili práva a výsady církevní, »ecclesiae et personarum ecclesiasticarum immunitatem, *Dei ordinatione et canonicis sanctionibus constitutam*«.[4])

Docházíme úsudku, že je sice v moci církevní autority vzdát se v některých bodech výsad duchovenstva *prakticky,* nikoli však *zásadně* a úplně na úkor svobody duchovního stavu. Autoritativně byla pouze censurována domněnka, že svobody církve a církevních osob mají svůj původ v právu státním.[5])

62 3. **PRÁVO ČESKOSLOVENSKÉ.**[6]) 1. *Služba vojenská.* Není zaměstnání, které by více odporovalo stavu duchovnímu než služba vojenská. Papež Pius IX. zamítá plán, aby jménem pokroku zrušeny byly úlevy pro duchovenstvo.[7])

Branný zákon Československé republiky ze dne 19. března 1920[8]) nepřiznává duchovním žádných zvláštních výhod. Mohou však použíti těchto úlev:

a) Odvedení klerikové mohou podati žádost za *odklad nastoupení presenční (činné) služby* podle § 16 branného zákona, aby mohli pokračovati ve svých studiích.

---

1) Tamtéž, cap. 2.

2) L. 52, Cod. l. 1, tit. 3 = can. 40, Caus. 16, qu. 1.

3) *Sägmüller,* Lehrbuch, sv. 1, 1930[4], str. 347.

4) *Sněm trid.,* ses. 25, cap. 20 de ref.; *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, 1928, n. 81.

5) *Pius IX.,* Syllabus errorum ze dne 8. prosince 1864, n. 30; *Denzinger-Bannwart-Umberg,* Enchiridion Symbolorum, 1928, n. 1730.

6) *Tománek,* Sbírka nejdůležitějších kultových předpisů, 1928, str. 46 násl.; *Hobza-Tureček,* Úvod do církevního práva, 1929, str. 59, násl.; *Matoušů,* Praelectiones ex iure canonico, sv. 1, 1935, str. 84 násl.

7) Syllabus errorum, n. 32.

8) Sb. z. a n. č. 193, Ordin. list arcid. pražské, 1920, str. 76. Srovn. zákon ze dne 5. července 1912 (ř. z. č. 128), § 29, a min. nař. z 27. července 1912 (ř. z. č. 153), Ordin. list arcid. pražské, 1913, str. 18.

Žádost je podati buď před odvodem neb ústně hned po odvedení a písemně do 15 dnů. Odklad je obnoviti ročně, nejdéle do skončeného 28. roku stáří.[1])

b) Duchovní mohou u odvodu žádati o *záznam k zdravotní službě* podle § 36, 2, branného zákona a podle vlád. nař. z 15. září 1927, § 43, 2, a § 82, 2.

Jsou-li přiděleni k zdravotním rotám, mají právo na návštěvu školy pro výchovu důstojníků zdravotnictví.[2])

c) Branci, když byli vysvěceni, mohou podati žádost svému domovskému doplňovacímu velitelství o *přeložení do náhradní zálohy* podle vládního nař. z 15. září 1927, § 95, 3. Tím končí povolený odklad presenční služby.

Vládním nařízením ze dne 19. prosince 1934[3]) byla presenční služba prodloužena na dva roky a služba v náhradní záloze z tří na pět měsíců. Od každoročního povolání příslušníků náhradní zálohy ke cvičení ve zbrani[4]) mají býti vysvěcení kněží osvobozeni až na dva případy.

Z oboru vojenských povinností platí ještě následující úlevy pro duchovenstvo: Z ubytování vojska jsou vyjmuty kláštery ženské, duchovní správci a hodnostáři vzhledem na místnosti nutné k úřadování.[5]) Od požadování dopravních prostředků jsou osvobozeny *dva koně,* jichž potřebují duchovní nezbytně k výkonu povolání na venkově.[6]) Podobná ustanovení platí o vozidlech.[7])

b) *Občanské právo.* Podle občanského práva nemůže býti duchovnímu proti jeho vůli vnuceno *poručnictví.*[8]) Řeholníkům nebudiž zpravidla svěřován úřad poručníka.[9]) Na Slovensku platí zákon o *poručenstvu a opatrovnictvu* z r. 1877, § 43 d (Zákl. čl. XX): řeholníci jsou neschopni pro úřad poručnický, kdežto světský duchovní musí dokázat neslučitelnost úřadu se svým povoláním.[10])

Zákon (novela) ze dne 12. října 1914, § 44,[11]) prohlašuje, že zástupci uznaných kultů nemohou odmítati volbu do *poručenské rady.*[12]) Poněvadž se tu jedná o činnost *charitativní,* je kněz povolán k spolupráci podle práva kanonického (can. 469).

Duchovní je oprávněn odmítnouti volbu do *obecního zastupitelstva*[13]) a tím se dobrovolně zříká úřadu *starostenského.*[14])

---

1) Vládní nař. z 15. září 1927, Sb. z. a n. č. 141.
2) *Matoušů,* tamtéž, str. 88.
3) Sb. z. a n. č. 267.
4) Výnos min. nár. obr. z 29. října 1930; *Matoušů,* tamtéž, str. 90.
5) Zákon ze dne 11. června 1879 (ř. z. č. 93); *Tománek,* tamtéž, str. 46.
6) Zákon z 13. května 1924, § 13 (Sb. z. a n. č. 117); *Tománek,* tamtéž, str. 46.
7) § 27, 29, tamtéž.
8) § 195 o. z. obč.
9) § 192 o. z. obč.
10) *Tománek,* tamtéž, str. 47.
11) Ř. z. č. 276.
12) Ordin. list arcid. pražské, 1915, str. 23.
13) Volební řád do obcí z 31. ledna 1919, § 8, 6, Sb. z. a n. č. 75.
14) Podle obecního zřízení českého, § 2, byl duchovní *neschopen k úřadu starosty.*

Duchovní nemusí přijmouti členství v *daňové komisi.*[1])

c) *V oboru soudním.* Duchovní uznaných náboženských společností nebuďtež povoláváni do *porotních soudů.*[2])

Duchovní správce nemá býti nucen *k svědectví při trestním vyšetřování.* Rovněž nemá býti volán za *svědka* v jakémkoli jednání v čas, kdy by to rušilo jeho úřad.

Duchovní nelze volati za *svědky,* pod neplatností výpovědi, v záležitosti, kterou poznali *ve zpovědi,* neb jinak pod pečetí *mlčelivosti* duchovního úřadu.[3]) Totéž platí na Slovensku.[4])

64 D. **PRIVILEGIUM COMPETENTIAE** (can. 122).

1. **PRÁVO KANONICKÉ.** Římské právo chránilo vojíny a státní úředníky (militia armata et togata) před vyvlastněním majetku *úředním zabavením* v takovém rozsahu, že by jim nezbylo na *slušnou výživu.*[5]) *Papež Řehoř IX.* (1227—1241) přenesl tutéž výsadu na klerus.[6])

Privilej nezáleží v úplném zproštění dlužníka od povinnosti placení, nýbrž jde o pouhý *odklad placení* (moratorium) do té doby, až bude klerikovi možno zaplatit bez újmy stavovské cti. Pouze ta část je zabavení prosta, které duchovní potřebuje »ad honestam sui sustentationem« (can. 122). Jest však vázán zaplatiti co nejdříve (quam primum).

2. **PRÁVO CIVILNÍ.**[7]) Tento druh výsady nabývá praktických důsledků téměř výhradně mocí zákona státního.

Exekuční řád ze dne 27. května 1896,[8]) § 250, *vylučuje od zabavení* předměty, kterých duchovní užívá k výkonům bohoslužebným, jakož i části Sv. Kříže a ostatky svatých, kromě jejich schránky (capsula). Vyňaty jsou mimo to z exekuce předměty, kterých duchovní potřebuje k svému povolání, na př. vědecké knihy, slušný oděv, bohoslužebné nádoby a roucha (§ 251, 5, tamtéž).

O exekuci na *platy a výslužné* veřejných zaměstnanců jedná československý zákon ze dne 15. dubna 1920,[9]) doplněný zákonem ze dne 2. července 1924[10]) a zákonem ze dne 24. června 1926, § 150.[11]) Toliko *třetina služného*

---

1) § 237 zák. z r. 1927, Sb. z. a n. č. 76; *Tománek,* tamtéž, str. 54.

2) Zákon z 23. května 1919, § 3, Sb. z. a n. č. 278; dříve zák. z 23. května 1873, ř. z. č. 12, § 3.

3) Zákon z 23. května 1874, § 151, ř. z. č. 119; *Tománek,* tamtéž, str. 54; srovn. Vládní nař. z 13. ledna 1928, Sb. z. a n. č. 8.

4) Zák. čl. XXXIII, 1896, § 204; *Tománek,* tamtéž, str. 54.

5) Fr. 6, 18, Dig. l. 42, tit. 1.

6) Cap. 3, X, l. 3, tit. 23.

7) *Tománek,* Sbírka, 1928, str. 54 násl.; *Bednář,* Sbírka zákonů a nařízení ve věcech náboženských a církevních, 1929, str. 381; *Matoušů,* Praelectiones, sv. 1, str. 92.

8) Ř. z. č. 79.

9) Sb. z. a n. č. 314.

10) Sb. z. a n. č. 177.

11) Sb. z. a n. č. 103.

smí býti zabavena neb zastavena, ale pouze za předpokladu, že dlužníkovi zůstává roční příjem *6000 Kč.*

Pro pohledávky *výživného* může exekuce zasáhnouti *dvě třetiny platu* neb mzdy zaměstnancovy a dlužníku musí zůstati ročně 3000 Kč.

Kongruový zákon ze dne 25. června 1926, § 23[1]) rozšiřuje zmíněné normy (z r. 1920 a 1924) o exekuci též na *platy kongruální.*

Podle vládního nařízení ze dne 13. ledna 1928, § 104[2]) jsou věci vyloučené ze soudní exekuce též vyloučeny z politické exekuce.

Na *Slovensku* platí obdobné zásady:[3]) Zabavení *nepodléhají:* předměty bezprostředně sloužící k bohoslužbě a k domácí pobožnosti, modlitební knihy, nářadí bohoslužebná, výzdoba hrobů a hrobek, ostatky, pečetě, razítka, oděv osob duchovních, knihy, spisy, pomůcky k duchovnímu úřadu.[4])

Čl. 2. Kladné povinnosti duchovních.

(Can. 124—136.)

Gratian, Dist. 23—50; - *Řehoř IX.,* Decretales, l. 3, tit. 1, De vita et honestate clericorum; - *Sněm tridentský,* ses. 14 proëmium de ref.; ses. 22, cap. 1 de ref.; ses. 23, cap. 14 de ref.; ses. 25, cap. 1 de ref.; - *Ostřihomský* sněm provinciální r. 1858, tit. 6, 2; - *Pražský* sněm provinciální r. 1860, tit. 1, cap. 5—8; - *Pius X.,* konst. »Haeret animo« (exhortatio ad clerum) ze dne 4. srpna 1908, ASS 41, str. 555; - *Pius XI.,* konst. »Officiorum omnium« ze dne 1. srpna 1922, AAS 14, str. 449 (o seminářích); okr. list »Ad catholici sacerdotii« ze dne 20. prosince 1935, AAS 28, str. 5; - *Scherer,* Handbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1886, str. 370, násl.; - *Maroto,* Institutiones iuris canonici, sv. 1, 1919, n. 530, násl.; - *Vermeersch-Creusen,* Epitome iuris canonici, sv. 1, 1927[3], n. 214, násl.; - *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, 1928[2], n. 88, násl.; - *Sägmüller,* Lehrbuch des katholischen Kirchenrechts, sv. 1, 1930[4], str. 353, násl.; - *Eichmann,* Lehrbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1934[4], str. 149. 65

Ježíš Kristus nastínil stručně budoucí význam svých žáků ve světě slovy: »Vos estis sal terrae . . . lux mundi . . .«[5]) Vznešené poslání, kterým jsou pověřeni duchovní, žádá od nich mimořádné, vynikající přednosti. Stavovské povinnosti se nesou jak k vlastnímu *nitru,* jsouce rázu duchovního (sanctior vita, can. 124), tak k *hierarchickému řádu,* jemuž jsou klerikové podřízeni (reverentia et obedientia, can. 127), i k společnosti *věřících,* kterým slouží za prostředníky mezi nebem a zemí (scientia, can. 129—131, caelibatas, can. 132,

1) Sb. z. a n. č. 122; *Bednář,* Sbírka, str. 432.
2) Sb. z. a n. č. 8.
3) Zák. čl. LX, 1881, § 1, a zák. čl. XLI, 1908, § 2.
4) *Tománek,* Sbírka, str. 55.
5) *Mat.,* 5, 13. 14.

vita communis, can. 134, horae canonicae, can. 135, vestitus clericalis, can. 136).

Jsou to závazky obecné, bez přímého vztahu na určitý stupeň svěcení neb církevní úřad. Povinnosti, které lpějí na jistých úřadech, na př. na biskupském neb farním, projednáme na svých místech.

66 1. **ZBOŽNÝ ŽIVOT** (can. 124—126). Četnými a vroucími projevy budí sněm tridentský v duchovních snahu po vyšší dokonalosti.[1]) Kanonické právo ukládá klerikům, aby vynikali nad laiky světějším životem a všem ctností za příklad sloužili (can. 124).

Pomůcky k tomu cíli vedoucí nabízí samo právo: častou zpověď (frequenter), denní rozjímání (per aliquod tempus), návštěvu Nejsvětější Svátosti, modlitbu svatého růžence, zpytování svědomí (can. 125, 1^0—2^0).

Seminaristé (can. 1367, 2^0) a řeholníci (can. 595, § 1, 3^0) mají zpovědní povinnost »semel saltem in hebdomada«.

Kněžím se ukládá, aby aspoň jednou *za tříletí* konali *duchovní cvičení*, a to v duchovním domě k tomu zřízeném. Dispense mohou býti pouze ojedinělé, z důvodů závažných (can. 126).

Tyto předpisy nesou ráz spíše povzbuzovací než přísně rozkazovací, s výjimkou svaté zpovědi a exercicií. Biskup může dané normy zostřiti neb zevrubněji vymeziti.

Zákon se nezmiňuje o eucharistickém přijímání patrně proto, že i kleriky váže can. 864 o častém a denním přijímání. Pro alumny seminářů platí can. 1367, 2^0, pro řeholníky can. 595, § 2.

Duchovní cvičení tříletá (saltem) ukládá can. 126 jen světským duchovním. Provinciální sněm ostřihomský r. 1858 doporučil mimo exercicie partikulární obyčej třídenní rekolekce duchovních v době postní, způsobem v aktech sněmu vylíčeným. Arcibiskup sarajevský Stadler nařídil r. 1901 kněžím roční exercicie pod těžkým trestem.[2])

Jest na biskupovi určiti trvání exercicií.[3]) Panuje však ustálený obyčej věnovati cvičením tři dny. Seminaristům předpisuje can. 1367, 4^0, ročně exercicie »per aliquot dies continuos«, kdežto řeholníkům diktují konstituce trvání duchovních cvičení (can. 595, § 1, 1^0).

Po čas exercicií je kanovník prost kůru (can. 420, § 1, 7^0) a faráři se nepočítají duchovní cvičení do prázdninové lhůty (can. 465, § 3).

67 2. **KANONICKÁ POSLUŠNOST** (can. 127, 128).[4]) Klerikové, především kněží, jsou zvláštním způsobem vázáni (speciali obligatione) prokazovati vlastnímu ordináři *úctu a poslušnost* (can. 127). Kanonickou poslušnost papeži

---

1) Srovn. svrchu literaturu.

2) Archiv für kathol. Kirchenrecht, 82, str. 128.

3) V původním návrhu kodifikátorů stálo: »per *quinque* solidos dies; *Maroto*, Institutiones, sv. 1, str. 617.

4) *Eichmann*, Lehrbuch, sv. 1, str. 149; *Gregorius IX.*, Decretales, l. 1, tit. 33, De maioritate et obedientia.

slibuje veřejně svěřenec ve formuli vyznání víry: »Romanoque Pontifici beati Petri apostolorum Principis successori ac Jesu Christi vicario veram obedientiam spondeo ac iuro.«[1])

Zatvrzelá neposlušnost (pertinaciter non obtemperant) duchovních k Svaté Stolici neb k ordináři je trestná (can. 2331, § 1), zvláště když se jeví ve formě vzpoury (conspirantes, can. 2331, § 2).

Do rámce kanonické poslušnosti spadá povinnost ochotně přijmouti a věrně plniti *úřad* (munus), který biskup duchovnímu uložil (can. 128). Vyšší klerik, který by samovolně opustil (deserere) svěřený úřad, budiž suspendován (can. 2399). Zřekl-li se úřadu do rukou laických (resignare), je samým právem suspendován (ipso iure, can. 2400).

Obročí (beneficium ecclesiasticum) nemůže však biskup zdráhajícímu se klerikovi platně uděliti (can. 1436).

Řeholní poslušnost vykazuje širší závaznou moc než kanonická poslušnost světských klerikŭ. Tato je omezena na věci duchovního rázu a jen nepřímo může prelát zasahovati do soukromého a občanského života duchovních, na př. na odklizení pohoršení neb pohany hrozící duchovnímu stavu pro literární neb politickou činnost.[2])

Řeholník se zavazuje poslouchat veřejným slibem a jest mimoto povinen podrobiti se domácí moci představených (potestas dominativa). V některém ohledu podléhá též řeholník církevní pravomoci biskupově neb vlastního řeholního hodnostáře. I papeže je řeholník vázán poslouchat ze slibu (can. 499, § 1). O poměru řeholníků k biskupovi a k představeným jednají can. 500—501. Kardinál protektor nemá moc rozkazovací (can. 499, § 2).[3])

3. **VYTRVALÉ STUDIUM** (can. 129—131). O přípravných studiích alumnů před svěcením již jsme pojednali.[4]) Zde jde o pokračování ve vědeckém životě kněžském.[5]) Církev kárala vždy »nevědomé« kleriky (illiterati).[6]) Byli považováni za iregulární. Scientia canonum et Scripturae platila za nejnutnější.[7]) 68

Proti výstřednostem kleriků ve studiu věd profánních se církev stavěla. Znám je sen sv. Jeronyma.[8]) Hlavně bylo duchovním omezováno studium fysiky (lékařství) a světského práva.[9]) Papež *Honorius III.* zakázal r. 1219

---

1) Svěcenec odpovídá kladně na otázku světitelovu: Promittis mihi et successoribus meis reverentiam et obedientiam? Srovn. instrukci Kongr. Svátostí ze dne 30. prosince 1930, AAS 23, str. 125, 127. Výrazy: *reverentia* a *obedientia* (can. 127) se vzájemně doplňují; *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, n. 92.

2) *Eichmann,* Lehrbuch, sv. 1, str. 150.

3) *Pejška,* Ius canonicum religiosorum, 1927³, str. 140, násl.

4) Srovn. svrchu, č. 13.

5) *Gratian,* Dist. 36—38; *Scherer,* Handbuch, sv. 1, str. 381, pozn. 34—36.

6) Can. 1, Dist. 36; can. 1, 3, Dist. 38.

7) Can. 4, 9, Dist. 38.

8) Can. 7, Dist. 37; tamtéž, can. 1—6.

9) *Alexander III.,* na sněmu turském r. 1163 = cap. 3, X, l. 3, tit. 50.

přednášky z římského práva na universitě pařížské jen z toho důvodu, aby netrpěla studia kanonistická.[1])

Nové právo kanonické pečuje prakticky o to, aby klerik po svěcení pokračoval po celý život ve studiích: a) Can. 129 varuje duchovní, aby studia *nepřerušovali* (ne intermittant). Ať dávají přednost *vědám posvátným*, držíce se názorů ustálených (solidam doctrinam), které nám předkové zanechali a jež církev přijala za své (receptam). Novotářství (profanas vocum novitates) a klamné pavědy (falsi nominis scientiam) ať se varují. Pěstovati vědy světské kánon nebrání.

b) Kněze po skončených řádných studiích je podrobiti aspoň *po tři první léta* zkoušce z různých posvátných věd podle řádu stanoveného biskupem. Z důvodů spravedlivých možno zkoušku prominouti (can. 130, § 1). Na prospěch zkoušky je dbáti, když se kněz uchází o církevní obročí (can. 130, § 2).

Ještě přísnější zkoušky mají vykonati kněží studující na universitě vědy světské, aby nezanedbávali bohosloví.[2]) Řeholní kněze váže tužší předpis o zkušební pětiletce podle can. 590.

V arcidiecési pražské zaveden byl zkušební řád tříletý výnosem arcibiskupského ordinariátu r. 1920.[3])

69 c) Vzpruhou k studiu jsou *pastorální konference kleru* (can. 131). Vícekráte ročně (saepius in anno) jest svolati do biskupova sídelního místa a do venkovských vikariátů kněze obvodu na schůzi (collationes, conferentiae). Předmětem porad jsou otázky mravoučné a liturgické. Debaty mohou býti rozšířeny na jiné obory bohovědné neb na askesi (can. 131, § 1). Nejsou-li vikariátní schůze možné, jest resoluce poslati písemně ordináriátu (can. 131, § 2).

Na schůzi povolati je: kněze světské, řeholníky z duchovní správy, řeholní zpovědníky, biskupskou jurisdikcí opatřené, exemptní nevyjímajíc. Jsou-li v řádových domech zavedeny podobné konference, jsou řeholníci prosti schůzí vikariátních, faráři však nikoli (can. 131, § 3).

V Římě koná kněžský Spolek sv. Pavla dvakrát měsíčně konference ve formě přísně vědecké. Rozřešení otázek vychází tiskem.[4])

Can. 591 zavazuje řeholníky k měsíčním schůzím mravoučně-liturgickým. Účast mají studující bohosloví a kteří již studia dokončili.[5])

d) *Vyšší studie.* Can. 1380 vyjadřuje přání (optandum), aby ordinář své alumny, vynikající zbožností a nadáním, posílal na některou z *katolických universit* neb *fakult*, kde by získali akademických hodností z filosofie, bohosloví neb z kanonického práva. Papež Pius XI. dává pokyn generálům řádů,

---

1) Cap. »Super specula«, 28, X, l. 5, tit. 33.
2) Kongregace konsistorní dne 30. dubna 1918, AAS 10, str. 237.
3) Ordinariátní list pražské arcid., 1920, str. 130.
4) *Maroto*, Institutiones iuris canonici, sv. 1, 1919, n. 562.
5) *Pejška*, Ius canonicum religiosorum, 1927³, str. 167.

aby schopným členům dopřáli studia na římském *Institutum biblicum*, zvláště budoucím profesorům Písma.[1])

4. **CELIBÁT A ČISTOTA** (can. 132, 133).[2]) a) *Pojem celibátu.* Bez- **70**
ženstvím duchovních nazýváme zákonnou povinnost kleriků vyšších svěcení, žíti ve *stavu svobodném* a zdržeti se manželství dříve uzavřeného. Kněžský celibát vzrůstá v mravní ceně absolutní pohlavní zdrželivostí a *čistotou*, klerikům rovněž uloženou.

Can. 132, § 1, slučuje tyto dvě složky v jedno slovy: »a *nuptiis* arcentur et servandae castitatis obligatione tenentur«. O překážce manželské vyšších svěcení (can. 1072) pojednáváme v právu manželském.[3])

Skutečnost, že některé partikulární církve po čas hrozící klerogamie ukládaly svěcencům mimořádný veřejný slib čistoty dokonalé, zavdala podnět k domněnce, že kněžské bezženství má svůj zdroj ve slibu a jen výpomocně a podružně spočívá na církevním zákonu. Nastal zápas mezi teorií slibu a teorií zákona. Slib bývá považován za slavný (votum sollemnizatum), jeho porušení znamená sacrilegium reale. Podjáhen skládá slib mlčky (votum tacitum, implicitum).

Poněvadž obřad svěcení nechová v sobě ani stopy nějakého slibu, který by přece v tak důležitém okamžiku nemohl zůstati zcela utajen, vítězí v přítomnosti teorie zákona. Jí hoví zřejmě can. 132, § 1, předpokládající příkaz, nikoli slib, jak celibátu, tak čistoty. Je to tak zv. teorie středu. O slibu neděje se tu zmínka. Svatokrádež věcná ustupuje svatokrádeži osobní.[4])

b) *Původ a dějiny celibátu.* Nikoli rozkaz, nýbrž vznešený vzor Ježíše **71**
Krista a jeho družiny, jakož i doporučení panenství Kristem a apoštolem Pavlem, způsobily, že se již u kolébky Církve počal vytvářeti dobrovolný obyčej celibátu. To, co bylo radou pro všechny věřící bez rozdílu a co bylo ochotně zachováváno přemnohými zbožnými laiky obojího pohlaví, učinila Církev záhy povinností pro stav duchovní, který měl na prvním místě dávati příklad vysoké ctnosti a který potřeboval této svobody pro zdárné zastávání duchovního poslání. Poněvadž pak tyto důvody nikdy nepozbudou své váhy a platnosti, nemůže Církev aspoň všeobecně povinnost celibátní zrušiti.

Od dob papeže *Lva Vel.* (440—461) váže zákon i podjáhny.[5]) Minorista, oženiv se, ztrácí duchovní stav, nebyl-li oddán pod vlivem násilí a bázně (can. 132, § 2). Ženatý, bez dispense vysvěcený, nesmí vykonávat duchovní úřad

---

1) List »Bibliorum scientiam« ze dne 27. dubna 1924, AAS 16, str. 180.

2) *Gratian,* Dist. 27, 28, 31, 32; *Řehoř IX.,* Decretales, l. 3, tit. 3; *Sněm tridentský,* ses. 24, can. 9, 10; *Roskovány,* Coelibatus et breviarium; *Krbec,* O bezženství kněžském v Čechách a na Moravě 1861—1881; *Penka,* Coelibatus sacerdotalis, 1846; *Laurin,* O bezženství a manželství duchovních 1878; *Scherer,* Handbuch des Kirchenrechts, sv. 1, str. 388, násl.; *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, n. 102, násl.; *Eichmann,* Lehrbuch des Kirchenrechts, sv. 1, str. 152.

3) Svazek III. tohoto díla, č. 232—238.

4) Někteří spisovatelé těžce se loučí s teorií slibu. O tom srovn. *Wernz-Vidal,* tamtéž, n. 108; sv. 5, n. 285. Srovn. svazek III. tohoto díla, č. 237, 238.

5) Can. 1, Dist. 32.

(can. 132, § 3). Papež *Inocenc II.* (1130—1143) prohlásil první na sněmu římském r. 1139 (lateránský II.) manželství biskupů, kněží, jáhnů a podjáhnů za *neplatné*.[1])

Klerogamii potírali papežové rázně, též v zemích českých od století 11.[2]) Sněm tridentský hájí kněžský celibát proti reformaci.[3])

Církev řecká dovolila na synodě *trullské* r. 692 kněžím a nižším klerikům užívat manželství před jáhenstvím uzavřeného.[4]) Po svěcení není sňatek možný. Církev východní vyznává tedy zákon celibátu, neváže však kleriky dokonalou čistotou.

Ojedinělým pokusům po světové válce, prolomit hráz celibátu, čelil papež Benedikt XV. (1914—1922) s příkladnou energií. O tom svědčí papežův list primasovi uherskému Czernochovi ze dne 12. března 1919,[5]) primasovi českému Kordačovi ze dne 3. ledna 1920[6]) a konsistorní alokuce papežova dne 16. prosince 1920 o reformních snahách »Jednoty duchovenstva«.[7]) V listě do Prahy udáno je zásadní pravidlo církve římské takto: »... ecclesiastici coelibatus legem, ut praecipuum sacerdotii catholici decus eiusque virtutum optimarum fontem, sancte inviolateque esse retinendum nec unquam futurum esse ut eam haec Apostolica Sedes abolere aut mitigare velit.«

72 c) *Neúhonný život klerików*.[8]) Can. 133, § 1, varuje duchovní, aby nebydlili s ženami, na něž by mohlo upadnout *podezření* (suspicio). Zákon zapovídá: mulieres apud se retinere, frequentare, cohabitare. Klerik smí bydliti pouze s matkou, sestrou, tetou neb s osobou cizí, na níž pro její mravné chování (morum honestas) a věk není podezření (can. 133, § 2).[9])

Úsudek, zda styky jsou mravně bezvadné, náleží ordináři (can. 133, § 3). Klerik, odpírající poslušnost biskupovi, zakazujícímu spolubydliti s určitou osobou, je v právu pokládán (praesumitur) za konkubináře (can. 133, § 4).

Can. 133 neuchyluje se od zásad práva dekretálního[10]) ani tridentského.[11]) Partikulární sněmy dávají kněžím zevrubné opatrnostní pokyny, na př. provinciální sněm ostřihomský r. 1858 a pražský r. 1860.[12])

d) *Trestní sankce*. Sněm tridentský přísně stíhá nezdrželivé obročníky a faráře.[13]) Platné právo uvaluje klatbu, vyhrazenou Svaté Stolici, na ty, kteří

---

1) Can. 40, Caus. 27, qu. 1. *Sv. Augustin* hájil trvání manželství duchovních, can. 41, tamtéž.

2) Srovn. svazek I. tohoto díla, č. 52; svazek III., č. 233.

3) *Sněm trid.*, ses. 24, can. 9, 10.

4) Can. 13, Dist. 31.

5) AAS 11, str. 122.

6) AAS 12, str. 33.

7) AAS 12, str. 585.

8) Decretales, l. 3, X, tit. 2, De cohabitatione clericorum et mulierum.

9) Can. 16, Dist. 32 = sněm nicejský r. 325; can. 27, Dist. 81 = sněm kartagský r. 397.

10) Cap. 1, 9, X, l. 3, tit. 2.

11) *Sněm trid.*, ses. 25, cap. 14 de ref.

12) Srovn. odstavce »De honestate clericorum« v aktech obou sněmů.

13) *Sněm tridentský*, ses. 21, cap. 6 de ref.; ses. 25, cap. 14 de ref.

ruší celibát, třeba jen civilním sňatkem (can. 2388, § 1). Trestá je též ztrátou církevních úřadů (can. 188, 5°) i stavovských výsad (can. 213, § 1), jakož i iregularitou ex delicto (can. 985, 3°). Nepolepšitelný majorista budiž degradován (can. 2388, § 1).

Proti *konkubinářům* jest zachovávati postup can. 2176—2181 a stíhati je tresty podle can. 2359, § 1. Na místě jsou též remedia poenalia a poenitentiae (can. 2306—2313).[1]) Nezákonné děti vyšších kleriků jsou svatokrádežné (proles sacrilega) a nepožívají právních ohledů plynoucích z manželství *domnělého* (matrimonium putativum, can. 1114, 1116). Jednotlivé hříchy nepočestnosti kleriků náleží pod sankci can. 2358, 2359, § 2—3.

5. **SPOLEČNÝ ŽIVOT** (vita communis, canonica, can. 134).[2]) Klerikové **73**
bezpečněji dostojí vysokým požadavkům, které na ně skládá církevní kázeň, když spolu sdílejí veškeré podmínky života hmotného i duchovního.

Ten smysl je hledati v can. 134: Obyčej společného života se chválí (laudanda), všem doporučuje (suadenda), kde se ujal, ať se pěstuje (servanda). Přísný příkaz společného života vydán nebyl. *Kaplan* má bydlit na faře (can. 476, § 2).

Eusebius, biskup vercellský († 371), shromáždil kol sebe kleriky všech stupňů.[3]) Sv. Augustin († 430) založil po vzoru milánských a římských ústavů ve svém biskupském sídle organisaci kleriků, s nimiž společně žil podle stanov, které sepsal.

Sv. Chrodegang, biskup metský († 760), a jeho žák Amalarius zdokonalili stanovy po vzoru řehole sv. Benedikta.[4]) Tito klerikové žili bez řeholních slibů ve společné budově ze společného majetku.[5]) Nezřídka byli nazýváni kanovníky.[6]) Císař Ludvík Pobožný (814—840) nařídil společný život klerikům obecně na sněmu r. 816.[7])

Upadající společný život snažili se obnovit sv. Petr Damian († 1072), papež Mikuláš II. (1058—1061) na sněmu lateránském r. 1059,[8]) Alexander II. (1061—1073) na římském sněmu r. 1063,[9]) Řehoř VII. (1073—1085).[10])

Velmi se zasloužili o *křesťanskou mystiku* členové spolku světských kněží »Fratres seu clerici de vita communi« (Fraterherren), které založil Gerard Groot († 1384).[11])

---

1) *Eichmann,* Das Strafrecht des Codex iuris canonici, 1920, § 67, 68.

2) *Thomassin,* Vetus et nova ecclesiae disciplina, pars 1, l. 3, cap. 1—11; *Heuser,* Canonica sive communis vita, článek v Kirchenlexikon, *Wetzer-Welte.*

3) *Thomassin,* tamtéž, cap. 4.

4) Regula Chrodegangi; *Migne,* PL 89, str. 1097.

5) Can. 2, 3, 5, 7—11, 18, Caus. 12, qu. 1.

6) V církvi řecké znali κοινωνικὸς βίος *(sv. Basil Vel.,* † 379); *Migne,* PG 31, str. 1428. — Snad pochází naše slovo canonicus od řeckého koinonikos.

7) *Migne,* PL 105, str. 815; *Hefele,* Conziliengeschichte, sv. 4², str. 9, násl.

8) *Hefele,* Conziliengeschichte, sv. 4², str. 828.

9) Can. 6, § 2, Dist. 32.

10) Cap. 9, X, l. 3, tit. 1.

11) *Tomáš z Kempen* (Hemerken, † 1471) byl členem tohoto bratrstva.

74 6. **KANONICKÉ HODINKY** (horae canonicae, officium divinum, can. 135).[1])

a) *Platné právo.* Zákon ukládá úplnou recitaci (integre) hodinek duchovním vyšších svěcení, podle předpisu liturgického řádu. Povinnost je každodenní.

Mimoto jsou k modlitbě kanonických hodinek vázáni *obročníci* (can. 1475, § 1). Zostřená povinnost kůru uložena je *kanovníkům* (can. 413, § 1, 419—422, 395) a *řeholníkům* (can. 610, § 1 a 3).

Duchovní modlí se breviář v *zastoupení církve* (nomine ecclesiae). Laik je neschopen zastupovati kněze v kůru. Je to v každém případu modlitba *veřejná.*[2]) *Beneficiát,* zanedbav úplně neb z části denní úkol, ztrácí příslušný díl denních příjmů z obročí (pro rata) ve prospěch vlastního chrámu, neb diecésního semináře (tradat) neb chudých (in pauperes eroget, can. 1475, § 2). *Kanovník,* nezákonně opomenuv kůrovou službu, buď ztrácí *distributiones quotidianas* neb platí podobnou pokutu (can. 395, § 1—4).

Breviář (časoslov, časovník, polustav jerejskij) je liturgická kniha, obsahující úryvkovitě všechny složky církevních hodinek, vyňaté z úplných pramenů (plenarium). Naše dnešní breviáře sluly od století 13. breviaria portatilia neb libri viatici. Byly přizpůsobeny denní potřebě, aby je s sebou brali mniši na cesty. Různily se obsahem i formou podle církví. Známe breviáře východní a západní, breviář římský, milánský, mozarabský, pražský, glagolský,[3]) francouzský.

Papež Pius V. uložil bulou »Quod a nobis« ze dne 9. července 1568 opravený římský breviář,[4]) s výjimkou breviáře mnišského neb užívaného již po 200 let. Když r. 1671 arcibiskup pražský Matouš Ferdinand Sobek z Bilenberku (1664—1675) pojal úmysl zaměniti pražský breviář[5]) římským, opřel se tomu arcibiskupský oficiál Tomáš Pešina z Čechorodu († 1680).[6]) Teprve kardinál Bedřich Schwarzenberg (1850—1885) zavedl římský breviář i do metropolitního chrámu.

V olomoucké diecési[7]) přijat byl římský breviář na synodě r. 1591 za biskupa Stanislava II. Pavlovského.[8])

75 b) *Historický vývoj.* Za trojí denní oběti v chrámu jerusalemském konaly

---

[1]) *Řehoř IX.,* Decretales, l. 3, tit. 41, De celebratione missarum ... et divinis officiis. — *Sv. Petr Damiani,* De horis canonicis; *Migne,* PL 145, str. 221. — *Thomassin,* Vetus et nova ecclesiae disciplina, pars 1, l. 2, cap. 71—88. — *Roskovány,* De coelibatu et breviario, 1861, pokr. — *Benedikt XIV.,* konst. »Gravissimum« z 26. listopadu 1745, § 5; Bullarium, sv. I, č. 145. — *Batiffol,* Histoire du Bréviaire, 1893. — *Bäumer,* Geschichte des Breviers, 1895. — *Vřešťál,* Katolická mravouka, díl 2, 1912, str. 92, násl. — *Pejška,* heslo »Breviář« v »Českém slovníku bohovědném«, díl 2.

[2]) *Sv. Tomáš Akv.,* Summa theologica, 2a 2ae, qu. 83, a. 12.

[3]) *Jelič,* Fontes historici liturgiae Glagolito-Romanae 1906.

[4]) Na rozkaz *sněmu tridentského,* ses. 25.

[5]) Breviarium pragense, tištěno 1517 v Benátkách.

[6]) Český slovník bohovědný, sv. 2, str. 489.

[7]) Breviarium olomucense vydal r. 1499 biskup *Stanislav I.*

[8]) *Kubíček,* Dva staré breviáře olomoucké, studie ve »Sborníku historického kroužku«, sv. 2 (1901), str. 218; sv. 3 (1902), str. 18.

se veřejné modlitby, se zpěvem, hymny a čtením Písem.[1]) Křesťané nezřekli se toho zvyku.[2]) *Tertullian* († 220) zná trojí dobu modlitby: hodinu třetí, šestou a devátou.[3]) Sněm v Agde r. 506 činí zmínku o missae matutinae a vespertinae.[4]) Opat *Jan Cassian* († 440) líčí v knize »De coenobiorum institutis«, l. 2, pořádek denních a nočních hodinek na Východě.[5]) Podle jeho svědectví zavedena byla Prima kol r. 400 v Betlemě. Kompletorium je mu neznámo. Až v řeholi *sv. Benedikta* († 543) je uvedeno Completorium jako samostatná část církevních hodinek.[6])

Papež *Inocenc III.* ukládá na obecném sněmu lateránském IV. r. 1215 přesné plnění denní i noční kůrové služby.[7])

c) *Zdroj závaznosti.* Shoda církví na osmidílném pořádku kanonických hodinek o tom svědčí, že se vývoj této části liturgie ukončil před východním rozkolem. Sněm kartagský r. 398 předpokládá závaznost oficia pro všechny kleriky.[8]) Nicméně nelze dokázati existenci *psaného* zákona až po novou dobu.

Z toho důvodu odvozuje papež *Benedikt XIV.* (1740—1758) povinnost *z církevního podání a z obyčeje od nepaměti.*[9]) Can. 135 je první psanou normou v této věci.

O mravní závaznosti církevních hodinek poučují moralisté.[10]) Úlevy poskytuje: fysická neb mravní nemožnost, dispense, komutace. Odvolávají se na výsadu: persolvendi officium m e n t a l i t e r, a na právo a n t i c i p o v a t.[11])

7. **DUCHOVNÍ ODĚV** (habitus ecclesiasticus, can. 136, § 1—3).[12]) **76**
Zákon přikazuje všeobecně klerikům slušný církevní *oděv,* zavedený obyčejem a biskupským nařízením, *tonsuru* a prostý *účes* (can. 136, § 1). *Prsten* je přípustný jen podle práva neb výsady (can. 136, § 2).

Až po století páté neděje se zmínka o stavovském oděvu duchovních. Pouze bylo třeba tlumiti sklon k výstřednostem. Církevní sněmy kárají přepych,[13]) zakazují klerikům oděv křiklavý (fulgidis et claris vestibus),[14])

---

1) *Daniel,* 6, 13; 9, 2.

2) *Sv. Pavel,* 1. Timot. 2, 1; *Skutky ap.* 2, 15; 3, 1; 10, 9, 30.

3) De oratione, cap. 25; *Migne,* PL 1, str. 1300.

4) Can. 13, Dist. 5 de consecrat.; srovn. can. 14, 15, tamtéž.

5) *Migne,* PL 49, str. 78.

6) Všech osm dílů kanonických hodinek obsahují can. 2, Dist. 91 = cap. 1, X, l. 3, tit. 41.

7) Can. 9, X, l. 3, tit. 41.

8) Can. 3, § 1, Dist. 91. Srovn. *Justinian* I., l. 42, § 10, Cod. l. 1, tit. 3.

9) Konst. »Eo quamvis« ze dne 4. května 1745, § 43; Bullarium, část 1, č. 129.

10) *Sv. Alfons,* Theologia moralis, l. 4, n. 154, násl.; *Vřešťál,* Český slovník bohovědný, díl 2, str. 491, násl.

11) *Sv. Alfons,* tamtéž, n. 63. — *Sporer,* Theologia moralis, tract. 7, n. 492.

12) *Sněm tridentský,* ses. 14, cap. 6 de ref.; *Benedikt IV.,* De synodo dioecesana, l. 11, cap. 8; *Provinciální sněm pražský* r. 1860, tit. 1, cap. 8.

13) Can. 8, Dist. 41.

14) Can. 1, Caus. 21, qu. 4 (sněm nicejský II. r. 787).

nedůstojný (indecens).[1]) Na sněmu lateránském IV. r. 1215 papež *Inocenc III.* zapovídá oděv rudý neb zelený, příliš krátký neb nemírně dlouhý.[2]) Pražský provinciální sněm r. 1349 haní tentýž zlořád.[3])

Stoletím sedmým nastal obrat. Římský klérus podržel římskou togu a tuniku z důvodů vlasteneckých a z odporu proti vetřelým barbarům, odívajícím se šatem krátkým.[4]) Papež *Zachariáš* (741—752) přikazuje na sněmu římském r. 742, aby se duchovní odívali »tunica sacerdotali«,[5]) Eugen II. (824—827) zakazuje vystupovati veřejně »sine ornatu sacerdotali«.[6])

Kanonické předpisy týkají se následujících součástek úboru.

a) *Talar* (talus = pata) je oděv »quae ad talos pertingat« (can. 811, § 1). Sněm tridentský předpisuje pouze »honestum habitum clericalem«. Bližší formu a ráz ať nařídí biskup.[7]) Can. 136, § 1, odkazuje též na místní předpisy. K oděvu náleží *kolárek*.

Pražský provinciální sněm r. 1860 nařizuje černý talár při všech liturgických úkonech a doporučuje chvalný obyčej odívati se talárem i mimo chrám.[8]) Kratší civilní úbor kleriků budiž formy slušné, barvy černé neb tmavé.[9]) Cizí klerik má právo na svéráz domova.

77 b) *Tonsura*. O vývoji formy tonsury již jsme pojednali.[10]) Velikost tonsury určily mnohé partikulární sněmy. Tonsura je s kolárkem součástí kněžského úboru.

c) *Pěstění vlasů a vousů*. Can. 136, § 1, nařizuje »capillorum simplicem cultum«. O vousu kněžském se kodex nezmiňuje. Staré právo zapovídá klerikům »comam relaxare,[11]) nutrire, barbam radere«.[12]) Papež *Alexander III.* (1159—1181) odpisuje do Anglie: »clerici qui comam nutriunt vel barbam, etiam inviti a suis archidiaconis tondeantur«.[13])

Teprvé od století čtvrtého býval klerikům vous zakazován. Ve století 16. vznikl v Italii obyčej nositi vous. Zvítězilo však barbirazium podle dvorní módy krále Ludvíka XIV. Měřítkem zákonnosti je místní obyčej.

---

1) Can. 2, Caus. 21, qu. 4 (sněm trullský r. 692).
2) Cap. 15, X, l. 3, tit. 1; srovn. sněm viennský r. 1311, cap. 2, Clem., l. 3, tit. 1.
3) De vita et honestate clericorum.
4) *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, 1928², n. 96, násl.
5) Can. 3, Caus. 21, qu. 4.
6) Can. 4, tamtéž.
7) *Sněm trid.,* ses. 14, cap. 6, de ref.
8) Can. 811, § 1; Instrukce kongr. konsistorní z 31. března 1916, AAS 8, str. 149; *Provinciální sněm pražský,* tit. 1, cap. 8.
9) Kongr. Concilu vyzývá listem »Prudentissime« z 28. července 1931, aby se duchovní řídili zvláštními předpisy o úboru, AAS 23, str. 336.
10) Srovn. svrchu, č. 2; *Scherer,* Handbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1886, str. 381.
11) Cap. 4, X, l. 3, tit. 1.
12) Cap. 5, tamtéž.
13) Cap. 7, tamtéž.

Nepadá na váhu, že kodex kanonického práva neukládá klerikům výslovně holiti se. Posvátná kongregace koncilu prohlásila dne 10. ledna 1920, že holení je podle panující kázně integrální součástí zevního úboru duchovních, který se řídí právem partikulárním.[1])

d) *Paruka* (coma fictitia, supposititia).[2]) Vlásenka bývala klerikům zapovídána. Strohá přísnost papeže Benedikta XIV. je namířena proti přepychovým a křiklavým parukám velmožů století 18.

Dispensi je žádati od kongregace Svátostí, chce-li kněz paruky užívati mezi mší svatou. Mimo liturgii uděluje licenci místní biskup nebo řeholní prelát.

e) *Prsten.* Can. 136, § 2, nedovoluje klerikům nositi prsten, nejsou-li 78
k tomu oprávněni »a iure aut apostolico privilegio«.[3]) Mši svatou sloužit s prstenem mohou: papež, kardinálové, biskupové, svěcení opaté (can. 325, cum gemma), vůbec praelati mitrati (can. 811, § 2).

Mimo mši svatou je prsten dovolen kanovníkům, opatům nebenedikovaným, doktorům (can. 1378, cum gemma), notářům, titulárním protonotářům.[4])

f) *Tresty.*[5]) Porušování předpisů o církevním oděvu duchovních je trestné. Trestní sankce can. 2379 bere zřetel na předpisy sněmu viennského[6]) a tridentského.[7])

α) *Minorité,* nenosící oděv ani tonsuru, když se měsíc po napomenutí nepolepšili, *ztrácejí stav* duchovní (can. 136, § 3).

β) Kdo svévolně a bezdůvodně odložil klerikální oděv a byv ordinářem pokárán do měsíce se nenapravil, ztrácí ipso iure *církevní úřad* (can. 188, 7°).

γ) Nepolepšitelní *majorité* buďtež suspendováni a nežijí-li podle stavu, tři měsíce po novém napomenutí deponováni (can. 2379).

Kdo se vrátil do stavu laického, je zbaven práva na duchovní oděv (can. 213, § 1, 214, § 1). Totéž se ukládá duchovnímu trestně pro dané těžké pohoršení (can. 2300).

Z veřejných důvodů mohou duchovní býti prosti povinnosti nositi církevní oděv, na př. v zemích misijních, v době persekuce neb na území nekatolickém.

---

1) AAS 12, str. 43.

2) *Benedikt XIV.,* De synodo dioecesana, l. 11, cap. 9; *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, n. 101.

3) Cap. 15, X, l. 3, tit. 1.

4) Decreta authentica S. Rituum Congregationis, n. 483, 536, 2907, 3061, 3821.

5) *Eichmann,* Das Strafrecht des Codex iuris canonici, 1920, str. 212.

6) Can. 2, Clem., l. 3, tit. 1.

7) *Sněm. trid.,* ses. 14, cap. 6 de ref.

Čl. 3. Záporné povinnosti duchovních.

(Can. 137—142.)

79 *Řehoř IX.*, Decretales, l. 3, tit. 50, Ne clerici vel monachi saecularibus negotiis se immisceant; - *Sněm tridentský*, ses. 22, cap. 1 de ref.; - *Okružní list* kongregace Koncilu z 1. července 1926, AAS 18, str. 312; - *Hollweck*, Die kirchlichen Strafgesetze, 1899, § 234—238; - *Maroto*, Institutiones iuris canonici, sv. 1, 1919, n. 563, násl.; - *Conte a Coronata*, Institutiones iuris canonici, sv. 1, 1928, n. 199, násl.; - *Sägmüller*, Lehrbuch des katholischen Kirchenrechts, sv. 1, 1930[4], str. 364, násl.; - *Eichmann*, Lehrbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1934[4], str. 154, násl.; - *Matoušů*, Praelectiones ex iure canonico, kn. 1, 1935, str. 97, násl.

Sněm tridentský varuje klerus před nevzorným životem z pozoruhodného důvodu: »... levia etiam delicta, quae in ipsis maxima essent, effugiant, ut eorum actiones cunctis afferant venerationem.«[1]) Kanonické právo obsahuje řadu zaměstnání, laikům přístupných, ale klerikům zakázaných z ohledu na jejich duchovní stav.

Některé z těchto zápovědí chrání duchovního od *mravní pohany* (negotia indecora »quae statum dedecent«, can. 138), jiné zbavují klerika starostí, *rušících* ho v povolání (negotia aliena a statu, can. 139, § 1).

Výčet zápovědí není vyčerpávající (taxativní), ponechávaje nižším hodnostářům církevním volnost přizpůsobit kázeň místním poměrům zákazem partikulárním.

1. **POVINNÉ RUČENÍ** (fideiussio, can. 137). Není dovoleno klerikům ručiti svým soukromým majetkem[2]) za jiného tak, že pro nedostojnost či insolvenci dlužníkovu nastupuje povinnost ručitelova.[3]) Podepsání *směnky* spadá pod zákaz. Účel zápovědi je zameziti, aby ochotný ručitel neupadl do finančních nesnází k necti svému stavu.

Zákaz není absolutní, jsa opatřen klausulí: »inconsulto loci ordinario«. Kongregace konsistorní zakázala dekretem »Docente Apostolo« dne 18. listopadu 1910 všemu kleru přijímati v peněžních ústavech funkce spojené s osobním ručením, na př. místo předsedy, ředitele, tajemníka, pokladníka a pod.[4])

80 2. **ZAMĚSTNÁNÍ A ZÁBAVY STAVU ODPORUJÍCÍ** (can. 138). a) *Hra o penize* (ludus alearum, taxillorum, can. 138). Též hra v karty (cartae pictae) je zde míněna. Starší zákony srší tresty proti duchovním hráčům, poněvadž hra budí náruživost. Duchovní nemají býti přítomni hře (nec intersint).[5])

Sv. Tomáš Akvinský určuje podmínky, za kterých může hra býti mravně

---

1) *Sněm trid.*, ses. 22, cap. 1 de ref.
2) Obročí klerikovo nemůže tu přijít vůbec v úvahu.
3) *Maroto*, Institutiones, sv. 1, n. 564.
4) AAS 2, str. 910; srovn. Archiv für kathol. K.-Recht, 95, str. 673.
5) *Sněm lateránský IV.*, cap. 15, X, l. 3, tit. 1.

přípustnou.[1]) Účelem hry smí býti jedině zotavení ducha, nikoli ziskuchtivost ani zdolání soka.

Pražský provinciální sněm r. 1860 dovoluje duchovním na osvěžení mysli hru v karty neb podobnou pouze v soukromých domech (nikoli v hostinci), s vyloučením pohoršení, nepříliš dlouho a bez ziskuchtivosti.[2]) Sněm připomíná, že zbožní kněží věnují výhru chudým. Vídeňský sněm provinciální r. 1858 zakazuje hráti v neděli a ve svátky před ukončením odpoledních pobožností a pozdě do noci.[3])

b) *Nošení zbraní.* Zákaz je prastarý.[4]) Opírá se o ctnost mírnosti, duchovním vlastní (mansuetudo Christi). Jen smrtící zbraně jsou klerikům zakázány. Přestupek býval stíhán církevní klatbou.[5]) K opatrnosti nabádá nebezpečí upadnout v *iregularitu*.

Jen potřeba sebeobrany omlouvá, »iusta timendi causa« (can. 138). Občanský zákon předpisuje »zbrojní pas«.

c) *Hony* (venatio).[6]) Hon náleží do počtu ušlechtilých zábav. Bývá spojen se zájmy hospodářskými. Některé zápovědi ze starších dob míní slovem »venatores« zápasníky se zvěří na veřejných arénách. Klerikům se zakazovalo za účelem honitby chovati: canes ad venandum, accipitres (jestřáby), falcones.[7]) Mnichům byly hony zvláště zakázány.[8]) **81**

Za důvod zákazu udávána voluptas.[9]) Pouze asketický smysl má výrok sv. Jeronyma: »Esau venator erat, quia peccator erat. Et penitus non invenimus in Scripturis sanctis sanctum aliquem venatorem; piscatores invenimus sanctos.«[10]) Přece je patronem lovců sv. Hubert, biskup lutyšský († 727).

Sněm tridentský rozeznává již hon klerikům zakázaný a dovolený.[11]) Can. 138 zapovídá absolutně *štvanice* (venatio clamorosa), nikoli *čekanou* (venatio quieta), není-li příliš častá (ne indulgeant) a zachová-li duchovní stavovský mrav.

Ani *čižba* (aucupium = aves capere), ani *rybolov*[12]) nejsou postiženy zákazem.[13])

---

1) Summa theologica, 2, 2ae, qu. 168, a. 2.
2) Acta et decreta, tit. 1, cap. 7, n. 3.
3) Acta, tit. 5, cap. 7.
4) Can. 1, Caus. 23, qu. 8.
5) Cap. 2, X, l. 3, tit. 1.
6) Řehoř IX., Decretales, l. 5, tit. 24, De clerico venatore; *Benedikt XIV.*, De synodo dioecesana, l. 11, cap. 10, n. 6—10.
7) Can. 2, 3, Dist. 34 (Concilium Germanicum r. 742); cap. 1, 2, X, l. 5, tit. 24.
8) Cap. 1, § 3, Clem., l. 3, tit. 10.
9) Can. 2, Dist. 34.
10) Can. 11, Dist. 86.
11) *Sněm trid.*, ses. 24, cap. 12 de ref.
12) Can. 11, Dist. 86.
13) *Kašpar*, studie v ČKD, 1907, str. 461, násl.; str. 566, násl.

d) *Návštěva hostinců* (tabernae, can. 138) a podobných místností. Omlouvá nutnost, spravedlivá příčina schválená ordinářem. Can. 138 opakuje zákaz sněmu lateránského IV. r. 1215.[1]) Stravování v hostinci je na úkor společnému životu, který doporučí can. 134.

Kanonisté upozorňují, že se neshoduje se stavem duchovním návštěva *hospod* (tabernae, italsky osterie), kabaretů a podobných místností nižšího druhu. Stavu však nezadává návštěva kaváren, restaurantů, hotelů, kde se schází slušná společnost.[2])

Pražský provinciální sněm r. 1860 připouští návštěvu slušných hostinců (diversoria) též pro případ, že nemá duchovní jinou příležitost k osvěžení. Přísně zakazuje sněm (severe) návštěvu *hospod* (tabernae) za účelem pitky a hry. Též návštěva neslušných *krčem* (popinae) je zakázána.[3])

Staré prameny zakazovaly klerikům účast na hostinách (convivia), zvláště na veselí svatebním.[4])

82 e) *Návštěva divadel (spectacula), tanečních zábav (choreae), slavností (pompae).* Světská divadla veřejná nemůže osoba duchovní navštěvovati bez výběru (»in publicis theatris«, can. 140). Papež Benedikt XIV. uvádí za příklad *sv. Františka Saleského,* který vyřkl suspensi ipso facto na tančící kněze.[5]) Provinciální sněm vídeňský r. 1858 zakázal návštěvu *veřejných* divadel zpovědníkům, profesorům bohosloví, katechetům a řeholníkům.[6])

Popěvky a představení při svatbách bývaly nevázané (lasciva), proto se má klerik vzdáliti.[7]) V některých krajích provozovali sami klerikové v kostelích neslušné hry.[8]) Potulní duchovní scholárové vydělávali si cestou výživu žertovnými výstupy (buffones, ioculatores, histriones, golardi).[9])

Římskému kleru zapověděl městský vikariát dekretem ze dne 15. července 1909 návštěvu veřejných *kin.*[10]) V kostele nelze pořádati ani kinematografická představení, ani světelné obrazy.[11]) Kongregace konsistorní zakázala obojímu kleru výnosem z 31. března 1916 nemrav pořádati hostiny s tancem za účelem charitativním neb zbožným. Jsou-li pořadateli laikové, nesmí na nich účast bráti duchovní.[12])

83 3. **NEVHODNÁ ZAMĚSTNÁNÍ DUCHOVNÍCH** (can. 139). a) *Lékař-*

---

1) Cap. 15, X, l. 3, tit. 1.

2) *Coronata,* Institutiones, sv. 1, str. 217.

3) Acta et decreta, tit. 1, cap. 7, n. 3.

4) Can. 19, Dist. 34; can. 35, 37, De cons., Dist. 5; *Hollweck,* Die kirchlichen Strafgesetze, § 234.

5) De synodo dioecesana, l. 11, cap. 10, n. 11.

6) Acta, tit. 5, cap. 7.

7) Can. 37, De cons. Dist. 5.

8) Cap. 12, X, l. 3, tit. 1 (Inocenc III.); cap. 1, Clem., l. 3, tit. 14.

9) Cap. un. in VI, l. 3, tit. 1.

10) AAS 1, str. 600.

11) Dekret z 10. prosince 1912, AAS 4, str. 724; 25. května 1918, AAS 10, str. 300.

12) AAS 8, str. 147.

ství a chirurgii smí klerik provozovati jen s papežským dovolením (can. 139, § 2). Slovem »ne exerceant« míněna trvalá praxe, nikoli ojedinělý zákrok.[1])

Ani studium lékařství, ani domácí léčení bylinnými přípravky, ani poučení o hygieně (medicina pastoralis), ani obsluha nemocných nespadají pod zákaz.[2]) Zvláště odiosním je léčení »per incisionem et adustionem«,[3]) končí-li umění klerikovo smrtí léčeného, je vinník iregulárním ex delicto (can. 985, 6°).

Milosrdní bratři a zámořští misionáři jsou opatřeni zvláštními indulty.[4])

b) Úřad *veřejného notáře* nemůže duchovní zastávati mimo církevní kurii (can. 139, § 2). Publici notarii (= actuarii, can. 2013, § 1) či tabelliones (= tabularii, can. 372, § 2) v kurii diecésní mají obor své působnosti vymezený v can. 374. O církevních notářích platí can. 373, § 1—4, can. 503 (řeholní), can. 2013—2017.[5])

c) *Veřejné úřady* (officia publica) spojené s laickou pravomocí a administrací, nemohou duchovní osoby říditi (can. 139, § 2). Tím jsou míněny státní i obecní úřady správní vesměs, nikoli akademické hodnosti ani čestné tituly.[6])

d) *Správa laického majetku* je klerikům zakázána (gestio bonorum) bez svolení vlastního ordináře (can. 139, § 3). Rovněž zapovězeno duchovním přijímati světský úřad, nesoucí s sebou *odpovědnost* (onus reddendarum rationum).

Sem náleží úřad *poručnický* a *opatrovnický*,[7]) *schovatelský*[8]) a podobné. Někteří vyjímají od zápovědi aspoň světské duchovní pro zastoupení svých *příbuzných*.[9])

Majetek církevních korporací není majetkem laickým (can. 100, 687, 691). Ráz laický však nese majetek katolických peněžních ústavů (záložen), kampeliček, orelských jednot, sdružení mládeže.

e) *Soudním obhájcem* (procuratoris aut advocati munus) smí klerik býti **84**
pouze na soudu církevním. Před světským forem může duchovní hájiti jen vlastní záležitost neb zájmy svého kostela (can. 139, § 3). Řeholníkovi se povoluje zastupovati na soudu světském práva své řeholní družiny (can. 1657, § 3).

Právo dekretální dovolovalo duchovním advokátům chrániti na soudu zájmy svého kostela, příbuzných, vdov, sirotků a chudých.[10])

---

1) *Coronata,* Institutiones, sv. 1, n. 201.

2) *Benedikt XIV.,* De synodo dioecesana, l. 13, cap. 10, n. 5, násl.

3) Cap. 19, X, l. 5, tit. 12.

4) *Benedikt XIV.,* tamtéž, n. 7; *Scherer,* Handbuch, sv. 1, str. 379, pozn. 26.

5) Tabularium = archivum, can. 375, § 1.

6) *Coronata,* Institutiones, sv. 1, n. 201; *Scherer,* Handbuch, sv. 1, str. 379, pozn. 31.

7) § 187, násl., o. z. obč.

8) § 957, násl., o. z. obč.

9) *Maroto,* Institutiones iuris canonici, sv. 1, n. 568; *Coronata,* tamtéž, n. 202.

10) Can. 1—4, Dist. 87; cap. 1, 3, X, l. 1, tit. 37.

f) *V trestním řízení* světském (in laicali iudicio criminali), když jde o výměr těžkého trestu, nemůže duchovní býti činným ani za *svědka*, není-li k tomu zákonem vázán (can. 139, § 3).

Dispensi od zákazů, které uvádí can. 139, § 3, není třeba hledati v Římě, nýbrž u vlastního ordináře.[1])

g) O *úřad senátorský a poslanecký* (munus oratorum, deputatorum) nemají se duchovní snažiti (can. 139, § 4). Mandát nelze přijmouti bez svolení Svaté Stolice, platí-li pro území zvláštní všeobecná zápověď. Jinde stačí souhlas vlastního ordináře kandidátova a současně dovolení místního biskupa volebního okresu.

Od r. 1868 odňal papež Pius IX. všem katolíkům aktivní i pasivní volební právo do sněmoven království italského. Již papež Pius X. prohlásil dispensi za přípustnou.[2]) Od r. 1919 je považovati zákaz za via facti zrušený.[3]) Po lateránském smíru zmizely i důvody zápovědi.

Papežská komise kodexová uveřejnila dne 25. dubna 1922 autentický výklad o smyslu can. 139, § 4:[4]) *α*) Náleží-li podle ústavní listiny státní kardinálům, arcibiskupům a biskupům místo ve sněmovně neb senátu, mohou práva svého svobodně užívat. V případu opačném potřebují licence Svaté Stolice.

85 *β*) Kněží hodlající kandidovati do *sněmovny*, potřebují svolení obou ordinářů podle can. 139, § 4. Ti však ať se spíše chovají k žádosti *odmítavě* (difficiliores) než povolně.

V Československé republice trvá Svatá Stolice na »*numerus clausus*« kněžských poslaneckých mandátů.

O politické činnosti kněží panují tyto zásady: a) V duchovním úřadě není kněžím dovoleno pěstovati politiku. Can. 1347, § 1—2 vylučuje politické otázky z činnosti kazatelů. Ještě důrazněji o této látce jednají »Normae pro sacra praedicatione«, vydané kongregací konsistorní dne 28. června 1917.[5])

Stát československý vykonává nicméně policejní kontrolu kněží tak zvaným »kazatelnicovým paragrafem« z 20. února 1919.[6])

b) O záležitostech smíšených (res mixti fori), pokud se dotýkají víry a mravů, na př. o školní výchově dítek neb o křesťanském manželství, nemůže býti bráněno duchovním pastýřům, aby veřejně, i z kazatelny, hlásali zásady práva božského.

c) V životě občanském požívá kněz občanských práv a svobod podle ústavy. Může tedy pěstovati politiku činně. Jedinou brzdou jest mu právo božské, církevní a státní, dobro obecné a pravda. Kněz se musí ve své veřejné činnosti varo-

---

1) *Kodexová komise* dne 3. června 1918, AAS 10, str. 344.

2) List italským biskupům ze dne 11. června 1905, ASS 37, str. 741.

3) Archiv für kathol. K.-Recht, 99, str. 157.

4) AAS 14, str. 313.

5) AAS 9, str. 328. Normy jsou autentickým výkladem okružníku papeže *Benedikta XV.* »Humani generis redemptionem« ze dne 15. června 1917, AAS 9, str. 305.

6) Sbírka z. a n. č. 111 = nový odstavec k § 303 trestního zákoníku.

vat pohoršení lidu, nesmí zanedbávat církevní úřad a není oprávněn odchylovat se od příslušných norem Svatou Stolicí vydaných.[1])

Posvátná kongregace Koncilu prohlásila dne 15. března 1927,[2]) že je biskup oprávněn zakázat duchovním politickou činnost z příčin obecného dobra a vzdorovité podrobit trestům.[3])

Křesťanští sociologové podávají zdravé zásady regulující veřejnou činnost kněží.[4])

h) *Dobrovolná vojenská služba* (can. 141, § 1). α) O *nucené* službě vo- **86**
jenské již jsme pojednali (can. 121). Duchovním není dovoleno hlásiti se *svobodně* ani za vojenského kaplana, poněvadž se nemůže zříci stavovských výsad (can. 123). Klerik smí však za souhlasu svého ordináře nastoupiti předčasně vojenskou službu, aby se mohl dříve věnovati svému povolání.

Přestupek proti zákazu can. 141, § 1, má za následek ztrátu všech církevních úřadů (can. 188, 6°) a minorista ztrácí duchovní stav (can. 141, § 2).

β) Can. 141, § 1, varuje mimoto kleriky, aby nižádným způsobem nebrali účast na *občanských bojích* (bella intestina) ani na rozvratu veřejného pořádku. Vstup do organisací *protistátních* (seditiosis) zapovídá všem členům církve can. 684.

Vinník propadá trestním sankcím can. 2335.[5])

i) *Výdělečný obchod* (negotiatio aut mercatura, can. 142). Zákaz stíhá obchod duchovních »sive in propriam, sive aliorum utilitatem«. Také řeholníci obojího pohlaví jsou zákonu podrobeni (can. 592).

Již papež Gelasius kárá r. 494 kleriky oddané »negotiationibus inhonestis et lucris turpibus, indignis quaestubus«.[6]) Alexander III. (1159—1181) zákaz obnovil pod trestem klatby. Někteří moralisté vylučovali ze závaznosti zákona minoristy, což je neslučitelné s can. 142.[7])

Zvláště přísné zákazy stíhaly *zámořské misionáře*, kterým kynul z obchodu vítaný zisk pro misijní dílo.[8])

Není každý způsob obchodu klerikům zakázán. Rozeznáváme: **87**

---

[1]) *Scherer*, Handbuch, sv. 1, str. 37, násl.; *Pius XI.* biskupům litevským dne 24. června 1928, AAS 20, str. 254, násl., zvláště 257.

[2]) AAS 19, str. 138.

[3]) To budiž odpovědí na větu: »Zajímavo je, že politická činnost je kněžím církve dovolena, ač se sotva snáší s jich duchovním úřadem . . .«; *Hobza-Tureček*, Úvod do církevního práva, 1929, str. 54.

[4]) *Novák*, Kněžské problémy, 1912, str. 331, násl.; *Vašek*, Křesťanská sociologie, díl 3, 1929, str. 52.

[5]) Srovn. výnos kongregace Koncilu ze dne 12. července 1900; Archiv für kathol. Kirchenrecht, 81, str. 131.

[6]) Can. 2, Dist. 88 = can. 1, Caus. 14, qu. 4.

[7]) Can. 6, X, l. 3, tit. 50.

[8]) *Wernz-Vidal*, Ius canonicum, sv. 2, n. 128, pozn. 33.

[9]) Papež *Urban VIII.* (1623—1644), konst. »Ex debito« ze dne 22. února 1633; *Benedikt XIV.* (1740—1758), konst. »Apostolicae servitutis« ze dne 25. února 1741, Bullarium, sv. 1, č. 13.

α) *Obchod výdělečný* (mercatura quaestuosa), úmyslná snaha koupené zboží prodati dráže.

β) *Obchod průmyslný* (mercatura industrialis) pěstuje, kdo zakoupené suroviny obrábí najatými dělníky a upravené výrobky prodává se ziskem. Vlastní knihu prodávati neb předati knihkupcům není nedovoleno.

γ) *Obchod hospodářský* (mercatura oeconomica) jest výhodný prodej přebytků z vlastních polí, luk, vinic, zahrad, lesů neb stád.

Zápověď všelikého výdělečného obchodu daná duchovním osobám v can. 142, postihuje *dva první* druhy obchodování, nikoli způsob *třetí*, který nevybočuje z mezí rozumného hospodaření.[1])

I tu však je dbáti důstojnosti duchovního stavu, jak ve způsobu nabídky zboží, tak i v úpravě cen.

Trest na nedovolený obchod kleriků stanoví can. 2380. Důrazně zapovídá can. 827 jakýkoli způsob *obchodování s mešním stipendiem*.[2]) Trest na přestupek obsahuje can. 2324.

Jest otázka, zda dovolen klerikům obchod *akciemi* a *cennými papíry*.[3]) Kanonisté shodně učí, že je klerikům zakázáno *členství* v akciové společnosti, ježto jde o výdělečný podnik a klerik se stává obchodníkem. Není však závady, aby si duchovní opatřil *akcie* společnosti již založené. Tím se stává věřitelem společnosti, nikoli obchodníkem a řádným způsobem hospodaří s majetkem.

Hra na burse s vlastním majetkem je klerikům zakázána,[4]) s majetkem církevním, na př. klášterním, je přečinem a škody hradí vinník (can. 536).

Klerik, spravující církevní statky je oprávněn zaměniti *cenné papíry* za lepší, ale vždy »exclusa qualibet commercii vel negotiationis specie« (can. 1539, § 2).

---

1) *Wernz-Vidal*, Ius canonicum, sv. 2, n. 125, 126.

2) *Pius X.*, konst. »Ut debita« ze dne 11. května 1904, ASS 36, str. 672.

3) *Scherer*, Handbuch, sv. 1, str. 377, pozn. 22; *Vermeersch-Creusen*, Epitome iuris canonici, sv. 1, 1927[3], n. 224; *Eichmann*, Lehrbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1934, str. 157.

4) *Kongregace Sv. Officia*, 15. dubna r. 1885; *Wernz-Vidal*, tamtéž, pozn. 42.

Díl III.: O CÍRKEVNÍCH ÚŘADECH A OBROČÍCH.

ÚVODEM. Klerik nebyl vysvěcen pro vlastní pohodlí ani na ukojení **88**
osobních zájmů, nýbrž k prospěchu diecése, řádu neb misie, aby pod dozorem církevní hierarchie spravoval vykázaný sobě úsek duchovní práce. Proto ukládá kanonické právo všem duchovním, aby poslušně přijímali a pečlivě zastávali úřad svěřený biskupem, pokud toho žádá zájem církve a zákonná překážka je neomlouvá (can. 128).

V tomto dílu pojednáváme podle plánu o *církevních úřadech* (De officiis ecclesiasticis, can. 145—195). Ježto však »hoden jest dělník mzdy své«,[1]) rozbíráme současně zákonodárnou látku o *obročích* (De beneficiis ecclesiasticis, can. 1409—1488), z nichž pravidelně čerpá správce církevního úřadu náležitou mzdu a výživu.

Samy obě skupiny kánonů se vzájemně pronikají a na sebe poukazují (can. 146, 1413). Předmětem následujících článků bude: Pojem a druhy církevních úřadů a obročí — způsoby, jak jich možno nabývati — volební právo na církevní úřad — právo podací — ztráta úřadu a obročí.

Čl. 1. Pojem a druhy církevních úřadů a obročí.

(Can. 145—146, 1409—1413.)

Řehoř IX., Decretales, l. 1, tit. 33, De maioritate et oboedientia; l. 3, tit. 5, De praebendis et dignitatibus; - *Scherer*, Handbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1886, str. 403, násl.; - *Maroto*, Institutiones iuris canonici, sv. 1, 1919, n. 578, násl.; - *Haring*, Grundzüge des katholischen Kirchenrechts, část 1, 1924, str. 194, násl.; - *Henner*, Základy práva kanonického, část 2, 1927[3], str. 73, násl. - *Conte a Coronata*, Institutiones iuris canonici, sv. 1, 1928, n. 204, násl.; - *Wernz-Vidal*, Ius canonicum, sv. 2, 1928[2], n. 138, násl.; - *Eichmann*, Lehrbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1934, str. 158, násl.; - *Sägmüller*, Lehrbuch des katholischen Kirchenrechts, sv. 1, 1930, str. 387, násl.

1. **CÍRKEVNÍ ÚŘAD** (officium ecclesiasticum, can. 145, § 1—2). Kánon **89**
rozlišuje církevní úřady ve *smyslu širším a užším*.

a) Úřad ve smyslu *širším* (lato sensu) nazýváme každou službu (munus = souhrn určitých práv a úkolů) zákonně v církvi zavedenou k účelům duchovním. Sem náleží úřad kostelníků, zpěváků, varhaníků, hrobařů, které dosazuje správce svatyně (can. 1185). Též trvale najatí zpovědníci, kazatelé, správci duchovních statků, generální a kapitulní vikář, biskupský sekretář, ceremonář, kaplani, advokáti, prokurátoři jsou jen v širším smyslu správci církevního úřadu.[2])

---

[1]) *Sv. Pavel*, 1. Timot. 5, 18.

[2]) *Sägmüller*, Lehrbuch, sv. 1, str. 389.

b) Úřad v *užším* smyslu (stricto sensu) nese tyto podstatné známky: α) »munus ordinatione sive divina, sive ecclesiastica stabiliter constitutum«; β) »ad normam sacrorum canonum conferendum«; γ) »aliquam saltem secumferens participationem ecclesiasticae potestatis sive ordinis sive iurisdictionis« (can. 145, § 1).

V kanonickém právu rozumíme slovem »officium« církevní úřad v přesném smyslu, jak prohlašuje can. 145, § 2, leč by souvislost mluvy vnucovala opak. Není zjištěno, zda každý církevní úřad sensu stricto tvoří samostatnou *osobu právnickou*.[1]) Can. 99 se tomu nijak neprotiví. Jisto jest, že uprázdněný úřad existuje neodvisle od svého majitele a volá po nástupci.

Pro obor právní nemá význam rozdíl mezi »officium« a »munus« (can. 145, § 1). Církevní úřad sděluje buď *moc svěcení* (potestas ordinis) neb *moc vládní* (potestas iurisdictionis), a to buď *moc řádnou* (potestas ordinaria) neb *moc přenesenou* (potestas delegata), moc *vlastní* (potestas propria) či moc *náměstnou* (potestas vicaria).[2])

Subjektivně uděluje církevní úřad majiteli jistou míru přesně ohraničených *práv* a ukládá mu rovněž zákonně určená *břemena*.

90 2. **CÍRKEVNÍ OBROČÍ** (beneficium ecclesiasticum, can. 1409). Již sama definice obročí svědčí o příbuzenském poměru mezi officium a beneficium. Can. 1409 dává tento výměr obročí: »Beneficium ecclesiasticum est ens iuridicum a competente ecclesiastica auctoritate in perpetuum constitutum seu erectum, constans officio sacro et iure percipiendi reditus ex dote officio adnexos.«

Označení »ens iuridicum« je totožné s »persona moralis non collegialis« (can. 99). Obročí právem božským založené neznáme.

a) *Vznik obročí.* Pouze příslušná církevní autorita je právně uschopněna dáti vznik církevnímu obročí a povznésti je na stupeň osoby morální (can. 100, § 1). Není však protimyslno, aby hmotné statky, z nichž obročí bere svůj původ, poskytly soukromé osoby, fysické neb morální, na př. šlechtic, obec, stát. Podstatu obročí spatřujeme v církevním úřadu (ius spirituale) spolu s právem požívati příjmy z fundace (ius temporale).

Beneficium není název *statků*, z nichž čerpá beneficiát výživné, nýbrž slovo značí partikulární právní útvar, církevní vrchností založený (beneficii erectio, constitutio). Za všech okolností je majitelem obročí církev, nikoli dárce statků ani správce úřadu, jemuž přísluší pouze dočasný ususfructus.[3])

91 b) *Trvání obročí.* Obročí kanonicky zřízenému, přisuzuje právo dvojí druh trvání (perpetuitas), *věcné* a *osobní:* Obročí, jsouc ens iuridicum, in perpetuum erectum (can. 1409) nemůže býti zrušeno, leč Svatou Stolicí (unio exstinctiva,

---

1) *Coronata,* Institutiones, sv. 1, n. 200, 3°; *Maroto,* Institutiones, sv. 1, n. 579.
2) Srovn. svazek I. tohoto díla, č. 197—205.
3) *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, n. 141.

suppressio, can. 1422) neb biskupem v mezích can. 1423—1428. Obročí nebere za své smrtí obročníkovou, nýbrž zůstává zatímně neobsazeno (vacat).

Uživatel obročí zákonně v úřad dosazený, nemůže býti bezdůvodně odstraněn (ad nutum amovibilis). Jen resignací neb výrokem soudním či mimosoudním je klerik zbaven beneficia.

c) *Pramen příjmů.* Statky sloužící obročníkovi k výživě (dos beneficii) pocházejí buď z majetku církevního (diecésního) neb ze soukromé dobročinnosti (fidelium oblationes), neb ze smluvního závazku, štolových poplatků, chorových přídělů (can. 1410).[1])

V našich zemích nahrazuje neb doplňuje nedostatek obročních příjmů náboženský fond. Povstal sekularisací klášterů, konfiskací jmění bratrstev, fundací mešních, kostelů, kaplí, za císaře Josefa II. (1780—1790).[2]) Z majetku fondu doplňuje se kurátnímu kléru roční příjem, pokud příjem z obročí nedosahuje zákonné minimální výše (congrua sustentatio).

Výše doplňku kongruového řídí se podle přiznávky (fasse) na příští pětiletku (lustrum). Poslední úpravu platů duchovenstva provedl zákon ze dne 25. června 1926[3]) a vládní nařízení ze dne 17. července 1928.[4]) Náboženský fond považujeme za církevní majetek, do něhož klerus i řeholní ústavy přispívají ve formě zvláštní daně.[5])

3. **DRUHY CÍRKEVNÍCH ÚŘADŮ A OBROČÍ** (can. 1411—1412). **92**
Can. 146 se zmiňuje »de beneficialibus officiis«, poněvadž nejsou všechny církevní úřady opatřeny obročím, nýbrž honorovány přímo za vykonanou práci. Kardinalát není obročím ani mnohé prelatury římské.

Can. 1411 podává následující výčet obročí: a) *Beneficia consistorialia.* Jsou vyhrazena přímo papeži, který je osazuje v tajné konsistoři, zvláště: biskupství, apoštolské administratury, prelatury nullius. Výběr osob připravuje a schopnosti jejich zkoumá kongregace konsistorní (can. 248, § 2).

Jsou ještě jiná obročí, na která vykonává Svatá Stolice výlučně osazovací právo (can. 1435). Ta však slují beneficia non consistorialia. V pochybě platí právní předpoklad pro obročí nekonsistorní (can. 1413, § 1).

b) *Beneficia saecularia.* Svým založením (lex fundationis) neb svou povahou náleží duchovenstvu světskému. Opak dlužno souditi o obročích řeholních (beneficia regularia), na př. fary inkorporované klášteru. Biskup není oprávněn tyto dva druhy obročí spolu zaměňovati (can. 1430, § 1). Dočasná osobní výpomoc bez věcné změny obročí neruší zápověď.

c) *Beneficia duplicia, residentialia.* Obročník je povahou služby nucen sídliti v místě svého úřadu, na př. sídelní kanovník, farář. Ukládá-li však úřad

---

1) *Henner,* Základy, str. 73.

2) *Bednář,* Sbírka zákonů a nařízení ve věcech náboženských a církevních, 1929, str. 744.

3) Sb. z. a n. č. 122.

4) Sb. z. a n. č. 124.

5) Zákon ze 7. května 1874 (ř. z. č. 51). *Bednář,* tamtéž, str. 745.

pouze jednoduchý úkol, na př. denní recitaci hodinek, neb persoluci mše svaté bez určení místa, sluje obročí beneficium simplex, non residentiale.

d) *Beneficia manualia.* Duchovní dostává za službu hmotnou odměnu na způsob mzdy, na př. vikaristé zastupující kanovníky v kůru neb kněz zřízený k pohřebním úkonům na hřbitovech velkoměst.

e) *Beneficia temporaria, amovibilia.* Uživatel obročí nemá na ně trvalého práva, na př. kaplanská služba na faře (vicarii cooperatores, can. 477, § 1). Jest však možna vicaria beneficialis, jejíž majitel nemůže být obročí zbaven leč cestou kanonickou, podle can. 477, § 2.

f) *Beneficia perpetua, inamovibilia.* Obročí je již svým založením opatřeno dvojí perpetuitou, věcnou i osobní, že obročník nemůže býti úřadu zbaven ad nutum.

g) *Beneficia curata.* Ukládají majiteli duchovní správu. Jiná obročí slují non curata. Není přípustno tyto dvě species obročí zaměňovati (can. 1430, § 1). Biskup může však jednoduché beneficium povýšiti na beneficium curatum, neodporují-li tomu tabulae fundationis (can. 1430, § 2).

Mimo tato obročí nacházíme v právu ještě jiná označení církevních úřadů: Officia maiora (= consistorialia) čili praelaturae maiores, poskytující vyšší hodnost (praeeminentiam honoris) a plnou pravomoc na veřejném foru, na př. biskupové, metropolité. Officia minora nenesou s sebou ani zvláštní hodnost, ani plnost moci vládní na foru zevním, na př. preláti papežské kurie, opaté.[1]) Podle can. 110 náleží název praelatus i vyšším hodnostářům všech kněžských řeholí exemptních.[2])

93 4. **PŘEDNOSTNÍ PRÁVO** (praecedentia, can. 106).[3]) Uvedený zákon obsahuje všeobecné směrnice pro stanovení precedence osob fysických neb morálních:

a) *Zástupce* zaujímá místo svého zmocnitele. Výjimku tvoří prokurátoři na sněmích a podobných shromážděních (can. 224, § 1—2).

b) *Autorita* na osoby dává přednost před nimi, na př. delegovaný visitátor.

c) Precedenci určuje: vyšší stupeň *moci,* vyšší stupeň *svěcení, dřívější* dosazení v úřad, dřívější svěcení, svěcení od samého *papeže,*[4]) stáří.

d) Různost *obřadu* nemá vliv na přednost.

e) Z morálních osob téhož rázu a stupně, na př. řeholních rodin, náleží přednost té, která požívá již *práva nabytého,* neb která *dříve* v místě vznikla. Pořad mezi *řeholníky* na veřejných průvodech odkazuje sněm tridentský biskupovi.[5]) Pořad členů téhož sdružení stanoví vlastní jejich statuty.

f) Místnímu ordináři se ukládá zařídit pro diecési *precedenční řád,* bera

---

1) *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, n. 142.
2) *Pejška,* Ius canonicum religiosorum, 1927[3], str. 227.
3) *Řehoř IX.,* Decretales, l. 1, tit. 33, De maioritate et oboedientia.
4) Cap. 7, X, l. 1, tit. 33.
5) Sněm trid., ses. 25, cap. 13 de reg. et mon.

zřetel k zásadám práva obecného a k diecésním obyčejům. Biskup rovná *spory* o precedenci »remota omni appellatione in suspensivo«.

g) Osoby náležející k *papežské rodině* (domus pontificalis) řídí se zvláštními předpisy.[1])

Vlastní předpisy o precedenci uvádí kodex o kardinálech (can. 233, § 2, 236, 237, § 1, 239, § 1, n. 21), papežských legátech (can. 269, § 2), patriarších, primasech, arcibiskupech (can. 280), biskupech (can. 347), generálních vikářích (can. 370, § 1), kapitulách a kanovnících (can. 408, § 1—2), venkovských vikářích (can. 450, § 2), farářích (can. 478), řeholnících (can. 491, § 1) a světském kleru (can. 491, § 2).

94 5. **KANONICKÉ ZALOŽENÍ OBROČÍ** (constitutio, erectio beneficii, can. 216, 1414—1418).[2])

a) Zřizovati obročí *konsistorní* jest výsostným právem papežským (can. 1414, § 1). Totéž právo náleží Svaté Stolici na zakládání *kapitul* katedrálních i kolegiátních a dignit na nich (can. 392).

Ostatní obročí zřizuje na svém území *diecésní biskup*. On zakládá po diecési nové fary (can. 216, § 1), křísí k životu zašlé dignity kapitulní a zřizuje prebendy kanovnické neb jiná obročí na dómě (can. 394, § 2). Generálnímu vikáři nenáleží podobné právo bez zvláštního zmocnění (can. 1414, § 3).

Kardinál požívá práva ve svém římském titulu zřizovati obročí, nikoli však spojená s duchovní správou. Je-li titulární chrám v držení řeholní družiny, kardinál nemá vůbec podobného práva (can. 1414, § 4).

b) *Nadace* obročí (dos beneficii) budiž trvalá a dostatečná (can. 1415, § 1). Nadační kapitál je bezpečně uložiti (can. 1415, § 2). Jen výjimkou je možno zajištěnou nadaci nahraditi nadějí na dostatečnou výživu (can. 1415, § 3).

c) *Zakladateli* obročí přísluší právo položiti z počátku (in limine fundationis) *výhrady* (conditiones), směřující i proti právu obecnému, ale pouze počestné, obročí neškodné a biskupem přijaté (can. 1417, § 1). Tyto podmínky zakladatelem do smlouvy vložené nelze *měniti* jinak než ve smyslu církvi příznivém a se svolením zakladatelovým neb patronovým (can. 1417, § 2).

Zakladatel může si na př. vymíniti: aby byl prvním majitelem obročí, aby obročníky byli příslušníci určitého rodu, města, národnosti, doktoři, neb si zakladatel vymiňuje nárok na pensi ze statků obročních.[3])

d) Zřízení obročí děje se cestou úřední, pravoplatnými *listinami*, v kterých je stanovena výše nadace a obročníkova práva i břemena (can. 1418).

Také *stát* se zajímá o zřizování nových obročí i o jejich stavy. Zákon ze dne 7. května r. 1874 o zevních záležitostech církve katolické,[4]) žádá v § 20

[1]) Konst. »Ad incrementum« ze dne 15. srpna 1934, AAS 26, str. 481, o římských prelaturách.

[2]) *Wernz-Vidal*, Ius canonicum, sv. 2, n. 143, násl.

[3]) Srovn. případ projednávaný v kongregaci Koncilu 13. července 1918, AAS 11, str. 78.

[4]) Ř. z. č. 50.

státního schválení, má-li býti zřízena nová diecése, farní osada neb provedeny na nich změny.

95 6. **O PRÁVNÍCH ZMĚNÁCH OBROČÍ** (can. 1419—1430).[1]) Poznali jsme, že se obročí těší dvojí perpetuitě, věcné a osobní. Kanonické právo připouští nicméně, aby se z důležitých příčin a ve prospěch církve provedly na existenci obročí některé změny:

a) *Unio beneficiorum* (can. 1419, 1420, 1423, 1424). Sloučení dvou neb více obročí možno provésti trojí cestou: α) *Unio exstinctiva* znamená utvoření nového beneficia z dotace jiných, po kterých nezbylo památky (can. 1419, 1°). Veškerá práva obročí zrušených připadají novému právnímu útvaru (can. 1420, § 1). β) *Unio aequeprincipalis* je sjednocení dvou prebend, far neb biskupství v jedněch rukou, bez věcného splynutí práv a břemen, která podrží každé obročí neztenčeně (can. 1419, 2°, 1420, § 2). γ) *Unio minus principalis* záleží v tom, že bylo obročí jedno druhému podřízeno jako dcera matce.[2]) Zde platí zásada: accessorium sequitur principale. Kdo získal obročí hlavní (ecclesia matrix) nabývá tím i druhého (ecclesia filialis).

Některé druhy sloučení provádí jen Svatá Stolice, na př. sjednocení obročí světského s řeholním (can. 1422) neb jde-li o změnu obročí náležejících vůbec pod pravomoc papežskou. Práva biskupova, značně omezená, vystihuje can. 1423, § 1—3.

b) *Incorporatio beneficii* (can. 1425). Vlastně tu jde o jistý způsob unie. Aby vzrostly příjmy kapituly, kláštera, katolické university, přivtěluje jim církevní vrchnost příjmy z tučného majetku farního, dotis augendae gratia.

Známe trojí druh inkorporace: α) *Iure minus pleno* (can. 1425, § 1) je na př. fara inkorporována klášteru, zasahuje-li sloučení pouze *hmotný* majetek. Duchovní správu fary takto inkorporované vede světský kněz biskupem dosazený. Řeholní prelát vykonává při osazování fary právo podací (ius praesentandi) na způsob patrona (can. 1425, § 1).

96 β) *Inkorporace iure pleno* (can. 1425, § 2) vtěluje faru ve vlastnictví kláštera, spolu s *duchovní správou*. Příslušný řeholní hodnostář jmenuje biskupovi pro osiřelou faru kněze své řehole (can. 471, § 1—4). Biskup navrženého podrobuje zkoušce konkursní a dosazuje v úřad. Farář řeholník podléhá pravomoci biskupské v záležitostech duchovní správy (can. 1425, § 2 = 631, § 1—3), je však amovibilis ad nutum (can. 471, § 3). V řeholní kázni je tento *reální administrátor* (vicarius actualis podle can. 471, § 1) podřízen řádovým hodnostářům (can. 630, § 1—4).

γ) Inkorporace sluje *plenissimo iure*, když se území kol kláštera spolu s obyvatelstvem tam usedlým stalo účastným exempce. Opat, přijav svěcení biskupské, řídí území se všemi právy a povinnostmi residenčních biskupů. Jeho

---

1) *Sněm trid.*, ses. 7, cap. 6, 7 de ref.; ses. 24, cap. 13—15 de ref.

2) Tento druh sjednocení nazývají unio per subiectionem, accessionem.

titul je »abbas nullius«. Rozsah jeho pravomoci určují can. 319—327. De praelatis inferioribus.

Příklady: klášter Clugni,[1]) Monte Cassino, Maria Einsiedeln ve Švýcařích, Hora svatého Martina v Uhrách, Jasov na Slovensku.

c) *Translatio beneficii* (can. 1421). Sněm tridentský přiřkl biskupům právo přeložit propter vetustatem ecclesiae obročí jinam.[2]) Kanonické právo zná také »poenalis translatio« biskupského sídla neb fary (can. 2291, 3°). Z ohledů na duchovní prospěch lidu může biskup přeložit v hranicích farnosti farní obročí do jiného kostela (can. 1426).

d) *Divisio beneficii* (can. 1421). Z jednoho obročí zřídí biskup více samostatných prebend. Je k tomu oprávněn i proti vůli farářově a farníků (can. 1427, § 1), žádá-li toho snadnější pastorace (can. 1427, § 2). Při tom jest dbáti spravedlivých zájmů mateřského kostela (can. 1427, § 3—5).

e) *Dismembratio beneficii* (can. 1421). Změna záleží v tom, že se odloučí od celku buď část území farního neb část obročního majetku na zřízení nové fary neb ve prospěch zbožného účelu (can. 1427, § 1).

f) *Conversio beneficii* (can. 1421). Je to přeměna obročí v jiný právní útvar, na př. na zřízení neb dotaci diecésního semináře.

g) *Suppressio beneficii* (can. 1421). Obročí se právně ruší a potlačuje, **97**
někdy i za trest (can. 2291, 3°). Veškeré jmenované změny provádí biskup úředním dekretem, opatřiv si dříve dobrozdání katedrální kapituly a zájemců, najmě uživatele obročí (can. 1428, § 1). Změna obročí provedená bez kanonického důvodu je neplatná (can. 1428, § 2). Proti biskupskému dekretu připouští kanonické právo rekurs k Svaté Stolici s účinkem pouze devolutivním, nikoli suspensivním (can. 1428, § 3).

Zatížení církevního obročí působí pense.[3]) Biskup může zatížiti obročí z důvodů spravedlivých, při novém obsazování, dočasným výslužným ve prospěch odstupujícího (can. 1429, § 1). Též z farního obročí možno přiděliti pensi pouze ve prospěch předchůdců v (can. 1429, § 2). Sněm tridentský dovoluje jen mírné pense.[4]) Každá pense zaniká smrtí pensionovaného (can. 1429, § 3).

Značné břemeno uvalovaly kdysi na církevní obročí tak zvané papežské annáty. Byl to poloviční příjem obročníkův z prvního roku.[5]) Dosud udržely se annáty pro obročí konsistorní a vyplácejí se paušálem.[6]) Reformní sněmy kostnický (1414—1418) a basilejský (1431—1439) žádaly zhurta odstranění této přítěže.

---

1) *Sněm trid.*, ses. 25, cap. 11 de reg. et mon.

2) *Sněm trid.*, ses. 21, cap. 7 de ref.

3) *Sebastianelli*, sv. 2, 1905², n. 242.

4) *Sněm trid.*, ses. 24, cap. 13 de ref.

5) *Sebastianelli*, tamtéž, n. 241; *Wernz-Vidal*, Ius canonicum, sv. 2, n. 321, IX; n. 435; *Marx-Pangerl*, Lehrbuch der Kirchengeschichte, 1935¹⁰, str. 533; *Sägmüller*, Lehrbuch, sv. 2, 1914³, str. 447.

6) Cap. 2, Extr. *Ioannis XXII.*, tit. 1, »annalia«.

Čl. 2. O obsazování úřadů a obročí.

(Can. 147—159, 1431—1447.)

98 *Řehoř IX.*, Decretales, l. 1, tit. 14; l. 3, tit. 5, 7—9, 12; - *Thomassin*, Vetus et nova ecclesiae disciplina, pars 2, l. 2, cap. 1, násl.; - *Wernz-Vidal*, Ius canonicum, sv. 2, 1928, n. 182, násl.; - *Conte a Coronata*, Institutiones iuris canonici, sv. 1, 1928, n. 207, násl.; - *Eichmann*, Lehrbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1934, str. 161, násl.; - *Sägmüller*, Lehrbuch des katholischen Kirchenrechts, sv. 1, 1930[4], str. 392, násl.

1. **POJEM KANONICKÉHO OBSAZENÍ.** Normou v kanonickém právu nezměnnou jest věta: »Officium ecclesiasticum nequit sine provisione canonica valide obtineri« (can. 147, § 1).[1]) Can. 147 je nadepsán: »de *provisione* officiorum ecclesiasticorum«, kdežto před can. 1431 čteme: »de beneficiorum *collatione*«. Výrazy: provisio a collatio neliší se smyslem, ani institutio, donatio, concessio, assignatio.[2])

Obsazení církevního úřadu jest: »concessio officii ecclesiastici a competente auctoritate ecclesiastica ad normam sacrorum canonum facta« (can. 147, § 2). Každé nové propůjčení církevního úřadu je výslednicí trojího úkonu: *výběr vhodné osoby* (designatio personae), *potvrzení v úřadě* (collatio tituli) a *uvedení v úřad* (missio in possessionem).

a) *Designatio personae.* Není výhradním úkolem církevní vrchnosti označiti způsobilou osobu pro církevní úřad. Též laik i ženy jsou schopné nabýti práva toho. Světský majitel *patronátního práva* předkládá (praesentatio) biskupovi jméno duchovního, jehož považuje za hodna uprázdněného obročí. Rozhodl se pro něho z biskupova terna (podací právo). Podobně jmenuje mocnář neb jiný privilegovaný Svaté Stolici vyhlédnutého kandidáta na osiřelý stolec biskupský neb jinou prelaturu (nominatio).

Klerik tímto způsobem označený nabývá presentací neb nominací neb kanonickou volbou *ius ad rem*.[3]) Své právo může hájit soudně proti církevní vrchnosti, zdráhající se vyvodit důsledky z designace. *Postulovaný* toho práva nenabývá, poněvadž zákonný církevní hodnostář není vázán prominouti vadu, pro niž mohl kandidát býti pouze postulován.[4])

99 b) *Collatio tituli.* Tím slovem označujeme úřední úkon církevní vrchnosti výlučně vlastní, kterým uděluje vyvolenému duchovnímu církevní úřad. Obsazení úřadu je provésti nominační *listinou* (can. 159).

---

[1]) Týmiž slovy Regula iuris in VI, n. 1.

[2]) *Sägmüller*, Lehrbuch, sv. 1, str. 392, pozn. 7.

[3]) O významu značky »ius ad rem« srovn. *Gillmann*, článek v Archiv für kathol. Kirchenrecht, 1933, str. 463, násl.

[4]) *Sägmüller*, tamtéž, str. 395.

Nazýváme potvrzení *institutio*, předcházela-li presentace patronova[1]) neb nominace, *confirmatio* předpokládá kanonickou volbu, *admissio* znamená výjimečné připuštění postulovaného. Pouhá *acceptatio* je nutná, když zvolený nemá, kdo by ho v úřadě potvrdil, totiž papež (can. 219) a kapitulní vikář (can. 432, § 1; srovn. can. 148, § 1, 149, 176, § 2).

Instituce v obročí děje se zpravidla v kurii biskupské. Nazývá se *kanonickou sponsí*, jsouc spojena s vyznáním víry. Dosazený nabývá *ius in re*.

c) *Missio in possessionem*. Je to hmotné, spíše obřadní uvedení obročníka v majetek (can. 1443, § 1—2). Způsob a obřadnosti úkonu stanoví právo partikulární a obyčejové (can. 1444, § 1). Význačné okolnosti investitury (farář) neb instalace (kanovník) jsou: předčítání dosazovacího dekretu, odevzdání faráři klíčů kostelních a od farní budovy, uvedení kanovníka do kůrové lavice.

2. **UDĚLOVATEL ÚŘADU.** a) *Papež*. Svrchované moci papežské jsou **100**
podřízeny veškeré církevní úřady a obročí (can. 1431). Za normálních poměrů užívá papež svého práva jen na jmenování kardinálů (can. 233, § 1), apoštolských vikářů a prefektů (can. 293, § 1), apoštolských administrátorů (can. 312), opatů a prelátů nullius (can. 320), biskupů (can. 329, § 2), biskupských koadjutorů (can. 350, § 1), prelátů římské kurie.

Mimoto obsahuje can. 1435 taxativní výčet *obročí Svaté Stolici vyhrazených*, a to pod trestem neplatnosti provise (can. 1434). Mimo obročí konsistorní a dignity v kapitulách jak katedrálních, tak kolegiátních (can. 396, § 1), náleží pod právo papežské: 1. Obročí uprázdněná smrtí, povýšením, poděkováním, přesazením kardinálů, papežských legátů, vyšších kuriálních úředníků (prefektů, sekretářů, auditorů) a papežských familiárů (protonotářů apoštolských, komoří, monsignorů i jen čestných). 2. Obročí mimořímská, uprázdněná *smrtí majitelovou v Římě* (in ipsa Urbe). Jsou to tak zv. beneficia vacantia apud Sedem Apostolicam.[2]) 3. Obročí nabytá *simonisticky*. 4. Obročí, na která papež vložil ruku (quibus manus apposuit) tím, že volbu prohlásil za neplatnou, zakázal volbu, přijal demisi, beneficiáta povýšil, přesadil neb obročí zbavil neb propůjčil obročí v komendu. Tento druh obročí nazývá právo beneficia reservata per *affectionem*.[3])

Také per *devolutionem* připadá kterékoli obročí Svaté Stolici (can. 1432, § 3).[4])

---

[1]) Nazývati patrona kolátorem obročí je nepřesné.

[2]) Cap. 2 in VI, l. 3, tit. 4. Neplatí již totéž právo v okruhu 40 mil kol Říma, duae diaetae legales, cap. 34 in VI, l. 3, tit. 4.

[3]) *Haring*, článek v Archiv für kathol. Kirchenrecht, 109 (1929), str. 127, násl.

[4]) O způsobu žádostí o obročí, reservované papeži, pojednává *Instrukce* papežské Datarie ze dne 11. listopadu 1930, AAS 22, str. 525; její výklad v časopise »*Apollinaris*«, 1931, str. 52, násl.

b) *Kardinál.* Ve svém titulárním chrámu obsazuje kardinál tamní úřady a obročí svobodně (can. 240, § 2, 1432, § 1).

c) *Sídelní biskup.* Jemu podléhají veškeré prebendy v diecési, pokud se neřídí jiným právem (can. 152). V pochybě o právu biskupovu je souditi ve prospěch jeho (praesumptio iuris, can. 1432, § 1). Právo cizí nutno dokázati.

Vyjímajíc dignity, uděluje biskup, poradiv se s kapitulou (audito capitulo), kanonikáty a prebendy v chrámu katedrálním i kolegiátním. Obyčeje a výsady tomu odporující kanonické právo zamítá (reprobata). Jen odlišné fundační úmluvy (fundationis lex) zůstávají v platnosti (can. 403). Zákonná lhůta pro obsazení úřadu je obecně šest měsíců (can. 155).

Generální vikář nemůže uděliti obročí bez zvláštního zmocnění (can. 152, 455, § 3, 1432, § 2, 1466, § 2). Kapitulnímu vikáři za sedisvakance dovoluje právo jmenovati farní administrátory neb zástupce a pomocníky farářovy. Jemu náleží potvrditi volbu neb přijmouti presentaci a dosaditi (instituere) zvoleného neb presentovaného (can. 455, § 2, 1°, 2°).

Kapitulní vikář není však oprávněn obsaditi farní obročí liberae collationis, dokud neuplynul rok od osiření fary (can. 455, § 2, 3°, 1432, § 2). Obročí jiných druhů nemůže vůbec udělovati.

101 3. **ČEKATEL ÚŘADU.**[1]) Jest na církevní vrchnosti, aby posoudila, zda kandidát duchovního úřadu je osobou schopnou. Požadavky kanonického práva jsou tyto: a) Pouze *klerik* je schopen získati církevní úřad, vykazuje-li se vlastnostmi, které předpisuje právo obecné neb partikulární, neb které diktuje listina fundační (can. 153, § 1). Nedodržení podmínek ohrožuje platnost kolace (can. 153, § 3).

V římských chrámech bývají obročí vyhrazena římským občanům. Tomáš Pešina z Čechorodu († 1680) založil v dómě svatovítském obročí pro oltářníka s podmínkou, aby žadatel byl rodilým Čechem neb Moravanem neb aspoň Polákem, Chorvatem a jen v nouzi Belgičanem neb Italem.[2])

b) *Manželský původ* jest podmínkou pro vyšší hodnosti církevní, kardinály, biskupy, preláty nullius, vyšší představené kněžských řeholí exemptních. Dispense od iregularity nemanželského původu (illegitimi) nepostačuje pro hodnosti právě jmenované. Dodatečný sňatek rodičů sanuje vadu pouze pro preláty řeholí exemptních (can. 232, § 2, 1°; 331, § 1, 1°; 320, § 2; 504; 991, § 3).

c) *Zákonné stáří* pohybuje se podle významu úřadu mezi 30, 35, 40 roky věku.[3])

d) *Kněžství* je předepsáno pro vyšší i nižší úřady, spojené s duchovní správou (can. 154).[4])

e) *Vědecké vzdělání:* Zákon předpisuje pro jisté stupně úřadu *akademickou hodnost v bohosloví* neb v kanonickém právu (laurea doctoris vel saltem

---

1) *Sägmüller,* Lehrbuch, sv. 1, str. 395, násl.

2) *Zelený,* Život Pešinův v Časopisu českého musea, roč. 60 (1886), str. 575.

3) *Sägmüller,* tamtéž, str. 289.

4) Podle starého práva stačilo, že majitel obročí přijal *do roka* svěcení k úřadu potřebné (cap. 2, Clem., l. 1, tit. 6).

licentia, can. 331, § 1, 5°). To platí o biskupovi (can. 331, § 1, 5°), generálním vikáři (can. 367, § 1), vikáři kapitulním (can. 434, § 2), o první dignitě v kapitule (saltem, can. 396, § 3), kanovníku theologovi a penitenciáři (can. 399, § 1). Od synodálních soudců se vyžaduje pouze, aby byli »in iure canonico periti« (can. 1574, § 1). Také promotor iustitiae a defensor vinculi ať jsou »in iure canonico doctores vel ceteroquin periti« (can. 1589, § 1). Postulát doktorátu nebývá neúprosný.[1])

Mimo hodnost akademickou je kandidáta církevního úřadu farního pod- **102**
robiti předběžné zkoušce (can. 149, 459, § 3—4).

f) *Schopnost žadatelova.* Can. 153, § 2, i 459, § 1, kladou podmínku, aby na církevní úřad byl dosazen »*magis idoneus*«, bez ohledu na osobu. Panuje však obecný názor, že pro jmenování způsobilého s pominutím způsobilejšího nemůže kolátor býti viněn z přestupku, ani jmenování samo stíháno býti soudně.[2])

Od známky »idoneus« dlužno rozlišovati »*dignus*«. Kdo s rozvahou volil, navrhl neb dosadil nehodného (indignum scienter) je pro tento případ zbaven aktivního práva volebního (can. 2391, § 1 a 3).

Tridentský sněm naléhá, aby v úřady dosazováni byli »qui maxime digni habeantur«.[3]) Netřeba však stavěti se proti mínění sv. Tomáše Akvinského, že nelze volati k odpovědnosti preláta, který v úřad dosadil jednoduše hodného (bonum), pominuv lepšího (meliorem). Ve svědomí váže ovšem předpis »eligere meliorem«.[4])

4. **VĚCNÉ PODMÍNKY PRO ZÍSKÁNÍ ÚŘADU.** Příděl úřadu nevykonává hodnostář vždy ve stejném rozsahu. Rozeznáváme *collatio libera* od *collatio necessaria* (can. 148, 149). Svobodně obsazuje biskup úřad, vykonává-li tři složky, z nichž se osazování skládá,[5]) nezávisle na cizí vůli (provisio plena). Je-li však ordinář vázán na vůli cizí, ať osoby fysické či morální, sluje dosazení collatio necessaria (provisio semiplena).

Se strany úřadu předpokládá kanonická provise následující podmínky:

a) Úřad neb obročí musí býti *uprázdněné* (officium vacans, can. 150, 151). Úřad je uprázdněn buď věcně (de facto) neb právně (de iure). V prvním případu není, kdo by úřad zastával, ačkoli snad právní titul někomu svědčí. Úřad uprázdněný podle práva nachází se nezřídka v rukou držitele nezákonného (iniustus possessor).

Úřad neuprázdněný aspoň právně, nelze *platně* získati (can. 150, § 1). **103**
Ani *přislíbení* úřadu do budoucna nemá právních účinků (can. 150, § 2). Tím

---

1) *Sägmüller,* tamtéž, str. 399, pozn. 2.
2) *Sägmüller,* tamtéž, str. 401.
3) *Sněm trid.,* ses. 6, cap. 1 de ref.
4) *Sv. Tomáš Akv.,* Summa theologica, 2, 2ae, qu. 63, a. 2 ad 3.
5) Srovn. svrchu, č. 98, 99.

jsou vyloučeny z práva jakékoli *exspektance* (litterae exspectativae), které zavdaly ve středověku příčinu obviňovat Svatou Stolici ze zištnosti.[1])

Stojí-li v cestě nezákonný držitel úřadu, je třeba nezákonnost z moci úřední prohlásiti a ve jmenovacím dekretu o tom se zmíniti (can. 151).

Kdo vědomě přijal úřad ještě neuprázdněný, stává se neschopným jej získat (can. 2395). Právu se neprotiví jmenování koadjutora cum futura successione, poněvadž koadjutor nevládne žádnou mocí. Ostatně jsou koadjutorie podle platného práva kanonického vyloučeny z pojmu církevního obročí (can. 1412, 3°).

b) Není dovoleno vládnouti více *než jedním obročím* (singula singulis). Mnohoobročnictví bylo vždy v církvi pohanou (cumulatio beneficiorum). Can. 156, § 1, omezuje zápověď na obročí *neslučitelná* (officia incompatibilia), jichž břemena nemožno jednomu nésti (can. 156, § 2), na př. sídelní kanonikáty ve dvou diecésích. Ani dvě farnosti nelze spolu pastorovati (can. 460, § 1).

Udělení druhého úřadu Svatou Stolicí je neplatné, není-li dekret opatřen derogačními doložkami (can. 156, § 3). Vinník ztrácí obojí obročí (can. 2396).

c) Obročí je uděliti *neztenčené* (sine diminutione, can. 1440).[2]) Stav obročí se zhoršuje netoliko snížením ročních příjmů, ale též uvalením *pense* na nového majitele obročí. Za středověku bývaly těžce pociťovány tak zvané *annáty*, když papežská komora činila nárok na polovinu příjmů z obročí prvního roku.[3])

104 5. **VLIV STÁTU NA OBSAZOVÁNÍ ÚŘADŮ.** Historický vývoj majetkových poměrů církevních v našich zemích nepřipouští, aby se osobní neb věcné změny v úřadech a obročích děly bez jakéhokoli zásahu moci státní.

a) *Konkordátní právo z r. 1855.* Smlouva uznává výhradní právo *Svaté Stolice* zřizovati a upravovati nové diecése na území státním, podle výsledku předběžných porad s vládou.[4]) Rovněž zaručuje konkordát *biskupům* volnost zřizovati nižší obročí a fary ve své diecési, je rozdělovati neb spojovati, když si k tomu opatřili souhlas státní moci (collatis consiliis).[5])

Uznává se *císařovo* právo jmenovati papeži kandidáty biskupství (praesentat vel nominat),[6]) kapitulních dignit (první vyjímajíc) a kanovnických prebend.[7]) K právům císařským náležela i presentace na ony kanonikáty a fary, které jsou závislé na náboženském fondu (»seligat unum e tribus«).[8])

---

1) Cap. 2, X, l. 3, tit. 8 (= sněm lateránský III. r. 1179). *Sněm trid.*, ses. 24. cap. 19 de ref.

2) Can. 1440 převzat z rubriky titulu 12, knihy 3 dekretálek *Řehoře IX.*

3) *O pensi* i *annátech* srovn. svrchu č. 97.

4) Konkordát rakouský r. 1885, čl. 18.

5) Tamtéž, čl. 4, c.

6) Tamtéž, čl. 19.

7) Tamtéž, čl. 22.

8) Tamtéž, čl. 25.

Nominační právo císařovo nepřešlo na vládu československou.[1]) Vývody některých právníků a nález nejvyššího správního soudu ze dne 10. ledna 1923 nebéřou zřetel na povahu práva jako církevní výsady. Prohlášení papeže Benedikta XV. z 21. listopadu 1921 (alokuce) je peremptorní. Modus vivendi (čl. IV.) je výslednicí různosti názoru.

b) *Zákon ze dne 7. května 1874,*[2]) kterým stát, vypověděv konkordátní pakt, hleděl upraviti zevní poměry církve katolické, neliší se znatelně od práva předcházejícího. To tím spíše, že Řím nereagoval na jednostrannou výpověď smlouvy odvoláním privilejí. Církevního obročí neb úřadu může nabýti pouze: československý (nyní) státní občan, bezúhonných mravů, způsobilý.[3]) Platí též pro zástupce a pomocníky.

Nominační právo zůstává nezměněno.[4]) I když *kanovnické* místo obsazuje biskup, budiž vyhlédnutá osoba oznámena státní správě pro záležitosti duchovní. Učiní-li tato správa odpor, nemůže se místo obsaditi, ani osoba jmenovati.[5]) Oznámení vládě je učiniti dříve než biskup předloží návrh papežské Stolici.[6])

Na obročí dotované z *náboženského fondu* presentuje kandidáta zemský úřad.[7]) Dříve než biskup dosadí kněze na *farní obročí,* oznamuje vyhlédnutou osobu zemskému úřadu. Zemský úřad má měsíční lhůtu podat námitky. Po uplynutí 30 dnů bez námitek jest biskup prost všech překážek. Od námitek je odvolání k ministerstvu osvěty. Nedá-li ministr odvolání místa, nemůže býti fara obsazena.[8])

Státní správa záležitostí duchovních může žádati *odstranění duchovního* z úřadu v těchto případech: ztratil-li československé občanství, byl-li nalezen vinen nějakým zločinem neb trestným činem ze zištnosti neb urážejícím mravopočestnost neb působícím veřejné pohoršení.[9]) Kdyby ordinář žádosti nevyhověl, bude obročí považováno za uprázdněné.

Zřizovati nové diecése a fary neb zaváděti na nich změny může biskup jen se schválením státním.[10])

O právním poměru duchovenstva v občanském životě pojednává Instrukce zemského úřadu českého ze dne 9. února 1933[11]) tohoto obsahu: Du-

---

[1]) Srovn. sv. I. tohoto díla, č. 217; *Picha,* Přešlo-li rakouské právo jmenovací na vládu republiky Československé, 1925.

[2]) Ř. z. č. 50.

[3]) Zákon z 5. května 1874, § 2.

[4]) Tamtéž, § 3.

[5]) Tamtéž, § 3, odst. 2 a 3.

[6]) Výnos min. kultu z 12. ledna 1901 (č. 10.544); *Bušek-Hendrych-Laštovka-Müller,* Československé církevní zákony, díl 1, 1931, str. 251.

[7]) Způsob a postup presentace srovn. tamtéž, str. 254.

[8]) Zákon z 5. května 1874, § 6.

[9]) Tamtéž, § 8.

[10]) Tamtéž, § 20.

[11]) ČKD, 1933, str. 366; Ordin. list pražské arcid., 1933, str. 36.

chovní správci uznaných náboženských společností nejsou státními úředníky, nýbrž zřízenci příslušné církve, kteří vykonávají pro stát určité výkony v přenesené působnosti.

Duchovní římskokatolické církve dostávají plat (kongruu) z náboženského fondu (matice), nikoli od státu, a jsou jako zřízenci církve povinni zachovávati nejen předpisy státní, nýbrž i církevní, pokud jsou tyto uznávány státním zákonodárstvím jako součást platného práva ve státě.

Jsou to zejména tak zv. vnitřní záležitosti církve římskokatolické podle § 14 zákona č. 50 ř. z. z r. 1874, k nimž dlužno zahrnouti i právo duchovního správce odepříti výkrop členu církve, který se provinil výhradně proti církevním předpisům, na př. uzavřením sňatku civilního a pod.

Duchovní, nezachovávající předpisů církevních, může býti trestán ztrátou požitků kongruových stejně jako kdyby nezachovával předpisy státní.

Čl. 3. Volební a postulační právo kanonické.

(Can. 160—182, 2390—2393.)

106 *Gratian,* Dist. 63; - *Řehoř IX.,* Decretales, l. 1, tit. 5, 6; l. 3, tit. 11; - *Thomassin,* Vetus et nova ecclesiae disciplina, pars 2, l. 2, cap. 2; - *Vermeersch-Creusen,* Epitome iuris canonici, sv. 1, 1927[3], n. 245, násl.; - *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, 1928, n. 246, násl.; - *Conte a Coronata,* Institutiones iuris canonici, sv. 1, 1928, n. 222, násl.; - *Sägmüller,* Lehrbuch des katholischen Kirchenrechts, sv. 1, 1930[4], str. 408, násl.; - *Eichmann,* Lehrbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1934, str. 169, násl.

1. **POJEM KANONICKÉ VOLBY.** Electio ve smyslu užším náleží pod heslo »collatio necessaria«, »provisio semiplena«, poněvadž volba omezuje svobodné rozhodování udělovatele církevního úřadu.[1]) Ve smyslu přesném nazýváme kanonickou volbou: Označení vhodné osoby (personae idoneae) pro uprázdněný církevní úřad, společně podle práva kanonického vykonané.[2]) Označení osoby vychází od zákonných voličů (vox activa) a děje se odevzdáním hlasů ve prospěch osoby volitelné (vox passiva).

Starší prameny neužívají slova »electio« ve smyslu technickém. Totéž se častěji opakuje v dnešním zákoníku kanonického práva, na př. »cardinales .... eliguntur« (can. 232, § 1), »canonicus theologus et poenitentiarius eligantur...« (can. 399, § 1); srovn. can. 446, § 1, 516, § 4, 560 a jinde.

Volba liší se od kreace, postulace, nominace a presentace. O volbě papežské zde pomlčíme. Mimoto docházejí církevního úřadu volbou, v řídkých případech, biskupové (can. 329, § 3), opati a preláti nullius (can. 321), kapitulní vikář a ekonom (can. 432, § 1—2), řádoví generálové a jejich rádci (can. 506, § 1, 507, § 1), představené řeholnic (can. 506, § 2—4).

---

1) Srovn. svrchu, č. 98.

2) *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, n. 247.

2. **VOLEBNÍ LHŮTA.** Can. 161 povoluje pro volební úkon dobu *tříměsíční*. Toto trimestre legale je počítati od došlé zprávy o osiření úřadu. Kdyby voličové zákonný čas promeškali, dědí jejich právo hodnostář způsobilý volbu potvrzovati. Ten pak obsazuje úřad svobodně (can. 432, § 2—3).

Kratší lhůty povoleny kanovníkům pro volbu kapitulního vikáře (can. 432, § 1) »intra octo dies«, kardinálům na volbu papežskou (15—18 dní).[1]) Pro volby řeholních prelátů bývá stanovena delší doba. Nesluší se konati volby před pohřbem předchůdcovým.[2])

Volbu řádně provedenou, která se však minula účinkem bez viny voličů, poněvadž se na př. volený svého práva zřekl, neb byla volba prohlášena neplatnou, mohou řádní voličové do měsíce opětovati (can. 176, § 1).[3])

3. **SVOLÁNÍ VOLIČŮ.** Náčelník korporace k volbě oprávněné je právem **107**
pověřen svolati voliče (omnes de collegio, can. 162, § 2). Konvokační listina obsahuje zmínku o volbě, s udáním místa a času, kde a kdy jest se k volbě dostaviti. K volbě nemůže být zván ani připuštěn *laik* (can. 166) ani *nečlen*, ačkoli to dovolovalo starší právo.[4]) Volba stala by se neplatnou, vyjímajíc výsadu (can. 165).[5])

Vyloučiti od volby je *členy pro vady*, které udává can. 167, § 1, najmě veřejně censurou zatížené, odpadlíky, zbavené práva volebního (post sententiam). Sama v sobě volba taková neplatnou není, leč v případech, o nichž činí zmínku can. 167, § 2.

Člen k volbě *nezvaný* (neglectus) a proto nepřítomný, jest oprávněn podati *stížnost* do bezpráví. Na jeho zákrok musí příslušný dozorčí úřad volbu *zrušiti*, jakmile proveden důkaz o skutečnosti opomenutí a nepřítomnosti. Rekurs musí být podán do tří dnů po nabyté vědomosti o volbě (can. 162, § 1).

Bylo-li nezvaných voličů *více*, není nutno, aby společně zakročovali. Dostavil-li se nezvaný nicméně k volbě, je závada odčiněna (can. 162, § 4). Bylo-li však nezvaných členů *více než třetina*, je volba samým právem neplatná (can. 162, § 3).

4. **PRÁVA VOLIČŮ.** a) Volební právo je *fakultativní*,[6]) takže nemůže býti viněn, kdo se k volbě nedostavil. Někdy však diktuje svědomí neb dobro obecné, snad i příkaz řeholního preláta, aby člen vykonával právo volební.[7]) Odevzdat prázdný lístek je též volbou.

---

[1]) Papež *Pius XI.* prodloužil čekací lhůtu z desíti na patnáct a, třeba-li, osmnáct dní. Motu proprio »Cum proxime« ze dne 1. března 1922, AAS 14, str. 145.

[2]) *Maroto*, Institutiones iuris canonici, sv. 1, 1919, n. 614.

[3]) Cap. 26 in VI, l. 1, tit. 6.

[4]) *Maroto*, tamtéž, n. 621.

[5]) Podobnou výsadu získal král český voliti císaře německého, ač nebyl ve svazu říšském.

[6]) Cap. 42, X, l. 1, tit. 6.

[7]) *Maroto*, tamtéž, n. 623.

b) Jen *přítomní* mohou vykonávati volbu. Vyloučena je volba dopisem neb zmocněncem, což může připustiti jen právo partikulární (can. 163). Není povinností čekat na opozdilé voliče. Rozhoduje datum v konvokační listině pro volbu stanovené.

Je-li však volič ve volební budově sice přítomný, ale pro nemoc neschopen odebrati se do volební místnosti, může svůj hlas odevzdati skrutátorům jej navštívivším (can. 168).

c) Mimo can. 167, § 1, *odnímá* trestní právo obecné *volební hlas* pro některé přečiny, alespoň post sententiam, na př. can. 2294, § 1, 2331, § 2, 2336, § 1, 2342, 2°, 2360, § 2, 2368, § 1, 2369, § 1, 2389, 2390, § 2, 2392, 2°.

d) Volba musí býti: *svobodná* (vis, metus, dolus, can. 103, § 1—2), *tajná* (lístky), *určitá* (nikoli váhavá), *nepodmíněná* (absolutum), *rozhodná* (determinatum), jedinou osobu označující (can. 169).

108 e) Can. 169, § 2, zakazuje tak zvané *volební kapitulace*. Jsou to sliby, které voličové na kandidátovi před volbou vynucují a jež mají udávati směrnice jeho vládě.[1])

f) *Přípravné porady* voličů (tractatus consultorii) o kandidátech nikterak neruší svobodu volby. Výměna názorů je téměř nutná, aby voličové čelili omylům, pocházejícím z neznalosti osob. Porady mohou se díti v době předvolební neb mezi skrutiniemi.[2])

g) Voličům je zakázáno všeliké *nekalé dohazovačství* (subornatio). Takto nazýváme úmyslné přemlouvání voličů, aby odevzdali své hlasy určité osobě.[3]) Ačkoli se jeví snaha rozlišovati subornaci užitečnou od nedovolené, zakazuje can. 507, § 2, všeliké lovení hlasů ve vlastní neb cizí prospěch. Can. 2390 stíhá trestně každé omezování svobody voličů. Před volbou řeholních prelátů ukládá can. 506, § 1, voličům *přísahu*, že budou svého práva užívati podle zákona.

h) Nikdo nemůže *platně sám sebe voliti* (can. 170). To platí i za kompromisu (can. 172, § 4). Předseda nemůže nerozhodnou volbu svým hlasem rozhodnouti ve vlastní prospěch (can. 101, § 1, 1°).

109 5. **SKRUTINIUM** (can. 171). Dříve než možno přistoupiti k vlastnímu úkonu volebnímu, voličové si opatří *dva sběrače hlasů* (duo saltem scrutatores), a to z přítomných členů (e gremio collegii), kteří spolu s předsedajícím řídí volební akt (can. 171, § 1). Výběr skrutátorů děje se buď tajným hlasováním neb aklamací na návrh předsedajícího, neb jsou již předurčeni právem obyčejovým, na př. dva nejmladší členové.[4]) Právo dekretální kázalo voliti »tres de collegio«.[5])

Úkolem skrutátorů je: α) složiti spolu s předsedou *přísahu* na věrné plnění

---

1) *Pejška*, Ius canonicum religiosorum, 1927³, str. 225.
2) *Maroto*, Institutiones, n. 630.
3) Výraz »subornatio« vyskytuje se pouze v soudním právu (can. 1957).
4) *Maroto*, tamtéž, n. 633.
5) Cap. 42, X, 1. 1, tit. 6.

svého úřadu i zachování úředního tajemství (can. 171, § 1); β) *sebrati lístky* se jmény volených, stanoveným pořadem, též od nemocných (can. 168); γ) *obsah lístků* prozkoumati, je sečísti, zda se shodují s počtem přítomných (can. 171, § 3); δ) výsledek volby veřejně *ohlásiti* (palamque faciant quot quisque retulerit); ε) lístky *spáliti*, nikoli jen roztrhati (can. 171, § 4).

Akt volby zapisuje *tajemník* (actuarius), listinu podpíše spolu s předsedou a skrutátory a uloží do archivu (can. 171, § 5).

110 6. **VÝSLEDEK VOLBY** (can. 174). Veškeré kanonické volby je podříditi normě can. 101, § 1, 1° (can. 174), jak o počtu přípustných skrutinií, tak o počtu nutných hlasů. V prvním a druhém volebním chodu rozhoduje *pars absolute maior*. Vyzněla-li však skrutinia naprázdno, vítězí v *třetím a posledním* chodu *pars relative maior*. Je-li tato volba nerozhodná (paritas suffragiorum), rozhoduje předsedající, neb platí za zvolena kandidát starší svěcením neb dočasnou profesí neb věkem (can. 101, § 1, 1°).

Této formě volby nepodléhá volba vyžadující *dvoutřetinovou* většinu hlasů. Volbu je opakovati, dokud nebylo dosaženo zákonného počtu hlasů. Právo dekretální předpisovalo pro volby *maior et sanior pars*.[1]) Většina sboru předpokládala se za zdravější.

7. **KOMPROMIS** (can. 172, 173). Z důvodů veřejného blaha se týkajících přenášejí někdy voličové své právo na jiné schopné osoby s žádostí, aby jejich jménem volbu vykonali (can. 172, 173). Zmocnění musí býti jednomyslné a písemné. *Počet* sjednaných osob je ponechán libovůli voličů, radí se však počet lichý. Kompromisaři jsou buď z řad voličů (e gremio) neb cizí. Vyžaduje se stav kněžský, kdykoli compromissarii zastupují sbor duchovní (can. 172, § 2).

Kompromisaři provádějí volbu podle práva obecného, šetříce vesměs přijatých podmínek, pokud nejsou v rozporu s právem. O těch platí zásada: »pro non appositis habeantur« (can. 172, § 3). Sám sobě nemůže kompromisař dáti hlas (can. 172, § 4). Právo dekretální to však připouštělo.[2])

Smlouva kompromisní zaniká a volební právo se vrací do rukou řádných voličů: α) *odvoláním* smlouvy (revocatione, re integra) před zahájením volby; β) když nebylo šetřeno smluvených *podmínek;* γ) po skončené volbě (can. 173, 1°—3°).[3])

111 8. **SOUHLAS ZVOLENÉHO** (can. 175, 176). Příznivý výsledek volby, vykonané buď per scrutinium neb per compromissum, dlužno spěšně ohlásiti zvolenému.[4]) Právo mu určuje *osm dní*[5]) na rozmyšlenou, aby úřad přijal (acceptare) neb jej odmítl (renuntiare, can. 175, 176).

---

[1]) Cap. 1, X, l. 3. tit. 11.

[2]) Cap. 33, X, l. 1, tit. 6.

[3]) Cap. 30, X, l. 1, tit. 6; cap. 26, 37 in VI, l. 1, tit. 6; *Maroto*, Institutiones, sv. 1, n. 644.

[4]) Není-li nablízku, třeba užíti spěšného listu, posla neb telegramu.

[5]) Čas je určiti podle can. 34, § 3, 3°: »prima dies non computatur«.

Promešká-li zvolený zákonnou lhůtu, ztrácí veškeré právo (can. 175). Také *vzdání* (renuntiatio) maří výsledek volby neodvolatelně. Za této okolnosti jest volební sbor vázán sejíti se do měsíce k nové volbě, při níž požívá renunciant opět volebního práva pasivního (can. 176, § 1).

Zvolený nabývá svým souhlasem ihned *plného práva* (ius in re). Je-li však volba podrobena schválení nadřízeného úřadu, získává pouhé ius ad rem (can. 176, § 2).

V řeholním právu nepovoluje se zvolenému octiduum na rozmyšlenou, poněvadž slib a ctnost poslušnosti velí, aby se člen vyšší vůli ihned podrobil.[1])

112 9. **POTVRZENÍ VOLBY** (can. 177). Zákon tomu brání, aby se zvolený vměšoval do řízení úřadu, dokud nedošel vyššího *potvrzení* (confirmatio, can. 176, § 3). Jest povinen do *osmi dnů* po projevení svého souhlasu požádati osobně neb svým zástupcem zákonnou vrchnost, aby schválila volbu. Bezdůvodné zanedbání této náležitosti působí ztrátu všech nabytých práv (can. 177, § 1). Žádané potvrzení nemůže býti *odepřeno* schopnému (can. 177, § 2). Konfirmaci je dáti *písemně*. Potvrzený požívá plenum ius in officio (can. 177, § 3 a 4).

Kanonické právo platné nečiní zmínku o rozsáhlém šetření dříve než církevní hodnostář uveřejní potvrzovací dekret. Starší právo již nezavazuje.[2]) Ani není potvrzení vázáno na časovou lhůtu.[3])

Hrubé přehmaty v právu volebním spáchané trestá zákon ztrátou volebního práva neb úřadu (can. 2390—2396, 2399—2401).[4])

10. **POSTULACE** (can. 179—182).[5]) a) Jde tu o charakteristickou odrůdu volebního práva. Když sebe schopnější kandidát trpí *kanonickou překážkou* neb se vymyká kompetenci voličů, jsa členem jiné diecése neb řeholníkem, nemůže býti platně volen. Voličové mohou však *žádati* příslušnou vrchnost, aby postulovaného cestou milosti v úřad dosadila (can. 179, § 1).

Postulace liší se v mnohém od řádné volby. Volbu vykonávají voličové z vlastní moci a zvolený nabývá ihned práva na úřad. Akt postulační závisí ve všech směrech na blahovůli vrchnosti (can. 182, § 2).

113 Postulační právo nepožívá přízně v církvi (non gaudet favore iuris).[6]) Proto potřebuje postulovaný *dvoutřetinové* většiny hlasů, byla-li část voličů pro řádnou volbu (can. 180, § 1).

Právo kodifikované již nerozeznává mezi postulatio simplex a sollemnis. První z nich předpokládá cizího klerika, druhá kanonickou vadu, jíž trpí kandidát.

---

1) *Pejška,* Ius canonicum religiosorum, 1927[3], str. 223.

2) Cap. 47 in VI, l. 1, tit. 6.

3) *Maroto,* Institutiones, sv. 1, n. 651.

4) *Maroto,* tamtéž, n. 652—661, De vitiis electionis.

5) *Gratian,* can. 10, 11, Dist. 61; *Řehoř IX.,* Decretales, l. 1, tit. 5, De postulatione praelatorum.

6) *Kodexová komise,* 1. července 1922, AAS 14, str. 406.

b) Voličové mohou užíti formy postulační jen v případu, že stojí volbě v cestě taková překážka, od níž se obyčejně uděluje dispens (»super qua dispensari possit ac soleat«, can. 179, § 1, 182, § 1).

Výraz »possit« vylučuje překážky práva božského, »soleat« má význam v právu papežském.

Formálně se liší postulace od volby, že třeba užíti výrazu »*postulo*« místo eligo.[1]) Alternativa »eligo vel postulo« (v pochybě) platí pro oba způsoby volby podle potřeby (can. 180, § 2). Papež *Bonifác VIII.* (1294—1303) zavrhl mnohá neurčitá označení postulace.[2])

Postulaci předložiti je do *osmi dnů* té instanci, která potvrzuje volbu. Není-li však tento hodnostář oprávněn dispensovat od překážky, je třeba postulaci podati Svaté Stolici neb jejímu delegátu (can. 181, § 1). Promeškáním osmidenní lhůty ztrácí voličové pro tentokráte volební i postulační právo.

Církevní autorita není nijak vázána bráti zřetel na postulovaného a je v právu žádost *zamítnouti*. Voličové nemohou sice odvolat podanou postulaci (can. 181, § 4), ale zamítavou odpovědí autority vrací se voličům právo volební. Když však vědomě postulovali zatíženého překážkou, od níž se prominutí neuděluje, ztrácejí voličové své právo a církevní úřad stává se liberae collationis (can. 182, § 1).

Postulovaný, byv připuštěn, vysloví svůj *souhlas* a tím nabývá veškerých práv s úřadem spojených (can. 182, § 2—3).

Čl. 4. Podací právo patronovo.[3])

(Can. 1448—1474.)

Iustinian I., l. 45, Cod., l. 1, tit. 3; Nov. 57, cap. 2; Nov. 123, cap. 18; - *Řehoř IX.*, Decretales, l. 3, tit. 38, De iure patronatus; - *Sněm tridentský*, ses. 14, cap. 12, 13 de ref.; ses. 25, cap. 9 de ref.; - *Rosshirt*, Über das Patronatsrecht, Archiv für kathol. Kirchenrecht, 4 (1859), str. 1, násl.; - *Wahrmund*, Das Kirchenpatronatsrecht und seine Entwicklung in Österreich, 1894—1896; - *Schlenz*, Das Kirchenpatronat in Böhmen, 1928; - *Aichner-Friedle*, Compendium iuris ecclesiastici, 1911[11], § 89—94; - *Rittner-Zítek*, Církevní právo katolické, část I., 1887, str. 277; - *Doubrava*, Otázka patronátní v Čechách, v ČKD, 1900, str. 204, násl.; - *Picha*, Právo patronátní a jeho žádoucí reforma, v ČKD, 1923, str. 57, násl.; - *Henner*, Základy práva kanonického, část 2, Právo platné, 1927[3], str. 164, násl.; - *Hobza-Tureček*, Úvod do církevního práva, 1929, str. 199, násl.; - *Haring*, **114**

[1]) Mimo »postulo« lze užíti slov: posco, rogo, oro; *Maroto*, Institutiones, sv. 1, n. 668.

[2]) Cap. un. in VI, l. 1, tit. 5.

[3]) V tomto článku máme spíše na zřeteli presentační právo patronovo než finanční stránku práva patronátního, náležející do majetkového práva církevního.

Grundzüge des katholischen Kirchenrechts, 1924, str. 646, násl.; - *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, 1928[2], n. 280, násl.

1. **POJEM PATRONÁTU.** Can. 1448 vyznačuje právní povahu patronátu slovy: »*summa privilegiorum*«. Církev prokazuje vděčnost katolickým zakladatelům kostelů, kaplí neb obročí, udělujíc jim některé výhody a vyznamenání. S výhodami jsou však spojena určitá *břemena* (onera). Právo patronátní je *přenosné* z osoby na osobu (can. 1448).

Podstatné právo patronovo, zmocňující ho předkládati biskupovi jméno budoucího obročníka, je výjimkou od práva obecného (privilegium) a omezením práv biskupských (collatio necessaria): Právo patronátní je *res temporalis spirituali adnexa.*[1])

115 2. **DĚJINY PATRONÁTU.** Přirozený cit vděčnosti kázal, aby se jména zbudovatelů svatyň zachovala věřícím v paměti. Jména jejich bývala zanášena do *dyptich.* Zdá se, že podobnému účelu sloužila pojmenování římských chrámů: basilica Constantiniana, titulus Eudoxiae, titulus Lucinae a pod.[2]) Císař *Iustinian I.* přiřkl zakladatelům kostelů právo navrhnouti biskupovi duchovního k službě svatyně.[3]) Partikulární sněmy šly toutéž cestou, na Východě i na Západě.[4]) Již glosa zná všechny podstatné prvky dnešního patronátního práva.[5])

Spisovatelé šíří většinou názor, že na vývoj práva patronátního vykonávalo rozhodný vliv právo franské či germánské.[6]) Šlechta činila nárok netoliko na vlastnictví pozemku, nýbrž i na budovy a obyvatele tam usedlé. Světský pán byl majitelem chrámů a kaplí, zbudovaných na zámcích a tvrzích (vlastnické kostely).[7]) K službě svatyně dosazoval šlechtic své kněze libovolně.

Lateránský sněm III. (r. 1179) a IV. (r. 1215) zavrhují každé majetkové právo laiků na kostely a církevní zřízence.[8]) Znenáhla ujal se názor, že světský pán má pouze *právo presentační* do rukou biskupových, presentace plyne z církevní *výsady* a záležitosti toho druhu že náleží před církevní soud. Sněm tridentský stojí v plném rozsahu na tomto učení.[9])

V Čechách se podařilo biskupu pražskému *Janovi z Dražic* (1301—1343) zlomiti odpor českých pánů a zavésti patronátní právo církevní.[10])

---

1) Cap. 16, X, l. 3, tit. 38.

2) *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, n. 286.

3) Novella 57, cap. 2 (n. 537); Novella 123, cap. 18 (r. 546).

4) Can. 32, Caus. 16, qu, 7 (sněm toledský r. 655); can. 26, 35, 36, tamtéž.

5) Glossa ad can. 16, Caus. 16, qu., 7.

6) *Rittner-Zítek,* část 1, str. 78; *Hobza-Tureček,* Úvod, str. 199.

7) Odtud název kostel (= castellum) a chrám (= chráněná tvrz), srovn. *Janko* v »Časop. české historie«, 1925, str. 164.

8) *Hefele,* Conciliengeschichte, sv. 5, 1886, str. 714, 892.

9) *Sněm trid.,* ses. 25, cap. 9 de ref.

10) *Chronicon Francisci* k r. 1301; Scriptores rerum bohemicarum, sv. 2, 1784, str. 63.

Název »*ius patronatus*« byl v užívání již za papeže *Alexandra III.* (1159 až 1181).[1]) Patronátní právo slulo kdysi »duchovním lénem« a patron nazýván »lenní pán«.[2])

3. **DRUHY PATRONÁTNÍHO PRÁVA** (can. 1449). Pro spravedlivé řešení majetkových a kompetenčních otázek, s právem patronátním souvisících, je užitečno znáti následující odrůdy práva patronátního: **116**

a) Právo patronátní *věcné* (reale), spočívá na určitých statcích neb na určitém úřadu, lhostejno, kdo je v jeho držení.

b) Právo patronátní *osobní* (personale), náleží přímo osobě neb rodině.

c) Právo patronátní *církevní* (ecclesiasticum) neb *duchovní*, jehož majetkový titul je rázu církevního, poněvadž byl patronát založen z majetku duchovního. Patronát náboženského fondu je *duchovní*.[3]) Patronát církevní je vždy *věcný* a přechází na držitele církevního statku neb hodnosti.

d) Právo patronátní *laické* (laicale), zřízené z majetku soukromého, třeba byl v rukou církevního hodnostáře.

e) Právo patronátní *smíšené* (mixtum), jež povstalo zčásti z církevního, zčásti laického majetku.

f) Právo patronátní *dědičné* (hereditarium), přechází na dědice statků, jsou-li duchovního práva a výsady schopni. Může býti buď *rodinné* (familiare), členům téže rodiny vlastní, omezeno na přímou linku pokrevenců (mužských?), počínajíc zakladatelem; neb *rodové* (gentilitium), náležejíc všem pokrevným i pobočního pokolení; neb *smíšené* (mixtum), s různým omezením, na př. vyhrazené prvorozencům, určitému pokolení neb zakladatelovým potomkům.

4. **NABÝVÁNÍ PRÁVA** (can. 1452—1454). a) Není každý člověk schopen požívati práva patronátního. *Vyloučeni jsou:* nevěřící, veřejní odpadlíci, bludaři, rozkolníci (can. 1325, § 2, 2314, § 1), členové tajných společností (can. 2335), exkomunikovaní post sententiam (can. 1453, § 1). Přejde-li na koho z nich právo patronátní, *zatím odpočívá* (suspensum manet, can. 1453, § 3). **117**

Jen za souhlasu biskupova možno přenésti na jiného *osobní* právo patronátní, nestaví-li se tomu na odpor zakládací listina (can. 1453, § 2).

Pod vlivem míru vestfálského r. 1648 ujala se v našich zemích *tolerance* v tom směru, že *protestantští šlechtici* vykonávají nerušeně věcné právo patronátní.[4])

---

[1]) Cap. 10, X, l. 3, tit. 38.

[2]) *Bušek-Hendrych-Laštovka-Müller,* Československé církevní zákony, díl 1, 1931, str. 257, násl.

[3]) *Rittner-Zitek,* Církevní právo, část 1, str. 288.

[4]) *Aichner-Friedle,* Compendium iuris ecclesiastici, 1911[11], § 90, pozn. 4; *Sebastianelli,* Praelectiones iuris canonici, De rebus, 1905[2], n. 213.

Pouze *žid* patron užívá podacího práva jen pomocí zástupce katolíka se souhlasem biskupovým.[1])

b) Can. 1448 odvozuje patronátní právo jen ze *založení* chrámu (fundatio) neb obročí. Starší prameny udávají trojí důvod práva: dos, aedificatio, fundus.[2])

Povstal spor, zda nabývá patronátních práv, kdo věnoval pouze místo na kostel (fundus) neb jen stavbu provedl. Důvod nejistoty plyne z okolnosti, že fundus sám o sobě nemůže býti podkladem práva, ani budova bez nadace.[3]) Dnes pozbyla otázka praktického významu, poněvadž práva nabytá zůstávají v platnosti (can. 1451, § 2) a do budoucna je jakýkoli vznik nového patronátu znemožněn (can. 1450, § 1). Zákoník kanonického práva rozeznává titulus aedificationis (can. 1469, 2°) od titulus dotationis (can. 1469, 3°).

c) Mimo založení (fundatio) odvozovali právo patronátní též z právního *vydržení* (praescriptio) neb z pouhé *výsady* (privilegium). Sněm tridentský však *odstranil* veškeré výsady o patronátech, s výhradou práv na kostele katedrálním, neb získaných panovníky, suverénními knížaty a universitami.[4]) Jakékoli *vydržení* práva patronátního příčí se can. 1454, který žádá autentické průkazy o vzniku patronátu.

Právo tridentské uznávalo vydržení patronátu, když domnělý patron ve lhůtě *padesáti let* aspoň dvakrát s úspěchem presentoval. Naše občanské právo žádá trojí presentaci v třiceti letech.[5]) Proti *fisku* a církvi platí preskripční lhůty čtyřiceti let.[6])

118 5. **PRÁVA PATRONOVA** (can. 1455, 1456). a) Patron *presentuje* duchovního na osiřelý kostel neb uprázdněné obročí (can. 1455, 1°).

b) Upadl-li patron nevinně do nouze, má nárok na *podporu* z přebytečných příjmů kostela neb obročí. To platí i v případu, že se patron zřekl patronátu ve prospěch církve neb si vymínil pensi, která však k výživě nestačí (can. 1455, 2°).

c) Patron je oprávněn upevniti v chrámu *znak svého rodu* (stemma gentis, ius listrae), na církevních průvodech požívá přednosti, náleží mu význačné místo v kostele, ale mimo kněžiště a bez baldachýnu (ius sedis, can. 1455, 3°). Z práva obyčejového náleží ještě patronovi: honor aquae benedictae, honor thuris, honor precum, sepultura in ecclesia.[7])

Manželka užívá samostatně práva patronátního, jehož je vlastnicí. Za *nedospělé děti* (can. 88, § 2) vykonávají právo rodiče neb poručník. Jsou-li tou

---

1) *Kongr. Sv. Officia* biskupu nitranskému dne 31. května a 21. prosince 1873; Archiv für kathol. Kirchenrecht, 37, str. 362. Sama kongregace nazývá tento stav »*tolerantiae apicem*«. Srovn. cís. nař. ze dne 18. února 1860, ř. z. č. 45; právo židovo (nikoli břemena) je zatím *suspendováno*.

2) Glossa ad can. 26, Caus. 16, qu. 7.

3) *Rittner-Zitek,* Církevní právo kanonické, část 1, str. 291, násl.

4) *Sněm trid.*, ses. 25, cap. 9 de ref.

5) § 1471, 1479 o. z. obč.

6) § 1472 o. z. obč.

7) *Aichner-Friedle,* Compendium, § 93, n. 2.

dobou rodiče neb poručník nekatolíky, patronátní právo zatím *odpočívá* (can. 1456).

6. **VÝKON PRÁVA PODACÍHO** (can. 1457—1468). Panující církevní kázeň uděluje patronovi úkol vyvoliti ze seznamu kandidátů obročí, který mu biskup předložil, jednoho se žádostí, aby ordinář presentovaného na úřad dosadil.

a) *Tempus utile.* K podacímu právu má patron *čtyři měsíce* času, není-li kratší lhůta stanovena. Čas dlužno počítati ode dne, kdy patron obdržel biskupskou kandidátní listinu (can. 1457). Promeškání zákonné lhůty má za následek, že biskup obsazuje tentokráte obročí svobodně (can. 1458, § 1), s výjimkou právního sporu vedeného podle can. 1458, § 2.

b) Je-li oprávněných patronů *více,* presentují po *společné volbě* podle can. 101, § 1, toho, kdo získal většinu hlasů (can. 1460, § 1). Rovnost hlasů působí, že jsou všichni považováni za presentované (can. 1460, § 2).

Na základě dohody užívají někdy patroni svého práva *střídavě* (alter- **119**
native). Kdo je patronem z více právních důvodů, má více hlasů při volbě (can. 1460, § 3).

Patron je oprávněn po čas zákonné lhůty *opětně* presentovati jinou osobu, nesmí však vyloučiti kandidáta již dříve označeného (can. 1460, § 4). Sebe nemůže patron presentovati ani spolu s jinými sobě hlas odevzdati (can. 1461).

Požívá-li *politická obec* patronátního práva (praesentationes populares), volí občané pouze z *terna* biskupem předloženého (can. 1452).

Právo volební nenáleží podle přísného práva kanonického obecnímu zastupitelstvu, nýbrž sboru *otců katolických rodin.*[1])

c) Schopným podacího práva trpného je pouze duchovní, který vykonal s úspěchem *konkursní zkoušku* (can. 1462). Sem náleží i kanonické prebendy.[2])

Pouze biskupovi náleží posouditi, zda je presentovaný *persona idonea* (can. 1463). Přečin *svatokupectví* (simonia) maří presentaci i instituci (can. 1465, § 2). Kanonické dosazení v úřad je osobní věcí biskupovou, s vyloučením generálního vikáře (can. 1466, § 1—3). Zákonný čas pro instituci jsou *dva měsíce* od vykonané presentace (can. 1467).

7. **VĚCNÁ BŘEMENA PATRONOVA** (can. 1469). a) Patron, jsa **120**
advocatus natus ecclesiae, je povinen upozorniti biskupa na *škody,* kterým jsou statky obročí vysazeny (can. 1469, § 1, 1°). Sněm tridentský zbavuje patronátu škůdce kostelního jmění.[3])

b) Patronu náleží úkol sešlý kostel znovu zbudovati neb opraviti, nelpí-li toto břemeno na jiné osobě (can. 1186, 1469, § 1, 2°). Tu však rozhoduje okolnost, že patronát pochází ex titulo aedificationis.

---

[1]) *Aichner-Friedle,* Compendium, § 93, pozn. 10.

[2]) Zákon ze 7. května 1874, ř. z. č. 50, § 5.

[3]) *Sněm trid.,* ses. 22, cap. 11 de ref.

c) Na patronovi jest doplniti ztenčené příjmy, zakládá-li se patronát na *dotaci* (can. 1469, § 1, 3°).

Sem náleží i úhrada *schodků* na příjmech a opatření kostelních potřeb, placení účtů.[1]) Dokud patron naznačené vady neodstranil, právo patronátní je *zastaveno* (quiescit, can. 1469, § 2). Dostál-li patron opožděně své povinnosti, jeho práva znova oživují (revigescit), v případu záporném odumírají (cessat, can. 1469, § 3).

8. **ZÁNIK PATRONÁTU** (can. 1470). Práva patronova pomíjejí:

a) *Zřeknutím* (renuntiatio) vcelku neb zčásti (can. 1470, § 1, 1°).

b) *Odvoláním* práva (revocatio) Svatou Stolicí neb zrušením kostela (can. 1470, § 1, 2°).

c) *Promlčením* (praescriptio liberativa) se strany biskupovy (can. 1470, § 1, 3°).

d) *Zánikem statků* (rei interitus), vymřením rodiny, rodu, linky (can. 1470, § 1, 4°).

e) *Sloučením obroči* (unio), za souhlasu patronova, s jiným kostelem neb obročím liberae collationis, neb když kostel byl podroben právu volebnímu, na př. povýšením na kapitulní neb řeholní (can. 1470, § 1, 5°).

f) *Z trestu* za spáchané přečiny simonie a jiné (can. 1470, § 1, 6°).

121 9. **ODSTRANĚNÍ PRÁVA PATRONÁTNÍHO** (can. 1450, 1451, 1471). Sama instituce patronátního práva silně připomíná feudální poměry středověké. Naší době patronát nevyhovuje, jsa na obtíž jak patronům, tak i církevní samosprávě.[2])

Platné právo kanonické počíná odbourávat patronátní právo, stavíc na těchto zásadách:

a) Nové patronátní právo nemůže platně vzniknout žádným způsobem (can. 1450, § 1).

b) Budoucím budovatelům chrámů neb zakladatelům obročí může biskup nabízeti *duchovní výhody* (spiritualia suffragia), dobročinnosti úměrné, dočasně neb trvale (can. 1450, § 2, 1°).

c) Biskup ať smluví s novým zakladatelem, že při prvním obsazování úřadu vezme zřetel na jeho přání o osobě duchovního (can. 1450, § 2, 2°).

d) Nynější patrony má biskup přiměti, aby svá práva, zvláště právo presentační zaměnili ve *výhody duchovní*, jim i potomkům prospěšné. Patron, trvající na svém právu, zůstává v užívání platného patronátního práva kanonického (can. 1451, § 1—2).

Papežské *indulty* presentační nemají nic společného s právem patronátním (can. 1471).

---

[1]) ČKD, 1933, str. 375.

[2]) *Hobza-Tureček*, Úvod, str. 200.

10. **STÁTNÍ PRÁVO PATRONÁTNÍ.**[1]) a) *Dějiny.* Kanonické právo 122
stojí pevně na zásadě, že patronátní právo je *výsadou,* kterou církev své dobrodince odměňuje. V nové době nebylo vladařům nesnadno rozšířiti svůj *absolutismus* i na poměry patronátní.

Císař *Ferdinand II.* (1619—1637) osvojuje si v »Obnoveném zřízení zemském« z 24. září 1627 úřad »Oberadvokaten, Schutz- und Schirmherren« i soukromých patronů (čl. 26).[2]) Císař *Leopold I.* (1657—1705) upravil patronátní poměry spisem, zvaným »Tractatus de iuribus incorporalibus« ze dne 13. března 1679,[3]) celkem v mezích práva kanonického.

Za císaře *Josefa II.* (1780—1790) vznikl »zeměpanský patronát«, v zemích svatoštěpánských »vrchní patronátní právo králů«. Název znamenal vlastně vrchní dozor na církevní majetek.[4]) Stát vykonával právo patronátní na sekularisovaných statcích i na nově zřízených kostelích a obročích.

Konkordát r. 1855 přidělil panovníkovi a jeho katolickým nástupcům nominační právo (indultum) na kanonikáty a fary stojící pod vlivem náboženského a studijního fondu (čl. 25). Zákon ze dne 7. května 1874[5]) slíbil sice novou úpravu poměrů patronátních, k níž však nedošlo.

Zaniklému patronátu zeměpanskému stál po boku úřad *ochránce církevního jmění* (advocatus ecclesiae, foit, foitství). Tento úřad vzal za své r. 1848 a jeho funkce přešly na samého patrona.[6])

Dozor nad veřejnými patronáty vedou nyní *patronátní komisaři,* pravidelně svěřovaný správcům politického okresního úřadu. V oblasti české zemské politické správy mluví se dosud o »foitních komisařích«.[7])

Pozemková reforma zanedbala s počátku povinnost za parcelace velko- 123
statků bráti zřetel na patronátní poměry. Z toho povstaly značné škody na náboženských budovách a trapná nejistota právní.[8])

b) Zákony státní rozeznávají patronát *veřejný,* náležející vládě neb veřejným fondům, zvláště fondu náboženskému, od patronátu *soukromého.* Státem zabrané statky spravuje *ministerstvo zemědělství* i s patronátními právy a břemeny, které na statcích lpějí.

---

[1]) *Henner,* Základy, str. 169; *Hobza-Tureček,* Úvod, str. 199; *Tománek,* Sbírka nejdůležitějších předpisů kultových, 1928, str. 70. Pro Slovensko: rozhodnutí z r. 1897; *Tománek,* tamtéž, str. 181; *Bušek-Hendrych-Laštovka-Müller,* Československé církevní zákony, díl 1, 1931, str. 327, n.

[2]) *Schlenz,* Das Kirchenpatronat in Böhmen, 1928, str. 251.

[3]) *Riegger,* Corpus iuris ecclesiastici Bohemici et Austriaci, 1770, část 2, str. 289, násl.; *Bušek-Hendrych-Laštovka-Müller,* tamtéž, str. 257.

[4]) *Henner,* Základy, str. 171.

[5]) R. z. č. 50, § 32.

[6]) Výnos min. kultu a vyuč. ze dne 6. října 1861 (ř. z. č. 2661).

[7]) *Hobza-Tureček,* Úvod, str. 212.

[8]) *Spisar,* Pozemková reforma a patronátní právo. Výkup patronátních povinností, 1935.

Patronát obcí nese ráz soukromý.[1]) Sporné otázky patronátní řeší civilně politické úřady postupně: okresní úřad, zemský úřad, ministerstvo školství a národní osvěty.

c) *Presentace.* Vládním nařízením ze dne 18. prosince 1929[2]) předána byla kompetence při výkonu presentace (podací právo) z ministerstva na zemskou vládu. *Soukromí* patroni mají na presentaci lhůtu *šesti týdnů,* zdržují-li se v tuzemsku, *ve třech měsících,* žijí-li v zahraničí.[3]) Na patronáty veřejné se dekret nevztahuje.

Arcibiskupská konsistoř pražská hájí mínění, že lhůty svrchu udané platí dosud z práva obyčejového, ačkoli can. 1457 připouští obecně lhůtu čtyřměsíční.[4])

Tractatus de iuribus incorporatis dopřával lennímu pánu duchovnímu šest měsíců, světskému čtyři měsíce na presentaci. Čas ten počítán však od první zvěsti o uprázdnění obročí, počínal tedy již před vypsáním konkursu:

124 Na listině kandidátů, kterou biskup posílá patronovi, označuje *tři* nejschopnější žadatele obročí (terno). Konkordát z r. 1855 omezuje pouze duchovního patrona na terno (čl. 24). Též panovníka vázalo terno při obsazování patronátů z fondu školního a náboženského (čl. 25). Světský patron měl vždy k disposici celou listinu uchazečů. Právníci se shodují v názoru, že ani duchovní, ani světský patron není omezen na biskupské terno.[5])

Obdržev od patrona listinu podací, biskup oznamuje *zemské správě politické* osobu presentovanou. Zemská správa je v právu podati proti osobě námitky rázu politického. Nestalo-li se tak do *měsíce,* není překážek pro kanonickou instituci.

Zvláštním právním zjevem byl patronát královny české na farní obročí šesti věnných měst.[6]) Právo podací vykonávala králová zmocněním arcibiskupa pražského. Jen královna Eliška Kristina vyhradila si reskriptem ze dne 18. prosince 1733 osobní výkon podacího práva.[7]) Nyní si vlastní právo to vláda československá.[8])

d) *Instalaci* prováděl kdysi patron samostatně (foit). Nařízením císařským z 3. října 1858 přiznáno právo uvésti faráře v úřad *zástupci biskupovu* (venkovský vikář) za účasti patronátního komisaře. Na tom nic nemění zákon ze 7. května 1874, § 7.[9])

---

1) *Hobza-Tureček,* Úvod, str. 211.

2) Sb. z. a n. č. 187.

3) Dvorní kancelář, 18. června 1805; *Bušek-Hendrych-Laštovka-Müller,* tamtéž, str. 254.

4) Taktéž *Henner,* Základy, str. 172; *Hobza-Tureček,* Úvod, str. 213, »ze zásadních důvodů«.

5) *Hobza-Tureček,* Úvod, str. 213.

6) Králové Hradec, Jaroměř, Chrudim, Vysoké Mýto, Polička, Měiník.

7) *Bušek-Hendrych-Laštovka-Müller,* tamtéž, str. 255.

8) *Domabyl,* v ČKD 1925, str. 60, násl.

9) Ř. z. č. 50.

Čl. 5. Ztráta církevního úřadu a obročí.

(Can. 183—195; 1484—1488.)

Řehoř IX., Decretales, l. 1, tit. 7; tit. 9; l. 3, tit. 19; - *Thomassin*, Vetus et nova ecclesiae disciplina, pars 2, l. 2, cap. 50—54; - *Pius X.*, konst. »Maxima cura« ze dne 20. srpna 1910, AAS 2, str. 636, násl.; - *Hilling*, Die Amtsenthebung der Pfarrer im Verwaltungswege, Archiv für kathol. Kirchenrecht, 96 (1916), str. 60 (hojná literatura); - *Haring*, Grundzüge des katholischen Kirchenrechts, 1924, str. 208, násl.; - *Wernz-Vidal*, Ius canonicum, sv. 2, 1928², n. 322, násl.; - *Sägmüller*, Lehrbuch des katholischen Kirchenrechts, sv. 1, 1930⁴, str. 418, násl.; - *Eichmann*, Lehrbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1934, str. 177, násl.; - *Conte a Coronata*, Institutiones iuris canonici, sv. 1, 1928, n. 255, násl. **125**

Duchovní je vázán svěřený úřad věrně zastávati, dokud mu nebyl právní cestou odňat (can. 128). Mimo *smrt* a *uplynutí doby*, je-li úřad *dočasný* (can. 183, § 1), na př. řeholního představeného (can. 505), generálního a kapitulního vikáře, examinátorů a soudců synodálních (can. 387, 426), opouští klerik církevní úřad: buď z vlastní vůle neb na pokyn církevní vrchnosti neb z diktátu kanonických předpisů.

Osobní změnou v úřadu nadřízeném neztrácí nižší zřízenec své místo. Výjimku tvoří generální vikář biskupův (can. 371) a některé úřady v papežské kurii.[1]) Časové omezení služby znamená mimoto klausule dekretu »ad beneplacitum nostrum« (can. 183, § 2, srovn. o výsadách can. 73).

Běžné způsoby osobních změn v úřadech církevních jsou: zřeknutí, sesazení, přeložení, výměna úřadu.

1. **ZŘEKNUTÍ** (renuntiatio, can. 184—191). Jest právně přípustno vzdáti se církevního úřadu (resignatio, cessio), z důvodů spravedlivých, neprotiví-li se tomu vyšší zájem (can. 184).[2]) Obročník nemůže na př. resignovat bez náhrady na prebendu, sloužící mu za titulus ordinationis (can. 1485).

a) Pouze *svobodná* resignace je pravoplatná, nevynucená bázní, lstí, neb způsobená omylem, simonií (can. 185).

b) Resignovat možno písemně neb ústně před svědky, osobně neb zástupcem (can. 186).

Beneficiát se vzdává úřadu do rukou *církevního hodnostáře*, který volbu neb presentaci potvrdil a v úřad dosadil (can. 187, § 1—2). Renunciace do rukou patronových postrádá právních následků. Jen když se beneficiát zříká obročí ve prospěch *třetího*, je třeba, aby souhlasil patron.[3]) **126**

Papež Bonifác VIII. (1294—1303) prohlásil, že jeho předchůdce Celestin

[1]) Konst. »Vacante Sede Apostolica«, ze dne 25. prosince 1904, n. 17, 18 (příloha kodexu kan. práva).

[2]) *Gillmann*, Archiv für kathol. Kirchenrecht, 80 (1900), str. 50: Die Resignation der Benefizien.

[3]) *Aichner-Friedle*, Compendium, str. 340.

V. (1294) nepotřeboval k své resignaci nižádného souhlasu.[1]) S tím se shoduje can. 187, § 1 a 221. Svatý Řehoř Nazian († 390) se zřekl r. 381 stolce cařihradského před tváří obecného sněmu.[2])

c) Právo kanonické zná *resignaci mlčky* provedenou, která nabývá platnosti, jakmile se uskuteční poměry taxativně vyznačené v can. 188, 1°—8°.

Známky resignace jsou: beneficiát složil řeholní sliby, nenastoupil úřad v zákonný čas, přijal druhý úřad s prvým neslučitelný, odpadl od víry, vstoupil do stavu manželského neb vojenského, odložil církevní oděv a neposlechl byv za to kárán, porušoval zákon residenční nedbaje domluv biskupových.

d) Církevní hodnostář má s resignací *souhlasiti* (acceptatio resignationis) jen z příčin spravedlivých a přiměřených. K svému rozhodnutí má *měsíční lhůtu* (can. 189, § 1—2).

Církevní úřad je považovati za *uprázdněný*, jakmile odstupujícímu byla doručena zpráva o akceptaci. Do té doby nesmí opustiti místo (can. 190, § 2).

Právo dekretální uvádí tyto důvody ospravedlňující dobrovolnou renunciaci: »Debilis, ignarus, male conscius, irregularis, quem mala plebs odit, dans scandala, cedere possit.«[3])

127 2. **SESAZENÍ** (privatio, amotio, can. 192). Někdy zbavuje samo právo klerika úřadu či obročí (privatio a iure), neb zasahuje příslušný úřad cestou soudní neb mimosoudně (a homine).

a) Kanonické právo stíhá jisté přehmaty duchovních ztrátou úřadu podle stupnice: officio privatus est, privandus est, privari potest. Právem *jest zbaven* úřadu: vyloučený z církve post sententiam (can. 2266), kardinál, odmítnuvší úřední přísahu (can. 2397), biskup, který nepřijal svěcení (can. 2398).

Má býti zbaven úřadu (rozkaz): nekající vyloučený z církve (can. 2314, § 1, 2°), strůjce vzpoury proti církevní vrchnosti (conspirantes, can. 2331, § 2), trvající v suspensi půl roku (can. 2340, § 2), usurpátoři papežských statků (can. 2345) neb jiných církevních majetků (can. 2346).

Může býti zbaven úřadu: kdo protizákonně nakládá s mešným (can. 2324), duchovní zapsaný zednář (can. 2336, § 1), pachatelé bezpráví (can. 2355), padělatelé papežských listin (can. 2360, § 1).

b) Církevní hodnostář, zbavující úřadu, musí dbáti při postupu jednání zásady sesaditelnosti. Je-li duchovní majitelem obročí *nesesaditelného*, je ordinář vázán zachovati přesně formu soudního procesu (can. 192, § 2). Řízení proti faráři předpisují can. 1933, násl.

Obročníka *sesaditelného* může biskup zbaviti úřadu z kterékoli příčiny a bez určité zevní formy. Není třeba, aby beneficiát byl vinen zločinem. Jde-li o faráře, je dbáti can. 2157—2161. Sesazený může podati rekurs k Svaté Stolici, s účinkem devolutivním (can. 192, § 3).

---

[1]) Cap. 1 in VI, l. 1, tit. 7.

[2]) Generál řádu resignuje do rukou generální kapituly, představená řehole práva diecésního do rukou biskupových (can. 506, § 4). Renunciace do rukou *papežových* působí při novém obsazování úřadu *reservát* (can. 1435, § 1, 4°).

[3]) Obsah před cap. 10, X, l. 1, tit. 9. Výklad podává *Heiner* v Archiv für kathol. Kirchenrecht, 85 (1905), str. 81.

3. **SPRÁVNÍ ODSTRANĚNÍ FARÁŘE** (remotio oeconomica, can. 2147 až 2156). Papež Pius X. uvedl názor o nesesaditelnosti farářů na pravou míru konstitucí »*Maxima cura*«, ze dne 20. srpna 1910.[1]) Při tom bral papež zřetel na přání biskupů, pronesená na sněmu vatikánském. Obsah konstituce je pojat do can. 2147, násl. **128**

Již papež *Urban III.* (1185—1187) hájil právo biskupské přesaditi duchovního z místa, kde jeho vážnost je podlomena, jinam, kde bude prospěšněji působiti.[2]) Pius X. vychází rovněž od zásady: »Salus enim populi suprema lex esto.« Směrodatným je duchovní prospěch lidu, nikoli pohodlí farářovo.[3])

a) *Důvody remoce.* Can. 2147, § 2, opakuje podle papežské konstituce patero příčin, jež nutí biskupa odstranit faráře bez trestního řízení, jednáním administrativním. Příčiny jsou: nezkušenost (imperitia) a trvalá choroba tělesná neb duševní (infirmitas); odpor lidu (odium plebis), snad nezasloužený; ztráta dobré pověsti u mužů vážných a řádných (bonae existimationis amissio); pravděpodobnost spáchaného zločinu (probabile crimen occultum); škodlivé vedení hospodářství (mala rerum temporalium administratio).[4])

Tyto právní důvody se v podstatě shodují s důvody, pro něž se duchovní může vzdát úřadu.[5])

b) Postup proti faráři je následující: α) *Výzva k renunciaci.* Biskup, přesvědčiv se o existenci některé závady udané v can. 2147, § 2, poradí se o věci s dvěma synodálními examinátory[6]) (»auditis«, can. 105, 1°) a vyzve faráře písemně neb ústně, aby se do stanoveného dne vzdal obročí. Výzva musí obsahovati právní důvod (can. 2148, § 1—2).

β) *Dekret sesazení.* Faráře vědomě a úmyslně vzdorujícího výzvě biskup zbaví místa (can. 2149, § 1). Není-li však zlá vůle bezpečně zjištěna, může biskup tempus utile prodloužiti, aby se farář rozhodl (can. 2149, § 2).

Farář se může podrobiti vyšší vůli žádostí, aby v amočním dekretu byl udán *jiný* méně odiosní *důvod* (can. 2150, § 2). Může též resignaci opatřiti *podmínkou,* za souhlasu biskupova (can. 2150, § 3).

γ) *Námitky proti sesazení.* Faráři náleží právo hájiti se proti dekretu. Smí **129** vyvrátiti důvody, které biskup pro sesazení uvedl, i čas k další obraně si vyžádati. Biskup žádosti ať vyhoví, není-li průtah na újmu pastorace (can. 2151). Vývody farářovy je povinen biskup podrobiti úvaze spolu s dvěma examinátory (can. 2152, § 1). Výsledek šetření je předložiti faráři (can. 2152, § 2).

Farářův *rekurs* proti dekretu sesazovacímu může býti zesílen *svědky,* které

---

1) AAS 2, str. 636.

2) Cap. 5, X, l. 3, tit. 19.

3) Srovn. *Heiner* v Archiv für kathol. Kirchenrecht, 85 (1905), str. 80, násl.

4) Can. 2147, § 2, mlči o důvodu: neglectio officiorum, inobedientia. Asi proto, že o těchto příčinách zásahu je zvláštní *kárné* řízení v can. 2182—2185.

5) Srovn. svrchu, č. 125, 126.

6) *Sněm trid.,* ses. 24, cap. 18 de ref., can. 385—390.

biskup nesmí odmítati (can. 385—390). Po desítidenním šetření oznámí biskup faráři výsledek šetření novým dekretem (can. 2153, § 3).

Poradiv se s examinátory neb konsultory, kteří při jednání působili, postará se biskup o budoucnost sesazeného podle okolností: buď přesazením na jiné farní obročí neb jiný církevní úřad neb *pensi*. Kdo se na výzvu biskupovu dobrovolně poděkoval z úřadu, požívá větší přízně než násilně sesazený (can. 2154, § 1—2).

O propouštění farářů sesaditelných platí podobné zásady (can. 2157—2161). Pro některé nezákonnosti předpisuje právo mimořádné jednání mimosoudní: proti rušitelům zákona residence (can. 2168—2175), proti duchovním konkubinářům (can. 2176—2184), proti farářům nedbale plnícím svůj úřad (can. 2182—2185).

130 4. **PŘELOŽENÍ** (translatio, can. 193—195; 2162—2167). Farář administrativně zbavený obročí má za normálních poměrů opatřen býti jiným úřadem (can. 2154, § 1). Též za jiných okolností je možný podobný přesun osoby. Kompetentním přeložiti obročníka je církevní hodnostář, kterému přísluší moc netoliko zbaviti duchovního prvního úřadu, nýbrž i dosaditi jej na úřad druhý (can. 193, § 1).

Je-li duchovní k záměně místa *svolný*, stačí k přeložení jakákoli rozumná příčina. *Proti své vůli* nemůže býti duchovní přeložen, leda z důvodů předepsaných pro sesazení (can. 193, § 2).

Opuštěné místo stává se *iure vacans* teprve, když byl přeložený zákonně uveden v nový úřad. Až do té doby požívá přeložený příjmy prvního, nikoli druhého obročí (can. 194, § 1—2).

V římské kurii panuje však obyčej, že ztráta prvního obročí nenastává teprve reální instalací v nový úřad, nýbrž již promocí v konsistoři.[1])

Přeložený *biskup* zastává v nové diecési hodnost *kapitulního vikáře*, jakmile obdržel zprávu o svém jmenování. Požívá současně příjmů nového biskupského stolce (can. 430, § 3, 1°—3°).

Pro přeložení *farářů* předepsán je zvláštní právní postup (can. 2162 až 2167). Přeložení faráře nesesaditelného není biskup oprávněn provésti bez papežského zmocnění (can. 2163, § 1).

V církvi panuje zásada, aby úřad ad quem nebyl nižší hodnoty než byl úřad a quo (can. 2163, § 2).[2]) Kdyby se obročník *vzpouzel* zaměniti místo, ačkoli obecné dobro a okolnosti tomu chtějí, může býti trestně přinucen poslechnout (can. 2167, § 1).[3])

5. **ZÁMĚNA OBROČÍ** (permutatio beneficiorum, can. 1487—1488). Není zakázáno, aby se dva beneficiáti vzájemně dohodli o výměně svých úřadů. Aby smlouva byla pravoplatná, je třeba šetřiti těchto podmínek: Změna slouží k obecnému užitku, nikomu není na škodu, patron i biskup s věcí souhlasí,

---

1) *Coronata*, Institutiones iuris canonici, sv. 1, 1928, n. 274.

2) Cap. 1, X, l. 1, tit. 7, »parvificasti maiorem«.

3) Can. 3, 4, Dist. 74.

biskup, nikoli generální vikář bez zvláštního zmocnění, změnu potvrdí (can. 1487, § 1). *Biskupským souhlasem* nabývá záměna platnosti (can. 1487, § 2). Je-li jedno z obou obročí papežským reservátem, nutno si opatřiti římské svolení (can. 1487, § 3).

131 **6. STÁTNÍ PŘEDPISY.** O změnách osobních v církevních úřadech pojednávají §§ 8—10, 13 zákona ze dne 7. května 1874 o zevních poměrech církve katolické.[1]) a) Státní správa osvojuje si právo žádati, aby byl duchovní *zbaven úřadu neb obročí* za těchto podmínek: »Pozbyl-li československého *občanství,* aneb byl-li vinen nalezen nějakým *zločinem* vůbec nebo nějakým *činem trestným,* pošlým ze *zištnosti,* urážejícím *mravopočestnost* aneb dávajícím *veřejné pohoršení* . . .«[2])

Stejná zásada platí o *zástupcích* v duchovním úřadu, o dočasných *správcích* a *pomocnících.*[3])

Kdyby církevní vrchnost žádosti vlády v přiměřené lhůtě nevyhověla, »pokládány buďte úřad nebo prebenda, co státu se týče, za uprázdněné a vláda přihlížej k tomu, aby práce, zákony státními na řádného správce vznesené, byly vedeny někým jiným . . .«[4])

b) »Stane-li se samostatný světský správce duchovní *ke službě neschopným,* rozhodnuto buď po úmluvě příslušného úřadu státního i církevního, má-li se zříditi *provisor* (administrátor) nebo se mu má přidati *kněz na pomoc* anebo má-li se správce duchovní ke službě neschopný prebendy *vzdáti* . . .«[5])

c) »Smlouvy soukromé o *sukcesi* čili posloupnost v nějaký církevní úřad nebo prebendu jsou *neplatné.*«[6])

---

[1]) Ř. z. č. 50.
[2]) Tamtéž, § 8.
[3]) Tamtéž, § 8, odst. 3.
[4]) Tamtéž, § 8, odst. 4.
[5]) Tamtéž, § 9.
[6]) Tamtéž, § 13.

ČÁST DRUHÁ.

VYKONAVATELÉ VLÁDNÍ MOCI V CÍRKVI.

132 **ÚVODEM.** Složité ústrojí světové církve dlužno posuzovati s hlediska územního i osobního. Teritoriální součástky církve jsou: církevní provincie, diecése (prelatury nullius), v misiích apoštolské vikariáty a prefektury (can. 215, § 1—2). Řízení těchto správních úseků náleží pod svrchovanou moc papežskou.

Diecése budiž rozdělena na menší okrsky zvané farnostmi, s vlastním kostelem pro určitý lid a duchovním správcem v čele. V misijních územích slují quasi — paroeciae (can. 216, § 1—3).

Církev nepřeje organisaci podle národnosti ani podle řeči (can. 216, § 4). Je-li kde prospěšno zakládati farnosti pro více národností, dlužno opatřiti si souhlas Říma (Kodexová komise, 20. května 1923, AAS 16, str. 113).

Několik farností slučuje biskup ve venkovské vikariáty či děkanáty neb arcipresbyteráty (can. 217, § 1—2).

Tato území jsou svěřena hodnostářům kanonicky dosazeným, aby vedli duchovní správu podle hierarchické stupnice.

V této části pojednáme: 1. o nejvyšší církevní moci a pomocnících papežových; 2. o diecésním biskupovi a jeho pomocnících; 3. o faráři, jeho zástupcích a pomocnících.

Pomocníci papežovi a biskupovi slouží buď jako *jedinci,* na př. kardinál státní sekretář, generální vikář, neb *sborově* (collegialiter), na př. sbor kardinálů neb kanovníků. Slouží buď *v sídle* svého pána, na př. římské kongregace, neb *mimo sídelní město,* na př. papežští legáti, venkovští vikáři.

Pravomoc těchto hodnostářů je buď *řádná* (can. 197), *vlastní* či *náměstná,* neb *přenesená* (srovn. sv. I. tohoto díla, č. 202—204).

Díl I.: PAPEŽ A JEHO POMOCNÉ ÚŘADY.

Čl. 1. Papežův primát.[1])

(Can. 218, § 1—2.)

Gratian, Dist. 21, 22; - *Řehoř IX.,* Decretales, l. 1, tit. 3; - *Sněm lateránský,* IV. (1215) = cap. 23, X, l. 5, tit. 33; - *Sněm tridentský* (1545 až 1564), ses. 25, cap. 1 de ref.; - *Sněm vatikánský* (1869—1870), ses. 4, konst. »Pastor aeternus«; - *Denzinger-Bannwart-Umberg,* Enchiridion symbolorum, 1928, n. 1821—1831; - *Pius VI.,* konst. »Super soliditate« ze dne 28. listopadu 1786; *Denzinger,* Enchiridion, n. 1500, konst. »Auctorem fidei« ze dne 28. srpna 1794; *Denzinger,* Enchiridion, n. 1503; - *Thomassin,* Vetus et nova ecclesiae disciplina, pars 1, l. 1, cap. 6; - *Sv. Bellarmin,* De Summo Pontifice, 1613; - *Roskovány,* De primatu Romani Pontificis, 1834; - Romanus Pontifex tamquam primas ecclesiae et princeps civilis 1867—1876 (Nitriae); - *Ballerini,* De vi et ratione primatus, 1855; - *Bouix,* Tractatus de Papa, 1868; - *Scherer,* Handbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1886, str. 453, násl.; - *Sägmüller,* Lehrbuch des katholischen Kirchenrechts, sv. 1, 1934[4], str. 463, násl.; - *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, 1928[2], n. 403, násl.; - *Matoušů,* Praelectiones ex iure canonico, sv. 1, 1935, str. 137, násl. **133**

1. ZALOŽENÍ PRIMÁTU. Zjistili jsme společenský ráz církve a její právní samostatnost i nezávislost.[2]) Víme též, že vládním útvarem církve Kristovy byla od jejího vzniku absolutní monarchie.[3]) V čele církve stojí Ježíš Kristus: »caput supra omnem ecclesiam«,[4]) »caput corporis ecclesiae«.[5])

a) *Svým zástupcem určil Kristus apoštola Petra.* Když Petr vyznal veřejně Kristovo božství,[6]) uslyšel záslibná slova: »... tu es Petrus et super hanc petram ... et tibi dabo claves regni coelorum«.[7]) Slibu dostál Ježíš po svém vzkříšení rozkázav Petrovi: »pasce agnos meos ... pasce oves meas ...«[8]) Ještě před svou smrtí stavěl Kristus Petra do popředí. Petrovi[9]) vykázáno první místo v seznamech apoštolů. Ježíš vstupuje do jedné z tří lodí, do lodičky

---

1) Zevrubnější dogmatická zdůvodnění božského původu primátu biskupa římského přenecháváme bohoslovcům.

2) Srovn. sv. I. tohoto díla, č. 176, 181.

3) Tamtéž, č. 190.

4) *Sv. Pavel,* Efes. 1, 22.

5) *Kolos.* 1, 18.

6) Mat. 16, 16.

7) Mat. 16, 18, 19. Spor o autenticitu tohoto výroku řeší *Sägmüller,* Lehrbuch, sv. 1, str. 36, pozn. 4, a *Miklík,* ČKD, 1926, str. 293, srovn. svazek I. tohoto díla, č. 184, pozn. 1.

8) Jan 21, 15, 16, 17.

9) Mat. 10, 2—4.

Petrovy.[1]) Ježíš bere Petra, Jakuba a Jana s sebou za zvláštních okolností.[2]) Proměňuje se před ním na hoře.[3]) Třese se před ním úzkostí v Getsemaně.[4]) Petr bývá mluvčím všech apoštolů.[5])

b) Po odchodu Mistrově *ujímá se Petr svého dědictví a staví se v čelo církve:* Jest první ve večeřadle,[6]) mluví veřejně k lidu,[7]) uzdravuje jménem Ježíš a učí lid,[8]) hlásá Krista před soudem velerady,[9]) trestá smrtí podvod Ananiášův,[10]) předsedá sněmu apoštolskému.[11]) Památný jest jeho výrok, pronesený na prvním sněmu: »visum est enim Spiritui Sancto et nobis«.

Petr si byl vědom svého náměstného úřadu, který vykonával *za souhlasu svých druhů v apoštolátě.*

Papež Pius X. zavrhl apriorní větu modernistů: »Simon Petrus ne suspicatus quidem unquam est, sibi a Christo demandatum esse primatum in Ecclesia.«[12])

134 c) Jest historicky nesporno, že Petr, opustiv Antiochii, *řídil církev římskou (25 roků) a tam že zemřel r. 67.*[13]) Z Říma posílá Petr svůj první list, nazývaje císařskou residenci Babylonem.[14]) Smrtí Petrovou primát nezaniká, nýbrž přechází přirozeně na jeho nástupce v biskupství římském, a to v míře neztenčené.

O podmětu primaciální moci rozhoduje jedině faktum Petrovy smrti v Římě, nikoli právo diktované. Je zbytečno předpokládati rozkaz Kristův, aby se Petr odebral do Říma.[15]) Právnicky je také neplodná diskuse, zda jest papežský primát nerozlučně spjat s biskupstvím římským.[16]) Tolik však jest jisto, že primaciální přednost náleží výlučně *Petrovu nástupci v úřadě.*

Papež Pius IX. proskriboval mínění, že by mohl obecný sněm neb vůle národů přenésti nejvyšší pontifikát z římského biskupa a vůbec z města Říma na biskupa jiného města.[17])

2. **OBECNÉ UZNÁNÍ PRIMÁTU.** Existence trojího patriarchátu, uzná-

---

1) Luk. 5, 1—10, »... ex hoc iam homines eris capiens...«
2) Marek 5, 37.
3) Mat. 17, 1.
4) Mat. 26, 37.
5) Mat. 16, 16; Jan 6, 69—70.
6) Skutk. 1, 13.
7) Skutk. 2, 14.
8) Skutk. 3, 1—26.
9) Skutk. 4, 8.
10) Skutk. 15, 5.
11) Skutk. 5, 1.
12) Konst. »Lamentabili« ze dne 3. července 1907, č. 55; ASS 40, str. 47, násl.
13) *Marx-Pangerl,* Lehrbuch der Kirchengeschichte, 1935[10], str. 47, násl.
14) 1. Petr 5, 13.
15) »Rozdíl mezi církví Petrovou a Pavlovou« nebyl nikdy brán vážně; Kongr. Sv. Officia dne 24. ledna 1647. *Denzinger-Bannwart-Umberg,* Enchiridion, n. 1091.
16) *Coronata,* Institutiones, sv. 1, n. 309, b.
17) *Syllabus errorum,* n. 35, ze dne 8. prosince 1864; *Denzinger-Bannwart-Umberg,* Enchiridion, n. 1735.

vaného v původní církvi, jest důkazem mimořádného významu postavení sv. Petra. Antiochie byla jeho prvním biskupským sídlem, kdežto Alexandrii řídil jeho žák Marek. Obecný sněm nicejský r. 325 uznal vyšší důstojnost a autoritu těchto biskupských sídel vedle Říma.[1])

Mučedník *Ignatios* († 107), třetí biskup antiochijský po svatém Petru, nazývá římskou obec křesťanskou προκαθημένη τῆς ἀγάπης. *Sv. Irenej* († 202) zmiňuje se o zakladatelích římské církve, Petru a Pavlu, pozoruhodnými slovy: »Ad hanc enim ecclesiam propter potiorem principalitatem necesse est omnem convenire ecclesiam . . .«[2]) *Tertullian* († 240) mluví o episcopus episcoporum, *Cyprian* († 258) nazývá Řím »Petri cathedra, ecclesia principalis, unde unitas sacerdotalis exorta est«.[3])

Protestantské pokusy zeslabiti význam primátu vyhýbavou interpretací uvedených projevů, sdílejí osud všech neupřímných tendencí.[4]) Již za dob pronásledování zastávali římští biskupové rázně zájmy církve obecné. Papež Kliment († 101) hrozí neklidným Korinťanům trestem, papež Štěpán I. (253—257) rozhodl spor o křest kacířů proti výroku plenárního sněmu afrického, dovolávaje se nástupnictví Petrova.[5])

3. **PRÁVNÍ OBSAH PRIMÁTU.** Can. 218 vymezuje ve formě dogmaticky přesné nejvyšší moc římského biskupa: »Romanus Pontifex, Beati Petri in *primatu successor,* habet non solum primatum *honoris,* sed supremam et plenam potestatem *iurisdictionis* in universam Ecclesiam tum in rebus quae ad *fidem et mores,* tum in iis quae ad disciplinam et *regimen* Ecclesiae per totum orbem diffusae pertinent« (can. 218, § 1).[6]) **135**

»Haec potestas est vere *episcopalis,* ordinaria et immediata tum in omnes et singulas ecclesias, tum in omnes et singulos pastores et fideles, a quavis humana auctoritate *independens*« (can. 218, § 2).

Papežská moc sluje: »*suprema*«, jsouc podrobena pouze právu božskému a mravnímu řádu: »*plena*«, obsahujíc moc svěcení i vládní, moc zákonodárnou, soudní a správní; »*episcopalis*«, vztahujíc se na celý svět, jakožto diecési papežovu; »*independens*«, nezávislá na církevně politických předpisech státních. Papež není cizincem v žádné říši. K volnému vykonávání úřadu potřebuje teritoriální nezávislosti.

Pravomoc papežská byla přesně vymezena již na obecném sněmu *lateráns-*

---

1) *Mansi,* Collectio conciliorum, sv. 2, str. 670, čl. 6.

2) *Adversus haereses,* l. 3, cap. 3, 1; *Migne,* PG 7, str. 849.

3) *Marx-Pangerl,* Lehrbuch der Kirchengeschichte, str. 114.

4) *Sägmüller,* Lehrbuch des katholischen Kirchenrechts, sv. 1, 1925⁴, str. 38, násl.; srovn. *Schulte,* System des allgemeinen katholischen Kirchenrechts, 1856, str. 190.

5) *Sägmüller,* tamtéž.

6) Papež si nemůže zvolit *koadjutora,* tím by se zřekl primátu; *Coronata,* Institutiones, sv. 1, n. 310, pozn. 4.

ském r. 1215[1]) a na sněmu *lyonském* r. 1274.[2]) Podobnou snahu jevil sněm *florencský*.[3]) Sněm *tridentský*, přiznávaje papeži právo potvrzovat dekrety sněmu obecného,[4]) hlásá rovněž nepřímo papežský primát. Obecný sněm *vatikánský* (1869—1870) obral si za úkol vymezit papežskou moc dogmatickou konstitucí »*Pastor aeternus*« ze dne 18. července 1870. Konstituce tvoří bezpečnou hráz proti bludům a odbojným náladám nové doby.[5]) Can. 218 je silně čerpán z vatikánského textu.

136 4. **BLUDNÉ NÁZORY O PRIMÁTU.** a) Nadvládu biskupa římského přičítají mnozí politickému vývoji, poukazujíce na padělek, zvaný »*Donatio Constantini*«.[6]) Mimoto setkáváme se s názorem, že tendenčně zbarvený spis století devátého, t. zv. Dekrety *Pseudo-Isidorovy*, zavdaly příčinu k nemírnému vzrůstu papežské pravomoci, na úkor jurisdikce biskupské.[7]) Proti tomu bylo správně poznamenáno, že není právního odboru moci papežské, která by neměla historický podklad nezávislý na Pseudo-Isidorovi.

b) Ze středověkých bludařů *Marsilius Patavinus* († 1343), rektor pařížské university, šířil názor, že všichni apoštolové byli vybaveni stejnou mocí, takže Petr nebyl hlavou apoštolů, ani Kristus nemá na zemi svého zástupce.[8]) Podobně učil *Wicleff* († 1384).[9]) Mistr *Jan Hus* († 1415) chatrně zastával větu, že Petr není, ani nebyl hlavou církve.[10]) *Martin Luther* († 1546) ještě zostřil výroky svých předchůdců, podle svědectví exkomunikační buly »Exsurge Domine« ze dne 15. června 1520, věta 25—27.[11])

Reformní sněmy *kostnický* (1414—1418) a *basilejský* (1431—1442) prohlásily heslem *superioritu sněmu* nad papeže. Sněm může prý papeže souditi i sesaditi. Sněmovní akta nepotřebují prý papežského schválení. Tak zvané *systema episcopale* mělo vytlačiti přesvědčení o papežské svrchovanosti (systema papale).[12])

137 c) *Galikanismus. Pragmatická sankce* krále Karla VII. z r. 1438 (Bourges) a v míře ještě větší *čtvero galikánských článků* z r. 1682 (Bossuet) přijaly za své větu o superioritě sněmů a omezily dokonce papežskou autoritu mravy

---

1) Cap. 23, X, l. 5, tit. 33.

2) *Mansi*, Collectio conciliorum, sv. 24, str. 81; *Denzinger-Bannwart-Umberg*, Enchiridion, n. 466.

3) *Mansi*, tamtéž, 31, str. 1030; *Denzinger*, tamtéž, n. 694.

4) *Sněm trid.*, ses. 25, cap. 21 de ref.

5) *Denzinger-Bannwart-Umberg*, Enchiridion, n. 1821, násl.

6) Can. 14, Dist. 96, palea.

7) Srovn. svazek I. tohoto díla, č. 27.

8) *Denzinger*, tamtéž, n. 496.

9) *Denzinger*, tamtéž, n. 617.

10) *Denzinger*, tamtéž, n. 633.

11) *Denzinger*, tamtéž, n. 765.

12) *Sägmüller*, Lehrbuch, sv. 1, str. 87, násl.

a obyčeji galské církve.[1]) Císař Napoleon I. vložil galikánské věty do svých 77 organických článků z r. 1801.

d) *Febronianismus.* Iustinus Febronius Hontheim († 1790)[2]) popíral svrchovanou pravomoc papežovu v církvi. Připouští pouze *primatum inspectionis.* Církevní zřízení považuje za aristokraticko-demokratické. Papež je toliko »primus inter pares« neb »caput ministeriale«. Papež nabyl pravomoci nad biskupy až sbírkou dekretů Pseudo-Isidorových.

Dvorní vědci *josefínští* postavili Hontheimovy ideje do služeb státního absolutismu a osvícenství. Synoda *pistojská* r. 1786 přijala servilně zásady febronianské (biskup Scipio Ricci).

Pehem ve spisu Ius ecclesiasticum publicum 1785 (str. 97, násl.): přiznává nejvyšší vládní moc v církvi sboru biskupskému. Církev prý není zřízení ani demokratického, ani aristokratického, ani monarchistického.

Papež *Pius VI.* (1775—1799) odsoudil Hontheimovy smělé věty listem »Super soliditate« ze dne 28. listopadu 1786[3]) a pistojskou synodu konstitucí »Auctorem fidei« ze dne 28. srpna 1794.[4]) Francouzská revoluce poučila katolíky, aby se semkli kol papežova trůnu, svého přirozeného ochránce.[5])

Čl. 2. Obsazení stolce papežského.

(Can. 219, 160, 241, 2330.)

Gratian, Decreta, Dist. 23; - *Pius X.,* konst. »Vacante Sede Apostolica« ze dne 25. prosince 1904; - *Pius XI.,* konst. »Cum proxime« ze dne 1. března 1922, AAS 14, str. 145; - *Scherer,* Handbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1886, § 80; - *Conte a Coronata,* Institutiones iuris canonici, sv. 1, 1928, n. 312, násl.; - *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, 1928, n. 405, násl. **138**

1. **UPRÁZDNĚNÍ ÚŘADU.** a) Úkol opatřiti osiřelý trůn papežský novým pastýřem nastává přirozenou *smrtí* vládnoucího velekněze. Nejistota o smrti značí pochybu o sedisvakanci.

---

1) Papež *Alexander VIII.* (1689—1691), konst. »Inter multiplices« ze dne 4. srpna 1690; *Denzinger,* tamtéž, n. 1322—1326.

2) *Febronius* vydal: »De statu ecclesiae et legitima potestate pontificis Romani«, Bullioni 1763.

3) *Denzinger,* tamtéž, n. 1500.

4) *Denzinger,* tamtéž, n. 1503 a 1506.

5) S podivením čteme ve spisu: *Hobza-Tureček,* Úvod do církevního práva, 1929, následující věty: »Úřad papežský vyvinul se teprve...« (str. 75). »V době římské neměl papež zákonodárné moci ani pro celý západ« (str. 76). »Za Karlovců byl papež považován za říšského biskupa... jeho styk s církví franckou byl však možný jen se svolením krále« (str. 76). »Přímá vláda papežská šířila se tou měrou, jakou rostl politický význam úřadu papežského« (str. 76).

b) Přirozené smrti stavíme na roveň *ztrátu užívání rozumu* (amentia), je-li vada nade vši pochybu zjištěna a trvalá.[1])

c) *Heresí* veřejně zjištěnou (haeresis notoria) ztrácí papež bez soudního nálezu svůj úřad.[2]) Soukromé kacířství není vyloučeno milodarem dogmatické neomylnosti. Nástupce Petrův jest však chráněn proti bludu Mistrovým slibem: »Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua . . .«[3])

d) *Zřeknutím.* Can. 221 uznává možnost, aby se papež vzdal úřadu. V této záležitosti není papež nikomu odpovědným a žádná autorita nepřijímá resignaci.[4])

Není právnicky zjištěno, zda může pravoplatně papež resignaci odvolat, dokud nebyl apoštolský stolec nově obsazen.[5]) Strach před »papa dubius« zavání starobou.[6])

139 2. **OZNAČENÍ SVÉHO NÁSTUPCE.** Otázka, zda je papež oprávněn ustanoviti svého nástupce (designatio successoris) je spíše rázu akademického než praktického.[7]) Někteří kanonisté neodpírají papeži právo postarati se o svého nástupce. Svrchovaná moc papežská není v tomto bodu omezena žádným zákonem božím. Též sv. Petr si vyvolil nástupce.

Jiní upírají papeži jakékoli právo designovat nástupce. Za důvod jim slouží odpor, který projevuje kanonické právo proti všelikému *dědickému nástupnictví* v církevních úřadech. Střední cestu zvolili ti, kteří připouštějí designaci pro *případy mimořádné,* na př. v čas pronásledování církve neb za občanských bouří. Jest historicky zjištěno, že r. 530 papež *Felix IV.* (526—530) přímo jmenoval svého nástupce *Bonifáce II.* (530—532). Tentýž Bonifác II. užil opět designačního práva, ale svoji vůli odvolal.

Nelze uvésti kladných důvodů proti designaci ani z práva božského, ani z apoštolské tradice. Papež Pius IV. (1559—1565) zamýšlel prý prohlásiti, že papež není oprávněn jmenovati svého nástupce ani si vzíti pomocníka »cum futura successione«. K podobnému projevu nedošlo, patrně z důvodů zásadních.

140 3. **K DĚJINÁM VOLBY PAPEŽSKÉ.**[8]) Zakladatel církve shromáždil kol sebe učedníky pouhým pokynem: »sequere me«.[9]) Apoštol Matěj volen losem.[10])

---

1) Nelze tvrditi, že nemožno duševní stav zjistiti; srovn. *Coronata,* tamtéž, n. 316.

2) *Vermeersch-Creusen,* Epitome iuris canonici, 1927[3], n. 300; *Coronata,* tamtéž, n. 316, c.

3) Luk. 22, 32.

4) Cap. 1 in VI, l. 1, tit. 7. Papež *Bonifác VIII.* (1294—1303) vyvrací námitky proti resignaci svého předchůdce *Celestina V.*

5) *Coronata,* tamtéž, n. 316.

6) *Haring,* Grundzüge des katholischen Kirchenrechts, 1924[3], str. 326.

7) *Hollweck,* Archiv für kathol. Kirchenrecht, 74 (1895), str. 329; *Sägmüller,* tamtéž, 75 (1896), str. 413; *Holder,* tamtéž, 72 (1894), str. 409; 76 (1896), str. 352.

8) *Sägmüller,* Lehrbuch, sv. 1, str. 483, násl.

9) Mat. 9, 9.

10) Skutk. 1, 23.

V prvních stoletích křesťanských nelišila se volba papežská od voleb jiných biskupů. Klerus římských svatyň, lid a okolní biskupové (suburbicarii) opatřili církvi nového pastýře volbou.

Křesťanští císařové silně ovlivňovali papežskou volbu.[1]) Nemenší vliv uplatňovali na volbu vládci gotští, Odoaker a Teodorich. Zájmy církevní proti tomu hájil papež Symmachus (498—514) na synodě římské r. 499.[2])

Ravennským exarchům bývala volba papežská hlášena. Jest výmyslem zpráva, že papež Hadrián I. (772—795) udělil králi Karlu Velikému (768—814) právo osazovati papežský stolec.[3]) R. 824 přinutil císař Lotar I. Římany, aby mu přísežně slíbili, že zvolený papež před konsekrací složí přísahu věrnosti do rukou císařova zástupce.[4])

Je tendenčním padělkem bula papeže Lva VIII. (963—965), kterou zmocnil císaře Otu I. (936—973) obsazovati římský stolec i jiná biskupství.[5]) Císař Jindřich III. (1039—1056) dosadil samovolně čtvero papežů národnosti německé.[6])

Emancipace církve římské počíná dekretem papeže *Mikuláše II.* (1058 až 1061) »In nomine Domini« z r. 1059 (velikonoční synoda).[7]) Papež vyhrazuje volbu sboru *kardinálů*. 141

Papež *Alexander III.* (1159—1181) upravil volbu papežskou na obecném sněmu lateránském III. r. 1179[8]) tak, že vyloučil laiky ze součinnosti volební a platnost volby papežské podmínil *dvoutřetinovou* většinou hlasů.

Papež *Řehoř X.* (1271—1276) zavedl na lyonském sněmu II. r. 1274 konstitucí »Ubi periculum« *konklave*.[9]) *Kliment V.* (1305—1314) prohlásil, že i censurovaný kardinál má volební právo.[10])

Papež *Pius X.* (1903—1914) zasloužil se nemálo o volební právo papežské. Konstitucí »Commissum nobis« ze dne 20. ledna 1904 vyloučil papež *exklusivní právo* čili »Veto« civilních panovníků.[11]) Sloučiv starší předpisy v jeden celek, uveřejnil volební právo papežské konstitucí »Vacante Sede Apostolica« ze dne 25. prosince 1904.[12]) Tím kodifikováno platné právo kanonické o volbě papežské (can. 160). Menší opravy zavedl papež Pius XI.

---

1) Srovn. korespondenci mezi papežem *Bonifácem* (418—422) a císařem *Honoriem* (395—423), can. 8, Dist. 79; can. 1, 2, Dist. 97.

2) Can. 2, 10, Dist. 79; a opět r. 502, can. 1, Dist. 96.

3) Can. 22, Dist. 63.

4) Can. 28, Dist. 63.

5) Can. 23, Dist. 63.

6) Jsou to: papež *Kliment II.* (1046—1047), *Damasus II.* (1048), *Lev IX.* (1049 až 1054), *Viktor II.* (1055—1057). O císařském právu na volbu papežskou jednají can. 21—32, Dist. 63.

7) Can. 1, Dist. 23; opět r. 1060, can. 9, Dist. 79.

8) Cap. 6, X, l. 1, tit. 6.

9) Cap. 3 in VI, l. 1, tit. 6.

10) Cap. 2, Clem., l. 1, tit. 3.

11) Příloha II zákoníku kanonického práva. Poslední případ: V konklave r. 1903 vyloučil krakovský kardinál *Puzyna* z rozkazu císařova kardinála *Rampollu* proto, že přál Slovanům.

12) Příloha I zákoníku kanonického práva.

konstitucí »Cum proxime« ze dne 1. března 1922.[1]) Platí též pokyny papeže Lva XIII. (1878—1903) udělené kardinálům konstitucí »Praedecessores nostri« ze dne 24. května 1882, spolu s instrukcí pro kardinály pro případ, že by byla ohrožena svoboda volby papežské.[2])

4. **PO ČAS SEDISVAKANCE.** Sbor kardinálů nevládne po smrti papežově jeho pravomocí,[3]) nemůže měniti ani právní stav Svaté Stolice,[4]) ani opravovati papežské zákony.[5]) Kardinálové, v čele se svým děkanem, scházejí se k poradám (congregatio generalis, particularis) a upravují konklave.[6]) Zatím se přelomí *annulus Piscatoris* a *plumbum* apoštolské kanceláře.[7])

V úřední činnosti trvají kardinál *komoří* svaté církve římské, vrchní *Penitenciář*[8]) a *Urbis Vicarius,*[9]) papežští legáti, nunciové, apoštolští delegáti.[10]) V kongregacích se vyřizují jen nutné záležitosti nižšího významu.[11]) Státní sekretariát je uprázdněn.[12])

142 5. **VOLIČOVÉ.** Voliti papeže je podle platného práva čestným úkolem kardinálů.[13]) Obecný sněm toho práva nemá.[14]) Kardinálové jsou vázáni »in virtute sanctae oboedientiae« vydati se na cestu, jakmile dostali zprávu o papežově smrti.[15]) Na nepřítomné se čeká nikoli pouze 10 dní,[16]) nýbrž 15, nejdéle 18 dní.[17])

V lateránské smlouvě ze dne 11. února 1929 bere italská vláda na sebe úkol pečovati o klidný příjezd kardinálů k volbě i o klid a veřejný řád kol Vatikánu za papežské volby a po čas církevního sněmu.[18])

Do konklave je kardinál oprávněn vzíti s sebou nikoli dva pomocníky,[19]) nýbrž jediného laika.[20]) Tito konklavisté skládají přísahu.[21]) Konklávní místnosti jsou od styku s veřejností isolovány.[22])

---

1) AAS 14, str. 145.
2) Příloha III zákoníku kanonického práva.
3) Konst. »*Vacante Sede Apostolica*«, n. 1.
4) Tamtéž, n. 2.
5) Tamtéž, n. 3.
6) Tamtéž, n. 6—11.
7) Tamtéž, n. 11, 1.
8) Tamtéž, n. 12.
9) Tamtéž, n. 19.
10) Tamtéž, n. 20.
11) Tamtéž, n. 22—25.
12) Tamtéž, n. 18.
13) Tamtéž, n. 27.
14) Tamtéž, n. 28.
15) Tamtéž, n. 35.
16) Tamtéž, n. 33.
17) Konst. »Cum proxime«.
18) AAS 21. str. 219.
19) »Vacante«, n. 38.
20) Konst. »Cum proxime«.
21) »Vacante«, n. 40.
22) Tamtéž, n. 44—46.

Volebního práva získává kardinál papežským prohlášením v konsistoři (can. 233, § 1).[1]) Reservatus in pectore toho práva postrádá, dokud nebyl prohlášen (can. 233, § 2). Konstituce »Vacante« upírá volební právo kardinálovi, který nemá jáhenského svěcení.[2]) Předpis ztrácí na významu, když can. 232, § 1, klade za podmínku kardinalátu svěcení kněžské.

Degradací a *resignací* ztrácí kardinál volební právo.[3]) Pod záminkou *klatby* neb jiné kanonické překážky nelze odpírati kardinálovi volební právo ani činné, ani trpné. Censury a vady jsou zatím neúčinny.[4])

6. **ZPŮSOB VOLBY.** Kardinálové mohou osiřelou církev opatřiti novým **143** velepastýřem trojí cestou: per inspirationem, compromissum, scrutinium.[5])

a) *Per inspirationem.* Voličové jakoby Duchem Svatým puzeni jednomyslně a hlasitě vyhlašují někoho za papeže slovem »eligo« (per acclamationem). Tento způsob volby je přípustný jedině »nemine dissentiente«. Úkon nesmí býti připravován společnou poradou.

b) *Per compromissum* (srovn. can. 172, 173). Kardinálové postupují z vážných příčin své volební právo třem neb pěti neb sedmi druhům, aby v zastoupení sboru volbu vykonali. Zmocnění je třeba dáti písemně podle formuláře, a zmocněncům je označiti způsob volby a podmínky, i časovou lhůtu pro volební úkon.[6])

c) *Per scrutinium.* Je to normální způsob volby. Platně je zvolen, kdo získal dvoutřetinovou většinu hlasů. Na tuto výjimku od obecného práva poukazuje can. 101, § 1, 1°. Sám sobě nemůže nikdo odevzdati hlas.[7]) Obřadnosti skrutinia určuje se vzornou přesností konstituce »Vacante Sede Apostolica«.[8])

Kardinálové nejsou povinni voliti e gremio, jest však dávným obyčejem, aby papežem volen byl jeden z kardinálů. Od r. 1523 jsou papežové národnosti vlašské.[9])

Od dob papeže Řehoře XV. (1621—1623) bývalo používáno mimořádné volební formy, zvané per accessum. Kardinál, vida neúspěch skrutinia právě ohlášeného, změnil pro urychlení volby na svém listu kandidáta slovy: »accedo ad eminentissimum ...« Tento druh volby je zrušen.[10])

7. **VADY PŘI VOLBĚ PAPEŽSKÉ.** a) *Svatokupectví* (simonia) je zlo- **144** činem, který kanonické právo krutě stíhá. Nelze však uváděti v pochybu plat-

---

1) Tamtéž, n. 30.
2) Tamtéž, n. 32.
3) Tamtéž, n. 31.
4) Tamtéž, n. 29.
5) Tamtéž, n. 55—57.
6) Vacante, n. 56.
7) Tamtéž, n. 57.
8) Tamtéž, n. 58. násl.
9) *Sägmüller,* Lehrbuch, sv. 1, str. 493.
10) Vacante, n. 76.

nost papežské volby pod záminkou simonie.[1]) Tresty na simonisty udávají can. 729 a 2392.

b) Není dovoleno ani kardinálům za papežova života *vyjednávati o nástupci* (tractare de ipsius successoris electione), slibovati hlasy neb na pokoutních schůzích (conventicula) na něčem se usnášeti. Zákaz je stíhán církevní klatbou.[2])

c) Kardinálům je zakázáno pod trestem klatby hlásiti v konklavi *civilní Veto* čili *Exklusivu*, ať ústně či písemně, ve shromáždění neb jednotlivým voličům. Podobně jsou zapovězeny jakékoli *laické intervence*.[3])

d) Kardinálům je zakázáno vázati se smlouvou, usnesením neb slibem v jakékoli formě, že odevzdá či odepře svůj hlas určitému kandidátovi. Přestupek nazýváme *subornatio* (can. 1957) a je stíhán klatbou.[4]) Porady o nastávající volbě, tractatus consultivus, nejsou protizákonné, bývají dokonce nutné.

e) Nejsou přípustny tak zvané *volební kapitulace*. Tak sluly úmluvy, kterými se voličové vzájemně zavazují, snad i přísežně, že budou na stolci papežském zachovávati smluvené směrnice.[5]) Veškeré závazky jsou nicotné.

Kázeň v konklavi je přísná: kardinál neuposlechnuvší hlasu zvonku volajícího k skrutiniu, je exkomunikován.[6]) Kardinál neb konklavista, který vyzradil tajemství, třeba jen znamením, upadá do církevní klatby, vyhrazené přímo osobě papežově.[7]) Podobně se proviňuje kardinál, prozrazující tajemství o skrutiniu.[8])

145 8. **PŘIJETÍ VOLBY A KORUNOVACE ZVOLENÉHO.** Zvolenému předloží kardinál děkan jménem přítomných otázku, zda volbu přijímá.[9]) Může býti povolena mírná lhůta na rozmyšlenou.

Jakmile zvolený dal kladnou odpověď na otázku, stává se papežem a vládne církevní pravomocí v míře svrchované,[10]) a to právem božským (can. 219). Kdo by se protivil papežským listinám před korunovací vydaným, je stižen církevní klatbou.[11])

Kardinál Protodiaconus ohlašuje nového papeže lidu (can. 239, § 3)[12])

---

1) *Julius II.* (1503—1513), konst. »Cum tam divino« ze dne 14. ledna 1506, a na sněmu lateránském V. dne 16. února 1513, ses. 5; *Wernz-Vidal*, Ius canonicum, sv. 2, n. 411.

2) Vacante, n. 80.

3) Tamtéž, n. 81; *Wernz-Vidal*, Ius canonicum, sv. 2, n. 420.

4) Vacante, n. 82.

5) Tamtéž, n. 83. K dějinám kapitulací srovn. *Sägmüller*, Lehrbuch, sv. 1, str. 500, pozn. 2.

6) Vacante, n. 37.

7) Tamtéž, n. 51.

8) Tamtéž, n. 52.

9) Tamtéž, n. 87.

10) Tamtéž, n. 88.

11) Tamtéž, n. 88.

12) Tamtéž, n. 89.

a třeba-li, vysvětí kardinál děkan papeže na kněze neb konsekruje biskupem.[1]) Odtud má děkan právo užívati při úkonu *palia* (can. 239, § 2). Vrcholem volebního úkonu je *nastolení* a *korunovace,* kterou provádí přední kardinál jáhen.[2])

9. VÝSADY A ODZNAKY PAPEŽOVY.[3]) a) Na rozdíl od křesťanského starověku označujeme dnes biskupa římského výlučně názvem *Papa.* V právu dekretálním nacházíme titulatury: Apostolicus, Domnus Apostolicus, Pontifex Maximus, Summus Pontifex,[4]) Vicarius Jesu Christi,[5]) Vicarius Dei,[6]) Vicarius Petri, Pontifex Romanus,[7]) Sanctissimus,[8]) Servus servorum Dei.[9]) **146**

Na slavné listiny podpisuje se papež: »Ecclesiae catholicae episcopus«, neb »Universalis ecclesiae papa«.

b) Papežovi, po způsobu východních vládců, vzdávali příchozí zvláštní druh zevní pocty, zvané *proskynesis* = *adoratio.* Vyšlo již z obyčeje líbati papežovi purpurový střevíc označený zlatým křížkem. Spolu s císařstvím vymizelo officium strepae et stratoris.[10])

c) Místo biskupské berly nosí papež *pedum rectum,* nestočené, poněvadž není papež nikomu poddán.[11])

d) *Triregnum* (tiara, triara), trojná koruna. Před papežem Klimentem V. (1305—1314) bývala tiara jen dvojná.[12]) Donatio Constantini tvrdí, že papež Silvestr z pokory odmítl korunu (diadema, corona), přijav pouze bělostnou pokrývku hlavy, zvanou phrygium.[13]) Tiara nebyla odznakem světského panství papežova.

e) Jediný papež odívá se při všech bohoslužebných obřadech *paliem,* odznakem pravomoci svrchované.[14])

Za slavností bývá papež nesen na *sella gestatoria.* Na cestách brávali s sebou papežové v náprsní schránce Sanctissimum. Dnes to obecně zakazuje can. 1265, § 3.

O *světském panství* Svaté Stolice až po lateránskou smlouvu ze dne 11. února 1929 pojednali jsme již v prvním svazku tohoto díla, č. 196.

---

1) Tamtéž, n. 90.

2) Tamtéž, n. 91. Srovn. *Wasner,* De consecratione, inthronizatione, coronatione Summi Pontificis, v časop. »Apollinaris«, 8 (1935), str. 86, násl.

3) *Thomassin,* Vetus et nova ecclesiae disciplina, pars 2, l. 3, cap. 65; *Scherer,* Handbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1886, str. 468; *Haring,* Grundzüge des katholischen Kirchenrechts, 1924³, str. 234.

4) Can. 13, Dist. 18.

5) Cap. 2, 4, X, l. 1, tit. 7.

6) Cap. 17 in VI, l. 1, tit. 6.

7) Cap. 8, X, l. 5, tit. 31; cap. 1 in VI, l. 2, tit. 14.

8) Can. 1, Dist. 40.

9) Papež *Řehoř Vel.* (590—604), cap. 37, X, l. 5, tit. 39 in fine.

10) Srovn. svazek I. tohoto díla, č. 302.

11) Cap. un. X, l. 1, tit. 13, glosa.

12) *Scherer,* Handbuch, sv. 1, str. 470, pozn. 9.

13) Can. 14, Dist. 96, § 5.

14) Cap. 4, X, l. 1, tit. 8.

Diplomatické zastoupení Svaté Stolice, exteritorita nunciatur, přednost nunciů ve sboru velvyslanců vyplývá z duchovní moci papežské, nikoli z panství světského.[1])

Čl. 3. Výhradní práva papežská (causae maiores).

(Can. 220.)

147 *Heuser,* článek v Kirchenlexikon, sv. 2, str. 2067, (r. 1883); - *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, 1928, n. 427, násl.; - *Aichner-Friedle,* Compendium iuris ecclesiastici, 1911[11], str. 349, násl.; - *Matoušů,* Praelectiones ex iure canonico, sv. 1, 1935, str. 139, násl.

Jisté právní záležitosti nemohou podle platného práva vyřizovati nižší církevní hodnostáři. Jde tu vesměs o zájmy důležité, širšího významu (negotia gravioris momenti, can. 220). Některé obory spadají pod autoritu nejvyšší moci církevní svou povahou a svým významem (natura sua), jiné přísluší papeži jen podle historického vývoje (positiva lege).

Mimo to rozeznáváme záležitosti *osobě papežově* přímo vlastní, na rozdíl od jiných, které spravuje Svatá Stolice v širším smyslu (can. 7).

Výraz »causae maiores« je starý: »maiorum negotia causarum eidem sanctae sedi reservata esse liquet...«[2]) Církevní kázeň je v tomto směru podrobena změnám, podle potřeb času.

Podle předmětu lze causae maiores rozvrhnouti na tyto obory: věrouka, bohoslužby, zákonodárství, soudnictví, správa majetku církevního.

1. **OBOR VĚROUČNÝ.** a) Nejvyššímu pastýři církve přísluší právo svolávati *obecný sněm* (concilium oecumenicum), jemu předsedati, otázky předkládati, výnosy schvalovati a je prohlašovati (can. 222—229).

b) Přečiny proti *víře* soudí výlučně posvátná kongregace Sv. Officia (can. 247, § 1).

c) Kongregace koncilu potvrzuje články a výnosy *sněmů plenárních* a *provinciálních* (can. 291, § 1).

d) I mimo sněm obecný jest papež oprávněn *prohlásiti články víry,* v úřadu nejvyššího učitele církevního (ex cathedra), nikoli jako soukromý učitel (can. 132, § 2).

e) Papež ukládá *vyznání víry* všem, kteří v církvi zastávají veřejný úřad, podle předepsaného formuláře (can. 1406, § 1).

f) Svatá Stolice řídí *předběžnou censuru knih,* zapovídá tisk, prodej,

---

1) *Hobza,* Právo mezinárodní, 1915, str. 82.

2) Can. 12, Caus. 2, qu. 6; *Inocenc I.* (402—417), r. 404; *Scherer,* Handbuch, sv. 1, str. 456, pozn. 9.

koupi, přechovávání a četbu zakázaných knih a dává prominutí od zákazů (can. 1384—1405).

g) Svatá Stolice spravuje výlučně *misijní práce* u národů nekatolických (can. 1350, § 2).

h) Kanonické zřízení *katolických universit neb fakult* je vyhrazeno Svaté Stolici (can. 1376, § 1—2). Pouze na těchto ústavech lze získati *akademických hodností*, platných pro obor církevní (can. 1377).

2. **BOHOSLUŽBY.** a) *Přestup z obřadu do obřadu* neb návrat k původnímu obřadu, dovoluje jedině Svatá Stolice (can. 98, § 3).[1]) Právní poměr mezi církví latinskou a východními rity již jsme obšírně popsali.[2]) Zásadní normy projevil papež Lev XIII. okružním listem »Orientalium dignitas« ze dne 27. listopadu 1894.[3]) **148**

Děti je křtíti podle obřadu rodič (can. 756, § 1) neb podle ritu otcova, jde-li o manželství smíšeného obřadu (can. 756, § 2). Eucharistii a svátostné rozhřešení lze přijímati »promiscuo ritu« (can. 866, § 1, 881, § 1). Manželka je oprávněna přizpůsobiti se obřadu manželovu (can. 98, § 4).[4]) Orientálci získávají papežských odpustků.[5])

b) *Dny sváteční a postní* předpisuje pro celou církev jen Svatá Stolice (can. 1244, § 1).[6])

c) Duchovní poklad *odpustkový* je svěřen papeži (can. 912). O odpustcích jednají can. 911—936, o privilegovaném oltáři can. 916—917.

d) Jedině Svatá Stolice uveřejňuje *liturgické předpisy* a schvaluje *obřadní knihy* (can. 1257). Ius liturgicum zůstává netknuto kodifikací kanonického práva (can. 2).

O staroslovanské liturgické řeči jedná list kongregace obřadové ze dne 5. srpna 1898[7]) a 18. prosince 1906.[8]) Kongregace vydala nové Kyriale r. 1903,[9]) Graduale r. 1905,[10]) Antiphonale r. 1912,[11]) Martyrologium Romanum roku 1913,[12]) Rituale Romanum r. 1913.[13])

---

1) Státní zákon československý staví změnu obřadu na roveň změně náboženského vyznání.

2) Srovn. svazek I. tohoto díla, č. 166—168.

3) ASS 27, str. 257.

4) O manželství smíšeného ritu srovn. svazek III. tohoto díla, č. 206.

5) Posvátná Penitenciarie, dne 7. července 1917, AAS 9, str. 399. — O organisaci církve *rusínské* ve *Spojených státech* severoamerických srovn. dekrety ze dne 14. června 1907, ASS 41, str. 3; pro *Kanadu* ze dne 18. srpna 1913, AAS 5, str. 393; pro *Ameriku latinskou* ze dne 27. března 1916, AAS 8, str. 105.

6) *Pius X.* snížil počet svátků konstitucí »Supremi ecclesiasticae disciplinae« ze dne 2. července 1911, AAS 3, str. 305; srovn. can. 1243—1249.

7) ASS 31, str. 310.

8) AAS 1, str. 577.

9) ASS 39, str. 95.

10) ASS 41, str. 290.

11) AAS 4, str. 727.

12) AAS 5, str. 278.

13) AAS 5, str. 434.

O liturgické hudbě pojednává sv. Tomáš Akvinský († 1274).[1]) Výstřednosti zakazují papež Jan XXII. (1316—1334) konstitucí »Docta«[2]) a sněm tridentský dekretem »Quanta cura«[3]) a can. 1264.

149 e) *Soukromé modlitebny* (oratorium privatum, domesticum) v domě neb na hřbitově (can. 1190, srovn. can. 1194) povoluje jedině Svatá Stolice (can. 1195, § 1). Oratoře *veřejné* (oratorium publicum) zřizuje diecésní biskup (can. 1191, § 1). *Poloveřejné oratoře* (oratorium semipublicum) v klášteře, v semináři, v nemocnici neb v trestnici možno zříditi za souhlasu ordináře (can. 1192, § 1—4, 1193).

Oratoře v residencích kardinálů a biskupů požívají práv oratoře *poloveřejné* (can. 1189).[4])

f) Svaté Stolici je vyhrazeno právo promíjeti závaznost *soukromých slibů* dokonalé a trvalé čistoty a vstupu do řehole slavných slibů. Podmínkou reservace jest, aby slib byl složen bezvýhradně (absolute) a po skončeném 18. roku stáří (can. 1309).

O slibech jednají can. 1307—1315. Někdy slib zaniká časem (can. 1311), jindy může býti zájemcem navždy zmařen (irrita reddere, can. 1312, § 1), neb aspoň zatímně zastaven (suspendere, can. 1312, § 2, 1315) neb ordinářem, též řeholním, neb delegátem Svaté Stolice prominut (dispensare, can. 1313).

g) Přípravná řízení *beatifikační a kanonisační* náležejí výlučně Svaté Stolici (can. 1999, § 1). Záležitost řídí kongregace obřadová (can. 253, § 3, 1999, § 2).

h) Svatá Stolice svobodně obsazuje biskupské stolce (can. 329, § 2), apoštolské vikariáty a prefektury (can. 293, § 1), kapituly a obročí podle norem can. 1434, 1435, § 1.

150 3. **ZÁKONODÁRSTVÍ.** a) Jedině papež je oprávněn vydávati *zákonné normy*, územní neb osobní, celou církev zavazující. Jen papež *vykládá* autenticky smysl a dosah zákona (can. 17, § 1), od jeho závaznosti *dispensuje* (can. 81) neb uděluje trvalé *výsady* (privilegia) a *exempce* (can. 344, § 1).

b) Nejvyšší autoritě církevní je vyhrazeno právo smluviti se státní mocí *konkordát*. Církvím partikulárním nepřísluší moc měniti obecný zákon církevní.[5])

c) Papeži náleží *dozorčí právo* v celé církvi (ius inspectionis). Za tím účelem posílá k národům své legáty, nuncie, internuncie a delegáty (can. 265 až 270).

d) Papež *volá k sobě do Věčného města* diecésní biskupy, apoštolské vikáře a prefekty v pětiletých (neb desítiletých) lhůtách. Účelem římské cesty

---

1) Summa theologica, 2, 2ae, qu. 91, a. 2.

2) Cap. un. Extrav. comm., l. 3, tit. 1; cap. 1, Clem., l. 3, tit. 14.

3) *Sněm trid.*, ses. 22.

4) O řeholních oratořích srovn. *Pejška*, Ius canonicum religiosorum, 1927[3], str. 258, násl.

5) Srovn. svazek I. tohoto díla, č. 148.

jest, aby povolaní vydali zprávu o stavu své diecése, uctili hroby apoštolských knížat (visitatio liminum Apostolorum) a vzdali papeži povinnou úctu (can. 340—342).

Dekret kongregace konsistorní »A r e m o t i s s i m a« ze dne 31. prosince 1909[1]) o písemné relaci byl přizpůsoben textu nového zákoníku kanonického práva dekretem téže kongregace ze dne 4. listopadu 1918.[2])

Též nejvyšší řeholní hodnostáři podávají pětiletou zprávu o stavu své družiny (can. 510) podle pořadu »Elenchus quaestionum«, vydaného kongregací pro záležitosti řeholníků ze dne 22. března 1922.[3])

e) Svatá Stolice *ohraničuje církevní provincie, diecése,* apoštolské vikariáty a prefektury, jejich hranice mění, území dělí neb ruší (can. 215, § 1).

f) Svatá Stolice *schvaluje řeholní společnosti* pro celou církev, je opatřuje výsadami a vymaňuje z pravomoci biskupovy (can. 494, § 1, 499, § 1, 613, § 1, 615, 618, § 1).

4. **SOUDNICTVÍ.** a) Vedle starobylého hesla: »Prima sedes a nemine iudicatur« (can. 1556) panuje v církvi zásada, že je všem svobodno *jakoukoli rozepři předložiti Svaté Stolici,* v každém období sporu, s pominutím domácích instancí (can. 1569, § 1). 151

Jest přípustno odvolati se od výroku biskupského přímo k Svaté Stolici, místo k metropolitní kurii, neb žádati, aby Svatá Stolice zrušila nařízení nižších úřadů (recursus, can. 1569, § 2).

Apelace od papeže k obecnému sněmu není pravoplatná (can. 228, § 2) a vinník podléhá trestní sankci can. 2332.

b) *Soudu papežskému výhradně podléhají:* vládnoucí knížata (qui supremum tenent populorum principatum), jejich dítky a následníci, kardinálové, legáti Svaté Stolice, biskupové, sídelní i titulární, tito však pouze v záležitostech trestních (can. 1557, § 1, 1°—3°).

Papež může svému foru vyměniti kteroukoli spornou záležitost (can. 1557, § 3). Některé sporné předměty náleží svou povahou pod pravomoc papežských soudních dvorů (can. 1557, § 2).

5. **MAJETKOVÉ PRÁVO.** a) Hmotné statky jsou v držení (dominium) té církevní osoby morální (can. 100, § 1), která jich řádnou cestou nabyla. Svatá Stolice bdí nad správou jmění církevního (can. 1499, § 2). Platí pravidlo: »Romanus Pontifex est omnium bonorum ecclesiasticorum supremus administrator et dispensator« (can. 1518).[4])

b) Svatá Stolice snižuje břemena *plynoucí z poslední vůle* neb uděluje z vážných důvodů záměnu povinností. Předal-li toto právo zůstavitel místnímu ordináři (can. 1517, § 1), není třeba záležitost podávati do Říma.

---

1) AAS 2, str. 13.

2) AAS 10, str. 487, násl.

3) AAS 14, str. 278.

4) O majetkovém právu Svaté Stolice na *Loretu* srovn. konstituci »Lauretanae basilicae« ze dne 15. září 1934, AAS 26, str. 436, podle lateránské smlouvy, čl. 27.

Podobně zmirňuje Svatá Stolice *břemena* zatěžující *zbožné nadace* (piae fundationes, can. 1551, § 1). Snížiti *počet fundačních mší* jest výhradním právem Svaté Stolice (can. 1517, § 2).

c) *Zciziti* (alienare) církevní statky bez souhlasu Svaté Stolice nelze, jedná-li se o předměty *drahocenné* (pretiosa) neb cena přesahuje třicet tisíc lir neb franků (can. 1532, § 1, 1°, 2°).

d) Svatá Stolice může *vypsati daně* na úhradu církevních potřeb (can. 1495, § 1, 1499, § 1).

Čl. 4. Obecný sněm církevní.

(Can. 222—229.)

152 *Gratian,* Decreta, Dist., 15—18; - *Hefele,* Conciliengeschichte, sv. 1, 1873², Úvod; - *Scheeben,* článek »Concil« ve Wetzer-Welte, Kirchenlexikon, sv. 3; - *Scherer,* Handbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1886, str. 659, násl.; - *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, 1928, n. 455, násl.; - *Sägmüller,* Lehrbuch des katholischen Kirchenrechts, sv. 1, 1934⁴, str. 503, násl.

Kodex práva kanonického klade nauku o sněmu obecném těsně za stať jednající o svrchované moci papežské. Mocenské vyvrcholení papežova primátu jeví se právě na ekumenickém sněmu v plném světle.[1])

1. **POJEM SNĚMU OBECNÉHO.** Sněm apoštolský v Jerusalemě r. 52[2]) sloužil církevním hodnostářům za vzor, když nastala potřeba, aby se o důležitých otázkách radili. *Tertullian* († 220) svědčí, že se těší nemalé vážnosti sbory biskupů tehdy po krajích řeckých konané.[3]) Podstatnou známkou obecného sněmu je, že biskupové sněmovníci představují celou církev katolickou. K tomu stačí, aby byli všichni biskupové na sněm zváni, nevadí však, že se všichni nedostavili.[4]) Sněm obecný nemůže býti v rozporu s nejvyšší hlavou církve (can. 222, § 1).

Po vzoru apoštolů hlásajících: »Visum est enim Spiritui sancto et nobis . . .[5]) panovalo od počátku přesvědčení, že sněmovníci se usnášejí pod

---

1) Sněmovní usnesení sebrali: *Harduin,* Collectio maxima conciliorum generalium et provincialium, 1715, 12 svazků; *Mansi,* Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio, 1758—1798, nově rozmnožil a vydal *Welter,* od r. 1903, 38 svazků. Pokračovali: *Martin-Petit* od r. 1905, 17 svazků (pět posledních věnováno sněmu vatikánskému).

2) Skutk. 15, 2—30.

3) De ieiunio, cap. 13; *Migne,* PL 2, str. 1024.

4) *Scherer,* Handbuch, sv. 1, str. 661.

5) Skutk. 15, 28.

vlivem Ducha Svatého. Čtvero prvních obecných sněmů požívalo takové vážnosti jako čtvero evangelií.[1])

Σύνοδος (= concilium, sněm, sbor) je buď οἰκουμενική (= světový, obecný sněm) neb τοπική (= místní, partikulární sněm). Σύνοδοι ἐνδημοῦσαι sluly porady cařihradského patriarchy s biskupy, nahodile v městě dlícími.[2])

Concilia mixta sluly společné sněmy církevních i světských hodnostářů, na nichž se rokovalo o záležitostech obou společností. Bývaly v obyčeji v západních zemích, v Anglii, Francii a v Němcích za Karlovců (Capitularia regum Francorum).[3])

2. **SEZNAM SNĚMŮ OBECNÝCH.** Ustáleně hlásíme se k dvaceti obec- **153**
ným sněmům. Řekové uznávají *osmero* sněmů východních: nicejský I. r. 325, cařihradský I. 381, efeský 431, chalcedonský 451, cařihradský II. 553, cařihradský III. 680, nicejský II. 787, cařihradský IV. 869.

Efeský sněm r. 449 zvrhl se na »latrocinium«, synoda trullská r. 690 je zjevně rozkolná.[4])

Západní sněmy latinské jsou: lateránský I. 1123, II. 1139, III. 1179, IV. 1215, lyonský I. 1245, II. 1274, viennský 1311. Jen zčásti jsou kanonickými sněm kostnický 1414—1418 a basilejský 1431—1438.

Sněm ferrarsko-florentský 1438—1442 je dědicem sněmu basilejského.[5]) Galikáni uznávali sněmy kostnický a basilejský, odmítli však florentský.

Pisánská synoda 1409 byla v kořeni nezákonná (dva papežové), sněmy v Pavii a v Sieně r. 1423 považovány některými za sněmy obecné.

Lateránský sněm V. 1512—1517, tridentský 1545—1563, vatikánský 1869—1870. Ještě v 15. století přisahali zvolení papežové jen na *osm* obecných sněmů. Akta sněmu florentského tištěna r. 1526 pod záhlavím »Synodus oecumenica octava«.[6])

Není zákona, v jakých lhůtách třeba svolati obecný sněm, ani kam.

3. **PAPEŽ A SNĚM.** Monarchická ústava církevní nejeví se nikde v tak ostrém světle jako na obecném sněmu. Ekumenická synoda vykonává svrchovanou pravomoc na celou církev (can. 228, § 1). Moc papežova přesahuje autoritu sněmu, proto není možno odvolati se od papeže k sněmu obecnému (can. 228, § 2). Sněm žije a umírá s papežem (can. 229).

Nejvyšší pravomoc osvědčuje papež takto (can. 222, § 1—2): a) *Papež* **154**
svolává sněmovníky.[7]) Právu papežovu se neprotiví skutečnost, že na prvních osm sněmů svolával biskupy císař. On jediný mohl veřejnými prostředky dopraviti biskupy zdarma na příhodné místo.[8])

Na sněm bývali zváni i katoličtí mocnáři. Před sněmem vatikánským se

1) Can. 2, Dist. 15 (sv. Řehoř Vel.).
2) *Hefele,* Conciliengeschichte, sv. 1, str. 4.
3) *Hefele,* tamtéž.
4) *Hefele,* tamtéž, str. 68.
5) *Hefele,* tamtéž, str. 65.
6) *Hefele,* tamtéž, str. 69.
7) Can. 1, 2, 5, Dist. 17.
8) *Eusebius,* Vita Constantini, l. 3, cap. 6.

pouze hlásil vládám úmysl papežův slaviti obecný sněm. Pozvání heretikům a rozkolným sleduje účel přiměti je k návratu do církve.

b) *Papež sněmu předsedá,* osobně neb svými legáty. Na sněm nicejský I. poslal papež 4 legáty. Císař vykonával častěji čestné předsednictví. Císař Theodosius II. dal svému zástupci na sněm efeský r. 431 správné instrukce.[1])

c) Papež předkládá sněmu *pracovní program* (res tractandas constituere) a určuje sněmu *jednací řád* (ordinem servandum). Papež *Lev I.* (440—461) předložil sněmu chalcedonskému svou »epistolam dogmaticam« s pokynem, aby ji sněm přijal. Pius IV. (1559—1565) omezil jednací látku na sněmu tridentském na papežské proposice, dne 18. ledna 1562.[2]) Jednací řád si vymezil sněm tridentský sám,[3]) kdežto na sněmu vatikánském byl řád diktován.[4])

d) Papež požívá práva *sněm přeložiti* (transferre), *přerušiti* (suspendere) neb *rozpustiti* (dissolvere). Je to důsledek svrchované a nezávislé moci nástupce Petrova. Sněm basilejský přeložil papež Eugen IV. (1431—1447) hned r. 1431 do Bononie, 1438 do Ferrary. Papež *Pius IX.* (1846—1878) přerušil listem »Postquam Dei munere« ze dne 20. října 1870 sněm vatikánský.

155 e) *Papež potvrzuje sněmovní usnesení.* V Kostnici zavedeno hlasování podle národností (ital., franc., něm., angl., špan.), zůstává však pravidlem hlasování podle *osob* (placet, non placet). Někdy potvrdil Řím sněmovní akta *mlčky.* Při hlasování rozhoduje pravidelně *většina* přítomných. Není však vyloučeno, že se papež přikloní k menšině, jejíž názor uznává za správný.[5])

Schválení sněmovních usnesení děje se buď podpisem samých listin, neb zvláštní papežskou bulou,[6]) neb pojímá papež sněmovní dekrety do své buly, na př. na sněmu vatikánském.

Autorita sněmovních usnesení překonává papežské dekrety pouze *extensivně,* vzhledem na počet sněmovníků, nikoli vždy *intensivně,* ohledně váhy vnitřních důvodů.[7]) Sněmovní usnesení nabývají závaznosti teprve papežským potvrzením, když byla na jeho povel promulgována (can. 227).[8])

4. **SNĚMOVNÍCI.** Podle can. 223, § 1, mají právo dostaviti se na sněm obecný s hlasem *rozhodujícím* (votum deliberativum): kardinálové, patriarchové všech obřadů, primasové, metropolité, diecésní biskupové, ač nepřijali dosud konsekraci. Též opatové a preláti nullius zasedají na sněmu. Rovněž opat primas

---

1) Can. 7, Dist. 96.

2) *Sněm trid.,* ses. 17, Decretum, ses. 24, cap. 21 de ref.

3) *Sněm trid.,* ses. 2, De modo vivendi.

4) *Sägmüller,* Lehrbuch, sv. 1, str. 511, pozn. 1.

5) *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, n. 460, I; *Sägmüller,* tamtéž, str. 512.

6) *Pius IV.* potvrdil sněm tridentský bulou »Benedictus Deus« s podpisem »Ego Pius, catholicae ecclesiae episcopus«.

7) *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, n. 461.

8) Poněvadž Řím odmítl akta sněmu efeského z r. 449 a cařihradského z r. 754, vyznělo císařské potvrzení naprázdno.

a opatové předsedové mnišských kongregací a generálové exemptních kněžských družin.

Titulární biskupové nemají vlastně místo na sněmu. Jsou-li však pozváni, užívají hlasu rozhodujícího, není-li pozvání opatřeno jinou výhradou (can. 223, § 2). V obedienční přísaze biskupové prohlašovali: »Vocatus ad synodum, veniam, nisi impeditus fuero canonica praepeditione«.[1])

Na obecný sněm bývají zváni *bohoslovci* neb *kanonisté,* ti však vládnou **156** pouze hlasem poradním (can. 223, § 3).

Pozvaní pro svůj pastýřský úřad, jimž se postavila v cestu závažná překážka, jsou povinni zvolit si *zástupce* (procurator) a omluviti svoji nepřítomnost (can. 224, § 1). Zástupce, volený z řad sněmovníků, vládne pouze jedním hlasem. Zástupce jiného druhu nehlasuje vůbec, nýbrž jen podpisuje akta na konci sněmu (can. 224, § 2). Není dovoleno *odcestovati* před ukončením sněmu, leda z příčiny uznané předsedou a s jeho souhlasem (can. 225).

5. **SNĚMOVNÍ USNESENÍ.** Synodální usnesení dogmatické i disciplinární nazývala se kdysi »*canones*«. Sněm tridentský zavedl novinku v tom směru, že učebné články nesou nadpis »*decreta*«, kdežto název »*canones*« vyhrazen je stručným anathematismům, jimiž sněm stíhá dogmatické bludy. Sněm vatikánský nazývá věroučný text »*Constitutio dogmatica*«.

Papež Benedikt XIV. (1740—1758) dokazuje, že jen obecnému sněmu náleží název »Sancta synodus« a rovněž nemohou synody nižšího druhu nazývati své usnesení »canones«.[2])

Čl. 5. O kardinálech římské církve.

(Can. 230—241.)

Gratian, Decreta, can. 1, Dist. 23; can. 3, 4, 5, 9, Dist. 79; can. 5, Dist. 93; can. 2, Caus. 2, qu. 4; - *Thomassin,* Vetus ac nova ecclesiae disciplina, pars 1, l. 2, cap. 113, násl.; - *Scherer,* Handbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1886, str. 473, násl.; - *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, 1928, n. 464, násl.; - *Conte a Coronata,* Institutiones iuris canonici, sv. 1, 1928, n. 321, násl.; - *Sägmüller,* Lehrbuch des katholischen Kirchenrechts, sv. 1, 1934[4], str. 515, násl.; - *Eichmann,* Lehrbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1934, str. 218, násl.; - *Matoušů,* Praelectiones ex iure canonico, sv. 1, 1935, str. 142, násl.; - *Henner,* Základy práva kanonického, část 2, Právo platné, 1927[3], str. 85, násl.; - *Čihák,* Kardinalát a noví kardinálové Svaté římské církve, ČKD, 1936, str. 2, násl.

Čelnými rádci a pomocníky ve správě světové církve jsou římskému papeži **157** kardinálové, tvořice jeho senát (can. 230): »qui sibi (papeži) in exsecutione officii sacerdotalis coadiutores assistunt . . .«[3])

---

1) Cap. 4, X, l. 2, tit. 24.

2) *Benedikt XIV.,* De synodo dioecesana, l. 1, cap. 3, n. 1—4.

3) Cap. 17 in VI, l. 1, tit. 6.

1. **VÝVOJ PRÁVNÍHO ZŘÍZENÍ.** V nejstarších dobách znamenal »clericus incardinatus« duchovního, sloužícího trvale určitému chrámu.[1]) V Římě vynikali zprvu 25 presbyteri cardinales, sloužící při farních chrámech (ecclesiae baptismales) a 7 jáhnů, zastupujících křesťanskou charitu v sedmi okrscích města Říma (regiones). K tomu sluší připojiti 6 jáhnů palatinských, osobně sloužících papeži.[2])

Mimo to čítali papežové k svému dvoru *okolní biskupy* (episcopi cardinales, suburbicarii) od století 8. počtem sedm. Bývali přičleněni basilice lateránské SS. Salvatoris. Kardinálů *kněží* bývalo od časů *Kalixta II.* (1119—1124) 28, přidělených službou patriarchálním chrámům.[3])

Když bylo římským kardinálům přisouzeno výlučné právo voliti papeže, stoupla velmi jejich důstojnost. Od století 12. pokládali si biskupové cizích diecésí za čest, aby jim papež přidělil v Římě titulární kostel kardinálský. Tak povstali »cardinales in curia« a »cardinales extra curiam«.[4])

Papež *Pius V.* (1566—1572) vyhradil název »cardinalis« římským duchovním r. 1567.

158 2. **STUPNĚ KARDINÁLSKÉ HODNOSTI.** Sněm kostnický (r. 1418) a basilejský (r. 1436) žádaly, aby počet kardinálů byl snížen na 24.[5])

Papež *Sixtus V.* (1585—1590) ustálil počet kardinálů na 70 na pamět tolikéž starců, které si Mojžíš zvolil za rádce.[6])

Papež Sixtus dělí kardinály na: 6 biskupů, 50 kněží, 14 jáhnů. Can. 231, § 1, ničeho na počtu kardinálů nemění a rozlišuje »tres ordines« kardinálů. Kardinálům kněžím a jáhnům přiděluje papež volný římský titulní chrám (can. 231, § 2).

Suburbikárních sídel biskupských je sedmero: *Velletri, Porto,* r. 1120 spojeno se *Sancta Ruffina* a Civitavecchia, *Albano, Frascati* (Tusculum), *Preneste, Sabina.* Přespočetné je biskupství *Ostia,* které podle pravidel níže uvedených automaticky kumuluje kardinál biskup, stav se děkanem.

Zvláštností při postupu kardinálů do vyšší třídy je tak zvané *ius optionis* (can. 236, § 1—4). Kardinálovi knězi náleží právo žádati v konsistoři o uprázdněné místo téhož druhu. Podobně optuje kardinál jáhen na jinou diakonii neb dlel-li celé *desítiletí* v diakonátu, na uprázdněné místo kněžské (can. 236, § 1). Tato změna nemá vliv na přednost ze svěcení ani z promoce.[7])

---

1) Srovn. svrchu, č. 43, 44.

2) *Ioannes Diaconus* (9. stol.), Vita s. Gregorii Papae; *Migne,* PL 75, str. 133.

3) Seznam titulů kardinálských, srovn. Appendix ad Ordines Romanos saeculi 12 (Mabillon); *Migne,* PL 78, str. 1391 = Ioannes Diaconus, De ecclesia lateranensi, cap. 16.

4) *Sägmüller,* Lehrbuch, sv. 1, str. 517.

5) Odvolávali se na *Zjev. sv. Jana,* 4, 4.

6) 4. Mojž. 11, 16; *Sixt V.,* konst. »Postquam verus« ze dne 3. prosince 1586, § 4; Bullarium Rom., 4, 4.

7) Can. 236, § 1, neomezuje opční právo na kardinalát. O významu »*decennia*« srovn. prohlášení kodexové komise ze dne 29. května 1934, AAS 26, str. 493.

Kardinál povýšený opcí na místo kněžské, předchází kardinály kněze, kteří byli po něm oděni v posvátný nach (can. 236, § 2).

O suburbikární biskupství může optovat kardinál kněz v kurii dlící neb **159** dočasně nepřítomný z rozkazu papežova. Právo prioritní zůstává i tu nezměněno (can. 236, § 3). Mimoitalský kardinál nemůže nabývat suburbikárního stolce bez dispense papežské.

Kardinálové biskupové nemohou podle práva kodifikovaného vůbec optovat, avšak nejstarší suburbikární kardinál, dosáhnuv stupně děkanského, slučuje svou diecési s diecési ostijskou (can. 236, § 4).

Tímto zřízením byl zachován starý obyčej, že ostijský kardinál je *děkanem* svatého kolegia a spolu *nejstarším* kardinálem.

Papež Pius X., chtěje zabrániti příliš častým změnám sídel, které působilo opční právo, nařídil konstitucí »Apostolicae« ze dne 15. dubna 1910,[1]) aby suburbikární diecése jménem nepřítomného kardinála spravoval trvale s u f r a g á n, vyjímaje negotia graviora. V čas sedisvakance vládne sufragán jménem Svaté Stolice. Vážným námitkám proti novotě ustoupil Pius X. listem »Edita a nobis« ze dne 5. května 1914,[2]) v němž zbavuje kardinály suburbikární opčního práva a úřad děkanský spojuje s diecési ostijskou.

Papež Benedikt XV. zrušil z důvodů historických úřad sufragánů konstitucí »Exactis« ze dne 1. února 1915,[3]) poněvadž je o řádnou pastoraci postaráno jinak. Dnešní právní stav vyjadřuje can. 236, § 4.

3. **JMENOVÁNÍ KARDINÁLŮ.** Nikomu nenáleží nárok na důstojnost **160** kardinálskou. U výběru kardinálů je papež všestranně svobodným (can. 232, § 1). Jmenování kardinálů nazýváme *creatio* (can. 233, § 1 a 2), poněvadž jsou obrazně stvořeni z ničeho.

a) Papež jmenuje kardinály podle následujících právních norem: α) Sněm tridentský vyslovil přání: »ut lectissimos tantum cardinales sibi (papež) adsciscat«;[4]) β) kardinálové mají býti bráni z různých *národů* (can. 232, § 1); γ) svěcením *kněží*, kdežto dosud stačilo jáhenství; δ) vynikající vědou, zbožností a moudrostí v jednání (rerum agendarum prudentia).

Kardinály býti nemohou: *nemanželští*, ačkoli byli legitimováni dodatečným sňatkem rodičů (can. 232, § 2), *iregulární*, též jen impediti, ačkoli byli již dispensováni i pro svěcení biskupské (can. 991, § 3), kteří mají *dítko* neb *vnuka*, ač ze svazku platného, *pokrevní* v prvém neb druhém stupni s žijícím kardinálem.

Některé říše (franc., špan., rak., portug.) požívaly obyčejového práva vysloviti přání, aby papež jmenoval jejich státního příslušníka kardinálem. Sluli *korunními kardinály*. Podnes má papež při kreacích zřetel na politický stav té které říše. Když ve století 17. a 18. dvorní kardinálové řídili osobně státní

---

[1]) AAS 2, str. 277, ČKD, 1911, str. 77.
[2]) AAS 6, str. 219.
[3]) AAS 7, str. 229.
[4]) *Sněm trid.*, ses. 24, cap. 1 de ref.

záležitosti, na př. kardinál Alberoni, Dubois, Richelieu, Mazarin, nesklidili vždy souhlas papežského dvora.

161 b) Papež jmenuje kardinály *v tajné konsistoři*. Od té chvíle požívá jmenovaný veškerých práv (can. 233, § 1). Brzy nato podá papež kardinálovi *červený biret* a pět dní později ve veřejné konsistoři *červený klobouk* (galerus cardinalitius). V tajné konsistoři následuje obřad zvaný *clausio* a *apertio oris*, odevzdání *prstenu* a přidělení *titulárního* kostela.

Dříve než přijímají klobouk, skládají kardinálové do rukou děkanových *přísahu věrnosti* a zevrubného šetření předpisů o volbě papežské. Nový kardinál skládá *vyznání víry* v přítomnosti kardinála děkana, prvního kněze a jáhna a komořího svaté církve římské (can. 1406, § 1, 2°).

c) Zvláštní způsob jmenování kardinála je *reservatio in pectore* (can. 233, § 2). Papež prohlašuje v konsistoři, že ustanovuje ještě jiné kardinály, jejich jména si však ponechává v srdci. Důvody pro tento způsob kreace jsou rázu opatrnostního. Kardinálové získávají precedenci od chvíle reservace, kardinálských práv se jim dostane až budoucí promulgací.[1])

Jmenovati kardinála *testamentárně* bylo by neplatné.[2])

Kardinálům dlícím mimo Řím přináší biret posel z počtu papežské šlechtické gardy (quardia dei nobili). Jemu skládá kardinál přísahu, že se do roka představí Svatému Otci (can. 234). Odepříti tuto přísahu znamená ztrátu důstojnosti (can. 2397). V říších katolických podával novým kardinálům biret panovník.

Důstojnost kardinálskou nemůže jmenovaný odmítati (can. 128).[3]) Jest však možna *renunciace* (can. 184—187).

162 4. **ÚKOLY KARDINÁLŮ.**[4]) Současně se svým jmenováním ztrácí kardinál veškeré hodnosti, kostely, obročí i pense, kterých dříve nabyl (can. 235). Tyto nižší církevní úřady považují se za neslučitelné s důstojností kardinálskou. Nuncius, jakmile byl jmenován kardinálem, nazývá se pro-nuntius a brzy jej vystřídá nižší prelát. Správa diecése nestojí v rozporu s kardinalátem.

Kardinálům, sídlícím v Římě, vydává Svatá Stolice *roční plat* (piatto cardinalizio), který r. 1926 papež Pius XI. zdvojil. Mimo to čerpá kardinál

---

1) *Kirsch*, článek o reservaci »in petto« v Archiv für kathol. Kirchenrecht, 81 (1901), str. 427, násl. Patriarcha *lisabonský* býval vždy kardinálem. Po rozluce roku 1911 byl patriarcha reservován in pectore a promulgován až r. 1914, AAS 6, str. 255. Srovn. konstituci papeže Klimenta XII. (1730—1740) »Inter praecipuas ze dne 17. prosince 1737; *Bullarium Taur.*, 24, str. 313, násl.

2) *Sägmüller*, Lehrbuch, sv. 1, str. 521, pozn. 1.

3) *Wahrmund* v Archiv für kathol. Kirchenrecht 67 (1892), str. 3, násl.

4) Instrukce kongr. ceremonií »*Dignitatis eminentia*«, schválená papežem Lvem XIII. dne 30. května 1902, nově revidovaná r. 1916, konečně schválená papežem Piem XI. dne 2. prosince 1930; její obsah probírá *Čihák* v ČKD, 1936, str. 19, násl.

důchody ze *společného* jmění sboru (massa communis), zvaného rotulus cardinalitius.[1]) Mnohým plynou příjmy z *úřadů*, jež v kurii zastávají.[2])

Kardinálové tvoří spolu *morální osobu* (persona moralis collegialis, can. 99). V čele sboru stojí *děkan*, který však nevykonává pravomoc na své druhy (can. 237, § 1). Za uprázdnění děkanátu nastupuje *subdecanus* (can. 237, § 2). Společné jmění spravuje *Cardinalis camerarius* sacri collegii, na rozdíl od kardinála komořího svaté církve římské.

Kardinály váže úřad *sídliti trvale v Římě* (obligatio residendi in curia). Pouze s dovolením papežovým mohou se vzdáliti (can. 238, § 1). To platí i o kardinálech biskupech suburbikárních. Ti však se mohou vzdáliti do svých diecésí, káže-li toho potřeba (can. 238, § 2).

Od residenční povinnosti jsou svobodni kardinálové spravující *diecési*. Kdykoli však zavítají do Říma, jsou vázáni představiti se papeži, bez jehož svolení nemohou se vydati na zpáteční cestu (can. 238, § 3).

Kardinálové slouží papeži za *čelné rádce a pomocníky*. Papež není však **163**
nucen o jejich radu se ucházet ani podle jejich názorů se řídit na způsob poměru kanovníků k biskupovi.[3])

Kardinálové *biskupové* jsou *řádnými pastýři svých diecesánů* se všemi právy a povinnostmi (can. 240, § 1). Ostatní kardinálové požívají ve svých titulních chrámech stejných práv jako jiní biskupové sídelní. Nepožívají však práva na soudní řád ani nevykonávají pravomoc na lid. Kardinál pečuje o kázeň, nápravu mravů i o kostelní službu (servitium ecclesiae, can. 240, § 2).

Kardinálové *kněží* slouží ve svém titulu pontifikálně (cum throno et baldachino), kdežto kardinál *jáhen* může ve svém kostele pontifikálně býti přítomen, nikoli však v jiném chrámu římském bez nejvyššího svolení (can. 240, § 3).

Pravomoc kardinálů v titulech rovnala se kdysi téměř jurisdikci biskupské, takže se zdál Řím rozdělen na tolik diecésí, kolik se čítalo titulů. Papež Inocenc XII. (1691—1700) omezil konstitucí »Romanus Pontifex« ze dne 17. září 1692 kompetenci kardinálů asi na ten stupeň, jak dnes udává can. 240, § 2.

I ti kardinálové, kteří postrádají konsekrace biskupské, mohou ve svých titulech udělovati osobám určeným pro chrámovou službu t o n s u r u a n i ž š í s v ě c e n í, opatřovat kleriky obročími, pokud nejsou reservována, i konsekrovat oltáře.[4])

Osiří-li Stolec apoštolský spočívá na kardinálech břímě opatřiti církvi nového pastýře.[5])

5. **VÝSADY KARDINÁLŮ.** Zákoník kanonického práva udává na čet- **164**
ných místech pozoruhodné výhody, kterým se těší kardinálové. Mimo to obsa-

---

1) Srovn. *Benedikta XIV.* konst. »In regimine« ze dne 3. února 1745, Bullarium, sv. 1, č. 119.

2) *Coronata,* Institutiones, sv. 1, str. 383.

3) *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, n. 476.

4) Rozhodnutí z 25. ledna 1879, ASS 11, str. 511.

5) Srovn. svrchu, č. 140—142.

huje can. 239, § 1, souhrnný přehled 24 výsad, které jasně charakterisují právní postavení kardinálů v církvi.

Povšechný ráz výsadního práva kardinálů jeví se v poznání, že kardinálové nepodléhají pravomoci biskupově, berou v značné míře účast na nejvyšší moci papežské a zaujímají po papeži nejpřednější hodnost církevní.

Can. 239, § 1, sděluje kardinálům tyto výsady:[1]) kdekoli *zpovídati*, též řeholníky obojího pohlaví a rozhřešovati od reservátů, s výjimkou »specialissimo modo« vyhrazených papeži neb trestů za porušení tajemství svatého Officia.

Voliti pro sebe a svůj průvod *zpovědníka*, který vládne ipso iure absolučními fakultami v nejširších rozměrech.

Svobodně *kázati*.

Sloužiti mši svatou na *Zelený čtvrtek* a trinovat ve *Svaté noci*.

Žehnati a světiti *devocionalie* (solo crucis signo) se všemi výhodami.

Zřizovati *křížovou cestu* (sub unica benedictione).

Sloužiti mši svatou *za plavby* na moři, v cizí soukromé kapli neb kdekoli se zdržují.

Užívati *pontifikálií*, a mimo Řím pontifikálně konati bohoslužby (monito ordinario), jde-li o katedrální chrám.[2])

Zříditi si svobodně *soukromou kapli*, bez dozoru biskupova.

Konsekrovati kostely, oltáře, posvátné nádoby, světiti opaty.

Požívají *přednosti* (praecedentia) i před papežskými legáty a patriarchy.

Mohou udělovat *první tonsuru a nižší svěcení* na dimisorie vlastního ordináře svěcencova.

Mají právo udíleť svátost *biřmování*, s povinností úkon zapsati.

Mimo tento katalog výsad požívají kardinálové v právu četných jiných předností: Kardinálové nespadají pod trestní právo, nejsou-li zvláště jmenováni (can. 2227, § 2), na př. can. 2397 a censury při volbě papežské. Jsou prosti zákona zapovídajícího užívání zakázaných knih (can. 1401). Kardinály chrání právo účinněji před osobním násilím a urážkami (can. 2343, § 2, 2344). Kardinály soudí jedině papež (can. 1557, § 1, 2°), mají pohřební právo v kostele (can. 1205, § 2), který v Římě určuje papež (can. 1219, § 1). Kardinály neváže zákon klausury řeholnic (can. 600, 3°).

165 6. **ODZNAKY DŮSTOJNOSTI.**[3]) Kardinálům jest vyhrazen čestný název: Eminentia, Eminentissime Princeps. Listy na kardinála adresované zakončiti je klausulí: »osculando sacram purpuram Eminentiae vestrae...«

Od dob papeže Bonifáce VIII. je oděv kardinálský barvy *nachové*. Odtud

---

1) Podrobný výklad privilejí uvádí *Wernz-Vidal*, Ius canonicum, sv. 2, n. 477; *Eichmann*, Lehrbuch, sv. 1, str. 221, násl.; *Čihák*, v ČKD, 1936, str. 14, násl.

2) Kodexová komise rozhodla dne 29. května 1934, že kardinálové nemohou v patriarchálních chrámech římských používati *berly* pastýřské ani udělovati odpustky 200 dní, AAS 26, str. 493.

3) *Čihák*, ČKD, 1936, str. 20.

výroky: »per promotionem ad sacram purpuram« (can. 235), »ad sacrae purpurae honorem assumpti sunt« (can. 236, § 2).

Podle vatikánského obřadnictví náleží v papežských kaplích a v konsistoři králům první místo po nejstarším kardinálovi biskupu, neb po nejstarším kardinálu knězi.[1]) Kardinál neužívá titulu svého *šlechtictví*, leda, když je členem panujícího rodu.«[2]) Ve znaku zastupuje korunu kardinálský klobouk.[3]) V Italii požívají kardinálové čest princů.[4])

Kardinál řeholník přijímá do znaku znak své řeholní rodiny. Klobouk i znak jsou zdobeny 15 třapci (vločky, flocci, lemnisci).

Čl. 6. O římské kurii.

(Can. 242—245.)

Sixtus V., konst. »Immensa aeterni Dei« ze dne 22. ledna 1588, Bullarium magnum Romanum, sv. 2, n. 74, str. 667; - *Pius X.*, konst., »Sapienti consilio« ze dne 29. června 1908, ASS 41, str. 425, AAS 1, str. 7, násl.; Normae communes, Normae peculiares, AAS 1, str. 36, 59; - *Thomassin*, Vetus et nova ecclesiae disciplina, pars 1, l. 2, cap. 103; - *De Luca*, Relatio Curiae romanae forensis eiusque tribunalium et congregationum, 1673; - *Bangen*, Die römische Curie, 1854; - *Bouix*, Tractatus de Curia romana, 1880; - *Lega*, Praelectiones de iudiciis ecclesiasticis, sv. 2, De ordinatione Curiae Romanae, 1898; - *Hilling*, Die römische Kurie, 1906; - *Leitner*, De Curia romana, 1909; - *Monin*, De Curia romana, 1912; - *Müller*, Papst und Kurie, 1921; - *Martin*, Les Congrégation romaines, 1930. **166**

1. **POJEM PAPEŽSKÉ KURIE.** Římskou kurií označujeme soubor úřadů při dvoře papežském zřízených, kterými papež vykonává nejvyšší moc a řídí církev obecnou.

Výraz »curia« (curare) vzat ze státního práva římského, kde znamenal místa, na nichž státní úředník projednával záležitosti republiky.

Cicero v obhajovací řeči »Pro Milone« vynáší římskou kurii, kterou zamýšlel Clodius ohněm zničiti, takto: »... templum sanctitatis, amplitudinis, mentis, consilii publici, caput urbis, aram sociorum, portum omnium gentium.«

Není naším úmyslem pojednávati v tomto odstavci o kurii *diecése římské*, kterou spravuje kardinál městský vikář (Cardinalis Urbis Vicarius). Ani nevěnujeme zde pozornost úřednictvu a služebnictvu zaměstnanému kol *osoby papežovy* (famila pontificia), jimiž jsou: praelati palatini, sacrista, magistri ceremo-

---

1) *Bangen*, Die römische Kurie, 1854, str. 461.

2) *Inocenc X.*, konst. »*Militantis ecclesiae*« ze dne 19. prosince 1644, Bullarium Taur., 15, str. 339.

3) Srovn. kongr. konsistorní, dne 15. ledna 1915, AAS 7, str. 172.

4) Lateránská smlouva z 11. února 1929, AAS 21, str. 219.

niarum, čestná a tělesná stráž. Tím méně se nás týká *občanská* správa Vatikánského Města.

Předmětem přítomné úvahy je *správa církve universální*, přislušející primátu římského biskupa. Její odvětví udává can. 242: »Curia Romana constat sacris Congregationibus, Tribunalibus et Officiis . . .« a) *Kongregacím* náleží péče o církevní kázeň, bdí, aby zákonů bylo dbáno, vykládá jejich smysl a obsah. Kongregace úřadují administrativně a lze je přirovnati k ministerstvům moderního státu.

167 b) *Papežské soudy* (tribunalia) jsou sborové soudy pro záležitosti sporné, civilní neb trestní v nejvyšší instanci. Pěstují spravedlnost jednak z vlastní moci (ex officio) neb na žádost a podanou žalobu (ad instantiam).

c) *Úřady* (officia) vyřizují hmotně a kancelářsky papežské rozkazy neb usnesení papežských kongregací.

2. **ZAMĚSTNANCI KURIE.**[1]) a) *Kardinálové* stojí v čele téměř všech papežských úřadů, vyjímaje soudní dvůr Svaté Roty. Jmenovaný kuriální kardinál bývá hned přičleněn určitým kongregacím. Jsou *prefekty* kongregací, nepatří-li úřad ten papeži, na př. v kongregaci sv. Officia a kongregaci konsistorní.

b) *Preláti kurie*. Zastávají vyšší úřady v kurii, po kardinálech. V přesném smyslu jsou preláty hodnostáři, světští neb řeholní, kteří vykonávají řádnou pravomoc na *veřejném foru* (can. 110). Can. 328 zmiňuje se o prelátech příslušných mezi papežovy familiáry. Jejich práva a výsady podléhají pravidlům a obyčejům papežského dvora (domus pontificiae).

Preláti jsou buď *skutečnými* hodnostáři neb jen *čestnými*. α) *Skuteční preláti* jsou: titulární patriarchové, v Římě sídlící arcibiskupové a biskupové, vicecamerarius ecclesiae romanae, auditor generalis et thesaurarius generalis Camerae apostolicae, maiordomus (nejvyšší hofmistr) Jeho Svatosti, maestro di camera, magister sacri palatii, assessor a commissarius kongregace svatého Officia, regens posvátné Penitenciarie, promotor Fidei, protonotarii apostolici de numero participantium (šest), auditores Rotae (devět), praelati votantes a referendarii votantes Signaturae apostolicae, praelati clerici apoštolské komory.

168 β) *Čestnými preláty jsou:* biskupové asistenti trůnu Jeho Svatosti, sekretář listů ad principes, substitut státního sekretáře, subdatarius, sekretář literarum latinarum, čtyři tajní komoří sloužící, abbreviatoři de parco maiori, almužník papežův, magister ceremoniarum Jeho Svatosti, tajní kaplani, sloužící Jeho Svatosti.

---

[1]) V římském právu nacházíme tyto názvy dvorních úředníků: De praepositis sacri cubiculi (Cod., l. 12, tit. 5), De quaestoribus et magistris officiorum (tamtéž, tit. 6), De primicerio et secundicerio (tamtéž, tit. 7), De magistris sacrorum scriniorum (tamtéž, tit. 9), De comitibus consistorialibus (tamtéž, tit. 10), De privilegio eorum qui in sacro palatio militant (tamtéž, tit. 28).

γ) *Bez zvláštního zaměstnání* jsou: protonotarii apostolici supranumerarii,[1]) protonotarii ad instar participantium, přespočetní referendáři Signatury, papežští domácí preláti zvaní Antistites Urbani, camerarii secreti supranumerarii, camerarii »di abito paonazzo«, čestní komoří mimořímští, přespočetní ceremonáři, tajní kaplani.

Jsou též protonotarii apostolici titulares seu honorarii, které jmenuje netoliko Svatá Stolice, ale též nunciové neb sbor skutečných protonotářů. Do rodiny papežské nepatří.[2])

Papež Pius XI. udělil dne 31. prosince 1930 *vyšším úředníkům* kurie, asesorům a tajemníkům kongregací čestný název »*Excellentiae Reverendissimae*«.[3]) Konstitucí »*Ad incrementum*« ze dne 15. srpna 1934[4]) znova celkově kodifikoval právní stav vyšších papežských prelátů. Zákoň je výlučný (lex exclusiva) vzhledem k starším opatřením. Bula vymezuje způsob dosazování v úřad, obor působnosti, práva a výsady prelátů.

c) *Iudices curiae.* Jsou to především preláti auditores Rotae.

d) *Advocati curiae,* jsou na rozdíl od soukromých právních zástupců úřední zřízenci. Nejvyšší druh jejich jsou advocati consistoriales. Vykonávají úkol obhájců při soudním dvoře Roty a Signatury a zastávají v konsistořích kanonisaci sluhů Božích. Není zakázáno svěřiti spornou věc v kurii soukromému advokátu.[5])

e) *Konsultoři.* Pomáhají v kongregacích kardinálům. Jmenuje je papež z obojího kleru. Jsou vázáni na pobyt v Římě. Jejich hlas v sedění je pouze poradní (viri periti). Podobně pracují qualificatores v kongregaci svatého Officia.

f) *Procuratores.* Pečují o příznivé vyřízení záležitosti svěřené kurii (patroni causarum). Jsou buď soukromí neb veřejně uznaní, na př. generální prokurátor řeholní (can. 517, § 1).[6])

g) *Agentes.* Mají na starosti spíše hmotnou stránku záležitosti. Předkládají prosebné listy kurii, opatřují žádané doklady a listiny, přijímají vyřízení a vracejí je svému mandatáři.

3. **DĚJINY KURIE.**[7]) Teprve vývojem církevního organismu vzrostl počet otázek, které partikulární církve přednášely ústřední vládě biskupa římského. **169**

---

1) Sem náleží kanovníci tří patriarchálních basilik římských a kanovníci některých mimořímských kapitul; Motu proprio »*Inter multiplices*« ze dne 21. února 1905.

2) *Hilling,* Die römische Kurie, str. 34.

3) AAS 23, str. 22.

4) AAS 26, str. 497, násl.

5) Srovn. Lex propria: »De advocatis Rotae et apostolicae Signaturae«, AAS 1, str. 32.

6) Srovn. Normae communes, cap. 9, AAS 1, str. 49.

7) *Hilling,* tamtéž, str. 7; *Sägmüller,* Lehrbuch des katholischen Kirchenrechts, sv. 1, 1934[4], str. 532.

a) Zprvu vyřizovali došlé záležitosti klerikové římských chrámů a okolní biskupové. Sbor těchto duchovních nazýván »presbyterium Romanum«. Kancelářské práce řídil primicerius notariorum, soudní rozepře řešili iudices sacri palatii lateranensis.[1]) Společné porady konaly se od 12. století in consistorio (= audientia, auditorium).

Přirozeným chodem se časem práce roztřídila podle právních oborů tak, že otázky určitého obsahu předkládány byly silám v ten obor zapracovaným. Tak vznikly samostatné úřady, podobné dnešním kongregacím, s ohraničenou kompetencí. V čele úřadu (commissio) stál kardinál.

Záhy nacházíme zmínku o kancelarii, datarii, apoštolské komoře. První kongregací v dnešním smyslu bylo Svaté Officium, které papež *Pavel III.* (1534—1549) založil na obranu ohrožené víry.

b) Otcem římských kongregací bývá nazýván papež *Sixt V.* (1585—1590). Konstitucí »*Immensa aeterni*« ze dne 22. ledna 1588[2]) rozvrhl »ingentem curarum negotiorumque molem« na patnáct kongregací.

Názvy mnohých těchto kongregací jsou nám cizí, poněvadž papež upravil vedle sborů pro záležitosti duchovní též světské správní úřady pro řízení církevního státu. Jsou na př. kongregace »pro ubertate annonae status ecclesiastici«, »pro classe paranda ad status ecclesiastici defensionem«, »pro viis, pontibus et aquis curandis«, »pro typographia vaticana«.

170 Sixtus V. vykázal sice kongregacím přesně omezené pole působnosti, nemohl však tomu zabrániti, aby se časem pracovní program neposunul. Kompetence některých kongregací vzrostla nemírně, na př. kongregace koncilu, kdežto jiné trpěly nedostatkem zaměstnání, na př. kongregace odpustková a ostatková. Zrodily se mimo to nové kongregace.

Povstaly tyto kongregace: congregatio super disciplina regulari, super statu regulari, super negotiis ecclesiasticis extraordinariis, reverendae fabricae S. Petri, congregatio Lauretana, visitationis apostolicae.[3])

c) Nová doba volala po reformě papežských úřadů. Obnovy ujal se papež *Pius X.* (1903—1914).[4]) Papež zrušil kongregaci odpustků a ostatků, přiděliv jejich resorty kongregaci obřadové.[5]) Podobně odstraněna congregatio de disciplina regularium a de statu regularium ordinum.[6])

V ovzduší již chystané kodifikace kanonického práva podrobil papež opravě vlastní úřady, vydav apoštolskou konstituci »Sapienti consilio« ze dne 29.

---

1) *Hilling,* tamtéž, str. 10, 113.

2) Magnum bullarium Romanum, sv. 2, konst. 74. Datum originálu je ovšem »Anno incarnationis Domini 1587 ...« To však platí o r. 1588; srovn. o bulovém roku sv. I. tohoto díla, č. 124.

3) *Hilling,* tamtéž, str. 74, násl.

4) *Hilling,* studie v Archiv für kathol. K.-Recht, 95 (1915), str. 45, násl.

5) Motu proprio »*Quae in Ecclesiae*« ze dne 28. ledna 1904.

6) Motu proprio »*Sacrae Congregationi*« ze dne 26. května 1906, ASS 39, str. 203.

června 1908.[1]) Kongregací je 11, soudní dvory 3, kanceláří je 5. Výměr kompetence jednotlivým úřadům bere silně zřetel na požadavky nové doby.

d) Text konstituce »Sapienti consilio« byl pojat skoro v plném rozsahu do **171**
kodifikovaného práva. Pouze kongregaci Indexu pominuli kodifikátoři mlčením, přisoudivše její kompetenci kongregaci sv. Officia (can. 247, § 4). Kongregace studií dostala širší název: »Congregatio de seminariis et universitatibus studiorum.« Přibyla nová kongregace: »pro ecclesia orientali« (can. 257).

V následujících článcích prozkoumáme zákonným pořadem působnost papežských úřadů, které spravují osudy církve, kongregací (can. 246—257), soudních dvorů (can. 258—259), kanceláří (can. 260—264).

4. **JEDNACÍ ŘÁD PAPEŽSKÉ KURIE.** Konstituci »Sapienti consilio« provázejí doplňky současně uveřejněné: Lex propria sacrae Romanae Rotae et Signaturae Apostolicae;[2]) Ordo servandus in sacris congregationibus, tribunalibus, officiis Romanae curiae, rozdělený ve dví: Normae communes[3]) a Normae peculiares.[4])

a) V čele úřadů stojí zřízenci vyššího a nižšího stupně (administratores maiores, minores). Vyšší úředníky, předsedající kardinály, preláta sekretáře jmenuje papež, kdežto nižší úředníky, na př. konsultory, předkládá předseda papeži, aby je potvrdil v úřadě. Zřízenci skládají přísahu ve formě předepsané.[5])

Zasluhuje povšimnuti zákaz dosazovati do téhož úřadu pokrevné příbuzné v prvním a druhém stupni.[6])

Není obyčejem, aby veškeré záležitosti projednával celý sbor. Podle zá- **172**
važnosti předmětu rozhoduje: buď *secretaria,* o otázkách nevyžadujících zvláštní úvahy, neb *congressus,* složený z kardinála předsedy, sekretáře a úředníků, neb *plena congregatio.*[7])

b) Zvláštností papežské kurie jsou rázovité odpovědi na dotazy neb podané žádosti. Kongregace utvoří si z předlohy otázku neb více otázek ve formě pochyby (quaeritur). Následuje odpověď stručná, ustálené formy: »*affirmative*« neb »*negative*«.[8]) Jiné resoluce jsou: »Ad mentem«, když si má strana opatřiti bližší odůvodnění soukromou cestou, »*Et amplius*« je odmítnutím dalšího jednání, »Non expedire« neb »Nihil« jsou formy stroze odmítací, »Dilata«. Odklad udán někdy určitější poznámkou: »post aquas« (prázdniny), »post reges« (po vánocích), »post agnos« (po velikonocích), »post ignem« (po svatodušních svátcích).

---

1) AAS 1, str. 7, násl.
2) AAS 1, str. 20.
3) AAS 1, str. 36.
4) AAS 1, str. 59.
5) Normae communes, AAS 1, str. 37, násl.
6) Tamtéž, str. 40.
7) Tamtéž, str. 61.
8) *Lega,* De iudiciis ecclesiasticis, sv. 2, 1905², n. 101, násl.

Mimořádné odpovědi bývají: »Detur responsum diei . . .«, »providebitur per decretum generale«, »providebitur in singulis casibus«, »orator utatur iure suo«, »consulat probatos auctores«, »In decisis« je potvrzením minulé odpovědi.

c) Není přípustno žádati v úřadech papežské kurie jakoukoli milost *telegraficky*. Zákaz se vícekráte opakoval.[1]) Dispense vyřízená podle zprávy telegrafické dříve než vykonavateli doručen vlastní reskript, je neplatná (can. 53).[2])

d) *Autoritu* jurisdikčních úkonů římské kurie normuje can. 7. V právu není rozdílu mezi pojmy: Sancta Sedes, Romanus Pontifex, Congregationes, tribunalia, officia, jež slouží papeži za nástroje, jimiž řídí církev. Proto není odvolání (appellatio) od výroku kurie k papeži. Jest však možno vyžádati si opětné řízení téhož úřadu (nova audientia).

173 Jak konstituce »Sapienti consilio«, tak i can. 244, § 1, přikazují, aby se v papežských úřadech nic závažného neprojednávalo (nil grave aut extraordinarium), dokud o věci nezpravil předsedající papeže. Veškeré milosti a rozhodnutí (resolutiones) musí před vyřízením schváliti papež, nemá-li úřad zvláštního zmocnění (speciales facultates). Soudní rozsudky papež neschvaluje (can. 244, § 2).

e) *Věcná příslušnost* (competentia realis) jest v zákoně mezi kuriální úřady tak roztříděna, že překročení kompetence působí *neplatnost* úkonu. Otázku, kterému papežskému úřadu náleží právně předložená záležitost, řeší sbor kardinálů, v každém případu zvláště zmocněný (can. 245).[3])

Též *stát* má »senát pro řešení kompetenčních konfliktů«.[4]) Byla-li žádost o výhodu odmítnuta, není přípustno podati tutéž žádost jinému úřadu papežskému neb biskupskému, bez vědomí odmítající instance. Přestupek zákazu je opatřen sankcí neplatnosti (can. 43).[5]) Na posvátnou Penitenciarii se toto omezení nevztahuje (can. 43, 44, § 1—2).

Čl. 7. Obor působnosti římských kongregací.

(Can. 246—257.)

Literatura: jako v článku předcházejícím.

174 1. **CONGREGATIO SANCTI OFFICII** (can. 247). Papež *Inocenc III.* (1198—1216) zavedl na sněmu lateránském IV. r. 1215 inkvisiční soud biskup-

---

1) Státní sekretariát dne 10. prosince 1891, sv. Officium dne 14. srpna 1894.
2) *Lega,* tamtéž, n. 112.
3) Příklad ze dne 24. března 1919, AAS 11, str. 251.
4) Srovn. *Spisar,* Pozemková reforma a patronátní právo, 1935, str. 70.
5) Normae peculiares, AAS 1, str. 60.

ský.[1]) Nezávisle na inkvisici biskupské působila inkvisice papežská.[2]) Bývala svěřována františkánům neb dominikánům. Papež Sixtus V. postavil v čelo římské kurie: Congregatio sanctae inquisitionis haereticae pravitatis. Dnes užíváme pouze názvu: congregatio sancti Officii. Řízení je přísně soudní:

a) *Osoby*. Sixtus V. přidělil této kongregaci 12 kardinálů. V čele úřadu stojí papež, proto spravuje záležitosti kardinál sekretář podle can. 246. Mezi konsultory jsou vždy: magister generalis dominicanorum, magister sacri palatii (dominikán) a člen řádu františkánského.[3]) Členy váže vesměs přísaha *mlčení*, netoliko o meritu věci projednávané, nýbrž i o samém předmětu předloženém kongregaci.

b) *Věcná příslušnost*. Can. 247, § 1, stanoví o kongregaci všeobecně: »tutatur doctrinam fidei et morum«. Soudí přestupky proti víře (can. 247, § 2). Jí podléhají pro souvislost s vírou manželské překážky různosti náboženství a smíšeného vyznání (can. 247, § 3, 1060—1064).

Papež Benedikt XV. (1914—1922) zrušiv kongregaci Indexu, přeložil její obor působnosti svatému Officiu.[4]) Proto dozírá sv. Officium na vydání *nových spisů* a přijímá denunciace *knih bludných* (can. 247, § 4, 1384—1405, 1397, § 1—5).

Na popud sněmu tridentského uveřejnil papež Pius IV. bulou »Dominici gregis« ze dne 24. března 1564 »*Decem regulas indicis*«. Benedikt XIV. předepsal postup při zkoumání nových knih, konstitucí »Sollicita ac provida« ze dne 9. července 1753.[5]) Kázeň zreformoval papež *Lev XIII.* konstitucí »Officiorum ac munerum« ze dne 25. ledna 1897.[6]) Konstituce přešla do can. 1384 až 1405. 175

Řeholním prelátům je zakázáno vměšovati se do záležitostí příslušných sv. Officiu (can. 501, § 2). Nemajíce v otázkách víry autority, jsou řeholníci vázáni (strictim teneri) hlásiti blud neprodleně (incunctanter) sv. Officiu neb místnímu ordináři.[7])

Mimo to je hlásiti sv. Officiu (denunciare): přečin proti can. 904, 2368, § 1 (sollicitatio ad turpia), kleriky a řeholníky zednáře (can. 2336, § 2) a porušení přísahy proti modernismu.[8])

Kongregaci sv. Officia náleží pečovati o »*ieiunium eucharisticum*«, ale pouze vzhledem na celebrující kněze (can. 247, § 5), nikoli na laiky (can.

1) Cap. 13, X, l. 5, tit. 7.

2) Cap. 2—19 in VI, l. 5, tit. 12.

3) Normae peculiares, AAS 1, str. 78.

4) Alokuce dne 22. března 1917, AAS 9, str. 161; Motu proprio »Alloquentes« ze dne 25. března 1917, AAS 9, str. 167.

5) Bullarium Benedicti XIV., část 4, č. 19.

6) ASS 29, str. 388; srovn. *Pejška*, Ius canonicum religiosorum, 1927[3], str. 169, násl.

7) Sv. Officium, dekret »*In congregatione*« ze dne 15. května 1901, ASS 34, str. 383.

8) *Pius X.*, Motu proprio »*Sacrorum antistitum*« ze dne 1. září 1910, AAS 2, str. 669; srovn. výrok sv. Officia dne 22. března 1918, AAS 10, str. 136.

249, § 2). Její správě podléhají též řeholníci (can. 251, § 3). Této kongregaci přidělena byla konstitucí »Sapienti consilio« celá správa *odpustků* po stránce jak dogmatické, tak i praktické.[1]) Avšak papež Benedikt XV. přesunul záležitost na posvátnou Penitenciarii (can. 258, § 2).[2]) Nicméně zbývá sv. Officiu dozor na dogmatický ráz odpustků a na texty nových modliteb a pobožností (can. 258, § 2).

176 2. **CONGREGATIO CONSISTORIALIS** (can. 248).[3]) Úřední název kongregace napovídá, že tento sbor souvisí s nejstarším poradním zřízením papežské kurie, s *konsistoří*. Tak nazýváme schůzi papeže s kuriálními kardinály. Za starých dob se v konsistoři projednávaly záležitosti bez rozdílu obsahového, které jsou dnes roztříděny podle oborů mezi tolik úřadů.

Poměr mezi papežskou konsistoří a stejnojmennou kongregací je ten, že kongregace vedle svého vlastního oboru působnosti vykonává přípravy na právní úkony konsistoři vlastní. Jest trojí druh konsistoří: *tajná, veřejná, poloveřejná:*

α) *Consistorium secretum.* Je to shromáždění kardinálů s papežem, bez účasti osob jiných. V tajné konsistoři papež prohlašuje nové kardinály, zřizuje a mění diecése, prekonisuje biskupy. Za procesu kanonisačního, když příznivě vyznělo sezení obřadové kongregace, zvané »de tuto«, předkládá papež kardinálům v konsistoři otázku: »Utrum tuto procedi possit ad canonizationem.« Ve prospěch otázky přednáší konsistorní advokát svoji prosbu. Jindy přednáší žádost o pallium pro nové metropolity.

V tajné konsistoři přednáší papež své *alokuce*, jimiž vyjadřuje své smýšlení o světových událostech (laeta et tristia). Tyto alokuce lze stavěti na roveň trůnní řeči neb poselství presidenta republiky.

β) *Consistorium publicum.* Vyniká skvělou obřadností. Veřejnou konsistoř svolává papež na podávání kardinálských klobouků. Kdysi bývali v konsistoři přijímáni panovníci neb jejich vyslanci. Dnes mívají v konsistoři advokáti perorace ve prospěch svatořečení sluhů Božích.

γ) *Consistorium semipublicum.* Nese ráz obecného sněmu, poněvadž jsou do konsistoře zváni i biskupové tou dobou v Římě dlící. Avšak činnost konsistoře je omezena na přípravy kanonisační.

177 *Věcná příslušnost* kongregace konsistorní je rozsáhlá. Jejími nutnými členy jsou: kardinál sekretář sv. Officia, prefekt kongregace pro semináře a university, státní sekretář. Též v počtu konsultorů jsou ony úřady zastoupeny.

Kongregace připravuje zřízení a změnu *diecésí*, jmenování biskupů, apoštolských administrátorů, koadjutorů, světících biskupů. Na území misijní tato kongregace moci nemá. Kongregace zkoumá vlastnosti kandidátů biskupství,

---

[1]) AAS 1, str. 9.

[2]) Alokuce dne 22. března 1917, AAS 9, str. 161.

[3]) *Lega,* De iudiciis ecclesiasticis, sv. 2, 1905², n. 203, násl.; *Hilling,* Die römische Kurie, str. 76.

ledaže věc přísluší kongregaci pro mimořádné záležitosti, podle can. 255 (can. 248, § 2).

Kongregace bdí nad řízením diecésí, zkoumá biskupské relace, nařizuje visitace (can. 248, § 3).[1])

178 3. **CONGREGATIO DE DISCIPLINA SACRAMENTORUM** (can. 249). Tato kongregace neexistovala před konstitucí »Sapienti consilio«. Její obor působnosti přenesen byl z kongregace koncilu. Nové kongregaci svěřeno církevní zákonodárství o sedmeru svátostí (»legislatio circa disciplinam septem sacramentorum«, can. 249, § 1). Z této normy vyňaty jsou mimo otázky práva božského též manželské překážky spojené s vírou, které náleží pod pravomoc sv. Officia (can. 247, § 3). Totéž dlužno říci o veškerém právu *liturgickém* a *obřadním* při užívání svatých svátostí, jež spravuje kongregace obřadová (can. 249, § 1).

Kongregaci svátostí náleží právo *manželské*, kázeň církevní o jiných svátostech a oběť mše svaté (can. 249, § 2). Kongregace řeší otázku, zda došlo ke konsumaci manželství (can. 1119) a zda jsou důvody dispensační postačitelné. Může však vyšetřování předati posvátné Rotě. Též šetření o platnosti svazku manželského spadá do oboru působnosti kongregace svátostí.

Kongregace promíjí překážky manželské pro veřejnost a sanuje in radice (can. 1141), legitimuje dítky (can. 1115, 1116), povoluje rozvod od stolu a lože i spolužití (can. 1128).

Této kongregaci náleží úkol vyšetřovat povinnosti plynoucí z *vyššího svěcení* neb jeho platnost (can. 1993, § 1, násl.). Může však otázku předložiti příslušnému tribunálu (can. 249, § 3). Kongregace dispensuje od *irregularit*, vyjímajíc *řeholníky* (can. 251, § 3) a *kněze*, kterým uděluje prominutí kongregace koncilu, promíjí zákon lačnosti před svatým přijímáním (can. 858, § 1), nikoli však kněžím (can. 247, § 5), dává *binační* fakultu.

179 4. **CONGREGATIO CONCILII** (can. 250). a) *Dějiny*. Tato kongregace podržela název »Concilii« na paměť svého původního úkolu bdíti nad prováděním dekretů tridentských (Sacra Congregatio Concilii Tridentini interpres). Sněm svěřil úkol vykládati texty sněmovních usnesení papeži.[2])

Papež *Pius IV.* (1559—1565) zakázal v konfirmační bule »Benedictus Deus« ze dne 26. ledna 1564 jakékoli výklady a komentáře tridentských dekretů, pod trestem interdiktu »ab ingressu« pro kleriky, pro ostatní pod trestem klatby.[3]) Papež svěřil listem »Alias nos« ze dne 2. srpna 1564 sboru *osmi kardinálů* úkol prováděti disciplinární a reformační předpisy sněmovní. Brzy nato rozšířen byl úkol i na autentický výklad dekretů. Sobě ponechal papež dekrety dogmatické.

---

1) Této kongregaci byla svěřena péče o duchovní blaho *italských dělníků v cizině;* srovn. AAS 4, str. 526; sv. 6, str. 173 a 199; sv. 7, str. 145.

2) Sněm trid., ses. 25, dekret »De recipiendis et observandis decretis concilii«.

3) Dnes je zápověď i trestní sankce bezpředmětná.

Po nové úpravě papežské kurie nelze kongregaci koncilu připisovati celkové právo interpretační tridentských dekretů. Kongregace konsistorní prohlásila 11. února 1911, že zmíněná pravomoc je nyní rozvržena na všechny kongregace podle oboru jejich působnosti.[1])

b) *Činnost kongregace.* Příslušnost věcná této kongregace je podle platného práva omezena na kázeň *duchovenstva světského a lidu křesťanského* (can. 250, § 1). Kongregace pečuje, aby se dbalo zákonů, uděluje vhodné dispense, bdí nad *faráři* a *kanovníky,* řídí zbožná družstva (sodalitates), jednoty (pias uniones) a bratrstva, ač jsou snad závislá na řeholnících, jsouce založena v řeholních chrámech,[2]) stará se o zbožné odkazy (pia legata), zbožné účely (opera pia), mešní stipendia, církevní obročí, úřady, duchovní statky movité i nemovité, diecésní poplatky (tributa) a taxy biskupských kurií.

180 Kongregace zprošťuje od podmínek stanovených pro nabývání obročí, které uděluje biskup. Připouští vyrovnání (compositionem) s uchvatiteli církevního jmění, též řeholního, dovoluje věřícím nabývati církevního majetku státem zabaveného (can. 250, § 2).

Kongregaci koncilu je svěřena *imunita* církevní, jí přísluší řešiti spory o přednost (praecedentia), nikoli však mezi řeholníky ani v oboru působnosti kongregace ceremonií (can. 250, § 3).

Kongregace dovoluje církevní sněmy, potvrzuje jejich výnosy, bdí nad biskupskými konferencemi, mimo území podrobené kongregaci Propagandy (can. 250, § 4).

Kongregace rozhoduje otázky cestou mimosoudní (in linea disciplinari), může však z důvodu předati spor příslušnému soudnímu dvoru (can. 250, § 5).[3])

Papež Pius XI. založil při kongregaci koncilu odbor pro *lidové vyučování náboženství.*[4])

Kongregace spravuje jakýsi druh *kanonického semináře,* zvaného »*Studio*«. Na ústavě cvičí se mladí doktoři kanonického práva řešit za vedení sekretáře kongregace případy kongregaci předložené. Papež Pius X. dal konstitucí »Sapienti consilio« podnět, že Studio zaniklo. Benedikt XV. vzkřísil ústav k novému životu 28. října 1919.[5])

181 **5. CONGREGATIO NEGOTIIS RELIGIOSORUM SODALIUM PRAEPOSITA** (can. 251).[6]) a) *Vývoj.* Papež *Sixtus V.* založil v konstituci »Immensa« dvojí kongregaci řeholníků se přímo týkající: »Pro consultationibus episcoporum et aliorum praelatorum« a »Congregatio pro consultationibus

---

1) AAS 3, str. 99.
2) Kongr. konsistorní 9. prosince 1909, AAS 1, str. 814.
3) Srovn. Normae peculiares, AAS 1, str. 11.
4) Motu proprio »Orbem catholicum« ze dne 29. června 1923, AAS 15, str. 327.
5) AAS 11, str. 463.
6) *Bizzarri,* Collectanea in usum secretariae s. c. episcoporum et regularium, 1885[2].

regularium«. Tyto ústavy splynuly z důvodů věcných v jeden celek v »Congregatio episcoporum et regularium«.

Velmi se zasloužily o rozvoj řeholnictví kongregace později vzniklé: »Congregatio de disciplina regularium« (od r. 1652) a »Congregatio de statu regularium« (od r. 1695). Obě tyto kongregace zrušil papež Pius X. r. 1906[1]) a v konstituci »Sapienti consilio« podřídil veškeré záležitosti řeholníků jediné kongregaci (can. 251).

b) *Kompetence.* Platné právo ukládá kongregaci pečovati o řízení (regimen), kázeň (disciplinam), studie, statky, výsady řeholníků obojího pohlaví, slibů slavných neb jednoduchých (can. 251, § 1).

Kongregaci jsou podřízeny také společnosti řeholím jen *podobné* (can. 673—681), *třetí řády* laické (can. 251, § 1).[2]) Otázky řeší se vesměs administrativně; soudní řízení přenechává kongregace tribunálu sv. Roty (can. 251, § 2). V územích misijních je pravomoc kongregace omezena na vnitřní život řeholní (can. 252, § 5).

V sekretariátu kongregace řeholní pracují zřízenci tří odborů: pro řády se sliby slavnými, pro mužské kongregace, pro ženské kongregace a svazy.[3])

Zvláštní komise konsultorů bdí, aby se při *schvalování nových řeholních družin* náležitě dbalo zákonů a platných norem, které slouží aprobační komisi za směrnici.[4]) Pomůckou směrodatnou jsou »*Normae*« ze dne 6. března 1921.[5]) **182**

Kongregace vykonává na řeholní kázeň náležitý *dozor,* zvláště když zkoumá pětileté *výkazy o stavu společnosti,* které nejvyšší prelát řehole předkládá (can. 500). Představený odpovídá písemně na 105 otázek podle »*Elenchus quaestionum*«, vydaný kongregací dne 25. března 1922.[6])

Kongregace povoluje řeholníkům *dispense,* netoliko od předpisů řeholního práva, nýbrž také od práva obecného (can. 251, § 3). Výjimku činí dispense od postu eucharistického pro řeholní kněze (can. 247, § 5).

Kongregace povoluje sanace, kondonace, redukce břemen *z odkazů* (legata), jejichž správci jsou řeholníci, dispensuje řeholní čekatele kněžství od zákonného stáří, iregularit, předepsaných studií, neb kněze nezpůsobilé pro neduh sloužiti mši svatou.[7])

Zájmy řádu i členů zastává v papežské kurii *generální prokurátor* (can. 517, § 1), sídlící v Římě, i když tam společnost nemá ústav.[8])

---

[1]) ASS 39, str. 203.

[2]) Bratrstva a zbožná sdružení spravuje kongregace koncilu (can. 250, § 2).

[3]) Normae peculiares, AAS 1, str. 96.

[4]) Srovn. dekret »Peculiari curae« ze dne 24. března 1914, AAS 6, str. 189.

[5]) AAS 13, str. 312, násl. Starší Normy ze dne 28. června 1901 přešly z valné části do zákoníku kanonického práva.

[6]) AAS 14, str. 278; starší formulář, ASS 29, str. 348.

[7]) Zvláštní komise kardinálů, dne 24. března 1919, AAS 11, str. 251.

[8]) Kongr. řeholní, 4. června 1920, AAS 12, str. 301; *Pejška,* Ius canonicum religiosorum, 1927[3], str. 206.

183 6. **CONGREGATIO DE PROPAGANDA FIDE** (can. 252).[1]) Svaté Stolici je vyhrazena misijní činnost v zemích pohanských (can. 1350, § 2). Papež Řehoř XV. (1621—1623) položil základy ke kongregaci kardinálů konstitucí »Inscrutabili« ze dne 22. června 1621.[2]) Do vínku přidělil papež kongregaci poplatky za kardinálský prsten.[3]) Veškeré listiny pro kongregaci Propagandy vyhotovují se v papežské kurii zdarma.[4])

Řím se snažil o návrat *východních křesťanů* a bděl nad dogmatickou přesností jejich bohoslužebných knih.[5]) Papež Pius IX. zřídil konstitucí »Romani Pontifices« ze dne 6. ledna 1862 odvětví kongregace Propagandy »pro negotiis ritus orientalis«. Konstituce »Sapienti consilio« na stavu tom nic nezměnila. Teprve papež Benedikt XV. osamostatnil kongregaci pro záležitosti církví východních (can. 257).[6])

Podle svého účelu řídí kongregace Propagandy správu věcí církevních v zemích, kde není zavedena hierarchická vláda neb kde v pozdějších bouřích zanikla. Podobně vzala Sv. Stolice do své správy země české za náboženského rozvratu století 15.

Na přání sněmu vatikánského omezil papež Pius X. v konstituci »Sapienti consilio« teritoriální příslušnost kongregace Propagandy, vyloučiv z okruhu její působnosti Anglii, Skotsko, Irsko, Nizozemí, Lucembursko, Kanadu, Novou zem a Spojené státy severoamerické.[7])

184 *Kompetence* kongregace je rozsáhlá. Vládne veškerými obory působnosti, kterými jsou opatřeny ostatní kongregace. Odtud pochází rčení: »habet ceteras congregationes in ventre«. Kardinál prefekt Propagandy slul v ústech lidu »červený papež«.[8]) Kongregace dosazuje a vyměňuje misionáře (can. 252, § 1), a pořádá na svém území partikulární sněmy (can. 252, § 2), spravuje církevní společnosti a semináře založené k výchově misionářů, schvaluje jim stanovy, bdí nad administrací, a dohlíží na přípravu budoucích misionářů (can. 252, § 3).

Kongregaci podléhají: lyonská misijní společnost, seminář pařížský a milánský, papežský seminář svatých apoštolů Petra a Pavla v Římě.[9])

Aby nebyla porušena jednota církevní kázně, je kongregace Propagandy povinna postoupiti příslušným kongregacím záležitosti došlé z misií v otázkách víry, manželského práva a posvátných obřadů (can. 252, § 4).

Řeholníci v misijních územích činní závisí na kongregaci, pokud jsou

---

1) *Lega,* De iudiciis ecclesiasticis, sv. 2, n. 113, násl.
2) Magnum bullarium Rom., sv. 3, n. 26.
3) Tehdy 500 dukátů, Bullarium, tamtéž, str. 473.
4) Normae communes, AAS 1, str. 58, n. 15.
5) *Sägmüller,* Lehrbuch des katholischen Kirchenrechts, sv. 1, 1934[4], str. 554, násl.
6) Motu proprio »Dei providentis« dne 1. května 1917.
7) AAS 1, str. 12.
8) *Sägmüller,* tamtéž, str. 555, násl.
9) Kongr. konsistorní dne 10. prosince 1909, AAS 1, str. 815.

misionáři, kdežto v otázkách práva řeholního je spravuje kongregace řeholní (can. 252, § 5). V tom smyslu je zpracováno misijní právo (can. 293—311).

Papež *Urban VIII.* (1623—1644) zbudoval v Římě rozsáhlý ústav »Collegium Urbanum« zvaný na výchovu duchovních alumnů ze všech dílů světa. Kongregace užívá k svým účelům tiskárny (typographia polyglotta), vydávající spisy obsahu náboženského ve všech téměř jazycích světa.[1]) Misionáři stále rozšiřují a obohacují »museum Borgianum«.

7. CONGREGATIO SACRORUM RITUUM (can. 253). Sněm tridentský svěřil Svaté Stolici úlohu opravit katechismus, mešní knihu a breviář.[2]) Papež Pius V. (1566—1572) úkol provedl a nařídil r. 1570 všem církvím západním, aby opravených knih užívaly místo prací partikulárních.[3]) Pouze obyčej dvoustoletý a mnišské liturgie nalezly milost. **185**

a) Kongregaci obřadovou založil papež Sixtus V. konstitucí »Immensa«. Jí svěřen úkol dohlížeti, aby se v latinské církvi šetřilo *obřadů,* zvláště v liturgii, při obsluze svatými svátostmi a při recitaci kanonických hodinek. Kongregace vydává nové *knihy liturgické,*[4]) schvaluje nová officia a kalendáře, vykonávajíc v tom oboru právo dispensační.[5])

Kongregace povoluje výhody a *osobní* vyznamenání, na př. co do úboru v kůru, i místní výsady trvalé, na př. titul »basilica minor«. Kongregace činí přítrž liturgickým nesprávnostem (can. 253, § 1—2).[6])

Otázky přednostní (praecedentia) při liturgických úkonech řeší kongregace koncilu (can. 250, § 3).

b) Kongregaci ritů svěřuje platné právo *proces beatifikační a kanonisační* (can. 253, § 3). Jednání je podrobeno předpisům can. 1999—2141.[7]) Prohlásiti osoby zesnulé v pověsti svatosti za *svaté* náleželo vždy do oblasti práv papežských. Důvodem toho práva je obecná závaznost kultu svatých a výsada infalibility, provázející kanonisaci. Jinak tomu bylo s jednáním *beatifikačním.* Nepatřilo k výhradním právům papežským (cultus localis in forma indultiva).

Teprve papež *Alexander III.* (1159—1181) prohlásil jakýkoli kult osoby za causa maior (can. 1999).[8]) Nejstarší kanonisací je prohlášení biskupa augs-

---

1) *Lega,* De iudiciis ecclesiasticis, sv. 2, n. 121.

2) Sněm trid., ses. 25, dekret »Sacrosancta synodus«.

3) Konst. »*Quo primum*« ze dne 14. července 1570; Magnum Bullarium Romanum, sv. 2. č. 56.

4) Kongregace obřadová vydala: *Kyriale* (ASS 39, str. 95), *Graduale* (ASS 41, str. 290), *Antiphonale* (AAS 4, str. 727), *Martyrologium* (AAS 5, str. 278), *Rituale Romanum* (AAS 5, str. 438).

5) Normae peculiares, AAS 1, str. 99.

6) Normae peculiares, AAS 1, str. 94, n. 5.

7) Postup kanonisačního procesu ustanovil papež *Urban VIII.* (1623—1644) konst. »Sanctissimus« ze dne 13. března 1625, a »Coelestis Hierusalem« ze dne 5. července 1634, Magnum bullar. Rom. 5, str. 260. *Benedikt XIV.* vydal: »Doctrina de servorum Dei beatificatione et beatorum canonizatione«, 1734—1738.

8) Cap. 1, X, l. 3, tit. 45.

burského *Oldřicha*, které na popud císaře *Oty III.* (983—1002) vykonal r. 993 papež *Jan XV.* (984—996).

186 Papež Pius X. zostřil normy pro mimořádný proces »super casu excepto« dekretem »Cum in agendis« ze dne 4. listopadu 1912 (can. 2125—2135).[1]) Dříve nabýval sluha Boží názvu »*Venerabilis*«, jakmile Svatá Stolice delegovala biskupa, aby zahájil apoštolský proces. Papež Pius X. však nařídil dekretem »De servis Dei« ze dne 26. srpna 1913, že zmíněný titul je přípustný až po papežském dekretu »de heroicis virtutibus vel de martyrio« (can. 2115, § 1).[2]) Titul nepřipouští nižádný veřejný kult (can. 2115, § 2).

Žádosti o kanonisaci musí býti Svaté Stolici předkládány svobodně (can. 2077). O žádostech (litterae postulatoriae) a jejich formě jedná výnos kongregace obřadové ze dne 15. ledna 1935.[3])

Kult blahoslavených (beati) je v poměru k svatým (sancti) takto omezen: Ke cti blahoslavených nelze dedikovati chrámy (can. 1168, § 3), ani oltáře (can. 1201, § 4), blahoslavení nemohou býti patrony národů, diecésí, provincií (can. 1278), formulář mše svaté k poctě blahoslavených a úcta ostatků jsou omezeny na místa určitá (can. 1287, § 3), jejich obrazy mohou se věšeti pouze na zeď svatyně, nikoli vystavovati na oltáři,[4]) vzývati veřejně blahoslavené není dovoleno.[5])

Kongregace obřadová má na starosti úctu k *sv. ostatkům* (can. 253, § 3). O kultu ostatkovém jednají can. 1281—1289. Rozeznáváme: reliquiae insignes od non insignes. Vynikají ostatky sv. Kříže. Kánony omezují zcizení, prodej ostatků, soukromou držbu a výstav ostatků. Podvod s ostatky je trestný (can. 2326).

187 Kongregace obřadová *potvrzuje patrony* národům, diecésím, provinciím, řeholím, městům (can. 1278). Právo rozeznává patrony hlavní (patroni principales) od podružných (patroni secundarii).[6])

Kodifikované právo kanonické nechává nedotčeny liturgické předpisy (can. 2). Jen několik bodů kodex výslovně opravil, na př. normou, že není třeba nové konsekrace kalicha po vyzlacení (can. 1305, § 2).

Sbírky liturgického práva pořídili: *Pithoni* r. 1730, *Gardellini* r. 1807 (osm svazků), vydání r. 1858 (čtyři svazky) je autentické. Úřední, autentické vydání s výlučnou závazností jsou: »Decreta authentica S. Rituum Congregationis 1898—1900« (čtyři svazky). Dosud sedm svazků (1912—1926).[7])

8. **CONGREGATIO CAEREMONIALIS** (can. 254). Tento úřad jest doplňkem kongregace obřadové. Kongregace je pověřena ochranou starožit-

---

1) AAS 4, str. 705; srovn. prohlášení kongr. obřadové z 28. dubna 1914, AAS 6, str. 235.

2) AAS 5, str. 436.

3) AAS 27, str. 58.

4) Decreta authentica S. Rit. Congr., n. 1197, ad 1; n. 1130, ad 2; n. 156, ad 1.

5) Tamtéž, n. 1130, ad 9 a 10.

6) Decreta authentica S. Rit. Congr., n. 3863, I.

7) AAS 19, str. 109.

ných obřadností *na papežském dvoře*, při posvátných úkonech ve svatyních papežských paláců. Mimo to dozírá na úkony, jež mimo kurii vykonávají kardinálové, řeší otázky *precedence* mezi kardinály neb za návštěvy zástupců národů u Svaté Stolice (can. 254).

9. **CONGREGATIO PRO NEGOTIIS ECCLESIASTICIS EXTRAORDINARIIS** (can. 255). Papežové svěřovali mimořádné obtíže, zvláště rázu politického, mimořádným komisím. R. 1793 předal papež Pius VI. (1775 až 1799) ochranu církevních zájmů ve Francii nové kongregaci: »Super negotiis ecclesiasticis regni Galliarum.« Podobně bylo postaráno o církev katolickou v Rusku a v latinské Americe. 188

Prefektem kongregace je od r. 1925 *kardinál státní sekretář*. V sezeních sboru zaučují se chovanci (aspiranti) diplomatické akademie (dei nobili). Kongregace řeší otázky nábožensko-politické. Je výlučně příslušná, kdykoli Svatá Stolice zřizuje, dělí neb obsazuje biskupské stolce za účasti světské vlády.

Kongregace studuje otázky, které jí předkládá papež skrze státní sekretariát. Zvláštní činnost vyvíjí kongregace při úpravě smluv a konkordátů (can. 255).[1])

Významnými členy kongregace jsou: kardinál státní sekretář, kardinál sekretář sv. Officia, kardinál sekretář kongregace konsistorní, kardinál kancléř svaté církve římské, kardinál datář. Všichni členové kongregace skládají zvláštní služební přísahu a jsou vázáni šetřit úřední tajemství.

10. **CONGREGATIO DE SEMINARIIS ET UNIVERSITATIBUS STUDIORUM** (can. 256). Z původní kongregace »pro universitate studii romani« (Sixtus V.) vznikl světový ústav. Papež *Lev XII.* (1823—1829) zřídil bulou »Quod divina sapientia« ze dne 24. srpna 1824 kongregaci studií pro Řím. Přípravnými kroky byly listy papeže Pia X. »Sapienti consilio« a Motu proprio »Seminaria clericorum« papeže Benedikta XV. ze dne 4. listopadu 1915.[2]) 189

Kongregaci uloženo bdíti nad řízením, kázní, majetkovou správou a nad studiemi *seminárními*. Vyňaty jsou ústavy řízené kongregací Propagandy. O seminářích stanoví can. 1352—1371. Totéž právo vykonává kongregace na *university katolické* a na *fakulty* závislé na církevní autoritě, i když je spravuje řeholní ústav.

Kongregace schvaluje nové ústavy a zmocňuje udělovati *akademické hodnosti*. Zasloužilým mužům sama opatřuje čestný doktorát (can. 256, § 1). O universitách jednají can. 1376—1380.

Ústavy podle can. 256, § 1, kongregaci podřízené jsou: universita lovaňská, frýburská, katolické instituty francouzské, universita Montreal, Ottava, Washington, Innsbruck, Lublín (od r. 1920), Milán (od r. 1921), Varšava (fakulta bohoslovná).

---

[1]) Srovn. list papeže Pia XI. státnímu sekretáři dne 5. července 1925, AAS 18, str. 89.

[2]) AAS 7, str. 493.

Mezi *členy kongregace* zasedají samým právem kardinál sekretář kongregace konsistorní a přísedící (assessor) téže kongregace zastává úřad konsultora (can. 256, § 2).

O studiích seminárních a universitních poučuje konstituce papeže Pia XI. »*Deus scientiarum Dominus*« ze dne 24. května 1931.[1]) K tomu komentář kongregace seminářů a universit, nadepsaný »Ordinationes«.[2])

190 11. **CONGREGATIO PRO ECCLESIA ORIENTALI** (can. 257). a) *Dějiny*. Papež Řehoř XIII. založil r. 1576 kongregaci pro šíření víry na Východě.[3]) Církvím východním mimoto sloužily kongregace: »super correctione euchologii Graecorum«, »super dubiis orientalium« a »super correctione librorum orientalium«.

Místo uvedených sborů zřídil papež Pius IX. r. 1862 pro sjednocené Východňany: »Congregatio de propaganda fide pro negotiis ritus orientalis.«[4]) Kongregace měla společného prefekta se stejnojmennou kongregací pro pohanské země. Toto sloučení dvou nerovných sborů zůstalo v platnosti i za vlády konstituce »Sapienti consilio« ze dne 29. června 1908.[5])

Teprve papež Benedikt XV. založil Motu proprio »Dei providentis« ze dne 1. května 1917 samostatnou »Congregatio pro ecclesia orientali«.[6]) Církve východní nepodléhají kanonickému právu západnímu (can. 1). Nicméně i Východňany zavazují can. 2320, 2343, § 1, 2367, 2369.[7])

b) *Věcná kompetence*. Kongregaci náleží spravovati záležitosti všeho druhu ve prospěch osob, kázně a obřadů východních. To platí i v případech smíšených, když se věc zároveň týká latiníka (can. 257, § 1), na př. o formě sňatku (can. 1099, § 1, 2°).

Kongregace vládne veškerou pravomocí na Východňany, kterou jsou opatřeny ostatní kongregace pro církev západní (can. 257, § 2). Je-li třeba otázku řešiti soudně, zřizuje kongregace sama příslušný tribunál (can. 257, § 3).

191 S kongregací pro záležitosti církve východní souvisí »*Institutum Pontificium, studiis rerum orientalium provehendis*«, založené papežem Benediktem XV. Motu proprio »Orientis catholici« ze dne 15. října 1917.[8]) Na studia jsou vítáni budoucí latinští misionáři, Východňané sjednocení i pravoslavní hledající pravdu. Studium trvá tři roky. Na ústavě možno získati hodnost doktorskou.[9]) Jest nařízeno studium věcí východních ve všech seminářích.[10])

---

1) AAS 23, str. 241.
2) Archiv für kathol. K.-Recht, 1932, str. 129, násl.
3) *Sägmüller*, Lehrbuch, sv. 1, str. 554.
4) Konst. »Romani Pontifices« ze dne 6. ledna 1862.
5) AAS 1, str. 13.
6) AAS 9, str. 529.
7) *Sv. Officium*, dekret z 21. července 1934, AAS 26, str. 550.
8) AAS 9, str. 531.
9) Dekret »Quod nobis« ze dne 20. září 1920, AAS 12, str. 440.
10) Okružník kongr. z 28. srpna 1929, AAS 22, str. 146.

Papež Pius XI. založil Motu proprio »Inde ab initio« ze dne 6. dubna 1930 poradní sbor, »*Commissio pro Russia*«. [1])

Již r. 1929 zřídil papež Pius XI. komisi studijní pro přípravu *kodifikace východního práva kanonického.*[2]) Kongregace vydala první zprávu o stavu kodifikačních prací dne 17. července 1935.[3])

V zákoníku kanonického práva není zmínky o kongregaci »reverendae fabricae S. Petri«,[4]) ačkoli se o ní jedná v kalendáři papežského dvora. Konstituce »Sapienti consilio« omezila její působnost na basiliku svatopetrskou.[5]) O pravomoci této kongregace reducovati mešní břemena není pochyby.[6])

Vedle kongregací pracují na papežském dvoře o partikulárních záležitostech *papežské komise,* na př. »commissio pro re biblica« (Lev XIII., r. 1902); »commissio pro authentica interpretatione Codicis iuris canonici« (Motu proprio »Cum iuris canonici« 15. září 1917); »commissio pro revisione et emendatione Vulgatae« (30. dubna 1907, nově organisována 23. listopadu 1914.[7])

Čl. 8. Papežské soudní dvory (tribunalia).

(Can. 258—259.)

Scherer, Handbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1886, str. 498; - *Tarani,* Manuale theoretico-practicum pro minoribus poenitentiariis Apostolicis, 1906; - *Hilling,* Die römische Kurie, 1906, str. 124, násl.; - *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, 1928², n. 502, násl.; - *Sägmüller,* Lehrbuch des katholischen Kirchenrechts, sv. 1, 1934⁴, str. 563, násl. **192**

1. **SACRA POENITENTIARIA** (can. 258).[8]) a) *Vývoj.* Biskup římský svěřoval úřad zpovědníka knězi, podle obyčeje povšechného církví východních i západních. Když od století 12. vzrůstala praxe vyhrazovat Svaté Stolici těžší případy pastorační a počaly se množiti žádosti o dispense, bylo třeba v kurii zříditi *sbor penitenciářů.* Sv. Rajmund z Pennaforte († 1275) byl penitenciářem papeže Řehoře IX. (1227—1241). V čele sboru stál *poenitentiarius maior.* Sněm viennský (1311—1312) ustanovil, že úřad penitenciáře zůstává i za sedisvakance.[9])

---

1) AAS 18, str. 62; 22, str. 153; o komisi a tisku slovanských liturgických spisů srovn. Motu proprio »Quam sollicita« ze dne 21. prosince 1934, AAS 27, str. 65.

2) AAS 21, str. 669.

3) AAS 27, str. 307.

4) *Lega,* De iudiciis ecclesiasticis, sv. 2, n. 222.

5) AAS 1, str. 18.

6) *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, 1928², n. 501; *Lega,* tamtéž, n. 227.

7) AAS 6, str. 665.

8) *Eubel,* studie v Archiv für kathol. K.-Recht, 64 (1890), str. 1, násl.; *Lega,* tamtéž, n. 263, násl.

9) Cap. 2. Clem., l. 1, tit. 3.

Původně se omezoval obor působnosti penitenciářů na *vnitřní forum*, svátostné i mimosvátostné. Během času nabyla penitenciarie pravomoc i na některé záležitosti veřejné, na př. dispensovala *chudé, řeholníky*.[1])

Papež nesvěřuje ani velkopenitenciáři veškeré reserváty. Kardinál penitenciář sděluje své fakulty svým pomocníkům (poenitentiarii minores). Jim jsou vykázány zpovědnice v chrámech patriarchálních, v basilice lateránské (františkáni), u sv. Petra (minorité konventuálové), v basilice liberianské čili Maria maggiore (dominikáni). Penitenciarii zreformoval papež *Pius IV.* konstitucí »In sublimi« ze dne 4. května 1562.[2]) Působnost úřadu obšírně rozbírá papež *Benedikt XIV.* dvojí konstitucí »Pastor bonus« a »In sublimi«, obě ze dne 13. dubna 1744.[3])

Z prastarého obyčeje poskytují penitenciáři *dotekem prutu* (tactus virgae) kajícně před zpovědnicí pokleknuvším sto dní odpustků. Tuto kázeň papež Benedikt XV. znova potvrdil dne 6. března 1917.[4])

193 b) *Činnost penitenciarie.* Papež Pius X. omezil kompetenci posvátné penitenciarie na obor *vnitřní*, též mimosvátostný. Veškeré dispense manželské pro veřejné forum jsou výslovně odkázány na kongregaci svátostí.[5])

Can. 258, § 1, ponechává papežské penitenciarii široký obor působnosti: Ona rozhřešuje viny a censury (absolutiones), promíjí závazky (iregularity, manželské překážky, dispensationes), zaměňuje břímě slibů, přísah, breviáře, poutí (commutationes), napravuje úkony neplatné (sanationes), odpouští dávky a jiná břemena, na př. restitucí uloupeného jmění církevního (condonationes).

Význačnou úlohou penitenciarie je, že zkoumá a řeší *otázky svědomí* (excutit, dirimit), a to buď z vlastního popudu neb na otázky předložené (can. 258, § 1).

Papež Benedikt XV. přenesl v alokuci dne 22. března 1917 na apoštolskou penitenciarii správu *odpustkové kázně*, pro obojí forum.[6]) Can. 258, § 2, podržel tuto normu, avšak dogmatický dozor v oboru odpustků přenechává Sv. Officiu. Nové fakulty odpustkové třeba získati přímo od sv. penitenciarie.[7])

Papež Pius XI. obnovil konstitucí »Quae divinitus« ze dne 25. března 1935 vnitřní organisaci pracovních odborů penitenciarie, v rozměrech kdysi zavedených. Tribunál penitenciarie rozdělen je na dvě sekce: »pro re conscientiae« a »pro sacris indulgentiis«. Sekcím stojí v čele *regens*, pomocník kardinálův, *theologus, datarius, corrector, sigillator, canonista*. Denně se koná

---

1) *Scherer*, tamtéž, str. 499.
2) Magnum bullarium Romanum, sv. 2, č. 53.
3) Bullarium Benedicti XIV., část 1, č. 95, 96.
4) AAS 9, str. 191.
5) AAS 1, str. 15.
6) AAS 9, str. 161.
7) Srovn. zrušující dekret fakult, vydaný sv. penitenciarií dne 20. března 1933, AAS 25, str. 170.

congressus. Kardinál velkopenitenciář předsedá sboru, zvanému »Signatura sacrae poenitentiariae.«[1])

2. **SACRA ROTA ROMANA** (can. 259, 1598—1601).[2]) a) *Dějiny úřadu.* **194** Soudní šetření, jež bývala předkládána papežské Stolici, řešilo presbyterium romanum, auditorium romanum, auditores (in audientia). Papežští kaplani sluli auditores causarum sacri palatii apostolici.[3]) *Sv. Rajmund* z Pennaforte byl auditorem papeže Řehoře IX.

Záležitosti složitější zkoumalo více soudců. Tak povstal *sbor auditorů*, který způsobem nezjištěným nabyl názvu Roty. Přirozený výklad jména Rota je, že se sborový soud auditorů usnášel »v kroužku« = rota.

Papež Jan XXII. uložil sboru auditorů pevný jednací řád konstitucí »Ratio iuris exigit« r. 1326.

Počet auditorů býval ve středověku značný. Také *čeští* kanonisté honosí se nezřídka titulem auditora roty v Římě neb v Avignoně.[4]) Později bývalo auditorů 14 neb 12 neb i jen 10. V čele sboru stojí děkan Roty.

Papež Pius X. vzkřísil k novému životu areopag již skoro zaniklý, konstitucí »*Sapienti consilio*«.[5]) V současné »*Lex propria*« ze dne 29. června 1908 uložil papež Rotě hlavní obrysy soudního řádu.[6]) Tím způsobem odstraněny těžkopádné procedury starších dob. Na novém podkladě si sbor vypracoval procesní normy o 238 paragrafech. Jsou to »*Regulae servandae in iudiciis*«, schválené na žádost děkana Roty *Legy* († 1935) papežem Piem X. dne 2. srpna 1910.[7])

Zákoník kanonického práva rozbírá soudní řád rotální v can. 1598—1601. Zevrubněji vymezují kompetenci auditorů a pomocných zřízenců »*Normae sacrae Romanae Rotae tribunalis*« ze dne 29. června 1934.[8])

Soudní dvůr Roty se skládá z neurčitého počtu auditorů (srovn.: »certus numerus«, can. 1598, § 1). Auditor si volí dva tajemníky, děkan (primus inter pares) tři. V úřadě jsou zaměstnáni: defensor vinculi se svým substitutem, notáři, advocati, procuratores rotales, cursores.

Papež Pius XI. obnovil slavnostní zahajování rotálního pracovního roku listem ze dne 16. října 1923.[9])

b) *Úřední jednání.* Římská Rota je papežským soudem sborovým. Došlé **195**

---

[1]) AAS 27, str. 97; srovn. rozbor v časopisu *Apollinaris*, 1935, str. 203, násl.

[2]) Lex propria, AAS 1, str. 20, násl.; *Bangen*, Die römische Curie, 1854, str. 292; *Henner*, Zur Geschichte der Rota Romana, v Archiv für kathol. K.-Recht, 1895, str. 177; *Lega*, De iudiciis ecclesiasticis, sv. 2, n. 42, násl.

[3]) Cap. 8, X, l. 2, tit. 14: »... in nostro auditorio retulerunt« (papež Inocenc III.).

[4]) *Tadra*, Kulturní styky Čech s cizinou, 1897, str. 103; srovn. svazek I. tohoto díla, č. 55.

[5]) AAS 1, str. 15.

[6]) AAS 1, str. 20.

[7]) AAS 2, str. 783.

[8]) AAS 26, str. 449, násl.

[9]) AAS 15, str. 567.

sporné případy přisuzuje děkan pořadem kolegiu *tří auditorů* (turnus). První z nich sluje auditor ponens. Pořad turnů stanoví Normy.[1])

Obor působnosti posvátné Roty vytyčuje »*Lex propria*«, can. 14[2]) a can. 1599—1601.

Rota zkoumá v druhé odvolací instanci otázky rozsouzené ordinářem. Rota je poslední stolicí pro sporné záležitosti, o kterých již pronesly rozsudek jiné povolané tribunály, není-li ještě vyčerpán počet instancí ani překročen čas k zákroku možný (can. 1599, § 2).

V první instanci náleží před soudní stolici Roty sporné řízení biskupů, diecésí, exemptních řeholí (can. 1557, § 2). Nejsou však podrobeni Rotě vládnoucí knížata, kardinálové, legáti a v trestním oboru biskupové (can. 1557, § 1, 1599, § 2).

Rota rozsuzuje sporné otázky, které jí papež odkázal buď z vlastního popudu neb na cizí žádost (can. 1599, § 2).

Soudní výroky Roty, vynesené jménem Svaté Stolice, nepřipouštějí vlastně *soudního odvolání* v prostém smyslu. Nicméně je přípustno opětné slyšení (nova audientia) před druhým neb třetím turnem (can. 1599, § 2). Pro důležitost věci se někdy věc svěřuje plnému sboru auditorů (»videntibus omnibus«, can. 1598, § 4).

Posvátná Rota není příslušna soudit o výsadách papežských (causae maiores, can. 1600). Rovněž nepřijímá stížností (recursus) proti mimosoudním nařízením ordinářů, které je třeba předkládati příslušným kongregacím (can. 1601).

196 3. **SIGNATURA APOSTOLICA** (can. 259, 1602—1605).[3]) Je to nejvyšší církevní tribunál. Název pochází od papežova podpisu, zmocňujícího úřad k jednání. Bývaly dva druhy signatury: Signatura *iustitiae* a signatura *gratiae*. První řešila soudní otázky, přesahující kompetenci jiných tribunálů, na př. o příslušnosti soudů neb když žádost přesahovala zákonné meze. Signatura gratiae udělovala z nejvyšší moci milosti proti obecnému právu v oboru pravomoci mimosoudní.

Papež Pius X. sloučil v jedno obě části signatury v konstituci »Sapienti consilio« ze dne 29. června 1908.[4]) K tomu poskytuje vysvětlivky »*Lex propria*«.[5]) Vlastně pominula signatura gratiae, jejíž úkoly připadají římským kongregacím. Pro vnitřní službu v kancelářích signatury vydány byly: »Regulae servandae in iudiciis apud Signaturam Apostolicum« (63 článků) ze dne 6. března 1912.[6])

Papež Benedikt XV. rozšířil obor působnosti signatury chirografem ze

---

1) Normae, II art. 15—18, AAS 26, str. 454.

2) AAS 1, str. 23.

3) *Lega*, De iudiciis ecclesiasticis, sv. 2, n. 30, násl.; *Hilling*, Die römische Kurie, 1906, str. 138.

4) AAS 1, str. 15.

5) Tamtéž, str. 29.

6) AAS 5, str. 187.

dne 28. června 1915.[1]) Současně vzkřísil papež k životu dvojí sbor prelátů, v úřadě působících: *collegium votantium* (sedmičlenné)[2]) a *collegium referendariorum* bez určitého počtu.[3]) Tento dvojí druh úředníků nastoupil místa konsultorů, které založil papež Pius X. v »Lex propria«.[4]) Tajemník signatury je současně »*auditor Sanctissimi*«.

b) *Pravomoc signatury.* Nejvyšší apoštolská signatura řeší stížnosti (can. 1603, § 1): o žalobách proti auditorům Roty na porušení *tajemství* neb na neplatný či nespravedlivý právní úkon; o námitce *podezření* proti osobě auditorově (srovn. can. 1604, § 2); o stížnosti na *neplatnost* rotálního rozsudku; o žádosti na *restitutio in integrum* proti rotálnímu výroku podle zákona nezměnitelnému; o *rekursu* proti výroku Roty odmítajícímu nové šetření v otázce manželskoprávní; o sporné *kompetenci* mezi nižšími tribunály (can. 1612, § 2).

Tyto naznačené otázky vyřizuje signatura z *řádné moci* (can. 1603, § 1). **197**
Mimo to rozhoduje z *přenesené* pravomoci o žádostech vznesených na Svatou Stolici, aby povolila jednání před posvátnou Rotou (can. 1603, § 2).

Apoštolská signatura stává se *apelační instancí,* když uznala naříkaný rozsudek za neplatný (can. 1604, § 1). V ostatních stížnostech přikazuje signatura řešení sporné otázky posvátné Rotě.

Signatura apostolica je tedy *nejvyšším soudním dvorem církevním* a podobá se nemálo *nejvyššímu soudu zrušovacímu.*

V republice československé zřízen byl nejvyšší soud v Brně.[5]) Rozhoduje jako zrušovací soud (kasační) podle trestního řádu. Usnáší se o zmatečných stížnostech na rozsudky sborových soudů první stolice a soudů porotních, a povoluje mimořádnou obnovu trestního řízení.

Čl. 9. Výpravní úřady papežské (officia).

(Can. 260—264.)

Wernz-Vidal, Ius canonicum, sv. 2, 1928², n. 504, násl.; - *Sägmüller,* Lehrbuch des katholischen Kirchenrechts, sv. 1, 1934⁴, str. 565.

Papež *Damasus* (366—384) zřídil nové budovy pro papežskou kancelář, archiv a knihovnu při kostele sv. Vavřince in Damaso, kde podnes úřady pracují. Tam povstala *Regesta Romanorum Pontificum, Libri formularum* čili *Liber diurnus,* obsahující vzorce úředních listin.[6])

---

[1]) AAS 7, str. 325.

[2]) O výsadách votantů srovn. *Benedikta XIV.* breve »Militanti« ze dne 7. června 1746; *Bullarium,* sv. 2, č. 9.

[3]) *Milling,* tamtéž, str. 140, mluví o 48 referendářích.

[4]) Can. 36, § 2, AAS 1, str. 30.

[5]) Ústavní listina, § 95, odst. 2 (Sb. z. a n. č. 126) a § 4 zákona ze dne 16. dubna 1919 (Sb. z. a n. č. 216).

[6]) Srovn. svazek I. tohoto díla, č. 108, 109.

198 1. **CANCELLARIA APOSTOLICA** (can. 260).[1]) Papežské kanceláře uvádějí ve skutek, na čem se papež s kardinály usnesli v konsistoři. V prvé řadě je to obsazování konsistorních obročí a úřadů, zakládání diecésí, kapitul a jiných církevních ústavů.

Papežská kancelář hotoví *buly* na rozkaz kongregace konsistorní v oboru její příslušnosti. Někdy dává papež přímo povel, aby kancelář vypracovala obsazovací neb zakládací listiny (can. 260, § 1—2).

Konstitucí »Sapienti consilio« nabyla kancelář nové tvářnosti. V čele úřadu stojí nyní *cardinalis cancellarius,*[2]) který zastává v konsistoři úřad notáře.[3]) Je zde mimo to *cardinalis datarius* a kardinál *sekretář papežské konsistoře.*

Vynikající účast mají v kanceláři skuteční *protonotarii apostolici,* de numero participantium, jichž je sedm.

Mimo skutečné protonotáře jsou jiní přespočetní, protonotarii supranumerarii či ad instar participantium, a čestní protonotáři čili titulární.

Kancelář apoštolská hotoví dnes jediný způsob *bul,* zvaných »per viam cancellariae«, kdežto odstraněny byly buly: per viam camerae, per viam secretam a per viam de curia.[4]) Papež Pius X. zrušil v kancelarii sbor *prelátů abbreviatorů,* zvaných »maioris vel minoris residentiae« (též de parco maiori vel minori) a jejich úkol svěřil skutečným protonotářům.[5])

Od dob papeže Jana XXII. (1316—1334) přikládán byl značný význam právním normám, které sluly »Regulae cancellariae apostolicae«.[6]) Konstitucí »Sapienti consilio« vzaly Regulae za své.[7]) Tytéž zásady byly však pojaty do kodifikovaného kanonického práva.

Na bulový pergamen zavěšovali olověnou pečetní schránku (plumbum) zřízenci, *plumbatores* zvaní. Bývali to dva mniši cisterciští, fratres barbati. Také laikům svěřován býval tento úkol. Plumbatorem byl na př. stavitel svatopetrského dómu *Bramante.*[8])

199 2. **DATARIA APOSTOLICA** (can. 261).[9]) V čele úřadu stojí kardinál datarius, nikoli prodatarius, jak tomu bylo dříve. Název dataria pochází od označení času, kdy byla listina vyhotovena. Toto datování mělo rozhodující

---

1) *Lega,* De iudiciis ecclesiasticis, sv. 2, 1905², n. 235, násl.; *Hilling,* Die römische Kurie, 1906, str. 112, násl.

2) Dříve řídil kancelář vice-kancléř.

3) AAS 1, str. 16.

4) *Lega,* tamtéž, n. 242.

5) AAS 1, str. 1.

6) Srovn. svazek I. tohoto díla, č. 110; *Rosshirt,* v časop. Archiv für kathol. K.-Recht, 3, str. 373.

7) *Lega,* tamtéž, n. 239; Normae peculiores, AAS 1, str. 103.

8) *Lega,* tamtéž, n. 239.

9) *Bangen,* Die römische Curie, 1854, str. 396; *Scherer,* Handbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1886, str. 497; *Lega,* De iudiciis ecclesiasticis, sv. 2, 1905², n. 253, násl.

význam v dobách rozkvětu tak zvaných *litterae exspectativae,* podle zásady: prior tempore potior iure. Datování listin bylo neobyčejně složité.[1])

Datarie chystala kdysi pracovní látku apoštolské kancelarii. Dnes je úřadem samostatným a její činnost je soustředěna na určitý obor pracovní, takže jméno dataria má již jen historický význam.[2])

Can. 261 přiznává papežské datarii tuto úlohu: zkoumati *schopnosti* nápadníků obročí *nekonsistorních,* Svaté Stolici reservovaných; hotoviti apoštolské *listy,* dosazovací na obročí; promíjeti při kolaci obročí předepsanou *podmínku,* není-li udělovatelem ordinář; pečovati o *pense* a *břemena,* kterými papež obročí zatížil.

Datarie neuděluje vždy obročí bulou. Bulu podpisuje místo kardinála datáře kardinál státní sekretář.[3])

3. **CAMERA APOSTOLICA** (can. 262).[4]) a) Jmění svaté římské církve **200**
a papežského státu spravoval od pradávna camerarius za pomoci dvanácti duchovních (clerici camerae). Vynikající úkoly zastávali: auditor camerae, vicecancellarius, gubernator Urbis, thesaurarius generalis.

Kardinál komoří (camerlengo) řešil otázky se svými druhy sborově (collegialiter). Každý z těchto úředníků spravoval některý veřejný odbor státní správy, jsa opatřen trestní mocí, jako: zásobování (annona), obchod (grascia), silnice (viae), bezpečnost (politia), mincovnictví (zecca).

Okupací papežského státu r. 1870 umlkl z valné části ruch v úřadovnách papežské komory. Suverénní stát Vatikánského města má vlastní ústavní listinu ze dne 7. června 1929.[5]) Vydán nový statut o správě Vatikánského města dne 1. prosince 1932.[6])

b) Can. 262 vytyčuje pravomoc apoštolské komory shodně s konstitucí »Sapienti consilio«.[7]) Komora ošetřuje a spravuje hmotné statky a práva Svaté Stolice, zvláště po dobu uprázdnění stolce apoštolského, a to přesně podle norem konstituce »Vacante Sede apostolica«.

Konstituce papeže Pia X. »*Vacante Sede apostolica*« ze dne 22. ledna 1904, n. 14, ukládá za osiření Svaté Stolice kardinálu komořímu vážné úkoly: Komoří zjišťuje u mrtvoly způsobem tradičním papežovu smrt, ujímá se správy majetku apoštolských paláců, zapečetí soukromé komnaty papežské. Správu statků a práv Svaté Stolice vede kardinál komoří za účasti čelných kardinálů trojího stupně, se souhlasem svatého kolegia.

---

1) *Bangen,* tamtéž, str. 396.
2) Konst. »Sapienti consilio«, AAS 1, str. 16; Normae peculiares, AAS 1, str. 103.
3) Normae peculiares, AAS 1, str. 104.
4) *Lega,* tamtéž, n. 81.
5) AAS 21, supplementum.
6) AAS 24, supplementum.
7) AAS 1, str. 17.

201 4. **SECRETARIA STATUS** (can. 263).[1]) Diplomatické styky papeže s panovníky předpokládaly vždy opatrnost a šetření úředního tajemství. Papežové mívali k tomu cíli své poradce, *camera secreta*. Spojení s knížaty vyřizoval *secretarius secretus* neb *secretarius domesticus*.

Agenda úřadu vzrůstala, když od století 16. nastala činnost papežských *nunciů*. *Cardinalis nepos* poskytoval záruku, že tajemství diplomatického nebude zneužíváno. Teprve koncem století 17. objevuje se *cardinalis secretarius status*. Jeho sídlem je vatikánský palác (secretaria palatina).

Od r. 1847, kdy papež Pius IX. udělil konstituci, byl státní sekretář předsedou ministerstva a spolu ministrem zahraničí. Jeho dnešním oborem činnosti je: udržovati diplomatické styky s vládami a jejími zástupci u Svaté Stolice, říditi činnost apoštolských nunciů, předsedati papežské kongregaci pro mimořádné záležitosti (can. 255). Kardinál státní sekretář posílá biskupům instrukce jménem Svaté Stolice a provádí papežská jmenování na úřady v kurii.

Can. 263 ničeho nezměnil na kompetenci státního sekretariátu, jak ji uspořádala konstituce »Sapienti consilio« dne 29. června 1908.[2]) Sekretariát je rozdělen na tři odbory: První odbor řídí *sekretář* kongregace »*pro negotiis extraordinariis*«. Vyřizuje záležitosti této kongregace podle can. 255.

Druhý odbor vede *substitutus*, který spravuje běžné záležitosti, na př. vyznamenání papežskými řády a prelaturami.

Třetí sekci předsedá *cancellarius brevium apostolicorum*. V kanceláři se upravují papežská breve.

202 5. **SECRETARIA BREVIUM AD PRINCIPES** (can. 264).

6. **SECRETARIA EPISTOLARUM LATINARUM** (can. 264). Ze slov »ad secretarias« soudíme, že can. 264 slučuje dvě papežské kanceláře v jedno. Obě sekretarie závisí na kardinálu státním tajemníkovi. Slouží bezprostředně papeži. V těchto úřadech se upravují papežské *konsistorní alokuce, okružní listy* a *Motu proprio*.

Minutanti pracují na stručných náčrtcích listů, které se předkládají papeži k schválení. Papež se podpisuje na náčrtek svým křestním jménem.[3])

K osobním službám papežovým v paláci vatikánském přijati jsou duchovní i světští zaměstnanci. Tvoří: »c a p e l l a p o n t i f i c i a« k účelům bohoslužebným (capellani intrinseci) a »f a m i l i a p o n t i f i c i a« (cubicularii, camerarii, magistri).[4])

---

1) *Lega*, De iudiciis ecclesiasticis, sv. 2, 1905², n. 231; *Hilling*, Die römische Kurie, 1906, str. 106; *Sägmüller*, Lehrbuch des katholischen Kirchenrechts, sv. 1, 1934⁴, str. 574.

2) AAS 1, str. 17.

3) *Hilling*, tamtéž, str. 110.

4) Ročenka Annuario Pontificio; *Sägmüller*, Lehrbuch, sv. 1, str. 576, násl.

Čl. 10. O papežských vyslancích (legati).

(Can. 265—270.)

Řehoř IX., Decretales, l. 1, tit. 30, De officio legati; - *Thomassin*, Vetus et nova ecclesiae disciplina, pars 1, l. 2, cap. 107, 108, 117, násl.; - *Scherer*, Handbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1886, str. 519, násl.; - *Wernz-Vidal*, Ius canonicum, sv. 2, 1928, n. 509, násl.; - *Sägmüller*, Lehrbuch des katholischen Kirchenrechts, sv. 1, 1934[4], str. 577, násl.; - *Eichmann*, Lehrbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1934[4], str. 236, násl.; - *Sipos*, Enchiridion iuris canonici, 1931[2], str. 212; - *Kop*, článek v »Lidových listech« dne 16. července 1935.

1. DĚJINY. Římskému papeži přísluší moc posílati své zástupce kamkoli, **203** podle rozkazu Božího: »docete omnes gentes«.[1]) Na souhlasu světské vrchnosti papež nezávisí (can. 265, 1322, § 2).

Souhlas či odpor státu proti legátově přítomnosti a činnosti nic nemění na jeho pravomoci, kterou čerpá toliko z poslání papežského. Obtíž Hennerova[2]) plyne z mylného předpokladu, že církevní poměry ve státě jsou výsledkem státního zákonodárství.[3])

Od počátku dávali se papežové zastupovati na obecných i partikulárních sněmech. Při císařském dvoře cařihradském udržovali svého *apokrisiáře* (= responsalis) na ochranu církevních zájmů.[4]) Byli však jen prostředníky mezi duchovní a světskou mocí, bez zvláštní pravomoci. Též v *Ravenně* u exarchy sídlil papežův responsalis.

Během století 4. jeví se novota, že papež ukládá biskupům jistých sídel, aby ho v oněch krajích zastupovali. Nazývali se *Vicarii apostolici*. Tito vikáři světili jménem papežovým metropolity, předsedali provinciálním sněmům, řešili spory vzniklé mezi biskupy, závažnější nesnáze předkládali papeži a posílali do Říma pravidelné zprávy o svém okrsku. Zřízení papežských vikářů povstalo původně z osobní důvěry, zůstalo však spjato se stolicí biskupskou trvale.

Vynikali apoštolští vikáři *soluňští*, zřízení papežem *Damasem* (366—384). Měli především čeliti rozpínavosti cařihradské, která se snažila získati půdu směrem západním, zvláště ve východní Ilyrii.[5])

Apoštolskými vikáři či legáty byli biskupové *hispalský* pro Španělsko, *arleský* v Galii, *kanterburský* v Anglii,[6]) *solnohradský* pro Norikum a Panonii, *hamburský* pro země severní, *hnězdenský* pro Polsku. Císař Karel IV. vyžádal tutéž církevní hodnost dne 28. května 1365 pro arcibiskupa *pražského*

---

1) Mat. 28, 19.

2) *Henner*, Základy práva kanonického, část 2, 1927[3], str. 99.

3) Srovn. svazek I. tohoto díla, č. 215, 222.

4) *Grisar*, Geschichte Roms und der Päpste im Mittelalter, sv. 1, 1901, str. 317, 814.

5) Can. 8, caus. 3, qu. 6: »... vices enim nostras ita tuae credidimus caritati ...«; srovn. *Grisar*, tamtéž, sv. 1, str. 268.

6) Cap. 1, X, l. 1, tit. 30 (Alexander III.).

na království české a sousední diecése: bamberskou, míšeňskou a řezenskou.[1]) R. 1394 získal titul legáta arcibiskup *ostřihomský.*[2])

Jen přechodně byla sídlem apoštolského legáta jiná města: Remeš, Sevilla, Lyon, Toledo, Trevír, Kolín nad Rýnem. Také náš sv. Metoděj zastával snad některý druh papežova zástupnictví. Papež Jan VIII. (872—888) píše r. 873 biskupovi frisinskému: »...Methodium archiepiscopum, legatione apostolicae sedis ad gentes fungentem...«[3])

204 Stoletím 11. nastala potřeba, aby papežové posílali své náměstky do krajin zachvácených nekázní lidu i duchovenstva. Měli úkol podobný prokonsulům: »ut ibidem evellant et dissipent, aedificent atque plantent«.[4]) Nazývali se *legati missi.* Byl-li legátem kardinál, slul *legatus a latere.*

R. 1143 posílá kardinál jáhen Quido, jsa legátem v Čechách, zprávu o stavu církve české papeži Inocenci II. (1130—1143).[5]) R. 1221 uzavírá legát kardinál jáhen Gregorius a Crescentio s králem Přemyslem Otakarem I. (1197 až 1230) první český konkordát na Žákově Hoře.[6])

Papež *Inocenc III.* (1198—1216) rozeznává legáty od *nunciů.*[7]) Současně s mezinárodním zřízením diplomatickým počíná se vyvíjeti úřad papežských nunciů, trvale usedlých v sídlech státní vlády, na způsob vyslanců. První nuncius poslán r. 1500 do Benátek.

Zjevný útok proti zřízení nunciatur podnikli němečtí biskupové v tak zvaných »Emžských punktacích« r. 1786. Důvod k stížnostem byl ten, že nunciové ochromují jurisdikci biskupskou.[8])

Platné právo kanonické rozbírá tyto druhy papežských vyslanců (can. 265): legati a latere (can. 266), nuntii neb internuntii (can. 267, § 1), delegati apostolici (can. 267, § 2), legati nati (can. 270).

205 2. **LEGATI A LATERE** (can. 266). Tak se nazývají kardinálové, které papež pověřuje úřadem legáta. Jejich pravomoc přesahovala podle starého práva daleko moc biskupskou. Mezi jiným: obsazovali obročí Svaté Stolici vyhrazená, potvrzovali volbu biskupů, vyhrazovali si obsazení obročí, nikoli však v chrámech katedrálních ani dignity,[9]) vykonávali pravomoc na společnosti exemptní, schvalovali řeholní konstituce.

Sněm tridentský silně omezil moc legátů ve prospěch biskupské autority.[10])

---

1) *Palacký,* Dějiny národu českého, k r. 1365.

2) Papež *Bonifác IX.,* konst. »Romanus Pontifex« ze dne 24. dubna 1394; *Sipos,* Enchiridion, str. 214, pozn. 18.

3) *Pastrnek,* Dějiny slovanských apoštolů Cyrilla a Methoda, 1902, str. 252.

4) Cap. 2, in VI, l. 1, tit. 15.

5) *Palacký,* Dějiny národu českého, sv. 1, k r. 1143; *Friedrich,* Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae, část 1, č. 135; srovn. svazek I. tohoto díla, č. 52.

6) *Friedrich,* tamtéž, část 2, n. 149; svazek I. tohoto díla, č. 53.

7) Cap. 17, X, l. 3, tit. 39.

8) *Hergenröther-Kirsch,* Handbuch der allgemeinen Kirchengeschichte, 1809⁴, str. 625.

9) Cap. 3, in VI, l. 1, tit. 15.

10) Sněm trid., ses. 24, cap. 20 de ref.

V nové době posílá papež jen zřídka kardinály legáty, a to vesměs bez církevní jurisdikce k významným slavnostem, na př. k mezinárodním eucharistickým kongresům neb k sjezdům katolíků v širším měřítku.

Práva kardinálů legátů jsou vždy zevrubně vymezena v jmenovacím dekretu (can. 266).

3. **NUNTII** (can. 267—269). V říších menšího významu nazývají se *internuntii*. Nunciové jsou trvalými prostředníky mezi Svatou Stolicí a vládou, u níž jsou pověřeni (akreditováni) v záležitostech církevně politických.

Podle obecně uznaných obyčejů je papežův zástupce mluvčím diplomatického sboru (doyen).[1])

Vedle diplomatické činnosti vykonává nuncius dozor na *duchovní stav církve* svého okrsku a posílá o něm zprávy do Říma. Obojí úkol, diplomatický a duchovní, plynou *z moci řádné* (can. 267, § 1, 1°—2°).

Nunciové bývají opatřeni *delegovanými* fakultami, dispensačními i absolučními. Duchovní i laikové mohou si snáze od domácího nuncia opatřiti potřebných zmocnění než z Říma (can. 267, § 1, 3°).[2])

Papežovi vyslanci, postrádající diplomatického zastoupení u vlády, nazý- **206**
vají se *delegati apostolici* (can. 267, § 2).

Poslání nunciů trvá i za *uprázdnění* stolce apoštolského.[3]) Přestává však splněním uloženého úkolu (expleto mandato), odvoláním (revocatio), poděkováním (renuntiatio) se z úřadu (can. 268, § 1—2).

Nunciům i legátům vůbec zapovídá právo strojit překážky biskupům v jejich úřadě (can. 269, § 1). Jim náleží *přednost* přede všemi ordináři, ačkoli postrádají biskupského svěcení. To však neplatí, je-li biskup kardinálem (can. 269, § 3). Je-li nuncius biskupem, vykonává ve svém okrsku svobodně bohoslužbu, katedrální chrám vyjímaje (can. 269, § 3).

4. **LEGATI NATI** (can. 270). Biskupskému sídlu (ratione sedis) zůstává i v budoucnu tento čestný název (decorantur), nenese však sebou již žádnou moc (can. 270).

Uherští kanonisté tvrdí, že ostřihomský primas dosud nepozbyl legačních práv, poněvadž užívá v celé říši palia, kráčí za legačním křížem, visituje diecése i exemptní kostely.[4])

Pouze dějinný význam si zachovaly legace panovníků světských, tak **207**
zvaná *monarchia sicula* a legátské právo *králů uherských*.

a) *Monarchia sicula*. Papež Urban II. (1088—1099) udělil hraběti sicil-

---

[1]) *Henner,* Základy práva kanonického, část 2, 1927[3], str. 99.

[2]) Fakulty apoštolských nunciů jsou otištěny: *Vermeersch-Creusen,* Epitome iuris canonici, sv. 1, 1927[3], n. 813, a v časop. Archiv für kathol. K.-Recht, 102 (1922), str. 57, násl.

[3]) Cap. 2, in VI, l. 1, tit. 15.

[4]) *Sipos,* Enchiridion iuris canonici, 1931[2], str. 214, pozn. 18.

skému *Rogerovi* právo bulou z r. 1098, o jejíž původnosti není dokladů, aby bez jeho svolení nebyl do území sicilského vysílán papežský legát. Kníže sám má prý vykonávati »legati vicem«.[1])

Ačkoli jest moc svěcení i vládní vyhrazena osobám duchovním (can. 118), obnovil papež Paschal II. (1099—1118) výsadu vládci sicilskému.[2]) Právo mocnářovo záleželo patrně ve výkonné moci podle církevních zákonů a papežských nařízení. Za vlády absolutismu činili panovníci nárok na úplnou nadvládu státu nad církví. Církev sicilskou od Říma odloučili, zakázány dokonce i rekursy a odvolání k papeži.

R. 1579 dosazen světský »iudex monarchiae«. Řím se snažil násilný stav uvésti v soulad s právem kanonickým. Papež Benedikt XIII. jmenoval královského soudce »iudicem delegatum sanctae sedis«.[3]) Papež Pius IX. zrušil celý bludný systém listem »Suprema« ze dne 28. ledna 1864.[4]) Poslední »iudex monarchiae«, *Rinaldi,* byl r. 1868 pro odboj trestán církevní klatbou.[5])

Italský *garanční zákon* ze dne 13. května 1871 vzdává se jakékoli jurisdikce plynoucí z legačního práva sicilského.[6])

b) *Legace krále uherského.*[7]) R. 1000 schválil papež *Silvestr II.* (999 až 1003) sv. Štěpánovi uherskému jeho reformy říše, poslal mu královskou korunu se zmocněním, aby církve své říše, přítomné i budoucí, jménem papežským spravoval. Sipos se kloní k názoru, že nešlo vůbec o pravomoc apoštolského legáta, nýbrž o výsadu, podle níž biskup nosí před králem kříž.

O nějakém zneužití nabytého práva svědčí stížnost papeže Paschala II. (1099—1118): »Numquid hungarico principi dictum est et tu conversus confirma fratres tuos.«[8]) Před králem nošen byl kříž papežského legáta. Papež Řehoř IX. nevyhověl r. 1238 přání krále Bely IV., aby papež potvrdil titul papežského legáta.[9]) Kliment XIII. (1758—1769) potvrdil právo o kříži »motu proprio et certa scientia« dne 19. srpna 1758.[10]) Králi uherskému náležel titul »Apoštolského veličenstva«.[11])

---

1) *Jaffé,* Regesta Romanorum Pontificum, n. 4274; *Sentis,* Monarchia sicula 1896; *Scherer,* Handbuch, sv. 1, str. 524.

2) *Jaffé,* tamtéž, n. 4846.

3) Bula »Fideli« ze dne 30. srpna 1728.

4) ASS 3, str. 177, násl.

5) AAS 4, str. 117, násl.

6) *Scherer,* Handbuch, sv. 1, str. 524, pozn. 24.

7) *Fejér,* Codex diplomaticus Hungariae, sv. 1, 1829, str. 277; *Jaffé,* Regesta, n. 2995; *Scherer,* Handbuch, sv. 1, str. 108, pozn. 50; *Sipos,* Enchiridion, str. 213.

8) Cap. 4, X, l. 1, tit. 6 (pars decisa). Nápis Panormitano archiepiscopo dlužno snad čísti *Pannoniae* archiepiscopo.

9) *Potthast,* Regesta Romanorum Pontificum, sv. 1, n. 10637.

10) *Potthast,* tamtéž, n. 10631.

11) *Scherer,* Handbuch, sv. 1, str. 107.

Čl. 11. O patriarších a primasech.

(Can. 271.)

Gratian, Decreta, Dist. 22; - *Thomassin,* Vetus et nova ecclesiae disciplina, pars 1, l. 1, cap. 7, násl.; - *Scherer,* Handbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1886, str. 533, násl.; - *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, 1928, n. 517, násl.; - *Sägmüller,* Lehrbuch des katholischen Kirchenrechts, sv. 1, 1934⁴, str. 588. **208**

Can. 271 stručně prohlašuje, že patriarchům a primasům náleží trvale titul, čestný stupeň i přednost podle pořadu vytčeného v can. 280. Církevní pravomoc není však spojena s těmito tituly, leda snad podle práva partikulárního.

1. **VZNIK DŮSTOJNOSTI.** a) *Původní patriarchát.* Bylo přirozeno, že apoštolové rozkaz mistrův »jděte do celého světa« plnili především ve větších městech říše římské. Tímto způsobem si vysvětlíme, proč vyšší hierarchické stupně v podstatě se kryjí s rozčleněním politické správy římských provincií, zvláště na Východě.[1]) Tento právní řád nebyl ovšem nikdy závazným.[2])

Sv. Petr stál v čele křesťanské osadě v *Antiochii.* Svým žákem Markem spravoval církev v *Alexandrii.* O *římském* biskupství Petrově není sporu. V historické skutečnosti, že biskupové jmenovaných měst užívali autority na okolní církevní provincie, a titul *patriarchů* získali, soudíme na *obecné uznání Petrova primátu.*

Obecný sněm nicejský I. r. 325 schválil starou výsadu (antiqui mores) biskupům: alexandrinskému, antiošskému a římskému spravovati okolní provincie (eparchiae).[3])

Žárlivost a praktické potřeby daly původ dvěma novým patriarchátům, *jerusalemskému* a *cařihradskému.*

Sněm nicejský I. r. 325 se snažil zachovati jen příslušnou úctu katedře jerusalemské (Aelia), avšak bez újmy práv metropolity cesarejského.[4]) Na sněmu c h a l c e d o n s k é m r. 451 přiznána biskupu jerusalemskému pravomoc nad trojí provincií palestinskou.

Sněm cařihradský I. r. 381 přisoudil tamnímu biskupovi čestnou přednost (primatus honoris) po biskupovi římském s odůvodněním, že Cařihrad jest novým Římem (nova Roma).[5]) Legáti papežští na sněmu protestovali proti novotě.[6]) Sněm trullský r. 692 (synodus quinisexta) potvrdila Cařihradu druhé místo v řadě patriarchů.[7])

Obecný sněm cařihradský IV. r. 869 udává pořad patriarchů: římský,

---

1) Can. 1, Dist. 21; can. 1, 2, Dist. 80.
2) Can. 1, § 1, Dist 10 (papež Mikuláš I., r. 863).
3) Can. 6, Dist. 65.
4) Can. 7, Dist. 65; *Thomassin,* tamtéž, cap. 12.
5) Can. 3, Dist. 22.
6) *Scherer,* Handbuch, sv. 1, str. 536, pozn. 18.
7) Can. 6, Dist. 22.

cařihradský, alexandrinský, antiošský, jerusalemský.[1]) Tentýž počet a pořad patriarchů uzákonil papež *Inocenc III.* na sněmu lateránském IV. r. 1215.[2])

Papež Gelasius († 496) uznává jen tři patriarchy, rovněž sv. Isidor Sevillský[3]) a Gratian.[4]) Císař Justinián I. (527—565) udává: starý Řím, Cařihrad, Theopolis (Antiochie), Jerusalem.[5])

209 2. **NÁRODNÍ PATRIARCHOVÉ.** Příslušníci obřadů východních jsou podřízeni patriarchům vlastní národnosti a ritu. V Antiochii sídlí patriarcha syrský, melchitský a maronitský. Též egyptští Koptové, Arméni, Chaldejci a Rusové mají vlastní patriarchy. Mimo to množí počet patriarchů unie s Římem. Sjednocení patriarchové žádají papeže o *palium,* jsou pak ve správě svého okrsku svobodni.

3. **LATINŠTÍ PATRIARCHOVÉ.** Za válek křižáckých byli dosazováni v zemích východních latinští patriarchové. Pořad patera patriarchů byl znova určen na sněmu lateránském IV.[6])

Dnes náleží latinským patriarchům pouhý *čestný titul,* nevládnou však žádnou pravomocí (can. 271). Sídlo mají v Římě, vykonávajíce kuriální funkce. Pouze latinský patriarcha *jerusalemský* sídlí od r. 1847 v Jerusalemě a vykonává svůj úřad.

V Římě je patero patriarchálních chrámů latinských: basilika sv. Jana v Lateráně (papež), chrám sv. Petra (cařihradský), basilika sv. Pavla (alexandrinský), basilika sv. Vavřince (jerusalemský), Maria maggiore (antiochijský).[7])

210 4. **ČESTNÍ PATRIARCHOVÉ** (patriarchae minores). Ve smyslu nevlastním nazýváni byli kdysi patriarchy biskupové lyonští, kanterburští, pisanští, toledští.[8])

a) *Patriarchát benátský.* Kol r. 607 udělil Řím biskupům *Akvileje* a *Grada* čestný název patriarchy.[9]) Papež *Inocenc III.* (1198—1216) zmiňuje se o patriarchovi akvilejském,[10]) *Honorius III.* (1216—1227) o gradském.[11]) R. 1451 přenesen byl patriarchát do Benátek. Papež *Benedikt XIV.* (1740—1758) zrušil r. 1751 patriarchát Stará Akvilej[12]) na prosbu císařovny Marie Terezie. Záměnou povýšil papež současně biskupství *Udine* a *Gorici* na arcibiskupství.

b) Za papeže Lva X. (1513—1521) povstal plán založiti patriarchát pro

---

1) Can. 7, Dist. 22.
2) Cap. 23, X, l. 5, tit. 33.
3) Can. 1, § 1, Dist. 21.
4) Dictum Gratiani, před Dist. 22.
5) Novella 123, cap. 3; Novella 131, cap. 2.
6) Cap. 23, X, l. 5, tit. 33.
7) *Hilling,* Die römische Kurie, str. 34.
8) *Scherer,* Handbuch, sv. 1, str. 540, pozn. 36.
9) *Scherer,* Handbuch, sv. 1, str. 540, pozn. 36.
10) Cap. 13, X, l. 2, tit. 27.
11) Cap. 8, X, l. 2, tit. 12.
12) Konst. »Iniuncta nobis« ze dne 6. července 1751, Bullarium, část 3, č. 50.

Západní Indii. Patriarcha byl současně vrchním kaplanem španělského krále. R. 1885 přiřkl papež Lev XIII. čestný titul primasovi *toledskému.*[1]) Papež Benedikt XV. přenesl patriarchát r. 1920 na generálního kaplana španělského vojska.[2])

c) Papež *Kliment XI.* (1700—1721) jmenoval r. 1716 biskupa *lisabonského* patriarchou.[3]) Mimo to náleží podle portugalského konkordátu z r. 1886 titul patriarchy biskupu v *Goe,* který nese název *patriarchy Východní Indie.*[4])

5. **PRIMASOVÉ** (can. 271). V církvi *východní* sluli *eparcha* neb *exarcha* biskupové, kterým byli podřízeni okolní metropolité. Tak tomu bylo na př. v Efesu, Cesareji kapadocké a v Tracii.[5]) Mnohé eparchie zanikly po krátkém trvání.[6])

Na Západě stojí v čele několika církevních provincií *primas.* V praxi se kryje území primasovo s hranicemi státními neb národními. Ve Francii vystřídalo se více měst primaciálních.[7]) V Německu podobně: Trevír, Mohuč, Magdeburg, Salzburg (od r. 1854),[8]) v Polsku: Hnězdno, Poznaň, Varšava (od r. 1807).

Pražský arcibiskup získal titul primasa pro království České. Není však po ruce papežská jmenovací listina. Zdá se, že kardinál *Arnošt II. Harrach* (1623—1667) první počal užívati titulu primasa. Obnovené zemské zřízení české z 10. května 1627 výslovně uznává hodnost pražského arcibiskupa »Primas regni«.[9])

Ostřihom užívá titulu »primas Hungariae«[10]) od r. 1279.

Zdá se, že podstatným právem primasů bývalo *korunovati panovníky* a svolávati říšské neb národní sněmy. Před primasem býval nošen kříž. Svatá Stolice chovala se v nové době pasivně k hodnosti primasů. Na sněmu vatikánském ucházel se ostřihomský primas o vyšší místo.

Can. 271 ponechává primasům název a čestnou přednost podle can. 280, nepřiznává jim však nijaké pravomoci na jiné provincie, leč z titulu práva partikulárního. Primasovi nenáleží svobodné právo svolávati národní sněm (can. 281).

---

1) List »Paterno semper« ze dne 21. dubna 1885.

2) List »Per similes«, ze dne 9. prosince 1920, AAS 12, str. 594.

3) Bulla »In supremo« ze dne 7. listopadu 1716.

4) *Sägmüller,* Lehrbuch, sv. 1, str. 594.

5) Sněm cařihradský I. r. 381 = can. 8, Caus. 9, qu. 2.

6) Sněm chalcedonský r. 451 = can. 46, Caus. 11, qu. 1.

7) *Sägmüller,* Lehrbuch, sv. 1, 1934[4], str. 596.

8) *Scherer,* Handbuch, sv. 1, str. 541, pozn. 38; *Matoušů,* Praelectiones ex iure canonico, sv. 1, 1935, str. 156.

9) *Jaksch,* Gesetzlexikon, sv. 4, str. 7; srovn. *Sajó,* studie v Archiv für kathol. K.-Recht, 55 (1886), str. 353, násl.

10) *Thomassin,* Vetus et nova, pars 1, l. 3, cap. 37; *Sajó,* tamtéž; *Scherer,* tamtéž, str. 541; *Sipos,* Enchiridion iuris canonici, 1931[2], str. 216.

212 6. **SNĚMY PLENÁRNÍ** (can. 281—282, 287—291). Křesťanský starověk vyznamenával se značnou činností synodální. Sněmovní resoluce tvořily nejstarší složky kanonického práva.[1]) Tento rozmach synodální působnosti ochabl, zvláště když papežská kurie počala řešiti kanonické záhady odbornou metodou papežských reskriptů. Právo synodální ustupovalo právu dekretálnímu.

a) *Sněmy plenárními* nazývá právo (can. 281) schůzi biskupů několika církevních provincií k poradám o společných záležitostech církevních. Tuto vlastnost měly církevní sněmy v Kartagu, Toledu a v Římě (concilia romana) za účasti biskupů mnohých zemí.

Tyto sněmy bývaly zvány sněmy *národními* neb říšskými (concilia nationalia). Národním sněmům Řím nikdy nebyl nakloněn.[2]) V nové době nabyly vážnosti baltimorské sněmy (národní) pro církevní oblast Spojených států severoamerických, r. 1852, 1866, 1888, sněm latinské Ameriky, konaný v Římě r. 1899, australské sněmy v Sydney, slavené r. 1885 a 1895, irské sněmy r. 1875 a 1900, skotský sněm r. 1886, kanadský r. 1911.[3])

b) Plenární sněmy nejsou poručeny v zákonných lhůtách, nýbrž závisí na naskytnuvších se potřebách (»possunt«, can. 281). Na přání z hierarchických kruhů území jmenuje papež svého *legáta*, který sněm svolává a jemu předsedá (can. 281). Rozhodující hlas na plenárním sněmu náleží apoštolskému legátovi, metropolitům, sídelním biskupům, apoštolským administrátorům diecésí, opatům a prelátům nullius, apoštolským vikářům a prefektům, kapitulním vikářům.

Sídelní biskupové mohou se dáti zastupovat pomocnými biskupy (can. 282, § 1). Souhlasí-li papežské instrukce, může legát na sněm pozvat biskupy titulární s hlasem rozhodujícím (can. 282, § 2), neb i jiné duchovní, s hlasem toliko poradním (can. 282, § 3).

Postup jednání na plenárním sněmu je zařídíti podle can. 287—290. Sněmovní usnesení potvrzuje posvátná kongregace koncilu. Potom teprve následuje promulgace dekretů jako partikulárního práva (can. 291, § 1).

Čl. 12. O metropolitech.

(Can. 272—280, 281—292.)

213 *Gratian*, Decreta, Dist. 65 a 66; can. 1—8, Caus. 9, qu. 3; - *Thomassin*, Vetus et nova ecclesiae disciplina, pars 1, l. 1, cap. 39—49; - *Scherer*, Handbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1886, str. 543, násl.; - *Sägmüller*,

[1]) Srovn. svazek I. tohoto díla, č. 24—26.

[2]) Pius IX., Syllabus errorum, č. 36; *Denzinger-Bannwart-Umberg*, Enchiridion symbolorum, n. 1736.

[3]) AAS 3, str. 562.

Lehrbuch des katholischen Kirchenrechts, sv. 1, 1934⁴, str. 597, násl.; - *Eichmann,* Lehrbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1934⁴, str. 239, násl.; - *Conte a Coronata,* Institutiones iuris canonici, sv. 1, 1928, n. 365, násl.; - *Matoušů,* Praelectiones ex iure canonico, sv. 1, 1935, str. 157, násl.

Patriarchové, exarchové, primasové jsou podle platné církevní kázně pouze čestnými názvy. Metropolité čili arcibiskupové požívají však v kanonickém právu podnes praktického významu.

1. **VÝVOJ PRÁVNÍHO ZŘÍZENÍ.** Nejstarší stolce biskupské bývaly zakládány ve význačnějších městech provincie (metropolis). Tato města stávala se přirozeně matkou jiných biskupských sídel okolních. Na ně podržel metropolita vrchní dozor s mnohými právy, kanonickým právem diktovanými. Rozdíl mezi metropolitou a exarchou je ten, že exarcha vykonával autoritu na metropolity, kdežto metropolita dozírá na správu prostých biskupství.

Biskupové podřízení metropolitovi či arcibiskupovi nazývají se »*Suffraganei*«,[1]) poněvadž hlasují (suffragium) na provinciálním sněmu.[2]) Nebylo nikdy zákona, že církevní provincii tvoří aspoň 10 neb 11 biskupů, podřízených metropolitovi.[3])

Jsou arcibiskupové bez sufragánů, na př. v Gaëtě, kde se zdržoval r. 1848 papež Pius IX., a v Perugi, kde papež Lev XIII. býval biskupem. Pseudoisidorova sbírka kánonů vytkla prý si za úkol vyprostiti biskupy sufragány ze svévolné panovačnosti metropolitů.[4]) Jsou též biskupové vyňatí z moci metropolitovy, na př. biskup krakovský.[5])

2. **PRÁVO DEKRETÁLNÍ.** Ve středověku utrpěla sice pravomoc metro- 214
politů značného omezení, nicméně byl jim ponechán podstatný vliv na řízení diecésí svých sufragánů. Jejich jurisdikce se nesla k *osobě* neb k *diecési* sufragánově neb k jeho *diecesánům*. Metropolita potvrzoval biskupovu volbu, zvoleného světil a to buď na provinciálních synodách neb mimo ně za přísluhy dvou biskupů.[6]) Metropolita doplňoval devolučním právem, co biskup zanedbal (supplet negligentiam),[7]) schvaloval důvody osvobozující biskupa od residenční povinnosti,[8]) volal každé tříletí biskupy na sněm, visitoval diecése sufragánů za jistých výhrad,[9]) přijímal odvolání od biskupského rozsudku a soudil v druhé a třetí instanci.

Praha byla povýšena na arcibiskupství papežem Klimentem VI. (1342—1352) dne 30. dubna 1344. Metropolitovi bylo podřízeno biskupství olomoucké a projekto-

---

1) Can. 10, Caus. 3, qu. 6.
2) *Sägmüller,* Lehrbuch, sv. 1, str. 599.
3) Can. 2, Caus. 6, qu. 3 = Pseudoisidor.
4) *Sägmüller,* tamtéž, str. 599.
5) *Henner,* Základy práva kanonického, 1927³, str. 101.
6) Cap. 11, 32, X, l. 1, tit. 6; cap. 1, 2, X, l. 1, tit. 7; cap. 10, X, l. 1, tit. 31.
7) Sněm trid., ses. 24, cap. 20 de ref.
8) Sněm trid., ses. 23, cap. 1 de ref.
9) Cap. 1, in VI, l. 3, tit. 20; sněm trid., ses. 24, cap. 3 de ref.

vané litomyšlské i vratislavské.[1]) Jinou bulou ze dne 5. května 1344 přešlo korunovační právo krále českého z mohučského arcibiskupa na nového metropolitu. Současně poslal papež Arnoštovi z Pardubic (1343—1364) palium.

V soudním oboru platil pražský soud za první instanci pro arcidiecési (druhou byla Olomouc, třetí Vídeň), za druhou instanci pro arcibiskupství vídeňské a solnohradské, za třetí pro soud druhé instance olomoucké a lvovské.[2])

Podle nařízení can. 1594, § 2, je odvolací stanicí pro Prahu arcibiskupský soud olomoucký.[3])

215 3. **PRÁVO PLATNÉ.** Zřizovati církevní provincie a jmenovati metropolity je podle platného práva causa maior (can. 215, § 1). Sídlo metropolity stanoví Svatá Stolice (can. 272). Metropolita požívá ve vlastní diecési veškerých práv a podléhá stejným povinnostem jako jiní biskupové (can. 273). V cizích diecésích provincie vykonává metropolita pouze práva taxativně vytčená v can. 274:

a) Metropolita je oprávněn dosaditi (instituere) presentovaného na obročí, když biskup promeškal zákonnou lhůtu dvouměsíční (can. 274, 1°, 1467).

b) Uděluje v diecésích odpustky 200 dní jako ve vlastním území (can. 274, 2°).

c) Arcibiskup jmenuje kapitulního vikáře pro osiřelou diecési, když ho během osmi dnů nezvolila kapitula (can. 274, 3°, 432, § 2).

d) Vykonává dozor na čistotu víry a na církevní kázeň a referuje do Říma o zlořádech (can. 274, 4°, 338, § 4).

e) Visituje diecése sufragánů, ale pouze když biskup nedbale si vede a Svatá Stolice s visitací arcibiskupskou souhlasí (can. 274, 5°).

f) Ve veškerých chrámech provincie je metropolita oprávněn vykonávati pontifikálie, též u exemptních řeholníků, lidu žehnati, za metropolitním křížem kráčeti. Téhož práva požívá metropolita v katedrálním chrámu, zpraviv o tom dříve sufragána. Vykonávati tam jurisdikci jiného druhu metropolita není oprávněn (can. 274, 6°).

g) Metropolita přijímá apelace od soudních výroků biskupských tribunálů (can. 274, 7°, 1594, § 1).

h) Řeší spory v první instanci, jde-li o práva neb majetek biskupského stolce a sborový soud (can. 1572, § 2) biskupem zřízen nebyl (can. 274, 8°).

Z mimořádné výsady odívá se varšavský primas purpurem na způsob kardinálů.[4]) Podobnou výsadu získal mohilevský arcibiskup na paměť sv. Josafata mučedníka.[5])

---

1) *Beneš z Weitmile,* Chronicon ecclesiae pragensis, Scriptores rerum bohemicarum, sv. 2, 1784, str. 285. *Palacký,* Dějiny národu českého, k r. 1344.

2) Ordinar. list arcid. pražské, 1903, č. 11.

3) Kongr. konsistorní, dne 12. dubna 1920, AAS 12, str. 163.

4) Pius VII., breve »Romani Pontifices« ze dne 30. prosince 1819.

5) Archiv für kathol. K.-Recht, 97, str. 122.

4. **PALLIUM** (can. 275—279).[1]) a) *Pojem.* Pallium je bílá páska z ovčí vlny zhotovená, šesti černými křížky označená,[2]) kterou při bohoslužbách kladou arcibiskupovi kol šíje. **216**

Církevně právní význam palia je účast na nejvyšší pravomoci církevní: »plenitudinis officii pontificalis insigne«.[3]) Proto nemá práva na palium diecésní biskup, nýbrž pouze vyšší církevní hodnostář, vykonávající moc nadbiskupskou jménem hlavy církve. Plným a vlastním právem je palium úborem jedině papeže.

Symbolický význam palia naznačuje výrok papeže Paschala II. (1099 až 1118): »... vestrae insignia dignitatis, ... quae a beati Petri tantum corpore assumuntur ...«[4])

V církvi východní odívají se všichni biskupové k liturgii paliem (ὠμοφόριον), které značí pastýřskou péči. Palium dostává biskup od metropolity při úkonu svěcení, ten pak od patriarchy. Sjednoceným patriarchům posílá papež palium.[5])

b) *Původ.* Na otázku, odkud vzalo palium svůj původ, dostává se nám více odpovědí. Někteří odvozují palium od starozákonního *ephodu* (rationale), kterým se odíval velekněz.[6]) Jiní spatřují stopy palia v tak zv. *Donatio Constantini.*[7]) Tam císař (§ 2) věnuje papeži Silvestrovi »*phrygium* nec non et superhumerale, videlicet *lorum,* quod imperiale circumdare assolet collum ...« V § 5 je opět zmínka o »phrygium candido nitore splendidum ...« Někteří badatelé upozorňují na skutečnost, že někteří papežové posílali palium biskupům s císařským souhlasem, na př. r. 543 papež Vigilius[8]) a r. 597 papež Řehoř Vel.[9])

Zcela odlišný od uvedených výkladů je názor, že dnešní palium je *náhrada za plášť sv. Petra,* kterého oděvu jeho nástupci užívali na znamení svrchované pravomoci.

Prorok *Eliseus* se odíval pláštěm *Eliášovým.*[10]) *Sv. Atanáš* nosíval plášť *sv. Pavla* prvopoustevníka, jerusalemští biskupové uctívali plášť *sv. Jakuba,* alexandrinští nosili »beati Marci pallium«.[11]) Sv. Linus a nástupci odívali se

---

1) *Donatio* Constantini, can. 14, § 2, 5, Dist. 96; *Gratian,* Decreta, Dist. 100; Řehoř IX., Decretales, l. 1, tit. 8, De auctoritate et usu pallii; *Benedikt XIV.,* De synodo dioecesana, l. 2, cap. 6, n. 1, 4; *Trombetta,* De pallio archiepiscopali, 1923; *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, 1928, n. 530, násl.

2) Před papežem Inocencem III. bývaly křížky červené.

3) Cap. 33, X, l. 5, tit. 33; srovn. cap. 4, X, l. 1, tit. 6, pars decisa.

4) Cap. 4, X, l. 1, tit. 6.

5) Cap. 23, X, l. 5, tit. 33.

6) 2. Mojž. 28, 6.

7) Can. 14, Dist. 96, palea.

8) *Migne,* PL 69, str. 27.

9) *Migne,* PL 77, str. 952.

10) 4. kniha Král. 2, 9.

11) *Migne,* PL 68, str. 1036.

pláštěm *sv. Petra*. Když vetché roucho vzalo časem za své, bylo nahrazeno liturgickým odznakem ve formě dnešního palia.[1])

Způsob, jak se zhotovují palia, smiřuje nás s názorem, že palium nahrazuje plášť sv. Petra.[2]) V den sv. Anežky Římské, 21. ledna, světí církevní hodnostář v chrámu světici zasvěceném (fuori le mura) dva beránky, kteří se na to odevzdají řeholnicím kláštera Torre dei specchi. Z vlny beránků hotoví se nová palia. Po svatvečerních nešporách sv. Petra a Pavla světí papež palia a dá je uložiti svými kaplany v konfesi velechrámu svatopetrského. Odtud se berou palia na žádost nových církevních hodnostářů. Můžeme tedy vpravdě tvrditi, že palia jsou oděvem »de corpore beati Petri sumptum«.[3])

Palium církve řecké je oděv bohatší, červenými kříži zdobený.

217 c) *Užívání palia.* Jakmile byl metropolita na biskupa vysvěcen neb již svěcený v papežské konsistoři prekonisován, je vázán žádati do tří měsíců papeže o palium, buď osobně neb zjednaným zástupcem (can. 275).[4]) Trojí žádost, instanter, instantius, instantissime možno přednésti současně.[5])

Dokud metropolita palium nezískal, užívá nedovoleně jak moci vládní, tak i moci svěcení, kdykoli právo liturgické předpisuje usum pallii (can. 276).[6]) Metropolita bývá ve jmenovací bule dispensován pro dobu přechodnou od povinnosti palia. Palium vkládá metropolitům kardinál protodiaconus (can. 239, § 3).[7])

Metropolita odívá se paliem ve všech chrámech své provincie, i exemptních, nikoli však mimo provincii.[8]) Usus pallii je však omezen na bohoslužby ve dny zákonem ustanovené (dies pallii) v římském pontifikálu (can. 277).[9]) Papež obléká palium při každé mši svaté.[10])

Metropolita potřebuje nového palia, ztratil-li prvé neb když byl na jinou metropoli přeložen (can. 278). Palium nelze ani zapůjčiti,[11]) ani darovati, ani odkázati. Veškerá palia je s majitelem pohřbíti.[12]) Zesnulý je oděn paliem, které posledně získal, ostatní kladou se mu pod hlavu.

Titulární arcibiskupové nemají palia, ježto postrádají církevní provincie.

---

1) *Scherer,* Handbuch, sv. 1, str. 548, pozn. 68, odmítá všechny běžné názory o historickém původu palia.

2) *Sägmüller,* Lehrbuch, sv. 1, str. 604, pozn. 5.

3) *Sägmüller,* tamtéž; *Benedikt XIV.*, konst. »Rerum ecclesiasticarum« ze dne 12. srpna 1748, Bullarium, sv. 2, č. 60; tamtéž formule svěcení palií.

4) Can. 1, Dist. 100.

5) Can. 2, Dist. 100.

6) Cap. 3, X, l. 1, tit. 8, »plenitudo potestatis«, cap. 28, X, l. 1, tit. 6.

7) Formule srovn. glosu ke cap. 4, X, l. 1, tit. 8.

8) Cap. 1, X, l. 1, tit. 8.

9) Cap. 4, 6, X, l. 1, tit. 8.

10) Cap. 4, X, l. 1, tit. 8.

11) Cap. 2, X, l. 1, tit. 8.

12) Cap. 2, X, l. 1, tit. 8.

V přítomnosti papežově odívá se paliem jediný kardinál děkan, to však pouze v případu (tunc), že světí papeže na biskupa (can. 239, § 2).

Výjimkou bývá i prostý biskup vyznamenán paliem, na př. biskup diakovarský Strossmajer, biskup tarbijský a lourdský r. 1917.[1])

5. **METROPOLITNÍ KŘÍŽ.** Liturgický kříž, crux gestatoria,[2]) který bývá **218** nesen v průvodu před patriarchy, papežskými legáty, primasy a metropolity, náleží vlastně papeži.[3]) Původně požívali výsady pouze ojedinělí arcibiskupové.[4]) Papež *Kliment V.* rozšířil na sněmu viennském (1311—1312) právo to na všechny metropolity.[5])

Patriarchům náleží právo na kříž po všem světě, vyjímajíc Řím a sídlo papežovo neb místo, kde dlí papežský legát.[6]) Místo kříže zastupuje ve východních církvích *svíce*, nesená před patriarchy. Tutéž výsadu mají metropolité bulharští a na ostrově Cypru.[7])

6. **SNĚM PROVINCIÁLNÍ** (can. 283—291). Nejvýznačnějším úkolem metropolitovým jest svolati podřízené sufragány na provinciální sněm, jej říditi a jemu předsedati. V zemích misijních platí obdobný zákon (can. 304, § 2).

a) *Dějiny*. Sněm nicejský I. r. 325 nařídil dvojí sněmování ročně, na jaře a na podzim.[8]) Partikulární sněmy opakují příkaz.[9]) Nicejský sněm II. r. 787 spokojil se s jedním ročním sněmem.[10])

Ve středověku jeví se veliký úpadek sněmovní praxe hlavně vlivem nástupců Karla Velikého. Biskupové, jsouce říšskými velmoži, dávali přednost národním a říšským sněmům.[11]) Ještě lateránský sněm IV. r. 1215 se pokouší obnovit roční sněm provinciální.[12])

Sněm tridentský snížil povinnost na *tříletí*.[13]) Mnohé záležitosti odkazuje sněm do oboru sněmu partikulárního. V době potridentské se však málo sněmovalo. V Praze nebylo od provinciálního sněmu Arnoštova r. 1349 jiného až r. 1860, v Ostřihomě a ve Vídni r. 1858.

b) *Platné právo*. Can. 283 káže slaviti provinciální sněm aspoň každý **219** *dvacátý rok*. Sněm svolává metropolita bez zvláštního zmocnění římského a jemu předsedá (can. 284, 2°). Trpí-li metropolita nemocí neb jinou zákonnou

---

1) AAS 10, str. 52, násl.
2) Cap. 1, X, l. 2, tit. 16.
3) *Thomassin*, Vetus et nova ecclesiae disciplina, pars 1, l. 2, cap. 59.
4) *Benedikt XIV.*, De synodo dioecesana, l. 2, cap. 6, n. 2.
5) Cap. 2, Clem., l. 5, tit. 7.
6) Cap. 23, X, l. 5, tit. 33.
7) *Benedikt XIV.*, tamtéž, n. 3.
8) Can. 3, Dist. 18.
9) Can. 4, 6, Dist. 18.
10) Can. 7, Dist. 18.
11) *Sägmüller*, Lehrbuch, sv. 1, str. 608.
12) Cap. 25, X, l. 5, tit. 1; cap. 29, X, l. 3, tit. 5.
13) *Sněm trid.*, ses. 24, cap. 2 de ref.

překážkou neb je stolec arcibiskupský uprázdněn, svolává sněm sufragán starší promocí, do svého sídla.

Na provinciální sněm jsou *povinni* dostaviti se: sídelní biskupové, ač ještě nebyli vysvěceni (can. 223, § 1, 2°), opatové a preláti nullius, biskupové nepodřízení metropolitovi, arcibiskupové bez sufragánů, kteří si trvale zvolili sousedního metropolitu (can. 285).[1])

Metropolita může na sněm pozvati též biskupy titulární v provincii usedlé, za souhlasu většiny povinných sněmovníků. Povolaní mají hlas rozhodující (can. 286, § 2).

Jest pozvati kapituly katedrálních chrámů provincie, neb diecésní konsultory (can. 423), kteří vyšlou *po dvou členech*, s hlasem poradním (can. 286, § 3).

Metropolita zve *vyšší představené* (superiores maiores, can. 488, 8°) řeholních řádů a exemptních kongregací v provincii sídlících. Pozvaní jsou povinni se na sněm dostavit neb udat omluvnou překážku. Hlas mají pouze poradní, jako jiní, které metropolita svobodně na synodu volá (can. 286, § 4), na př. ředitele diecésních seminářů a profesory bohosloví.

Sněmovníci s hlasem rozhodujícím mohou poslati svého *zástupce* (procurator) a jsou povinni omluviti svoji nepřítomnost (can. 287, § 1). Prokurátor zvolený z členů sněmu opatřených hlasem rozhodujícím, nenabývá druhého hlasu. V případu opačném přísluší mu jen poradní hlas (can. 287, § 2).

220 Metropolita předkládá sněmu, za souhlasu přítomných, *pracovní program provinciálního sněmu*, sněm zahajuje, jinam překládá, odkládá, ukončuje (can. 288). Po zahájení sněmu není přípustno, aby kdo ze sněmovníků odcházel bez spravedlivého důvodu, uznaného sněmem (can. 249). Vyznání víry skládají sněmovníci i sám předseda (can. 1406, § 1, 1°) pod trestní sankcí can. 2403.

Předmětem sněmovního jednání je: rozmach křesťanské víry, upevnění mravů, náprava zlořádů, odklizení sporů, jednota církevní kázně (can. 290).[2]) Provinciální sněm stanoví poplatky za duchovní výkony (can. 1507, § 1) neb soudní jednání (can. 1909, § 1). Otázky dogmatické provinciální sněm neřeší, ani nemůže stanoviti, co se odchyluje od práva obecného.

Sněmovní usnesení potřebují uznání *posvátné kongregace koncilu*. Sněmovníci určují způsob, jak třeba dekrety prohlašovati, i čas, kdy počnou zavazovati (can. 291, § 1). Usnesení sněmu provinciálního tvoří *partikulární právo* pro území provincie. Biskupové jsou oprávněni od synodálních předpisů osvobozovati pouze ojediněle a z příčin spravedlivých (can. 291, § 2). O výkladu sněmovních článků platí can. 17, § 1.

221 7. **BISKUPSKÉ PORADY** (can. 292). Provinciální sněmy zřídka se scházejí, z důvodů praktických i zásadních. Náhradou za ně objevují se v nové době tiché porady biskupské, bez složitého obřadnictví sněmovního.

a) Papež Lev XIII. rozdělil r. 1889 území italské na 19 okrsků (regiones).

---

1) *Sněm trid.*, ses. 24, cap. 2 de ref.; srovn. can. 429, § 5, 432, § 3, 1594, § 3.

2) *Sněm trid.*, ses. 24, cap. 2 de ref.

Biskupové těchto úseků scházejí se *ročně* k poradám o svých pastýřských záležitostech i o reformě církevní kázně kleru i lidu.

Mimo roční pravidelné schůze mají se biskupové chystati na *plenaria concilia regionalia,* které je konati každý dvacátý rok.[1]) R. 1932 uvádí kongregace koncilu biskupům znova na vědomí povinnost ročních porad. Akta schůzí buďtež předkládána kongregaci.[2])

b) Po vzoru italském založil papež Lev XIII. r. 1891 biskupské konference v zemích *předlitavských.*[3]) Podrobné pracovní instrukce vydala kongregace biskupů a řeholníků r. 1898:[4]) Každého *pátého roku* konají biskupové rakouští společné porady. Látku připravuje *sedmičlenný výbor,* který se schází dvakrát ročně. Mimo to ať se biskupové církevních provincií scházejí k poradám *ročně.* O důležitých návrzích a usneseních budiž zpravena Svatá Stolice. Po převratu odpadají schůze s biskupy zahraničními.

c) Can. 292 ponechává v platnosti zmíněná partikulární opatření. Pro církevní okrsky, kde podobných zřízení není, přikazuje zmíněný kánon každý *pátý rok* sjezd sufragánů v sídle metropolitním neb v jiné diecési podle úmluvy. Účelem porad je »bonum religionis«. Kánon výslovně připomíná, že biskupské porady sledují účel: připravit látku na příští provinciální sněm (can. 292, § 1). Na schůzi mají účast bráti i nezávislí biskupové a preláti nullius podle can. 285 i arcibiskupové bez sufragánů (can. 292, § 2). Na schůzi se určí datum budoucího sjezdu (can. 292, § 3).

Čl. 13. Apoštolští vikáři a prefekti.

(Can. 293—311.)

Benedikt XIV., De synodo dioecesana, l. 2, cap. 10; - Collectanea S. Congregationis de Propaganda fide, 1893; - *Grentrup,* Ius missionariorum, sv. 1, 1925; - *Vermeersch-Creusen,* Epitome iuris canonici, sv. 1, 1927[3], n. 363, násl.; - *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, 1928, n. 544, násl.; - *Vromant,* Ius missionariorum, 1931; - *Sägmüller,* Lehrbuch des katholischen Kirchenrechts, sv. 1, 1934[4], str. 613, násl. (literatura). **222**

1. **DĚJINY MISIJNÍHO PRÁVA.** Z can. 293 čerpáme poučení, že *apoštolští vikáři a prefekti* spravují misijní území (terrae missionis) ještě nerozčleněné na diecése. Vicarius apostolicus liší se tedy značně od legatus apostolicus, ačkoli těmto kdysi též náležel název vicarius.

---

[1]) Kongregace konsistorní, dekret ze dne 15. února 1919, AAS 11, str. 72; Archiv für kathol. Kirchenrecht, 99, str. 41.

[2]) Kongregace koncilu, list ze dne 22. června 1932, AAS 24, str. 242; Archiv für kathol. Kirchenrecht, 112, str. 663.

[3]) Okružní list »In ipso« ze dne 3. března 1891, Ordinar. list arcid. pražské, 1891, str. 53.

[4]) Archiv für kathol. Kirchenrecht, 80, str. 381.

Území spravovaná apoštolskými vikáři a prefekty jsou podřízena kongregaci Propagandy. Též země kdysi katolické, ale později víře katolické odcizené, spravuje Řím misijně, na př. Dánsko, Švédsko.[1]) V Anglii byla obnovena řádná hierarchie teprve papežem Piem IX. r. 1850.[2])

Když se náležitě rozmnožil počet misijních *stanic,* slučují se v apoštolskou *prefekturu,* tyto pak splývají v apoštolské *vikariáty.* Původně nebylo rozdílu mezi biskupem misijním a ordinářem v zemích katolických, ani co do nesesaditelnosti. Pozvolna získali králové španělští a portugalští výsadového *práva patronátního* na misijní země. Ve století 17. králové nestačili nésti finanční břemena spojená se zakládáním nových stanic, svatyň a biskupství v misiích. Proto Svatá Stolice počala spravovati misie samostatně zatímním vikářem neb prefektem, odvolatelným. Poněvadž se tento systém v misiích chvalně osvědčil, byl rozšířen na veškerá území misijní.

Nicméně podrželo toto právní zřízení povahu stavu přechodného k *soustavě diecésní.*[3]) Can. 293—311 a mnohé jiné normy zákoníku práva kanonického obsahují platné právo misijní, nyní po prvé kodifikované.

223 2. **DOSAZOVÁNÍ V ÚŘAD** (can. 293). Apoštolské vikariáty a prefektury obsazuje Svatá Stolice (can. 293, § 1). Vikář nabývá pravomoci v misijním území, jakmile předložil zatímnímu správci vikariátu (can. 309) papežskou jmenovací bulu. Podobně se vykazuje správce misijní prefektury dekretem kongregace Propagandy (can. 293, § 2). Oba skládají vyznání víry do rukou papežského delegáta (can. 1406, § 1, 3°). Nominace misijních prelátů vykonává Svatá Stolice podle pětiletých referátů, jež předkládají misijní přednostové a řeholní představení kongregaci Propagandy.[4])

Apoštolský vikář je vždy titulárním biskupem, nikoli pravidelně prefekt. Jejich pravomoc je *řádná* (potestas ordinaria), kterou však nevykonávají vlastním jménem (potestas propria), nýbrž v zastoupení Svaté Stolice (potestas vicaria) ve smyslu can. 197, § 1—2. Oba hodnostáři slují v právu ordinarius loci (can. 198, § 1).

3. **PRAVOMOC V MISIÍCH** (can. 294). Misijním prelátům přísluší v jejich území stejná práva, jakých požívají sídelní biskupové ve své diecési (can. 294, § 1). I ti, kteří nepřijali biskupského svěcení (prefekti apoštolští) jsou po čas úřadu na svém území oprávněni udělovati biskupská žehnání, nikoli však pontifikální, konsekrují kalichy a patény i přenosné oltáře. Svaté oleje musí světiti biskup (can. 294, § 2). Udělují odpustky 50 dní, biřmují (can. 782, § 3), vykonávají postřižiny a nižší svěcení (can. 957, § 2) a poskytují alumnům dimisorie.

---

[1]) *Sägmüller,* Lehrbuch, sv. 1, str. 623, pozn. 4.

[2]) *Hergenröther-Kirsch,* Handbuch der allgemeinen Kirchengeschichte, sv. 3, 1909[3], str. 972.

[3]) *Sägmüller,* tamtéž, str. 616.

[4]) Kongregace Propagandy dne 16. dubna 1922, AAS 14, str. 287.

Misijní hodnostáři jsou vázáni obětovati mši svatou za svěřený lid alespoň (saltem) o vyšších svátcích, uvedených v can. 306 (srovn. can. 339, § 2—6).

224 4. **POMĚR K MISIONÁŘŮM** (can. 295—298). Nové pracovníky do misií posílá papežská kongregace Propagandy (can. 252, § 1). Papež Pius XI. důtklivě doporučí péči o *domorodý kněžský dorost* v misiích (can. 305).[1]) Vyslaní misionáři mají předložit vikáři neb prefektovi misie průkaz svého poslání. Zdráhajícím se vykázati se misí nemá misijní prelát trpěti žádnou práci (can. 295, § 1).

Misionáři, světští i řeholní, potřebují k misijní činnosti dovolení apoštolského vikáře či prefekta. Misijní prelát může však svůj souhlas odepříti pouze z důvodů závažných (can. 295, § 2). Panuje obyčej, že určité jednotné okrsky kongregace Propagandy přiděluje určitým řeholním společnostem.

O poměru misijních hodnostářů k *misionářům řeholním* platí v právu kanonickém následující normy: a) Řeholní misionáři podléhají pravomoci, právu visitačnímu a kárnému, vikářům a prefektům apoštolským v plné míře vzhledem na řízení misie, duchovní správu, udělování svátostí, správy škol, dary ve prospěch misie (oblationes intuitu missionis factae) a plnění závěti k užitku misie (can. 296, § 1).

b) Apoštolští vikáři a prefekti nemohou se vměšovati do *řeholní kázně*, která je svěřena řeholním představeným. Nastane-li však rozpor mezi rozkazy této a oné vrchnosti v záležitostech naznačených v can. 296, § 1, nabývá vrchu vůle vikářova neb prefektova, ledaže o věci platí opačné papežské rozhodnutí. Za těch okolností náleží řeholníkům právo rekurovat k Svaté Stolici pouze in devolutivo (can. 296, § 2).

c) V nedostatku kněží světských mohou býti pověřeni *duchovní správou* řeholníci exemptní, území připsaní, neprotiví-li se tento úřad předpisům Svatou Stolicí pro řeholníky schváleným (can. 297).

d) Apoštolští vikáři a prefekti jsou povoláni odklizovat spory mezi misionáři, mezi řeholníky, řeholníky a jinými členy misie. Spory lze řešiti s následkem devolutivním (can. 298).

e) Apoštolští vikáři a prefekti nejsou oprávněni bez souhlasu Svaté Stolice propustiti misionáře z území ani je z území vykázati (can. 307, § 1). Jsou toliko v právu odstranit neprodleně misionáře, vyslechnuvše dříve své rádce (consilium, can. 302), pro veřejné pohoršení. O stavu je spraviti řeholního představeného a událost hlásiti kongregaci Propagandy (can. 307, § 2).

225 5. **STYKY S PAPEŽSKOU KURIÍ** (can. 299—300). a) Po způsobu sídelních biskupů (can. 341) ukládá právo kanonické apoštolským vikářům, nikoli prefektům, navštíviti každého *pátého roku rovy knížat apoštolských* (limina apostolorum). Pro značné obtíže může si vikář voliti zástupce (procurator), usedlého třeba v Římě (can. 299).

[1]) Papežský list prefektu Propagandy ze dne 10. června 1920, AAS 12, str. 345, list řeholním hodnostářům ze dne 3. května 1928, AAS 15, str. 369.

Apoštolští vikáři mimoevropští požívají úlevy, že jim stačí návštěva každé druhé pětiletí (can. 341, § 2). Mimo návštěvu konfesi sv. Petra a Pavla jest apoštolský vikář vázán vzdáti osobně úctu vikáři Kristovu (can. 341, § 1).

b) Současně s návštěvou Říma předkládá apoštolský vikář i prefekt *zevrubnou úřední zprávu* (relatio) o svém pastýřském úřadu, o náboženském stavu spravovaného území, o chování misionářů, řeholníků, lidu, návštěvě škol.

Písemnou relaci podpisuje apoštolský vikář neb prefekt a jeden z konsultorů (can. 300, § 1). Je třeba říditi se *dotazníkem* (elenchus quaestionum), vydaným kongregací Propagandy dne 16. dubna 1922.[1]) Mimo to mají misijní preláti předložit koncem každého roku statistický přehled o počtu obrácených, pokřtěných, udělených svátostí a pod. (can. 300, § 2).

Starší obšírný dotazník předepsala kongregace konsistorní sídelním biskupům dne 4. listopadu 1916.[2]) Též nejvyšší řeholní preláti předkládají kongr. řeholníků zprávu o stavu činnosti společnosti (can. 510). K tomu účelu slouží Elenchus quaestionum (105 otázek) ze dne 25. března 1922.[3])

6. **RESIDENČNÍ POVINNOST** (can. 301). Apoštolským vikářům a prefektům je v území misie vykázáno určité místo pobytu (can. 301, § 1). Jsou vázáni často navštěvovati misijní stanice, osobně neb zástupcem, za účelem kanonické visitace (can. 301, § 2).

Pro misie neplatí pětiletá lhůta předepsaná k visitaci diecése podle can. 343, § 1, (can. 301, § 2, »quandocunque«).

226 7. **PORADNÍ SBOR A SNĚMY** (can. 302—304). Apoštolský vikář a prefekt má si vyvolit z osvědčených misionářů alespoň *tři poradce* (consilium), které by volali na poradu v choulostivějších otázkách (can. 302). Mimo to jest svolati jednou ročně (saltem) čelnější misionáře (saltem), řeholní i světské, na poradu, v čem by bylo třeba pastoraci zdokonaliti (can. 303).

Apoštolští vikáři a prefekti jsou vázáni zříditi si *archiv* (can. 304, § 1, srovn. can. 371—379). Bez vytčených časových lhůt platí v misiích předpisy o *plenárních a provinciálních* (regionálních) *sněmech* (can. 281—291) i o *diecésních synodách* (can. 356—362). Rozdíl je ten, že veškerá usnesení v území misijním je předložiti k schválení kongregaci Propagandy (can. 304, § 2).

8. **VÝSADY MISIJNÍCH PRELÁTŮ** (can. 308). Apoštolští vikáři a prefekti vládnou řádnou pravomocí (vicaria). Poněvadž však jejich pracovní území není diecésí ve smyslu kanonickém, požívají čestných práv titulárních biskupů. Postrádající svěcení biskupského těší se po čas úřadu, a to pouze ve

---

[1]) AAS 14, str. 287, násl.

[2]) AAS 10, str. 487, násl.

[3]) AAS 14, str. 278. Starší formulář z r. 1906; srovn. v ASS 39, str. 348. Srovn. *Pejška*, Ius canonicum religiosorum, 1927[3], str. 200 a 340, násl.

svém okrsku, odznakům a výsadám *skutečných apoštolských protonotářů* (de numero participantium, can. 308).[1])

Hodnostáři misijní vyzbrojeni jsou Svatou Stolicí *delegovanými fakultami.* Jest paterý formulář fakult, podle potřeb území. Folia mohou býti subdelegována misionářům.[2]) Obsahem fakult jsou: bohoslužby, obřady, svěcení, sanace, dispense od manželských překážek, iregularit, komutace, absoluce od censur, odpustky.[3])

Apoštolští vikáři a prefekti vykonávají veškeré *obřady pontifikální,* neužívají však trůnu s baldachýnem. V kánonu mše svaté nevyslovuje klerus jejich jméno.[4])

9. **VÝMĚNA OSOB** (can. 309—311). Odloučenost od Říma diktuje, aby bylo postaráno o nepřetržitý chod vedoucích úřadů v misii. Ve službách misijních není nesesaditelnosti. Jakmile se apoštolský vikář a prefekt ujali úřadu, jmenují vhodnou osobu *provikářem* a *proprefektem,* z misijního kleru světského neb řeholního. Tento úkol odpadá, byl-li již misijnímu prelátovi dán koadjutor s právem nástupnictví (cum futura successione, can. 309, § 1). **227**

Jmenovaní záložníci nastupují automaticky v úřad po smrti vikáře či prefekta, neb stal-li se některý z nich neschopen správy podle can. 429, § 1, dokud Svatá Stolice jinak nenařídí (can. 309, § 2).

I provikář a proprefekt, dosednuvše v úřad, jmenují svého nástupce (can. 309, § 3). Bylo-li jmenování opomenuto, stává se *nejstarší misionář* delegátem Svaté Stolice. Je-li více misionářů stejného stáří, rozhoduje přednost podle *kněžství* (can. 309, § 4).

Všichni svrchu jmenovaní mají za úkol oznámiti neprodleně Svaté Stolici, co se v řízení misie změnilo (can. 310, § 1). Jmenovaní požívají zatímně veškerých práv a výsad svých předchůdců, vyjímajíc fakulty čistě osobní (can. 310, § 2).

Dokud se Svatá Stolice nepostarala o nástupce, nemůže správce vikariátu neb prefektury opustit úřad, ačkoli pominulo časové období, na které byl jmenován (can. 311).

Znenáhla má misijní organisace ustoupit řádnému systému církevní vlády.[5])

---

[1]) Generální vikář je pouze *titulárním* protonotářem (can. 370, § 2). O protonotářích srovn. Motu proprio »Inter multiplices« ze dne 21. února 1905, ASS 37, str. 491; Decreta authentica S. Rit. C., n. 4154.

[2]) *Vermeersch-Creusen,* Epitome iuris canonici, sv. 1, 1927[3], n. 814.

[3]) *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, 1928, n. 555.

[4]) Kodexová komise dne 8. března 1919, AAS 11, str. 145.

[5]) Srovn. Instrukci kongregace Propagandy z 25. července 1920, AAS 12, str. 331.

Čl. 14. O apoštolských administrátorech a nižších prelátech.

(Can. 312—318, 319—328.)

228 *Gratian,* Decreta, can. 17, 18, Caus. 7, qu. 1; - *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, 1928, n. 556, násl.; - *Vermeersch-Creusen,* Epitome iuris canonici, sv. 1, 1927[3], n. 385, násl.; - *Hofmeister,* o apoštolských administrátorech v Archiv für kathol. Kirchenrecht 110 (1930), str. 337, násl.; - *Sipos,* Enchiridion iuris canonici, 1931[2], str. 230, násl.; - *Sägmüller,* Lehrbuch des katholischen Kirchenrechts, sv. 1, 1934[4], str. 626, násl.

1. **POJEM HODNOSTI.** Římskému biskupovi je vlastní svrchovaná pravomoc na všechny členy církve i na církve partikulární (can. 218, § 2). Papež není sice oprávněn zrušit v církvi úřad biskupský, který je zřízen právem božským, neprotiví se však právu, když papež z důvodů závažných řídí diecési svým zástupcem (administrator apostolicus, can. 312).

Od apoštolských administrátorů liší se biskupové koadjutoři a výpomocní (světící, auxiliares), o nichž jednají can. 350—355.

2. **DŮVODY JMENOVÁNÍ.** Papež dosazuje svého administrátora buď *za vlády biskupovy* (sede plena) neb za *uprázdnění úřadu* (sede vacante). Biskup je buď vinen příčinou mimořádného stavu či nevinen. Řádné správě diecése je na závadu buď stáří biskupovo, jeho neschopnost, tělesná či duševní, nepříčetnost, zaviněná nedbalost ve správě diecése, hrubé porušování zákona o residenci, neb biskupova suspense od úřadu.

Důvod pro mimořádnou vládu diecése poskytují též neshody Svaté Stolice se státní vládou o způsobu dosazování biskupů v úřad, násilné vypuzení biskupa za hranice, obava, že bude biskupský stolec dlouho uprázdněn.

Apoštolský administrátor je jmenován buď *na čas* (ad tempus)[1]) neb *trvale* (permanenter, can. 315, § 1).

Apoštolští administrátoři spravují diecési trnavskou, rožnavskou a košickou na Slovensku, biskup budějovický administruje zatím Vitorazsko.[2]) Basilika loretská s obvodem města byla dekretem kongregace konsistorní ze dne 11. října 1935 vyňata z příslušnosti k diecési Recanati a podřízena apoštolskému administrátorovi.[3])

229 3. **PRAVOMOC.** Apoštolský administrátor řídí diecési samostatně, na rozdíl od biskupa koadjutora, který bývá jen biskupovým pomocníkem (can. 351, § 2). Administrátor vchází kanonicky v úřad, jakmile předložil *jmenovací dekret biskupovi,* je-li přítomen a schopen, a v každém případu též *kapitule*

---

[1]) Pro část diecése vratislavské dosadil Řím r. 1922 administrátora »ad nutum Sanctae Sedis«, AAS 14, str. 598.

[2]) *Matoušů,* Praelectiones ex iure canonico, sv. 1, 1935, str. 160.

[3]) AAS 28, str. 71.

katedrální, po způsobu předepsaném sídelnímu biskupovi v can. 334, § 3 (can. 313, § 1—2).

Administrátorův obor působnosti, jeho práva a povinnosti předpisuje papežská bula a právo obecné (can. 314). Administrátor jmenovaný *trvale* (permanenter) je právně zcela roven biskupovi (can. 315, § 1). Má-li však úkol jen *dočasný* (ad tempus), rovná se administrátor kapitulnímu vikáři (can. 435, § 1—3).

Ačkoli trvá biskup dosud v úřadu (sede plena), je administrátor nicméně oprávněn *visitovat* diecési podle kanonických předpisů. *Mši svatou* za věřící slouží biskup, nikoli administrátor (can. 315, § 2, 1°).

Administrátor požívá výsad *titulárních* biskupů podle can. 308 (can. 315, § 2, 2°). Za jeho úřadu je pravomoc biskupova i generálního vikáře suspendována (can. 316, § 1). Administrátor ani nepodléhá pravomoci biskupově, ani není oprávněn zahajovat soudní jednání proti biskupovi neb generálnímu vikáři (can. 316, § 2).

4. **ZÁNIK ÚŘADU.** Když se apoštolskému administrátoru *znemožní* (impedita) vykonávat úřad neb když skonal, budiž o tom neprodleně zpravena Svatá Stolice. V přechodné době, je-li biskupský stolec uprázdněn neb biskup nepříčetný, volí kapitula svého vikáře (vicarius capitularis), na něhož přechází správa diecése podle can. 429—444. Je-li však biskup schopen vlády, vrací se jurisdikce zpět do jeho rukou, není-li o diecési jinak postaráno (can. 317). **230**

Smysl slova »i m p e d i t a« (can. 317) vysvětluje can. 429, § 1, slovy: captivitatem, relegationem, exsilium, tedy násilím, které na administrátorovi páchá vláda neb občané.

Úřad apoštolského administrátora nezaniká smrtí papežovou, poněvadž vládne mocí *řádnou* (can. 208), ani biskupovou, neboť není jeho generálním vikářem (can. 318, § 1). Pouze kanonickým nastolením (can. 334, § 3) nového biskupa končí úřad apoštolského administrátora (can. 318, § 2).

5. **PRAELATI INFERIORES** (can. 319—328). Na rozdíl od vyšších hodnostářů, o nichž jsme pojednávali v předcházejících článcích, rozeznáváme několik druhů prelátů nižšího stupně.[1]) Text kanonického zákoníku omezuje se na jediný druh prelátů, sídelním biskupům příbuzných. Jejich úřední označení je »*abbates vel praelati nullius*« (can. 319, § 1). Slovo »nullius« vylučuje příslušnost prelátovu pod pravomoc diecésního biskupa. **231**

Tito hodnostáři vládnou na určitém území od diecése odloučeném na způsob sídelních biskupů. Nestačí tvrditi, že praelati nullius jsou exemptní jako vyšší hodnostáři řeholní (can. 488, 8°). Oni požívají nesporně vedle exempce *trpné* (exemptio passiva) též práv *činné* exempce (exemptio activa). Území, jemuž vládnou, čítá nejméně *tři farnosti* (can. 319, § 2), sluje v právu kano-

---

[1]) *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, 1928, n. 563.

nickém diecési a její prelát biskupem (can. 215, § 2), ordinářem (can. 198, § 1) i místním ordinářem (can. 198, § 2).

Tito hodnostáři získali *nejvyššího stupně exempce*. Praelati nullius vládnou na svém území toutéž *řádnou* pravomocí a jsou vázáni stejnými povinnostmi, které předpisuje právo sídelním biskupům (can. 323, § 1).

I v případu, že tito preláti nejsou vysvěceni na biskupy, jsou oprávněni k úkonům jako vikáři a prefekti apoštolští podle can. 294, § 2. Jest však podmínkou, aby dříve přijali benedikci od biskupa svobodně zvoleného (can. 322, § 2).

I když nejsou biskupy, celebrují na svém území v pontifikáliích, na trůnu a pod baldachýnem. I mimo své území nosí pektorál, prsten a fialové solideo (can. 325). Světí kostely a oltáře (can. 323, § 2).[1]) V mezích platných předpisů mohou dosaditi generálního vikáře (can. 323, § 3, 366—371). Za rádce jim slouží kapitula řeholní neb světská (can. 324) neb diecésní konsultoři (can. 326, 423—428).

Uprázdněnou prelaturu spravuje zatímně kapitulní vikář (can. 327, § 1, 432, násl.).

V některém směru zvýšilo kodifikované právo kompetenci těchto hodnostářů. Nemohli na př. opati nullius dávati dimisoriálky světským poddaným. Dnes není této závady.[2])

Prelaturami nullius jsou: Subiaco, Monte Cassino, Hora sv. Martina (Mons Pannoniae), Einsiedeln ve Švýcařích, Klaipeda na Litvě, podle konkordátu z r. 1927, Jasov na Slovensku, premonstrátský klášter. Prelatura obsahuje devět farností odloučených od diecésí košické, rožnavské a szatmarské r. 1922.

Díl II.: DIECÉSNÍ BISKUP A JEHO POMOCNÍCI.

Čl. 1. Dosazování biskupů v úřad.

(Can. 329—334.)

232 *Sněm tridentský*, ses. 23, cap. 4; - *Sněm vatikánský*, ses. 4, cap. 3; - *Pius VI.*, konst. »Auctorem fidei« ze dne 22. srpna 1794, věty 6—8; - *Denzinger-Bannwart-Umberg*, Enchiridion symbolorum, n. 1506—1508; - *Thomassin*, Vetus et nova ecclesiae disciplina, pars 1, l. 1, cap. 50, násl.; - *Bouix*, Tractatus de episcopis et synodo dioecesana, 1859; - *Scherer*, Hand-

[1]) Mimo území je svěcení oltáře neplatné; tak kodexová komise dne 29. ledna 1931, AAS 1931, str. 110.

[2]) *Wernz-Vidal*, tamtéž, n. 569, pozn. 27.

buch des Kirchenrechts, sv. 1, 1886, str. 553, násl.; - *Soldát,* komentář v ČKD, 1924, str. 409—419, 657; - *Sägmüller,* Lehrbuch des katholischen Kirchenrechts, sv. 1, 1914³, str. 326, násl.; - *Henner,* Základy práva kanonického, část 2, 1927³, str. 110, násl.; - *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, 1928, n. 571, násl.; - *Conte a Coronata,* Institutiones iuris canonici, sv. 1, 1928, n. 391, násl.; - *Sipos,* Enchiridion iuris canonici, 1931², str. 239, násl.; - *Matoušů,* Praelectiones ex iure canonico, sv. 1, 1935, str. 162, násl.; - *Eichmann,* Lehrbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1934, str. 257, násl.

1. **PŮVOD ÚŘADU.** Vedle mocenského primátu Petrova opatřil Spasitel světa i ostatní apoštoly pravomocí zakládati a spravovati církve v jednotě s Petrem. Apoštolové nebyli omezeni v své činnosti zeměpisně. Působili osobně neb svými listy i na území, kde jiný apoštol položil základy křesťanství. Charisma vzájemné lásky je chránilo, aby se v činnosti nerušili.

Pro působnost poapoštolskou jest ohraničenou územní oblastí *diecése,* kterou zřizuje nyní jedině Svatá Stolice (can. 215, § 1). Výrazy διοίκησις a παροικία (= venkov, okolí), bývají v starých pramenech jednoznačné.[1]) Biskupy nazývali apoštolové své zástupce, kterým svěřovali skrze složení rukou správu některé církve (manuum impositio).[2])

Také jmen ἐπίσκοποι a πρεσβύτεροι užíváno v Písmě svatém nerozlišně.[3])

Upřilišněný výrok sv. Jeronyma († 420), že reverenciální rozdíl mezi knězem a biskupem je plodem pozdější žárlivosti,[4]) vyplynul z polemiky.[5])

2. **HIERARCHICKÝ STUPEŇ BISKUPŮ.** Monarchická ústava, kterou Ježíš Kristus vybavil neodvolatelně svou církev, není v rozporu s úřadem biskupským. Je třeba si uvědomiti právní poměr mezi Petrem a apoštoly.

Jedinému Petrovi dána svrchovaná vládní moc na celou církev. Také apoštolové mu byli podřízeni. Apoštolům svěřil Kristus přímé poslání do celého světa a moc zakládat všudy církve. Na řízení církve universální nedostali jednotliví apoštolové moci žádné, nýbrž pouze *sborově* (collegialiter) pod vedením Petrovým, na př. na sněmu jerusalemském, mohli činiti ustanovení obecně platná.

Vedle pravomoci řádné vyzbrojil Kristus Petra *mimořádnými dary,* na př. darem jazyků, zázraků a j. Tyto osobní přednosti nepřecházejí na Petrovy nástupce. Jen charisma *neomylnosti* je trvale spojeno s úřadem vrchního pastýře církve.

Ostatním apoštolům dostalo se od Krista přímého vyslání do světa. Získali mimoto dar *neomylnosti a zázraků.* Avšak jejich nástupcům chybí již přímé poslání. Nejsou tedy nástupci apoštolů oprávněni zakládat církve, nýbrž pouze říditi církve již založené, které jim dal do správy Petrův nástupce (can. 329,

---

1) Can. 4, 5, 6, Dist. 92; cap. 6, X, l. 1, tit. 31.

2) *Sv. Pavel,* tit. 1, 5—9.

3) Skutky apošt. 20, 17, násl.

4) Can. 5, Dist. 95; can. 24, Dist. 93.

5) *Sägmüller,* Lehrbuch, sv. 1, 1925⁴, str. 44.

§ 1). Nemají daru zázraků ani neomylnosti, a mohou upadnouti do bludů (loqui perversa).[1])

233 Biskupové sdílejí po apoštolech episkopát, nikoli apoštolát. Jen papež podržel veškeré řádné vlastnosti apoštolské: neomezené poslání, svrchovanost a neomylnost. On jediný sluje »Apostolicus«.

Biskupové nejsou pouhými delegáty papežovými, nýbrž *nástupci apoštolů*, dosazení Duchem Svatým.[2]) Starobylý je výrok »in partem sollicitudinis vocati«.[3])

Sněm tridentský zavrhuje věty:[4]) »... episcopos non esse presbyteris superiores«, »episcopos... non esse legitimos et veros episcopos, sed figmentum humanum...«.

Episkopát je *původu božského*. Proto nemůže papež tento hierarchický stupeň zrušiti neb obor biskupské působnosti omeziti v té míře, že by se úřad biskupský stal bezvýznamným.

Biskupové jsou nástupci apoštolů (can. 329, § 1). Jim svěřil Duch Svatý úkol, »aby spravovali církev Boží«.[5]) Z okolnosti, že biskup může svoji moc vykonávati jedině v diecési, kterou mu papež svěří, nelze souditi, že moc biskupská je od papeže.[6]) Biskup získává schopnost říditi diecési *svěcením* biskupským, ovšem jen v zárodku (radicaliter), kdežto papež, když přikazuje biskupovi diecési, vykonává funkci prostředníka.

Není historické, že původní církev měla zřízení s b o r o v é (systema collegiale), nýbrž jest dostatečně prokázáno, že vládní systém v církvi byl vždy monarchický.[7]) Teorii o episcopalismu, presbyterianismu zamítáme.[8])

Netoliko papež (can. 218, § 2), nýbrž i biskup vládne mocí *řádnou a přímou* (potestas ordinaria et immediata, can. 334, § 1). V tom nelze spatřovati rozpor; ten by nastal teprve, kdyby biskup vládl v diecési *nezávisle* na papeži.

Zavrhli jsme již febroniovskou ideu, že biskupovi náleží v diecési tatáž moc, jakou vykonává papež v celé církvi. Biskupovi chybí právo prohlašovati dogmata (can. 1323, § 3) a upravovati liturgii (can. 1257).

234 3. **DRUHY BISKUPŮ.** a) *Sídelní biskupové* (episcopi residentiales) byli kanonicky pověřeni řádnou duchovní správou určité diecése.

b) *Titulární biskupové* jsou vysvěceni nikoli pro trvalou správu diecése, nýbrž na jméno diecése kdysi zaniklé, k výpomocným účelům. Takovými jsou

---

1) Skutk. apošt. 20, 30.
2) Sněm vatik., ses. 4, cap. 3.
3) Can. 1, Caus. 2, qu. 6; cap. 4, X, l. 1, tit. 8.
4) *Sněm trid.*, ses. 23, can. 7, 8.
5) Skutk. apošt. 20, 28.
6) *Scherer,* Handbuch, sv. 1, str. 557; *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, 1928, n. 579, násl.
7) *Coronata,* Institutiones, sv. 1, str. 452.
8) *Sägmüller,* sv. 1, 1925, str. 34.

biskupové koadjutoři (can. 350—355), *světící biskupové* a preláti papežské kurie.

Titulární biskupové nemají pravomoc ve svém titulu (can. 348, § 1), požívají však biskupských výsad (can. 349, § 1).

Titulární biskupové nazýváni byli donedávna »episcopi in partibus infidelium«. Papež Lev XIII. zaměnil tento titul r. 1882 v název »episcopus titularis«.[1])

c) *Klášterní biskupové.* Ve středověku opatřovali si mniši francští biskupa za tím účelem, aby v exemptních klášteřích nezáviseli na místním biskupovi. Biskupa si dali sami světiti neb získali biskupa vypuzeného. Tehdy platná absolutní exempce klášterů hověla tomuto obyčeji.[2]) Po reformě práva řeholního a úpravě exempce[3]) ztratili klášterní biskupové praktický význam.[4])

d) *Čestní biskupové.* Králové uherští udělovali zasloužilým kněžím titul biskupský na stolce ke koruně svatoštěpánské náležející, avšak za tureckých válek ztracené. Míst těch bylo kol dvaceti. Biskupové jmenovaní panovníkem (episcopi electi) nebyli papežem prekonisováni ani neměli svěcení biskupského. Náprsní kříž nosili na zelené stuze (turecká barva). Pouze dva z nich, bělehradský a kninský, bývali papežem jmenováni a svěceni.[5])

Tito čestní biskupové měli místo v uherském sněmu při tabuli magnátů. Od r. 1885 počalo se však toto právo omezovat.[6]) I náš *Tomáš Pešina z Čechorodu* († 1680) byl poctěn titulem biskupa smederevského (samandrinus).[7])

4. **VÝBĚR OSOB.** Již v části povšechné jsme poznali, že jakýkoli způsob obsazení církevního úřadu je výslednicí trojího úkonu: výběru vhodné osoby, potvrzení v právu a uvedení v úřad.[8]) První úkon, tak zvaná designatio personae, vykazuje pohnutý historický vývoj, zejména co do hodnosti biskupské. 235

a) V nejstarších dobách křesťanských opatřovala si osiřelá diecése nového biskupa *volbou* tím způsobem, že duchovenstvo biskupského chrámu provedlo volební obřad, kdežto lid vydával svědectví o způsobilosti kandidátově (clerus et populus). Vliv lidu obecného znenáhla ustupoval autoritě velmožů.

Iustinián I. pokusil se zavésti *terno,* které voličové předložili metropolitovi.[9]) Obecný sněm *nicejský II.* r. 787 vyhradil pro Východ volbu biskupskou komprovinciálním biskupům.[10])

b) Ve *středověku* povstal v zemích, kde biskup byl říšským velmožem,

---

1) Archiv für kathol. Kirchenrecht, 48, str. 211.

2) *Pejška,* Ius canonicum religiosorum, 1927[3], str. 46.

3) Na sněmu lateránském V. (1512—1517); *Pejška,* tamtéž, str. 47.

4) *Frank,* Die Klosterbischöfe des Frankenreiches, 1932.

5) *Nilles,* Theologische Zeitschrift, Innsbruck, 15, str. 153; 19, str. 355; 20, str. 158; *Scherer,* Handbuch, sv. 1, 1886, str. 556; *Tumpach,* ČKD, 1895, str. 517, násl.; *Soldát,* komentář ČKD, 1924, str. 658; *Sipos,* Enchiridion, str. 257.

6) *Demkó,* Ius ecclesiasticum, 1888, str. 490.

7) *Pejška,* ČKD, 1913, str. 68.

8) Srovn. svrchu, č. 98.

9) Novella 130, cap. 1; 137, cap. 2.

10) *Sägmüller,* Lehrbuch, sv. 1, str. 327.

církvi nepříznivý obyčej, že *panovník* jmenoval biskupa a jej investoval netoliko praporcem a čelenkou knížecí, nýbrž i mitrou a berlou.

Tak zvaný spor o *investituru* skončil pro církev vítězně *konkordátem vormským* r. 1122. Poté přešla volba biskupská většinou na *kapituly* chrámů katedrálních.[1]) Volbu biskupa potvrzoval *metropolita* na provinciálním sněmu a potvrzeného světil na biskupa.[2]) Sněm nicejský I. r. 325 předpisuje aspoň tři světitele.[3])

236 *Církev česká* nelišila se valně od svého okolí. První biskup pražský *Dětmar* († 982) povolán byl ze saského kláštera Nové Korveje knížetem *Boleslavem II. Pobožným* (967—999). Na přání knížete byl Dětmar volen klerem i lidem r. 967 »favorabili acclamatione«. Zvolený byl poslán k císaři *Otovi I.* (936—973), na jehož pokyn zvoleného posvětil arcibiskup mohučský.[4])

Podobně volen *sv. Vojtěch* († 997) knížetem, kmety a lidem na Levém Hradci.[5]) Vojtěch cestoval za císařem *Otou II.* (973—983) do Verony. Tam jej císař investoval (»annulum et pastoralem virgam«) a mohučský arcibiskup Viligis r. 983 posvětil.[6])

Pod vlivem vormského konkordátu z r. 1122 povolil král *Přemysl Otakar I.* (1197—1230) r. 1206 kapitule olomoucké, r. 1214 pražské kapitule právo *svobodné volby biskupské*.[7]) Papež *Inocenc III.* (1198—1216) potvrdil 8. dubna 1198 volební právo pražské kapituly.[8]) Práva investitury biskupské zřekl se císař Bedřich II. (1212—1250) ve prospěch králů českých, zlatou bulou ze dne 26. září 1212.[9])

c) Od století 14. vyhrazuje si *Svatá Stolice* svobodné právo dosazovat biskupy. Současně zmocnila panovníky, aby jí předložili schopného kandidáta. Toto zmocnění vládců spočívá buď na *právu patronátním* (praesentatio, podací právo), neb na *výsadě* (nominatio regia). Tyto výjimky povoleny ve prospěch krále francouzského, španělského, českého, uherského,[10]) portugalského a vévodů rakouských.

---

1) Sněm lateránský II. r. 1139, can. 35, Dist. 63, cap. 21, 42, X, l. 1, tit. 6.

2) Cap. 11, X, l. 1, tit. 6 (Alexander III.), cap. 32, tamtéž (Inocenc III.).

3) Can. 1, 8, Dist. 64; císař *Ludvík Pobožný* (814—840) se pokoušel obnovit staré právo volební, can. 34, Dist. 63.

4) *Cosmas,* Chronicon Bohemorum, k r. 967; Scriptores rerum bohemicarum, sv. 1, 1783, str. 50.

5) *Cosmas* líčí, že se Vojtěch zdráhal, lid však volal: »nolis, velis, noster episcopus eris«; tamtéž, str. 51.

6) *Cosmas,* tamtéž, str. 51, násl.

7) *Ott,* Das Eindringen des kanonischen Rechtes... in Böhmen und Mähren, 1914, str. 10.

8) *Migne,* PL 214, str. 69; *Friedrich,* Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae, sv. 2, 1912, č. 1.

9) *Friedrich,* tamtéž, sv. 2, č. 96; *Jireček,* Codex iuris Bohemici, sv. 1, 1867, str. 38, n. 5.

10) *Csernoch,* o volbě uherských biskupů v časop. Archiv für kathol. Kirchenrecht, 51 (1884), str. 138; srovn. tamtéž, 59 (1888), str. 429 (Reiner).

d) *Rakouský konkordát* z r. 1855, čl. 19, zabezpečuje panovníkům *výsadu* zděděnou od předků (vigore privilegii) navrhovati Svaté Stolici nové biskupy (praesentat seu nominat). Mocnář byl vázán otázati se předem o radu biskupů téže provincie. Výsada je zřejmě vázána na osobu císařovu. Bylo nesprávné, že císař vykonával posvátné právo cestou vládní.

Názor vlády československé, že jmenovací právo přešlo z mocnáře na vládu republiky podle § 70 ústavní listiny československé, přehlížel výsadový ráz nominačního práva.[1]) Papež Benedikt XV. důsledně prohlásil v alokuci ze dne 21. listopadu 1921, že nové státy nemohou si přisvojovati výsady kdysi udělené jiným státům.[2]) Nález nejvyššího správního dvoru ze dne 10. ledna 1923, že jmenovací právo na biskupství je součástí státní suverenity, byl vynesen v rozpacích.[3])

Jakýkoli laický vliv na biskupskou volbu pochází z blahovůle Svaté Stolice. Proto nemůže býti odvozován ze suverénních práv hlavy státu. Církev se vždy vzpírala názoru, který zavrhl papež *Pius IX.* v Syllabu, č. 50: »Laica auctoritas habet *per se* ius praesentandi episcopos . . .«[4])

Ve smlouvě zvané »*Modus vivendi*« ze dne 2. února 1928[5]) přijala vláda československá právní normu Svaté Stolice za svou. V čl. IV. se ustanovuje, že Svatá Stolice, dříve než přikročí k jmenování arcibiskupů, diecésních biskupů, koadjutorů s právem nástupnictví i armádního ordináře, oznámí vládě jméno kandidáta, aby se ujistila, že vláda nemá důvodů rázu politického proti této volbě. Uvedení hodnostáři musí býti československí státní příslušníci.

Před nastoupením úřadu skládají biskupové *slib věrnosti* státu do rukou ministerského předsedy podle formy ustanovené v Modus vivendi.[6])

e) *Platné právo kanonické.* Can. 329, § 2, stručně prohlašuje: že biskupy svobodně jmenuje římský papež (libere nominat). Jen výjimkou připouští zákon *volbu biskupskou* (can. 329, § 3). Při volbě je dbáti kanonických předpisů (can. 321, 160—178).

S a l z b u r s k é h o arcibiskupa volí podle rakouského konkordátu z r. 1934, čl. 4, § 1, tamní kapitula z t e r n a navrženého Svatou Stolicí.[7])

Předběžný s o u h l a s v l á d y s osobou kandidáta římského opatřuje si Svatá Stolice mimo republiku Československou též v Italii,[8]) na Litvě,[9]) v Rumunsku,[10]) v Bavorsku.[11])

---

1) *Henner,* Základy, str. 111.

2) AAS 13, str. 521.

3) *Pícha,* v ČKD, 1925, str. 88, násl.; zvláštní otisk: »Přešlo-li rakouské právo jmenovací na vládu republiky Československé«, 1925.

4) *Denzinger-Bannwart-Umberg,* Enchiridion symbolorum, n. 1750.

5) AAS 20, str. 65, text francouzský.

6) Dřívější forma přísahy, srovn. čl. 20 konkordátu z r. 1855.

7) Srovn. *Benedikt XIV.,* De synodo dioecesana, l. 13, cap. 7, n. 4—6.

8) AAS 21, str. 275.

9) AAS 19, str. 425.

10) AAS 21, str. 441.

11) AAS 17, str. 41.

Svatá Stolice přijímá návrh (terno) kandidátů od katedrální kapituly a biskupů provincie: v Belgii, Holandsku, Anglii, Irsku, Francii.

V Německu uhájily si kapituly volební právo v míře vyšší než jinde.[1])

Ve Spojených státech severoamerických pracují biskupské konference na informativním seznamu vhodných kandidátů na biskupství, který zasílají ve vší tajnosti kongregaci konsistorní.[2]) Tentýž způsob zachovává se v Kanadě, ve Skotsku, v Brasilii, Mexiku, Polsku a Bavorsku.[3])

238 5. **OSOBNÍ ZPŮSOBILOST KANDIDÁTOVA.** Dříve než kandidát biskupský může býti připuštěn v úřad, je třeba zjistiti jeho způsobilost (idoneus, can. 330). Jedině Svatá Stolice je povolána souditi o způsobilosti (can. 331, § 3).

Kandidát biskupství musí vyhověti těmto kanonickým *podmínkám* (can. 331, § 1): Musí pocházeti z *platného sňatku*. Legitimace dodatečná nestačí (can. 991, § 3, 232, § 2, 1°). Žádá se stáří 30 roků (saltem) a pětileté kněžství. Čekatel buď zachovalý, zbožný, horlivý, rozvážný, aby účelně spravoval diecési. Je předepsána akademická hodnost v bohosloví neb (aut) v kanonickém právu. Stačí však i jen skutečná znalost těchto odborů vědních, zvláště je-li kandidát řeholníkem.

Těmito vlastnostmi ať se vykáže i ten, kdo byl zvolen, presentován neb jiným způsobem podle výsady designován (can. 331, § 2).

6. **UDĚLENÍ PRAVOMOCI.** Collatio tituli je výhradním právem Svaté Stolice (can. 332, § 1). Také zvolení, presentovaní neb vládou designovaní nenabývají úřadu biskupského jinak než papežským potvrzením (canonica provisio seu institutio).

Dříve než dochází k prekonisaci, předchází v kurii úřední vyšetřování. Záležitost náleží do oboru kongregace konsistorní (can. 248, § 2). Je-li při obsazování úřadu bráti zřetel na přání světských vlád, spolupůsobí při šetření kongregace pro mimořádné záležitosti církevní a státní sekretariát (can. 255).

Podle zaniklého práva zahajoval se »processus informativus« v úřadě papežské nunciatury. Tento postup je opuštěn a veškeré jednání odkázáno papežské kurii. Tak ohlásila kongregace konsistorní dne 29. února 1924.[4])

V kongregaci konsistorní zkoumají záležitost čtyři kardinálové, z nichž první (cardinalis relator) doporučí kandidáta papeži v konsistoři. V mezidobí skládá budoucí biskup *vyznání víry* před papežským nunciem (can. 1406, § 1, 3°) a *přísahu věrnosti* Svaté Stolici podle formy římského pontifikálu (can. 332, § 2).

Následuje *prekonisace* nového biskupa samým papežem v konsistoři a rozkaz, aby byly vydány příslušné buly (bulla provisionis).

239 7. **UVEDENÍ V ÚŘAD.** Biskup, obdržev jmenovaci listiny, je vázán

---

1) *Eichmann,* Lehrbuch, sv. 1, str. 258.

2) Dekret z 25. července 1916, AAS 8, str. 400.

3) ČKD, 1921, str. 178; AAS 11, str. 124; *Matoušů,* Praelectiones, sv. 1, str. 164.

4) AAS 16, str. 160; *Eichmann,* Lehrbuch, sv. 1, str. 260.

přijmouti do tří měsíců biskupské svěcení. Kardinálové nejsou vyňati (can. 333). Zanedbání předpisu podléhá trestu ztráty biskupství (can. 2398).

Biskupská konsekrace je podle platného práva vyhrazena Svaté Stolici. Ona sama určuje (mandatum) *tři světitele* (can. 953; trest suspense, can. 2370). Kanonický čas pro svěcení biskupské je neděle neb svátek apoštolův (can. 1006, § 1).

Papež Pius X. potvrdil dne 1. ledna 1910 trvalé mandatum světit biskupy dané papežem Lvem XIII. pro Jižní Ameriku konstituci »Trans oceanum« ze dne 18. dubna 1897.[1])

Biskup nabývá veškerých práv v diecési (immissio in possessionem) právním úkonem, když osobně neb svým zástupcem předloží k nahlédnutí jmenovací papežský dekret shromážděné *kapitule katedrálního chrámu*, za přítomnosti *sekretáře* a *kancléře kurie*, kteří úkon protokolují (can. 334, § 3).

Do té chvíle musí se biskup zdržeti jakýchkoli úkonů vládních. Může však vykonávati úřad kapitulního vikáře, oficiála (soudce) neb ekonoma, kterými byl pověřen pro dobu sedisvakance (can. 334, § 2). Přestoupení can. 334, § 3, stíhá can. 2394.

V Československé republice je sídelní biskup neb koadjutor s právem nástupnickým vázán ještě před nastoupením úřadu složiti *přísahu věrnosti státu* formou předepsanou v článku V. »Modus vivendi«.

Čl. 2. O závazcích biskupů.

(Can. 335—346.)

Řehoř IX., cap. 16, X, l. 1, tit. 31; - *Benedikt XIV.*, konst. »Ubi primum« ze dne 3. prosince 1740, Bullarium, sv. 1, č. 2. **240**

Svým nastolením přejímá biskup veškerá břemena, jež s sebou úřad nese (officium gubernandi dioecesim, can. 335, § 1). Stává se ordinářem (can. 198, § 1), místním ordinářem (can. 198, § 2). Na něm spočívají duchovní i hmotné záležitosti diecése. Jeho pravomoc je omezena na *území*, na *osoby*, mající v diecési řádné nebo dočasné bydliště (can. 94), *na statky*, obročí, církevní ústavy a budovy. Pouze jurisdikci nespornou (jurisdictio voluntaria) může biskup vykonávati v zahraničí diecése (can. 201, § 3). Biskupskou pravomoc omezuje do jisté míry exempce řeholníků.

S úřadem přijímá biskup velmi závažné úkoly, jež tuto naznačíme:

1. **MOC ZÁKONODÁRNÁ A VÝKONNÁ** (can. 335, § 1). Ve smyslu a v mezích obecného práva kanonického zakládá biskup partikulární právo pro diecési (secundum et praeter legem). Biskupovi přísluší výlučné právo zá-

[1]) AAS 2, str. 216.

konodárné i na diecésní synodě (can. 362). Jen causae maiores se vymykají biskupské moci.

Ačkoli biskup není oprávněn zasahovati do obecného zákonodárství církevního, může přece v nouzi poskytovati úlevy ve smyslu can. 81. V ojedinělých případech a z důvodů osvobozuje biskup od předpisů provinciálních synod (can. 291, § 3).

Jest úlohou biskupovou naléhati, aby diecesáni zachovávali předpisy diecésní (can. 336, § 1). Nepořádky a zlořády nesmí trpěti (can. 336, § 2) hlavně u výkonu posvátných obřadů. Biskup je řádným *soudcem* první stolice (can. 1572, § 1). Soudní praxi vykonává však jménem biskupovým *oficiál* (can. 1573, § 1) a jeho pomocníci, *iudices synodales* neb *prosynodales* (can. 1574, § 1).

241 2. **ÚŘAD KAZATELSKÝ** (can. 336, § 3). Nejpovolanějšími hlasateli nauky křesťanské jsou papež pro církev universální, biskup pro diecési (can. 1327, § 1).[1]) Povinnost je osobní.[2]) Biskup má právo vybrat si nutné pomocné kazatele (can. 1327, § 2).

Poněvadž je úřad kazatelský součástí církevní pravomoci, nelze kázati bez *kanonického poslání* (can. 1328).[3]) Přestupky kazatelů trestá biskup.[4])

Všem biskupům, také titulárním, je svobodno kázati po všem světě, za souhlasu místního ordináře. Souhlas možno předpokládati (can. 349, § 1, 1°). Sídelní biskup volně káže v exemptních řeholních chrámech diecése (can. 1343, § 1).

Řeholní kazatelé nemohou lidu hlásati slovo Boží bez svolení svého preláta a bez fakulty místního ordináře (can. 1338, § 2). Je-li biskup veřejně přítomen kázání, pokleká kazatel před ním prose za požehnání.[5]) To platí i o chrámu exemptním.[6]) Kazatele je dříve podrobiti zkoušce (can. 1340, § 1).[7])

3. **CENSURA KNIH** (can. 1385—1405). a) *Tisk* spisů a obrazů, podléhajících církevnímu dozoru vzhledem na integritu víry a mravů dovoluje místní ordinář spisovatelův neb vydavatelův (ubi publici iuris fit) neb biskup tiskárny (can. 1385, § 2). Řeholníci opatřují si dříve souhlas svého preláta (can. 1385, § 3).

Biskupovo »imprimatur« k tisku je závislým na psaném úsudku diecésního censora, který rukopis prozkoumal (can. 1393, § 1—5). Biskupskou licenci o vydání spisu je otisknouti v knize (can. 1394, § 1).

---

1) Can. 6, Dist. 88.

2) *Sněm trid.*, ses. 5, cap. 2 de ref.: »per se ipsi«.

3) *Sněm trid.*, ses. 24, cap. 4 de ref.

4) »Normae pro sacra praedicatione«, kongregace konsistorní dne 28. června 1917, n. 8; AAS 9, str. 328.

5) Caeremoniale Episcoporum, l. 1, cap. 22, § 2.

6) Decreta authentica S. Rit. Congregationis, n. 641 ad 2.

7) »Normae pro sacra praedicatione«, n. 13—18.

Osoby duchovní, světské i řeholní, potřebují biskupova souhlasu tiskového i pro spisy *obsahu světského,* neb když zamýšlejí své práce uveřejňovati v časopisech neb novinách (can. 1386, § 1), zvláště je-li časopis smýšlením nekatolický (can. 1386, § 2).

b) Tisknouti spisy *liturgické* není dovoleno leda s biskupovou poznámkou, že se opis shoduje s původním textem (concordat cum originali, can. 1390).

c) Biskup je oprávněn *zakázati knihu* pro vadný obsah (can. 1395, § 1). Věřící plní svou povinnost, když hlásí biskupovi oběh zapovězeného díla. Biskup podává Svaté Stolici oznámení o stavu věci (can. 1397, § 1).

d) Biskupové nepodléhají kanonické zápovědi bludných knih (can. 1401). Samo právo zmocňuje biskupy (ordinarii) *povoliti četbu knihy zakázané,* ale pouze omezeně (»pro singulis tantum libris«, »in casibus dumtaxat urgentioribus«, can. 1402, § 1). Mimoto užívají biskupové bohatších *fakult římských,* kterých však je užíti jen opatrně (can. 1402, § 2).

4. **POVINNOST RESIDENČNÍ** (can. 338). Biskup jest vázán osobním **242** zákonem zdržovati se v diecési (can. 338, § 1). Nepřítomného neomlouvá, že má na pomoc biskupa koadjutora. Od zákona residence osvobozuje úřední cesta k hrobům apoštolským do Říma, pobyt na církevním sněmu neb civilní nutnost, na př. úřad senátora.

Biskupovi povoluje právo pobyt mimo diecési jen *po dva, nejvýše tři měsíce,* z příčiny spravedlivé a když se postaral o řádné zastoupení (can. 338, § 2).

Pobyt v *letním sídle* neruší zákon residence. Nicméně can. 338, § 2, ukládá biskupovi, aby dlel při chrámu katedrálním v čas adventní a postní, i na význačnější církevní slavnosti.

Metropolita neb biskup senior provinciae má hlásiti Svaté Stolici protizákonnou nepřítomnost biskupovu, *šest měsíců* přesahující (can. 338, § 4).

Povinnost sídliti trvale v místě svého úřadu mají též kardinálové (can. 238, § 1), apoštolští vikáři a prefekti (can. 301, § 1), sídelní kanovníci (can. 418, § 1), řeholní preláti (can. 508), faráři (can. 465, § 1).

5. **MŠE SVATÁ PRO POPULO** (can. 339, § 1—6). V neděli a na svátky, i zrušené, je biskup vázán obětovati mši svatou za diecesány (can. 339, § 1). Povinnost je osobní, biskup může však v tísni jiného zmocniti neb posunouti mši svatou na jiný den (can. 339, § 4). Spravuje-li biskup více diecésí, plní svůj úkol jedinou mší (can. 339, § 5). Zameškanou aplikaci je doplniti (can. 339, § 6).

Kongregace koncilu uveřejnila 28. prosince 1919 seznam zrušených svátků, směrodatný pro biskupa i faráře.[1])

6. **STYK SE SVATOU STOLICÍ** (can. 340—342).[2]) Právní poměr mezi **243** diecésním biskupem a primátem biskupa římského diktuje, aby se závislost na Stolci apoštolském jevila veřejně: a) Biskupům je uloženo každého pětiletí

[1]) AAS 12, str. 42.

[2]) *Benedikt XIV.,* De synodo dioecesana, l. 13, cap. 6.

podati Svaté Stolici *výkaz* (relatio) o stavu diecése podle úředních formulářů (can. 340, § 1). Pětiletí se počítá od začátku r. 1911. Na řadu přicházejí ročně jiné kraje světa podle pořadu naznačeného v can. 340, § 2.

Referát je vypracovati podle návodu (ordo servandus) kongregace konsistorní v dekretu »A remotissima« ze dne 31. prosince 1909[1]) a 4. listopadu 1918, n. 10.[2]) Relaci podrobuje zkoušce kongregace konsistorní (can. 248, § 3).[3])

Biskup je vázán podati Římu zprávu o modernismu,[4]) de re catechetica, de seminario a výkaz o manželských rozepřích v diecésní kurii projednaných.[5])

b) Současně s výkazem o správě diecése přísluší biskupovi *uctíti hroby sv. apoštolů Petra a Pavla* (can. 341, § 1). Biskupové mimoevropští činí povinnosti zadost návštěvou Věčného města za deset let (can. 341, § 2). Břemeno je osobní, biskup může však z důvodů úlohu svěřiti svému koadjutorovi neb schopnému knězi (can. 342).

Biskup je vázán navštívit obě basiliky. Tato kázeň (limina apostolorum) povstala z praxe římských sněmů regionálních.[6]) Právo dekretální obsahuje přísežnou formuli,[7]) že bude biskup ročně navštěvovati limina apostolorum. Přísně na věc naléhal papež Sixtus V. (1585—1590).[8]) Trestní sankce sixtinské byly vypuštěny z nového práva.[9])

c) Za svého úředního pobytu v Římě je biskup povinen *osobně navštívit* nejvyšší hlavu církve (Romano Pontifici se sistant, can. 341, § 1). Bez pokynu papežova nemůže biskup opustiti Řím.

244 7. **KANONICKÁ VISITACE** (can. 343—346). Sněm tridentský důrazně žádal, aby biskup *ročně* visitoval diecési.[10]) Z ohledu na přítomné poměry rozšířena lhůta na *pětiletí,* v němž má ordinář sám neb jeho zástupce dostáti své úloze (can. 343, § 1). Hrubou nedbalost biskupovu doplniž metropolita (can. 343, § 3, 274, 5°).

Aby nebyl visitovaný farář nemírně zatížen, nebudiž průvod biskupův příliš četný (can. 343, § 2) a pobyt na místě nepříliš dlouhý (can. 346).[11]) Sněm lateránský III. r. 1179 podává o věci zajímavý kulturní obrázek.[12])

---

1) AAS 2, str. 17.
2) AAS 10, str. 487.
3) Též kongregace Propagandy vydala své předpisy 16. dubna 1922, AAS 14, str. 287.
4) Motu proprio *Pii XI.* »Orbem catholicum« ze dne 19. června 1923, AAS 15, str. 327.
5) Kongregace Svátostí 1. července 1932, AAS 24, str. 272.
6) Can. 4, Dist. 93, papež Zachariáš r. 743.
7) Cap. 4, X, l. 2, tit. 24.
8) Konst. »Romanus Pontifex« ze dne 20. prosince 1585.
9) *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2. n. 606.
10) *Sněm tridentský,* ses. 24, cap. 3 de ref.
11) *Sněm trid.,* ses. 24, cap. 3 de ref.
12) Cap. 6, X, l. 3, tit. 39.

Visitaci konej biskup »paterna forma« (can. 345), nikoli s přídechem trestního šetření. Biskupské visitaci podléhají duchovní *osoby, věci, posvátná místa,* pokud výsada exempce neomezuje právo visitátorovo.

Chrámy a domy *řeholní* prohlíží biskup v mezích zákona (can. 344, § 2), poněvadž visitační právo v plném rozsahu náleží vyšším řeholním hodnostářům podle řádových pravidel (can. 511).

Can. 512 přiděluje biskupovi právo visitační každé *pětileti* u řeholníků různých odvětví takto: a) Domy řeholnic slavných slibů, podřízených biskupovi neb Svaté Stolici, visituje biskup neomezeně.

b) Domy kongregace *práva diecésního* visituje biskup rovněž v plném rozsahu.

c) Řeholnice slavných slibů, podřízené řádu mužskému, podléhají visitaci biskupské pouze ohledně zákona klausury.

d) V *kněžských* kongregacích práva papežského, exemptních, podléhá biskupské prohlídce toliko kostel, sakristie, veřejná oratoř a zpovědnice.

e) Domy kongregace *laické* práva papežského visituje biskup ve všech směrech, nikoli však co do vnitřního života (regimen internum, can. 618, § 2, 2°).

Majetkové poměry řeholních domů zkoumá visitátor podle směrnic can. 532 až 535. Poněvadž can. 512, § 1, nařizuje biskupovi visitovat »per se vel per alium«, je ordinarius v právu, svěřuje-li úkol ten řeholnímu visitátorovi.

Biskupské visitaci podléhají sdružení a spolky laiků při kostelích exemptních v mezích can. 690, § 1—2. Biskup může navštíviti chlapecké školy neb semináře řízené řeholníky, a přesvědčiti se o náboženském a mravním stavu chovanců (can. 1382).

8. **DIECÉSNÍ SYNODA** (can. 356—362).[1]) a) *Dějiny.* Nejstarší normy **245** církevní nutí biskupy k ročním sněmům.[2]) Papež *Inocenc III.* na sněmu obecném lateránském IV. naléhá, by se zákona dbalo.[3]) Sněm tridentský ničeho na věci nezměnil.[4])

Smutně proslula diecésní synoda *pistojská* r. 1786. Biskup Scipio Ricci postavil na roveň faráře s biskupem co do moci zákonodárné, dokonce i dogmatické autority na synodě, a to mocí kněžského svěcení.[5])

b) *Právo platné.* Biskupům se ukládá svolati každý *desátý rok* diecésní synodu. Je-li biskup správcem více diecésí, může svolati synodu *společnou* (can.

---

1) Can. 16, Dist. 18; *sněm lateránský* IV. 1215 = cap. 25, X, l. 5, tit. 1; *sněm tridentský,* ses. 24, cap. 2 de ref. *Thomassin,* Vetus et nova ecclesiae disciplina, pars 2, l. 3, cap. 73, násl.; *Scherer,* Handbuch, sv. 1, str. 679; *Sipos,* Enchiridion iuris canonici, 1931², str. 259, násl.

2) Can. 16, Dist. 18.

3) Cap. 25, X, l. 5, tit. 1.

4) *Sněm trid.,* ses. 24, cap. 2 de ref.

5) Srovn. Pia VI., konst. »Auctorem fidei« ze dne 28. srpna 1794, věta 9, 10, 11; *Denzinger-Bannwart-Umberg,* Enchiridion symbolorum, n. 1508—1511.

356, § 1—2). Generální vikář nemá práva svolávacího (can. 357, § 1). Nejvhodnějším místem sněmovním je katedrální chrám (can. 357, § 2).

Na synodu je povolati (can. 358, § 1): generálního vikáře, kanovníky katedrálního chrámu, diecésní konsultory, ředitele biskupského semináře, venkovské vikáře, po jednom zástupci kolegiátního kostela, kapitulou zvoleného, všechny faráře biskupského města a alespoň jednoho faráře z vikariátu, zvoleného na společné schůzi.

Mimoto biskup zve na synodu: panující opaty (de regimine), jednoho z hodnostářů kněžské řehole v diecési usedlé, kterého designuje provinciál, neníli sám účast bráti na synodě (can. 358, § 1, 8°). Biskup je oprávněn volati na synodu více kanovníků, farářů, řeholníků, kněží, pokud jejich nepřítomnost v úřadě není škodlivá duchovní správě (can. 358, § 2).

Všem pozvaným náleží na synodě totéž právo (can. 358, § 2). Není přípustno, aby si povolaný zvolil zástupce. Biskup může nepřítomné z nedbalosti stíhati trestně, vyjímaje řeholníky, kteří nespravují faru (can. 359, § 1—2).

Jest kanonickou zásadou, že *biskup jest jediným zákonodárcem na synodě.* Všem ostatním přísluší pouze poradní hlas (can. 362). Akta sněmovní podpisuje biskup sám. Statuta sněmu nabývají závaznosti vyhláškou na synodě (can. 362).

Can. 9 se na synodu diecésní nevztahuje. Stanovy se nepředkládají Svaté Stolici. Není dovoleno nazývati stanovy synodální »canones«, ani se nemůže synoda nazývati »sancta synodus«, což je vyhrazeno obecným sněmům církevním.[1])

246 9. **SPRÁVA SEMINÁŘE** (can. 1352—1371). Jest úkolem biskupovým založiti v diecési učiliště pro příslušnou výchovu a vzdělání budoucích duchovních (can. 1354, § 1). Za příznivých okolností je založiti dvojí ústav: *seminář chlapecký* (seminarium minus) a *seminář bohovědný* (seminarium maius) pro studium scholastické filosofie a bohosloví (can. 1354, § 2). Pro nedostatek vlastního ústavu studují alumni na semináři jiné diecése neb na učilištích *regionálních,*[2]) zavedených na př. v Italii (can. 1354, § 3), jež jsou řízeny podle zvláštních předpisů římských (can. 1357, § 4).

Na vydržování ústavu vypisuje biskup pravidelnou *daň,* zvanou *seminaristicum,* podle can. 1356, § 1—3. Dani podléhají i exemptní *řeholníci,* s výjimkou řádů žebravých a domů studijních (can. 1356, § 1). Biskup je přísně vázán seminář často (frequenter) *navštěvovati* a získati si osobně přesné znalosti o bohoslovcích (can. 1357, § 2). Prospěch a stav semináře je vynikajícím předmětem biskupovy relace do Říma.

Správu semináře vede biskup za součinnosti *dvojího poradního sboru:* pro *kázeň* a pro *správu majetku* ústavního (can. 1359, § 1). Každý sbor je dvoučlenný. Z členství jsou vyloučeni: generální vikář, biskupovi domácí kněží

[1]) Srovn. svrchu, č. 156.

[2]) Seminarium interdioecesanum seu regionale, can. 1354, § 3, 1357, § 4.

(familiares), ředitel semináře, ekonom a řádní zpovědníci (can. 1359, § 2). Poradci jsou jmenováni na šest let (can. 1359, § 3).

V semináři zastávají úřady: *ředitel* semináře (rector pro disciplina), *profesoři, ekonom* a dva (saltem) řádní *zpovědníci* a *duchovní správce* (director spiritus, can. 1358).

Také na studijních ústavech řeholních liší se ředitel ústavu od duchovního vůdce (praefectus vel magister spiritus, can. 588, § 1). O duchovním prefektovi neplatí zákaz zpovídati alumny podle can. 518, § 2—3.

Čl. 3. O právech a výsadách biskupů.

(Can. 337, 347—349.)

247 Máme na mysli biskupy *diecésní* čili *sídelní*. Na svém území mají biskupové přednost před jinými hodnostáři, vyjímaje kardinály, papežské legáty a vlastního metropolitu (can. 347). Mimo diecési platí však zásady can. 106. *Světícím* biskupům nenáleží ani nejnižší míra pravomoci na církev, jejíž jméno nosí. Pouze z lásky se doporučuje, aby biskup občas obětoval mši svatou za tamní církev (can. 348, § 1—2).

Sídelní biskup je opatřen všemi právními schopnostmi, kterých potřebuje k četným pracovním odborům své velepastýřské působnosti. Tato výsadová práva biskupská v následujících bodech stručně popisujeme.

1. **VÝKONY PONTIFIKÁLNÍ** (can. 337). Biskup je oprávněn v kterékoli svatyni diecésní konati posvátné funkce, k nimž právo liturgické předpisuje užívati *berly* a *mitry* (»pontificalia exercere«, can. 337, § 1—2).[1])

Pod název »pontificalia« spadají ve smyslu širším: rukavičky (chirotecae), opánky (sandalia),[2]) dalmatika, tunicella,[3]) prsten,[4]) čepička (solideo, pileolus),[5]) trůn (solium) s baldachýnem (umbraculum).

Mimo vlastní diecési potřebuje biskup k pontifikálním funkcím svolení tamního ordináře, aspoň předpokládané, neb licenci řeholního hodnostáře (can. 337, § 1).

248 2. **SVÁTOST BIŘMOVÁNÍ.** *Řádným* udělovatelem této svátosti je v církvi latinské pouze biskup (can. 782, § 1), *mimořádně* biřmuje kněz právem obecným neb výsadou k tomu zmocněný (can. 782, § 2). Jsou to: kardinálové (can. 239, § 1, 3°), opat neb prelát nullius, apoštolský vikář a prefekt (can. 782, § 3). Kněžím není dovoleno biřmovat dítky jiného obřadu (can. 782, § 4—5).

---

1) Berla = pedum, baculus pastoralis, mitra = infula bicornis; cap. un., § 8, X, l. 1, tit. 15 (Inocenc III.). Glosátoři připisují částem biskupského úboru mystický význam; *Scherer*, Handbuch, sv. 1, str. 563.

2) Cap. 7, X, l. 1, tit. 8.

3) Cap. un., X, l. 1, tit. 15, pars dec.

4) Cap. 15, X, l. 3, tit. 1 (sněm later. IV.).

5) Can. 811, § 2.

Kongregace Svátostí vydala praktické pokyny pro kněze opatřené fakultou biřmovat dne 20. května 1934.[1]) Táž kongregace stanovila stáří biřmovanců na sedmý rok (septimum circiter annum) dne 30. června 1932.[2]) Biskup biřmuje i v místech exemptních diecése (can. 792).

3. **MŠE SVATÁ.** a) Biskup dovoluje kněžím opakovati téhož dne mši svatou (binatio), a to pro nedostatek kněží, v zasvěcené svátky, aby značný počet věřících nebyl zbaven oběti nejsvětější. *Trinační* právo je vyhrazeno Svaté Stolici (can. 806, § 1—2). Porušení zákona stíhá ordinář (can. 2321).

Rozsáhlé fakulty mívají zámořští misionáři. Biskup, nikoli řeholní prelát, může binační výsadu uděliti exemptním řeholníkům pro jejich chrám, ale toliko z ohledu na potřeby diecesánů.

b) Biskupovi náleží právo určiti, možno-li na diecésní synodě, *výši mešného* (manualem missarum stipem, can. 831, § 1). Předpis váže i exemptní (can. 831, § 3). Není-li dosud zákona psaného, jest se dále říditi diecésním obyčejem (can. 831, § 2). Biskupovi náleží právo dozírati, aby při světských chrámech mešní břemena (onera missarum) byla včas plněna. Řeholníci podléhají v té věci vlastním představeným (can. 842) i co do zkoumání zápisů (can. 843, § 2). Totéž dlužno souditi o trestní sankci can. 2324.

249 4. **ZPOVĚDNÍ PRAVOMOC.** Sídelní biskup vládne *řádnou* pravomocí zpovědní na svém území (can. 873, § 1). Podobná jurisdikce exemptních prelátů kněžské řehole platí pouze o členech společnosti (can. 873, § 2, 501, § 1).

a) Místní biskup sděluje svou pravomoc kněžím světským i řeholním (can. 874, § 1). Tato delegace uděluje se buď písemně neb ústně (can. 879, § 1).

Nelze již vážně hájit názor, že exemptní řeholníci čerpají zpovědní pravomoc na světské kajícníky přímo z papežské výsady, kdežto biskup jim uděluje pouze vysvědčení schopnosti (approbationem). Obhájci mínění odvolávají se na starší výroky.[3]) Též sněm tridentský přiznává prý biskupovi pouze právo řeholníky zkoušet a aprobovat.[4])

Can. 874, § 1, nepřipouští ani nejmenší pochyby o tom, že biskup sděluje i řeholníkům zpovědní pravomoc v plném smyslu a rozsahu.

Biskup opatřuje pravomocí pouze ty řeholníky, které mu prelát doporučil (praesentatio, can. 874, § 2), a které biskup zkouškou uznal schopnými (can. 877, § 1). Noví zpovědníci skládají do rukou biskupových vyznání víry (can. 1406, § 1, 7°). Biskup může však obřad předati řeholnímu hodnostáři.

Bez vědomí Svaté Stolice nemá biskup zbaviti zpovědní jurisdikce všechny kněze řeholní rodiny (can. 880, § 3).

b) Diecésní biskup, nikoli generální neb kapitulní vikář, může si některé případy (nonnullos) *vyhraditi*, jež nemohou nižší zpovědníci prominouti (can.

---

1) AAS 27, str. 11.

2) AAS 24, str. 271.

3) Cap. 1, § 1, Extr. comm., l. 5, tit. 7, výsady dominikánů a minoritů, Benedikt XI. (1303—1304); cap. 2, Clem., l. 3, tit. 7, Bonifác VIII. (1294—1303), dekret. »Super cathedram«.

4) *Sněm trid.*, ses. 23, cap. 15 de ref.

893, § 1). Od této výluky (reservatio casuum) nejsou vyňaty církevní censury (can. 893, § 3, 2246, 2247).

O nutnosti a prospěšnosti reservátů uvažuj biskup na diecésní synodě neb před katedrální kapitulou a poraď se s některými duchovními správci (can. 895). Reservátů nebudiž mnoho (3—4), ať jsou závažné (can. 897), nikdy však z počtu těch, které si již vyhradila Svatá Stolice (can. 898).

O absoluci od hříchů vyhrazených biskupovi platí can. 899, § 3 (misionáři), can. 900 (nemocní, snoubenci), can. 882 (nebezpečí smrti), can. 883 (námořní cesta).

c) Biskup jmenuje *řeholnicím zpovědníky: řádného* (confessarius ordinarius, can. 520, § 1), *zvláštního* (conf. specialis, can. 520, § 2), *mimořádného* (conf. extraordinarius, can. 521, § 1), *náhradního* (conf. particularis, can. 521, § 2). Jen řádný zpovědník je volen na tříletí (can. 526, 524). Biskup je oprávněn odstranit nevhodného zpovědníka řeholnic (can. 527).

d) V *laických* řeholích mužských dosazuje místní biskup zpovědníka řádného a mimořádného, není-li řehole exemptní. V případu kladném náleží úkol opatřiti řeholnímu domu zpovědníky domácímu představenému. Biskup doplňuje pouze prelátovu netečnost (supplet negligentiam, can. 528, 529).

5. SVĚCENÍ DUCHOVNÍCH.[1]) Vůdčí zásadou je: Každý buď ordinován *vlastním biskupem* (a proprio episcopo) neb s jeho propustným listem (litterae dimissoriales, can. 955, § 1). Téhož práva užívají apoštolští vikáři a prefekti, opatové a preláti nullius, jsou-li konsekrováni na biskupy (can. 957, § 1). **250**

»Vlastní biskup« jinak se v právu určuje pro svěcence světské (can. 456),[2]) jinak pro exemptní řeholníky (can. 965).[3])

Biskup světí právem cizího příslušníka pouze mocí *propustného listu*. O tom pojednává can. 958—966. Vlastním alumnům vydává biskup propustku na kteréhokoli biskupa latinského obřadu (can. 961). Prelát exemptní řehole dává dimisorie pouze k biskupu diecése, v níž svěcenec sídlí (can. 965). Jen za svízelných okolností, jež udává can. 966, § 1, jsou řeholníci volni hledati jiného světitele.

Úkolem biskupovým je zkoumati, zda je svěcenec svěcení *právně schopen* (idoneus) a *hoden* (dignus) podle can. 968—991. Zkoumání děje se z předložených listin (can. 993) a podle výsledku zkoušky (can. 996—997). Na zřeteli je míti *instrukci* kongregace Svátostí ze dne 27. prosince 1930.[4])

6. KONSEKRACE CHRÁMŮ A POSVÁTNÝCH PŘEDMĚTŮ.[5]) **251**

---

1) Srovn. svrchu, č. 38, násl.

2) Episcopus originis, domicilii.

3) Episcopus loci monasterii.

4) Instrukce »De scrutinio alumnorum«, AAS 23, str. 120, násl.

5) *Řehoř IX.*, Decretales, l. 3, tit. 40. De consecratione ecclesiarum; tit. 48, De ecclesiis aedificandis vel reparandis.

a) *Chrámy.* Bez svolení místního biskupa není dovoleno stavět nový kostel (can. 1162, § 1). Řeholníkům nestačí povšechné dovolení usaditi se v místě (can. 1162, § 4, 497, § 2). Partikulární právo nařizuje předložiti celkové i podrobné plány stavební. Jest dbáti i státních předpisů.

Konsekrace (svaté oleje) nového kostela, na rozdíl od jednoduché *benedikce* (svěcená voda), je výlučným právem biskupovým (can. 1155, § 1).[1])

Základní kámen svatyně světí biskup neb vyšší prelát exemptní řehole kněžské (can. 1156, 1163). *Rekonciliace* kostela porušeného (ecclesia violata) přísluší místnímu biskupovi neb řeholnímu prelátu, v nouzi i správci svatyně (can. 1172—1177).

b) *Oltáře pevné* (altare fixum, can. 1197, § 1, 1°) konsekruje místní biskup (can. 1199, § 2, 1155, § 1), oltáře *přenosné* (altare portatile, can. 1197, § 1, 2°) každý biskup řádně vysvěcený (can. 1199, § 2).

c) *Zvony* kostelní konsekruje diecésní biskup, benedikuje též vyšší řeholní prelát. Oba mohou své právo předati druhému (can. 1169, § 5, 1155, 1156).

d) *Kalichy,* pateny a lunuly konsekruje každý biskup dovoleně, netoliko místní ordinarius. Posvátná *roucha* (sacra supellex, can. 1296—1306) se nekonsekrují. Svěcení náleží správcům chrámu a řeholním představeným (can. 1306, 3°, 5°).

252 7. **ZŘIZOVÁNÍ ORATOŘÍ.** Rozeznáváme modlitebny *veřejné* (oratoria publica), všemu lidu přístupné, *poloveřejné* (oratoria semipublica), sloužící účelům osoby morální, na př. semináři, klášteru, škole, nemocnici, trestnici (can. 1192, § 4), *soukromé* (oratoria privata), zřízené k pohodlí rodiny neb osoby v soukromém domě (can. 1188, § 2, 13°).

Zakládati veřejné oratoře je dovoleno toliko za souhlasu biskupova, daného písemně (can. 1191, § 1, 1162, § 1). Biskupovi náleží právo konsekrovat veřejnou svatyni (can. 1191, § 2). Poloveřejnou oratoř zřizuje ordinář (can. 1192, § 1), tedy biskup diecésní neb vyšší prelát kněžské exemptní řehole (can. 198, § 1, spolu s can. 488, 8°). Modlitebnu *soukromou* povoluje Svatá Stolice (can. 1195, § 1).

Domácí kaple *kardinálů* a *biskupů* (can. 239, § 1, 7°, 349, § 1, 1°) mají veškerá práva oratoří *poloveřejných* (can. 1189).

8. **CÍRKEVNÍ UMĚNÍ.**[2]) a) Can. 1164, § 1, ukládá ordinářům o to pečovati, aby se nebudovaly *kostely* v rozporu s tradičními formami křesťanskými a s předpisy *posvátného umění* (artis sacrae leges). Podobně nařizuje biskupům can. 1261, § 1, aby nepřipouštěli do církevního kultu nic, co se protiví *tradici.*

---

[1]) Platí povšechná zásada: mazání svatými *oleji* náleží do kompetence biskupské, svěcení vodou náleží knězi.

[2]) Srovn. zásady, projevené na biskupské konferenci v Salcpurku 19. srpna 1932, Archiv für kathol. Kirchenrecht, 112b, str. 663.

Také exemptní řeholníci jsou podrobeni biskupským předpisům a za tím účelem může biskup řeholní ústavy visitovati (can. 1261, § 2).

Bylo úředně prohlášeno, že nemůže biskup konsekrovat kostel železobetonový, nejsou-li aspoň ty části zděné, které se maží svatým olejem, a vchod do chrámu kamenný.[1])

b) Diecésnímu ordináři svěřen jest dozor, aby se v kostelích, jakkoli exemptních, veřejně neuctívaly *obrazy nezvyklé podoby* (can. 1279, § 1). Také malé obrázky světců podléhají biskupské censuře (can. 1385, § 1, 3°). »Probatus ecclesiae usus« je podmínkou aprobace obrazů (can. 1279, § 2).

Také *oprava památných obrazů* kostelních (imagines pretiosae) podléhá dozoru biskupovu (can. 1180).

Papež Benedikt XIV. upravil konstitucí »Sollicitudini nostrae« ze dne 1. října 1745[2]) příslušné zákonodárství. Kongregace sv. Officia kázala odstranit z veřejných svatyň obrazy jisté francouzské školy, dekretem ze dne 30. března 1921.[3])

c) Důležitou složkou církevního umění je *liturgický zpěv a hudba*. Papež *Jan XXII.* (1316—1334) kárá v dekretu »*Docta*«[4]) pouze výstřednosti ve zpěvu, jimž se hoví vlivem nějaké »novellae scholae«. Sněm tridentský upustil od zrušení veškeré chrámové hudby jen na přímluvu císařských poslů, spokojiv se pouhým zákazem, aby hudba nevnucovala nic rozpustilého (lascivum) ani smyslného (impurum).[5])

Sněm tridentský ukládá místním ordinářům, aby veškerým nepořádkům rázně čelili. Can. 1264, § 1, opakuje téměř doslovně tridentský rozkaz.

Gregoriánský zpěv chorální pokouší se udržet na výši »**Regolamento**« obřadové kongregace ze dne 24. září 1884.[6]) Papež Pius X. obnovil Motu proprio »Inter pastoralis officii« ze dne 22. listopadu 1903 staré melodie chorální kláštera solesmeského.[7])

Ženský zpěv v kostele odmítá kongregace obřadová dne 19. února 1902.[8]) Mírněji zní odpověď ze dne 17. ledna 1908.[9]) Na kůru buďtež mužové odloučeni od žen.[10])

Papež Pius XI. zdůrazňuje starší předpisy o zpěvu a hudbě kostelní konstitucí »Divini cultus« ze dne 20. prosince 1928,[11]) Orchestrální hudbě Řím není nakloněn, nýbrž přeje spíše polyfonii slohu Palestrinova.

9. **BENEDIKCE OPATŮ.** Řádoví opatové mají do tří měsíců po volbě přijati benedikci od diecésního biskupa (can. 625). Opat *nullius* je sice též vázán

---

1) Kongregace obřadová dne 12. listopadu 1909, AAS 1, str. 797.
2) Bullarium Benedicti XIV., sv. 1, n. 141.
3) AAS 13, str. 197.
4) Cap. un., Extr. comm., l. 3, tit. 1.
5) *Sněm trid.*, dekret »Quanta cura«, ses. 22, De observandis et evitandis.
6) ASS 17, str. 340, Decreta authentica S. Rit. Congr., n. 4121.
7) ASS 36, str. 329; Archiv für kathol. Kirchenrecht, 94, str. 253.
8) ASS 35, str. 622.
9) ASS 41, str. 115.
10) Kongr. obřadová 18. prosince 1908, AAS 1, str. 175.
11) AAS 21, str. 33; Archiv für kathol. Kirchenrecht, 109, str. 642, násl.

do tří měsíců od papežské buly žádati opatské svěcení, není však odkázán na určitého ordináře (can. 322, § 2).

254 10. **PRAVOMOC NA ŘEHOLNÍKY.**[1]) Již častěji se nám naskytla příležitost pozorovat, jak jsou exemptní řeholníci závislí na místním ordinářovi. Počet záležitostí toho druhu je značný:

a) *U věcech víry.* Řeholníci předkládají své *rukopisy* biskupské censuře (can. 1385, § 2). Do rukou biskupových skládají *vyznání víry* řeholní svěcenci před podjáhenstvím, diecésní censoři knih, zpovědníci, kazatelé před nastoupením úřadu (can. 1406, § 1, 7°).

b) *Bohoslužby.* Řeholní kněží jsou neméně než ostatní vázáni vysloviti v kánonu mše svaté *jméno biskupovo.* Ve výročí biskupovy prekonisace a konsekrace jest předepsána *kolekta.*[2]) V kostelích řeholních vykonává biskup svobodně pontifikalie (can. 337, § 1), uděluje svátost biřmování (can. 792) a káže (can. 1343, § 1).

Biskupem předepsané kolekty (orationes imperatae) zavazují též řeholní kněze.[3]) Bez svolení biskupova není dovoleno v řeholních chrámech ohlašovati lidu *nové odpustky,* ledaže byly promulgovány v Římě (can. 919, § 1). Biskup zkoumá autentiky svatých ostatků (can. 1283, § 1, 1285, § 1), připouští *obrazy* nového rázu (can. 1279, § 1), nařizuje řeholníkům účast na průvodech (can. 1292).

c) *Duchovní správa.* Zařízení zbožného *bratrstva* a *třetího řádu* v řeholním kostele předpokládá biskupskou licenci (can. 686, § 3, 703, § 2), ledaže řehole sama je vlastnicí sdružení. Pravomoc zpovídat lid (can. 874, § 1) a kázat mají řeholníci od biskupa (can. 1338, § 2). Biskup nařizuje řeholníkům, aby *katechisovali* neb kázali v nouzi (can. 1345).

d) *Kázeň.* Biskup právem trestá řeholníky zanedbávající pastorální konference (can. 131, § 3, 2377), neb účast na diecésní synodě (can. 358, § 1, 8°, 359, § 2). Řeholník, dopustivší se mimo klášter přestupků, je podroben trestní moci biskupově (can. 616, § 2).

Řeholníci propuštění (exclaustrati) podléhají biskupovi i slibem poslušnosti (can. 639). Bez písemného dovolení biskupova nelze založiti *řeholní dům* (can. 497, § 1). Řeholníci nesmějí *sbírati almužnu* bez souhlasu biskupova (can. 621—624).

255 11. **VÝSADNÍ PRÁVA BISKUPŮ.** Can. 239, § 1, vymezuje pečlivě privileje kardinálů, pokud nejsou uvedeny na jiných místech zákoníku. Souběžně s tímto výpočtem poskytuje can. 349, § 1—2, biskupům tytéž výsady, zčásti v rozsahu omezeném. Výslovně připisuje kánon tytéž výhody i biskupům *titulárním.* Privileje biskupů jsou tyto:

Právo přenosného oltáře (altare portatile) kdekoli — právo sloužiti mši

---

1) *Pejška,* Ius canonicum religiosorum, 1927[3], str. 209, násl.

2) Decreta authentica S. Rit. Congr., n. 2340 ad 1.

3) Decreta authentica S. Rit. Congr., n. 2514 ad 6.

svatou za námořní cesty — říditi se kdekoli vlastním direktářem — získati denně osobní výsadu oltářní (altare privilegiatum) — nabývati veškerých odpustků v domácí kapli — udělovati kdekoli biskupské požehnání, mimo Řím — voliti sobě a své družině zpovědníka — kázati kdekoli — sloužiti soukromou mši svatou na Zelený čtvrtek — světiti devocionalie a křížovou cestu, avšak nikoli pouhým znamením kříže jako kardinálové.

Biskup uděluje věřícím odpustky 50 dnů (can. 349, § 2, 2°), kardinál 200 dnů (can. 239, § 1, 24°), metropolita 100 dnů (can. 274, 2°).

Biskup nepodléhá *trestu* suspense a interdiktu, na rozdíl od církevní klatby, není-li v zákoně jmenován (can. 2227, § 2). Trestní řízení proti biskupovi zahajuje pouze Svatá Stolice (can. 1557, § 1, 3°), v otázkách sporných jej soudí tribunály papežské (can. 1557, § 2, 1°). Osobní bezpráví proti biskupovi spáchané trestá se přísněji (can. 2343, § 3).

12. **POMOCNÝ BISKUP.**[1]) Nepříznivý zdravotní stav biskupův, jeho **256** pokročilý věk a rozsah diecése zavdávají podnět, aby Svatá Stolice dala postiženému pomocníka (can. 350, § 1). Dříve to bývala starost metropolitova,[2]) od časů papeže Bonifáce VIII. (1294—1303) jde již o causa maior.[3])

Koadjutor je přidělen buď *osobě* biskupově (personae) neb *diecési* a biskupskému stolci (sedi). Osobní koadjutor je dán buď cum futura successione neb bez ní. V tomto případu nazývá se koadjutor *světícím biskupem* (episcopus auxiliaris, can. 350, § 3).

Práva a úkoly pomocného biskupa třeba vyčísti z jmenovacího listu (can. 351, § 1). Obecně vykonává práce, které mu biskup svěřil (can. 351, § 2). Je-li koadjutor přidělen osobě s právem nástupnictví neb biskupskému stolci, musí svůj pověřovací list předložiti netoliko biskupovi, nýbrž také katedrální kapitule (can. 353, § 2).

Po smrti biskupově nastupuje v úřad biskupský automaticky koadjutor opatřený právem nástupnickým (can. 355, § 1). Za jiných okolností úřad koadjutorský přestává (can. 355, § 2), ledaže koadjutor byl dán stolci (can. 355, § 3).

Také československý »Modus vivendi« uznává práva biskupského koadjutora cum iure successionis (čl. IV.).

13. **POCTY BISKUPU PŘÍSLUŠNÉ.**[4]) Biskupům býval za středověku **257** přikládán titul »illustris«.[5]) Papež oslovuje biskupy »venerabiles fratres«.[6])

---

[1]) *Hofmeister*, studie v Archiv für kathol. Kirchenrecht, 110 (1930), str. 337, násl.; sv. 112 (1932), str. 369, násl.

[2]) Can. 13, 14, Caus. 6, qu. 1; can. 12, 17, Caus. 7, qu. 1.

[3]) Cap. un. in VI, l. 3, tit. 5.

[4]) *Scherer*, Handbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1886, str. 563; *Sipos*, Enchiridion iuris canonici, 1931², str. 250.

[5]) Cap. 5, in VI, l. 2, tit. 14.

[6]) Cap. 6, X, l. 5, tit. 20; *Benedikt XIV.*, konst. »In postremo« ze dne 20. října 1756, § 20; Bullarium, část 4, č. 64.

Jiné názvy biskupů bývaly: Papa, apostolus, pontifex,[1]) summus sacerdos, vicarius Domini, legatus Christi.[2]) Název »dii«, kterým oslovuje císař Konstantin Vel. biskupy, svědčí o jeho uctivosti.[3])

Biskupové mluví o sobě úředně v množném čísle, podpisují se křestním jménem a v záhlaví listů kladou slova: »Dei miseratione et apostolicae sedis gratia.« Kongregace ceremonií nařídila dne 31. prosince 1930 pro okruh vatikánských úřadů název: »Excellentia Reverendissima« pro biskupy vesměs, i titulární a vyšší zřízence kurie papežské.[4])

Papež *Benedikt XV.* (1914—1922) povolil listem »Episcopis e regularibus« ze dne 25. dubna 1920[5]) řeholním biskupům rochetu a části biskupského oděvu po způsobu světských biskupů, vyjímajíc druh látky a barvy, které se shodují s obyčejem řehole.

Biskupský znak nesmí nésti titul a známky *šlechtictví,* ledaže titul je spojen se samým biskupským stolcem (adhaeret sedi).[6])

Titulatury: »kníže biskup« s virilním hlasem ve sněmovně zanikly z valné části.[7]) V Uhřích přiznává zákon XXII. z r. 1926 všem residenčním biskupům čestný název »královských senátorů«.[8])

Knížecí titul arcibiskupů pražských byl obnoven zemským zřízením r. 1627 a praxí kardinála Arnošta II. z Harrachů.[9]) Poněvadž knížecí titul arcibiskupů pražských a olomouckých náleží církevnímu úřadu, nikoli osobě ani rodu (adhaeret sedi), zůstává v platnosti. Podle svorného úsudku právníků nebyl knížecí titul církevní zrušen československým zákonem o šlechtictví, řádech a titulech ze dne 10. prosince 1918.[10])

Čl. 4. O biskupské kurii.

(Can. 363—390.)

258 *Řehoř IX.,* Decretales, l. 1, tit. 23, De officio archidiaconi; tit. 24, De officio archipresbyteri; tit. 28, De officio vicarii; tit. 29, De officio iudicis delegati; tit. 31, De officio iudicis ordinarii; - *Thomassin,* Vetus et nova ecclesiae disciplina, pars 1, l. 2, cap. 1—2, cap. 17—20; - *Moy,* studie o generálním vikáři v Archiv für kathol. Kirchenrecht, 4 (1859), str. 402,

1) Cap. un., X, l. 1, tit. 15 in fine.

2) Can. 19, Caus. 33, qu. 5; cap. 1, § 1, Clem., l. 5, tit. 8.

3) Can. 41, Caus. 11, qu. 1 (Řehoř Vel. r. 595); can. 15, § 1, Caus. 12, qu. 1 (papež Melchiades).

4) AAS 23, str. 22.

5) AAS 12, str. 149.

6) Kongregace konsistorní dne 15. ledna 1915, AAS 7, str. 172.

7) *Haring,* Grundzüge des katholischen Kirchenrechts, 1924[3], str. 273.

8) *Sipos,* Enchiridion, str. 251.

9) *Kapras,* Přehled právních dějin zemí koruny české, 1927[3], str. 70.

10) Sb. z. a n., č. 61.

násl.; - *Scherer,* Handbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1886, str. 596, násl.; - *Vermeersch-Creusen,* Epitome iuris canonici, sv. 1, 1927[3], n. 431, násl.; - *Conte a Coronata,* Institutiones iuris canonici, sv. 1, 1928, n. 415, násl.; - *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, 1928, n. 631, násl. - *Fournier,* Origines du vicaire générel, 1922; - *Sipos,* Enchiridion iuris canonici, 1931[2], str. 262, násl. - *Matoušů,* Praelectiones ex iure canonico, sv. 1, 1935, str. 172, násl.; - *Eichmann,* Lehrbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1934, str. 270; sv. 2, str. 208, násl.

Bylo od počátku přirozeno, že klerus podporoval biskupa ve správě úřadu, jako jeho senatus, consilium, corona. Nebylo asi pravidlem, aby tvořilo pomocný sbor biskupů dvanácte kněží a sedmero jáhnů.[1]) Zřízením farností mimo residenční sídlo vynikly úřady kol osoby biskupovy nad ostatní klerus.

Soubor osob vedoucích s biskupem správu diecése nazýváme *kurii biskupskou* podle vzoru kurie papežské. Na rozdíl od *konsistoře,* kterou tvoří kapitula s biskupem rokující, nazýváme *ordinariátem* úřady, které vyřizují diecésní agendu jménem ordináře (loco episcopi, can. 361, § 1).

Úředníci biskupští nemají vlastní pravomoci (potestas propria), nýbrž pouze moc *náměstnou* (potestas vicaria), ač řádnou (can. 197). Úředníci netvoří jednotný úřad, ani jim nenáleží vlastnost morální osobnosti s vlastními právy a majetkem na způsob kapituly kanovníků.[2])

Jsou dvě skupiny biskupských úředníků: pro záležitosti *správní* a pro *soudní* řízení. První odrůdu tvoří: generální vikář, kancléř, synodální examinátoři, faráři konsultoři. Soudní službu vedou: biskupský oficiál, promotor iustitiae, defensor vinculi, iudices synodales.

Všichni skládají biskupovi *přísahu,* že budou věrně a nestranně plniti svůj úřad (can. 364, § 2, 1°). Vůle biskupova jest jejich normou a jsou vázáni úředním tajemstvím (can. 364, § 2, 2°, 3°), nikoli však moci přísahy, kterou složili.

1. **GENERÁLNÍ VIKÁŘ** (can. 366—371). a) *Vývoj řádu.* Ve staré **259**
době stál v čele kněží pomocníků *arcikněz,* zástupce biskupův v duchovním oboru, při bohoslužbách a udělování svátostí. V oboru zevní hmotné správy diecése náleželo přední místo *arcijáhnovi.* Poněvadž arcijáhnovi připadalo široké pole působnosti, býval biskupovým *vicarius natus.*[3]) Arcijáhen bděl nad kázní duchovních, spravoval biskupské statky, měl vlastní soudní tribunál, pod jeho dozorem byli alumni vědecky připravováni,[4]) on investoval obročníky a visitoval diecési.[5])

Arcijáhnovi náleželo první místo po biskupovi a byl zván »oculus epi-

1) Can. 11, 12, Dist. 93. *Sebastianelli,* Praelectiones iuris canonici, De personis, 1905[2], n. 203.

2) *Eichmann,* Lehrbuch, sv. 1, str. 271.

3) Cap. 1, X, l. 1, tit. 23.

4) Cap. 9, X, l. 1, tit. 23.

5) Cap. 6, X, l. 3, tit. 39; cap. 6, X, l. 1, tit. 23.

scopi«.[1]) Přirozeným vývojem vzrostla časem moc arcijáhnova na úkor moci biskupské, že bylo pomýšleno na odklizení úřadu.[2]) Někdy byla diecése rozdělena na okrsky, kterým vládli arcijáhnové *venkovští* (archidiaconus ruralis, minor) na rozdíl od arcijáhna *residenčního* (archidiaconus civitatis, maior).[3])

Počátkem úpadku moci arcijáhnů byl dekret papeže Inocence III. na obecném sněmu lateránském IV. r. 1215, zmocňující biskupa, aby si k správě diecése přibral *pomocníka* (vicarius) jemu ve všem poddaného a poslušného (obediens et subiectus).[4]) Sněm tridentský odňal arcijáhnům *soudní moc* vůbec, zvláště v otázkách manželských a trestních kleriků,[5]) i právo exkomunikační.[6])

Od století 12. vyskytují se *biskupští oficiálové*, na biskupu závislí a sesaditelní.[7]) Někdy slují »*officialis aut vicarius generalis*«.[8]) Zajímá nás, že dekretálky papeže *Řehoře IX.* (1227—1241) ještě se nezmiňují o úřadu generálních vikářů. Teprve sbírky následující, papeže *Bonifáce VIII.* (1294—1303) a *Klimenta V.* (1305—1314) předpokládají existující právo obyčejové.

V církvi české zastávali biskupa po krajích a r c i p r y š t o v é a a r c i j á h n i. Názvy byly původně jednoznačné, teprve od století 12. nabývá převahy arcijáhen. Bývali členy kapitul.[9]) Správní okrsek tvořilo několik žup. Arcijáhnové sídlili buď na župním hradě neb na biskupském dvorci. V Čechách byla sídla arcijáhnů: Praha, Kouřim, Bechyně, Žatec, Bílina, Litoměřice, Boleslav, Plzeň. Na Moravě: Olomouc, Přerov, Břetislav, Brno, Znojmo (Kroměříž). Arcijáhnové měli moc soudní, péči o manželství, spravovali biskupské jmění.

Arcibiskup A r n o š t z P a r d u b i c (1343—1364) omezil soudní moc arcijáhnů na causae matrimoniales a usurarum, pod sankcí neplatnosti rozsudku.[10]) Důkladně se zabývala činností arcijáhnů pražská synoda r. 1605 za arcibiskupa Z b y ň k a B e r k y z D u b é (1592—1606). Synoda pověřila arcijáhny visitovat okres (districtus, tractus), a to dvakrát ročně, v dubnu a říjnu, třikráte ročně svolati klerus (congregationes) k pastorálním poradám. Nepřítomné stíhala peněžitá pokuta.

260 b) *Platné právo.* Dnešní církevní kázeň připouští zásadně pouze *jediného generálního vikáře v diecési.* Trvání v úřadu závisí zcela na libovůli ordinářově (ad nutum, can. 366, § 2—3). Jeho osobní vlastnosti stanoví can. 367, § 1—3. Generální vikář vládne *mocí řádnou* na celém území diecése (can. 366, § 1) a zastupuje biskupa v duchovních i časných záležitostech. Vyňaty z moci vikářovy jsou pouze ony předměty, které náleží biskupovi z vyššího mimořádného zmocnění, neb které si biskup vymínil neb na něž právo předpisuje zvláštní zmocnění (mandatum speciale, can. 368, § 1).

---

1) *Sněm trid.*, ses. 24, cap. 12.

2) Cap. 4, 6, 8, X, l. 1, tit. 23.

3) *Scherer*, Handbuch, sv. 1, str. 605, násl.

4) Cap. 14, X, l. 1, tit. 31.

5) *Sněm trid.*, ses. 24, cap. 20 de ref.

6) *Sněm trid.*, ses. 25, cap. 3 de ref.

7) Cap. 2 in VI, l. 1, tit. 13.

8) Cap. 3 in VI, l. 1, tit. 13.

9) *Palacký*, Dějiny národu českého, díl I., 1877[3], příloha D; *Jireček*, Slovanské právo v Čechách a na Moravě, sv. 2, 1864, str. 171.

10) *Statuta Ernesti*, vydání z r. 1762, str. 192.

Generální vikář je oprávněn vyřizovat *papežské reskripty,* znějící na biskupa neb ordináře a užívati trvalých fakult (facultates habituales), jež svěřila Svatá Stolice biskupovi (can. 368, § 2, 66, § 2).

Pravomoc generálního vikáře je *řádná, náměstná* (can. 197, § 1—2). Jemu patří název *ordinarius* i *ordinarius loci* (can. 198, § 1, 2). Moc svěcení vikáři nenáleží.

Kanonické právo zaznamenává, kdy nemůže generální vikář jednati bez zvláštního zmocnění biskupova. Nemůže na př. zakládati řeholní družinu (can. 492, § 1), svolávati synodu (can. 357, § 1), dosazovati faráře (can. 455, § 1 a 3).[1])

Generální vikář má přednost před klerem diecése, vyjímaje biskupy, není-li sám konsekrován (can. 370, § 1). Ačkoli nemá svěcení biskupského, požívá vikář výsad a odznaků *apoštolských protonotářů titulárních* (can. 370, § 2).

Moc generálního vikáře pomíjí: dobrovolnou *demisí* (renuntiatio), kterou biskup přijal, *odvoláním,* (revocatio) a *uprázdněním* stolce biskupského (vacatio), *smrtí,* o níž byl vikář bezpečně zpraven (certa notitia, can. 430, § 2).

Biskupovou suspensí ztrácí i generální vikář svou pravomoc (can. 379), ledaže papežský dekret obsahuje odchylný rozkaz. Po smrti biskupově přechází veškera moc na kapitulního vikáře (can. 432, § 1).

Zajetím, vypovězením, vyhnanstvím biskupovým, neb když se biskup stal neschopným vládnout, neztrácí generální vikář jurisdikci (can. 429, § 1).

Od generálního vikáře liší se značně kardinál zastupující papeže ve správě diecése římské. Jeho úřední titul je: Cardinalis Urbis vicarius. Vykonává také moc svěcení. Za uprázdnění apoštolského stolce trvá městský vikář v úřadě.[2]) Papež Pius X. upravil vikariátní kurii římskou konstitucí »Etsi nos« ze dne 1. ledna 1912.[3])

Pro Vatikánské město jmenuje papež zvláštního generálního vikáře. Je to vždy sakristán papežského domu z řehole augustiniánů poustevníků.[4]) Jemu podroben je i papežský palác lateránský a letní sídlo papežovo Castel Gandolfo.

2. **KANCLÉŘ** (can. 372). Ředitelem biskupské kanceláře je kněz (chartularius, chartophylax),[5]) jemuž svěřen úkol bezpečně opatrovati listiny kurie, v archivu uložené, je chronologicky tříditi a zanášeti (can. 372, § 1). **261**

Jméno »cancellarius« je vzato od mříže, chránící místnost od přístupu nepovolaných.[6])

Kancléř může míti *pomocníky* (vice-cancellarius, can. 372, § 2). Diecésní archiv (archivum, armarium, tabularium, scrinium) je zčásti *veřejný,* zčásti *tajný* (archivum secretum).[7]) Klíč k archivu veřejnému chová biskupský

---

1) Podobné záležitosti srovn. *Matoušů,* Praelectiones, sv. 1, 1935, str. 174, násl. Výpočet *Hillingův* v Archiv für kathol. K.-Recht, 1933, str. 90, není vyčerpávající.

2) Konst. »Vacante Sede Apostolica«, n. 19.

3) AAS 4, str. 1, násl.; srovn. *Kašpar* v ČKD 1912, str. 332, násl.

4) Breve »Ex lateranensi pacto« ze dne 30. května 1929, AAS 21, str. 309, násl.

5) *Thomassin,* tamtéž, pars 1, l. 2, cap. 104.

6) *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, n. 644.

7) Srovn. can. 1047, 1107, 1645, § 2, 2309, § 5.

kancléř (can. 377, § 2), k tajnému sám biskup a generální vikář, po případě apoštolský administrátor a kancléř (can. 379, § 3).[1])

V diecésním archivu ukládají se mimo jiné *opisy listin* z archivů katedrálních, kolegiátních a farních (can. 383, § 1). *Spravovati* je archiv podle předpisů can. 375—384.[2]) Zájemci mají právo nahlédnouti do listin veřejných archivů a vyžádati si na své útraty úřední *opisy neb výtahy* (can. 384, § 1).

Zneužívání listin archivu (subtraxerint, destruxerint, cellaverint, substantialiter immutaverint) podléhá církevní klatbě vyhrazené Svaté Stolici (can. 2405, srovn. can. 2406, § 1—2, 2362).

262 3. **NOTÁŘI** (can. 373, 374). Správce biskupské kanceláře je samým právem *notářem* (can. 372, § 3). Biskup jmenuje ještě jiné notáře za tím účelem, aby hotovili listiny pro církevní forum v záležitostech soudních neb mimosoudních. Notáři mohou býti duchovní neb světští (can. 373, § 1—3). Svědectví státních notářů má na církevním foru autoritu pouze výpomocnou.

Úkoly církevních notářů vymezuje can. 374. Listiny notářem sepsané neb aspoň podepsané jsou *veřejně průkazné* (publicam fidem facit, can. 373, § 1). Stát považuje své notáře za veřejné úředníky.

V církvi setkáváme se s notáři hned za velkých pronásledování. Spisovali acta martyrum. Papežští notáři působili na obecných sněmech. Císař Justinián I. upravil úřad veřejných notářů.[3]) Sněm tridentský nařídil, aby biskup odňal úřad neschopným notářům.[4])

O církevních a královských notářích v Čechách za středověku jsme se již zmínili.[5]) Sv. Jan Nepomucký byl veřejným notářem, podle všeho značně zaměstnaným.[6])

Vynikající úkol náleží notářům na církevním *soudu* (can. 1585, § 1). Odznakem notářů je *prsten*. Jsou mimoto pouze *čestní* biskupští notáři.

263 4. **SYNODÁLNÍ EXAMINÁTOŘI** (can. 385—390). Na diecésní synodě předkládá biskup k schválení přítomným jména duchovních, kteří v následujícím desítiletí (can. 387, § 1) mají podrobovati zkoušce kandidáty farních obročí (can. 385, § 1). Toto právní zřízení vzalo původ na sněmu *tridentském*.[7]) Počet členů je mezi 4 až 12 (can. 385, § 2). Jsou-li examinátoři jmenováni mimo synodu, s poradním hlasem katedrální kapituly, slují *pro-synodales* (can. 386, § 1—2). Úřad trvá deset let (can. 387, § 1).

Podle can. 2147 mají dva examinátoři účast při *odstranění* (remotio) faráře buď nesesaditelného (can. 2148, § 1, 2152) neb sesaditelného (can. 2159,

---

1) O archivu srovn. *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, n. 646, násl.

2) *Eichmann,* Lehrbuch, sv. 1, str. 276.

3) Novella 47, cap. 1; novella 90, cap. 1 a 2.

4) Sněm trid., ses. 22, cap. 10 de ref.

5) Srovn. svazek I. tohoto díla, č. 59.

6) *Stejskal,* Svatý Jan Nepomucký, 1921, str. 25; *Tadra,* Kanceláře a písaři v zemích českých, 1892, str. 132, 240.

7) Sněm trid., ses. 24, cap. 18 de ref.

2160). Examinátorům může biskup předat řízení proti duchovním porušujícím *zákon residenční* (can. 2171, 2172, 2174, § 1), duchovním *konkubinářům* (can. 2178—2179) neb proti faráři *nedbale plnícímu* úřad (can. 2183). Biskup svěřuje examinátorům *zkoušku* svěcenců, nastávajících *zpovědníků* a *kazatelů* a *novokněží* po tři léta (can. 389, § 2).

Examinátoři, jmenovaní mimo synodu, bývali podle staršího práva podáváni Svaté Stolici k potvrzení. Ale již konstituce papeže Pia X. »Maxima cura« ze dne 20. srpna 1910[1]) nečiní zmínky o římském potvrzování examinátorů. Výslovně upouští od aprobace resoluce kongregace konsistorní dne 3. října 1910.[2])

Jiný účel mají examinátoři pro rigorosa na bohoslovecké fakultě, pro zkoušky katechetů na školách středních a měšťanských, arcibiskupští komisaři středních škol, inspektoři škol měšťanských.

5. **FARÁŘI KONSULTOŘI** (can. 385—390). Máme zde nové právní zřízení, založené konstitucí papeže Pia X. »Maxima cura«.[3]) Dosazení v úřad děje se tímtéž způsobem jako jmenování diecésních examinátorů. Čelným účelem konsultorů je zkoumati námitky farářovy proti dekretu sesazení (amotio) a sděliti biskupovi svůj názor o věci. Slova can. 2153, § 1: »auditis duobus parochis consultoribus« jsou podmínkou platnosti dalšího jednání.

Biskup se radí s faráři konsultory o způsobu, jak se postarati o sesazeného faráře (can. 2154, § 1). Také když farář se zdráhá podrobiti se přesazení, předkládá biskup jeho námitky farářům konsultorům (can. 2165, § 1, 2166).

6. **BISKUPSKÝ OFICIÁL** (can. 1573). Místní ordinář je pro veškeré **264**
sporné řízení soudcem první stolice (can. 1572, § 1). Není však radno, aby biskup osobně zasedal k soudu. Za tím účelem je vázán jmenovati si *soudce zástupce* (officialis), jemuž náleží řádná pravomoc. Oficiál nemá býti současně generálním vikářem, leda v menších diecésích (can. 1573, § 1).

Starší prameny nerozlišují bezpečně úřad od úřadu, na př. výrokem: »officialis aut vicarius generalis«.[4]) Biskup může si některé sporné předměty vyhraditi (can. 1573, § 2). Oficiál i jeho pomocník místooficiál musí býti doktory neb alespoň znalci (periti) v právu kanonickém, jsou *sesaditelní* (ad nutum), neztrácejí však úřad za sedisvakance ani nemohou býti odstraněni kapitulním vikářem (can. 1573, § 2—5).

7. **SYNODÁLNÍ SOUDCOVÉ** (can. 1574). Tridentský sněm nařídil,[5]) aby na provinciálních sněmech neb na diecésní synodě byli jmenováni *čtyři* neb více duchovních, kteří by soudili rozepře jim delegované Římem. Jejich jména bylo třeba hlásiti Svaté Stolici. Delegace svěřené jiným osobám než synodálním soudcům je považovati za podvržené. Sněm žádá na soudcích tytéž

---

1) AAS 2, str. 639.
2) AAS 2, str. 854.
3) Srovn. svrchu.
4) Cap. 3, in VI, l. 1, tit. 13.
5) Sněm trid., ses. 25, cap. 10 de ref.

vlastnosti, které předepsal papež Bonifác VIII.:[1]) aby byli preláty (dignitates, personatus) neb katedrálními kanovníky.

Poněkud jiný význam přikládá synodálním soudcům právo platné. Nejvyšší počet soudců je *dvanácte*. Jsou-li ustanoveni mimo synodu, nesou název iudices prosynodales. Jsou pomocníky oficiálovými. Kdežto jeho pravomoc je řádná, jsou synodální soudcové opatřeni jen přenesenou jurisdikcí (can. 1574, § 1). Jejich právní existence není jiná než synodálních examinátorů a konsultorů podle can. 385—388 (can. 1574, § 2).

Oficiál vždy sám předsedá soudu. Je však oprávněn zvoliti si za poradce dva přísedící (assessore) z řad synodálních soudců (can. 1575).

Ukládá-li soudní řád kanonický, aby některé sporné otázky předloženy byly sboru *tří soudců* (can. 1576, § 1, 1°), neb když trestní stíhání provádí podle zákona kolegium *pěti soudců* (can. 1576, § 1, 2° a § 2), přiděluje ordinář oficiálovi dva neb čtyři ze synodálních soudců, zpravidla postupně (per turnum, can. 1576, § 3). Sborový soud rozhoduje většinou hlasů (can. 1577, § 1).

Před biskupský soud náležejí spory *řeholníků* různých společností, neb rozepře mezi členy téže neexemptní řehole neb laického sdružení, neb mezi řeholníkem a knězem světským či laikem (can. 1579, § 3).

265 8. **VYŠETŘUJÍCÍ SOUDCE** (auditor, can. 1580—1583). Biskup jmenuje buď trvale neb pro určité soudní jednání oficiálova pomocníka, který připravuje procesní akty (can. 1580, § 1). Totéž právo náleží soudci, nejmenoval-li biskup auditora (can. 1580, § 2). Auditora je bráti z počtu synodálních soudců. V řeholi je auditor členem téže společnosti (can. 1581).

Auditor je podle práva »actorum instructor«, volá a vyslýchá svědky a připravuje listiny pro soudní jednání. Nevykonává přímý vliv na rozsudek.

Zcela jiné povahy je sbor *auditorů římské Roty*, kteří vykonávají řádnou soudní pravomoc jménem Svaté Stolice (can. 1598, § 1).[2])

9. **SOUDNÍ REFERENT** (relator, can. 1584). Za sborového soudu jmenuje předseda jednoho ze spolusoudců *zpravodajem* (ponens causae), aby před sborem objasnil stav soudní záležitosti a zapsal názory (conclusiones) jednotlivých soudců (can. 1584, 1871, § 1—3). O kardinálu referentovi při beatifikacích jedná can. 2009, § 1—2.

10. **SOUDNÍ NOTÁŘ** (actuarius, can. 1585). Soudce pověřuje pro každé soudní jednání *zapisovatelem* některého z notářů biskupem jmenovaných. Soudní protokoly trpí neplatností, nejsou-li zhotoveny zřízeným zapisovatelem neb aspoň podepsány (can. 1585, § 1—2). To se týká zvláště soudního předvolání, výpovědí svědků, přiznání vinníka a výsledku průkazného jednání.[3])

---

[1]) Cap. 11, in VI, l. 1, tit. 3.

[2]) Srovn. svrchu, č. 194.

[3]) *Eichmann*, Lehrbuch, sv. 2, str. 213; srovn. o svatořečení, can. 2013, § 1—2, 2015.

Aktuárem může býti na soudu církevním i *laik*, vyjímaje jednání trestní proti osobám duchovním (can. 373, § 3).[1])

11. **STRÁŽCE SPRAVEDLNOSTI** (promotor iustitiae, can. 1586 až 1590). Biskup jmenuje kněze právníka (can. 1589, § 1), aby na soudu nepřipouštěl nic, co se protiví zákonu a spravedlnosti. Promotor vystupuje v trestních záležitostech (actio criminalis) jako jediný oprávněný žalobce jménem církve (ex officio, can. 1934, 1955). Nebyl-li promotor k soudnímu jednání zván a není proto přítomen, je soudní řízení neplatným (can. 1587, § 1—2). **266**

Úřad veřejného obhájce spravedlnosti je buď *trvalý* (ad universitatem causarum) neb jen *případný* (pro singulis causis, can. 1588, § 2). Promotor trvá v úřadě i za uprázdnění biskupství a nemůže býti odstraněn kapitulním vikářem (can. 1590, § 1).

Stížnost do neplatnosti rozsudku podává mimo postiženého též promotor iustitiae (can. 1897, § 1). Podává též žalobu na neplatnost sňatku pro překážku veřejnoprávní (can. 1971, § 1, 2°) a skládá soudci své dobrozdání (can. 1709, § 3, 1786, 1793, § 2, 1841, 1856, § 2).

Řeholní prelát jmenuje promotora z řad svých členů (can. 1589, § 2), zvláště pro řízení o propuštění z řehole (can. 655, § 2, 665).

Promotor fidei při kanonisačním procesu nazývá se žertovně *diabolus rotae*, stojí na stráži (ad ius tuendum), aby se nikomu nedostalo nezaslouženě nejvyšších poct (can. 2010—2012).

12. **OCHRÁNCE MANŽELSKÉHO SVAZKU** (defensor vinculi, can. 1586—1590). Je-li předmětem sporného jednání platnost *vyšších svěcení* neb *manželské smlouvy*, bdí ochránce svazku po celou dobu jednání nad platností manželství (can. 1586). **267**

Úkol defensora manželství udávají can. 1967, 1968, 1969, 1984, § 1—2, 1985, 1986, 1987, 1990, 1991, 1992. O platnosti svěcení a účasti defensorově can. 1996. Na přítomnosti defensorově záleží platnost soudního jednání (can. 1587, § 1). Úřad promotora a defensora smí zastávati tatáž osoba současně (can. 1588, § 1). Také ostatní právní podmínky platí o obou společně (can. 1586—1590).

Papež Benedikt XIV. zavedl dekretem »Si datam« ze dne 4. března 1748[2]) ochránce řeholní profese ve stejném rozsahu, jako uzákonil ochránce manželství konstitucí »Dei miseratione« ze dne 3. listopadu 1741.[3]) Právo kodifikované nepřijalo defensora profese do své soustavy.

13. **SOUDNÍ POSLOVÉ A VYKONAVATELÉ** (cursores et apparitores, can. 1591—1593). Soudní posel, není-li jiného obyčeje, doručuje stranám rozkazy soudcovy (»ad acta iudicialia intimanda«, can. 1591, § 1). Poslové doručují zvláště: předvolání k stání, povolení lhůty, odklady, usnesení, rozsudky.

[1]) Užívati padělaných listin je trestné (can. 2362).

[2]) Bullarium Benedicti XIV., část 2, č. 47.

[3]) Tamtéž, část 1, č. 33.

Podle platné praxe posílají se stranám listiny doporučenými zásilkami poštovními.

Soudní vykonavatel uvádí ve skutek soudní výrok. Obě funkce může zastávati táž osoba (can. 1591, § 2). Cursor i aparitor jsou zpravidla laikové (can. 1592), jmenovaní biskupem podle can. 373.

268 14. **SPRÁVA DIECÉSNÍHO MAJETKU** (consilium administrationis, can. 1519—1528). Biskupovi ukládá can. 1520, § 1, jmenovati v sídelním městě několik schopných mužů, znalých práva civilního, aby s nimi spravoval jmění diecése. Tito poradci mají ve sboru hlas pouze *poradní* (can. 1520, § 3). Výjimku určují can. 1532, § 3, 1653, § 1.

Tento sbor poradní dlužno rozeznávati od *správní majetkové komise* zavedené pro diecésní seminář (can. 1359).

Se strany státu poskytuje církevnímu majetku právní ochranu *finanční prokuratura*. Zakročuje ve prospěch kmenového jmění neb když hrozí škoda samému právnímu zřízení církevnímu, jež požívá ochrany státu.[1]) Finanční prokuratura nechrání od poruch majetkových běžného jmění obročního.[2])

Ve službách biskupských pracují mimo již jmenované osoby: *censoři* spisů a knih (can. 1393, § 1),[3]) z obojího kleru volení (can. 1393, § 3). Proti modernismu je namířeno *consilium* a *vigilantia*.

Čl. 5. O kapitulách kanovníků.

(Can. 391—422.)

269 *Řehoř IX.*, Decretales, l. 3, tit. 10 a 11; - *Thomassin*, Vetus et nova ecclesiae disciplina, pars 1, l. 3, cap. 7—11; - *Bouix*, Tractatus de capitulis, 1852; - *Schneider*, Die bischöflichen Domkapitel, 1885; - *Hofmeister*, Bischof und Domkapitel nach altem und nach neuem Recht, 1931; - *Henner*, Základy práva kanonického, část 2, Právo platné, 1927[3], str. 123, násl.; - *Hobza-Tureček*, Úvod do církevního práva, 1929, str. 98, násl. (2. vydání, 1936); - *Sipos*, Enchiridion iuris canonici, 1931[2], str. 273, násl.; - *Matoušů*, Praelectiones ex iure canonico, sv. 1, 1935, str. 178, násl.; - *Vacek*, Vývoj society a práva slovanského v Čechách, studie v časop. Aletheia, 3, 1900, str. 342, násl.

1. **HISTORICKÝ VÝVOJ.** Od nejstarších dob používal biskup rady a pomoci kněží sídelního města. Sluli *presbyterium*. Stará právní norma prohlašuje: »... irrita sit sententia episcopi nisi praesentia clericorum confirmetur«.[4])

---

[1]) *Svatoš*, Právní poradce duchovní správy, 1932, str. 20; Instrukce pro finanční prokuraturu ze dne 9. března 1898; ř. z. č. 41.

[2]) Archiv für kathol. K.-Recht, 82 (1902), str. 133, násl.

[3]) *Pius X.*, konst. »Sacrorum antistitum« ze dne 1. září 1910, n. IV, AAS 2, str. 658.

[4]) Can. 6, Caus. 15, qu. 7.

a) *Kanovníci.* Jest zásluhou *sv. Augustina* († 420), že přiměl svůj klerus k společnému životu (vita communis) po způsobu mnišském, bez vlastnictví.[1]) Tuto vita communis nazýváme též *vita canonica,* poněvadž se členové (canonici) řídili určitými předpisy (canones). Ježto však podstatnou známkou tohoto zřízení bylo spíše úplné společenství života, není vyloučeno, že název vita communis vypůjčen byl z řeckého κοινωνικός βίος, o kterém mluví sv. Basil Vel. († 379) v mnišské řeholi.[2])

Pokleslou kázeň kanovníků vzpružila řehole *sv. Chrodeganga* († 766), biskupa metského[3]) a její přepracování tamním jáhnem *Amalariem* († 857).[4]) Za časů *Karla Vel.* stalo se heslem, aby všichni klerikové žili buď canonice neb monachice.[5]) Tím bylo vysloveno přání po společném životě v souhlasu s naším can. 134.[6])

b) *Kapitula.* Název »capitulum« znamenal původně místo, kde se kanovníci denně scházeli, aby vyslechli čtení stanov.[7]) Sbor kleriků nazýval se zprvu *congregatio,* až obecný sněm lateránský III. r. 1179 zmiňuje se o »maiori et saniori parte capituli«.[8]) **270**

Kapituly dosáhly za středověku významu p o l i t i c k é h o, zvláště když kanonikáty obsadily většinou osoby šlechtické. V Čechách býval vyšehradský probošt královským kancléřem.[9]) Kanovníci zastávali úřad královských notářů neb kaplanů nejvyššího dvoru a zasedali na generálních rocích.

Tyto cizorodé úkoly ochromovaly citelně církevní účely kapitul. Mimo to vzal za své život společný, když byl společný majetek dělen na prebendy. Výstřednostem stavěli se na odpor s v. P e t r D a m i a n i († 1072)[10]) a I v o, biskup chartreský († 1117).[11])

Papež *Alexander III.* naléhal na římské synodě r. 1063 na obnovu společného života kanovnického.[12]) Mnohé kapituly přijaly za účelem reformy řeholi sv. Augustina neb statuty premonstrátské. Tak povstal rozdíl mezi *canonici regulares* a *saeculares.*[13]) Kapituly katedrální zůstaly vesměs světskými. Čelné místo mezi řeholními kanovníky náleží kapitule arcibasiliky lateránské v Římě,

---

1) *Possidius,* Vita Augustini, cap. 5, 15; *Migne,* PL 32, str. 37, 42.

2) *Migne,* PG 31, str. 1428.

3) Regula canonicorum; *Migne,* PL 89, str. 1097, násl.

4) *Migne,* PL 105, str. 815; *Scherer,* Handbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1886, str. 567, pozn. 3.

5) *Scherer,* tamtéž, str. 567, pozn. 4.

6) O ženských *kanoniskách* pojednává *Thomassin,* tamtéž, pars 1, l. 3, cap. 63, o *laických kanovnících,* tamtéž, cap. 64; srovn. can. 34, Dist. 5, De Consecr.; can. 2, 3, 9, 10, Caus. 12, qu. 1.

7) Regula Chrodegangi, cap. 8; *Migne,* PL 89, str. 1102, »ad capitulum veniant«.

8) Srovn. též rubriku 10 a 11 knihy 3 dekretálek.

9) *Hobza-Tureček,* Úvod, str. 99.

10) *Migne,* PL 144, str. 227, epist., l. 1, 15.

11) *Migne,* PL 162, str. 216.

12) Can. 6, § 2, Dist. 32; srovn. cap. 5, X, l. 3, tit. 35 (Inocenc III.).

13) Cap. 43, § 5, in VI, l. 1, tit. 6; cap. 4, X, l. 3, tit. 35.

založené r. 1059 pod názvem: »Canonici regulares de sanctissimo Salvatore.«

Sněm tridentský zasáhl na četných místech do úpravy právních poměrů kapitul k diecési a k biskupovi.[1])

271 2. **DRUHY KAPITUL.** a) *Capitulum cathedrale* je sbor duchovních při katedrálním chrámu, založený na povznesení bohoslužeb dómských (= in domo episcopi). Kanovníci jsou biskupovými pomocníky svou radou (senatus et consilium) a za sedisvakance jeho zástupci (can. 391, § 1).

b) *Capitulum collegiatum* je založeno při význačné svatyni mimo residenci biskupovu (can. 391, § 1). V arcidiecési pražské jsou toho druhu: kapitula *vyšehradská*, založená knížetem Vratislavem II. (1061—1086), *staroboleslavská* při chrámu sv. Kosmy a Damiana a u *Všech svatých* na Hradě pražském.

c) *Capitulum insigne* (perinsigne) je čestný název kolegiátní kapituly pocházející z papežské výsady neb z obyčeje od nepaměti (can. 391, § 2). Kapitula požívá přednostního práva v poměru ke kapitulám kolegiátním, nikoli ke katedrálním (can. 408, § 1).

Vyšehradská kapitula užívá názvu »insigne capitulum«.

d) *Capitulum numeratum* se skládá z pevného počtu kanovníků a prebend. Závisí-li však počet kanovníků na výši kapitulních důchodů, nazývá se capitulum non numeratum (can. 394, § 1).

Kdysi přijímala kapitula mladistvé kleriky (domicellares), aby konali svá studia, nepožívajíce zatím nižádných práv ve sboru (canonici in pulvere). Po skončených studiích stali se čekateli prebendy (canonici supranumerarii) s nižšími příjmy (canonici in herbis), na rozdíl od plnoprávných prebendářů (canonici in fructibus et floribus).[2])

V nové době vyskytuje se *capitulum collegiatum honorarium*. Kostel, při němž sídlí kapitula, není kolegiátním, nemá kapitulu, není tam kanovnických prebend ani povinnosti kůru. Výsada záleží v tom, že farář s pomocným duchovenstvem požívá čestného titulu kanovníků a několikráte do roka konají církevní hodinky.[3])

272 3. **ZŘIZOVÁNÍ KAPITUL.** Svatá Stolice požívá výhradního práva zakládati (erectio) nové kapituly. Totéž dlužno říci o změně právního stavu (innovatio) a zrušení (supressio) kapituly (can. 392).[4]) Záležitost přísluší do oboru působnosti kongregace konsistorní (can. 248, § 2).

Erekční bulu hotoví apoštolská kancelář (can. 260, § 1) na pokyn kongregace konsistorní (can. 260, § 2). Od založení kapituly rozeznáváme její *nadání*

---

[1]) *Sněm trid.*, ses. 6, cap. 1, 4 de ref.; ses. 22, cap. 4 de ref.; ses. 24, cap. 8, 12, 16, 17 de ref.; ses. 25, cap. 6 de ref.

[2]) *Aichner-Friedle*, Compendium iuris ecclesiastici, 1911[11], str. 421; *Sipos*, Enchiridion, str. 274.

[3]) AAS 17 (z r. 1925), str. 92, 94, 438.

[4]) AAS 15, str. 39, n. III.

(fundatio), jež může vykonat i laik, postoupiv kapitule nutného nákladu (dos). Odtud pochází rozdíl mezi *lex erectionis* a *lex fundationis*.[1])

4. **JMENOVÁNÍ KANOVNÍKŮ.** a) *Právo biskupovo.* Sněm tridentský určil osobní vlastnosti kandidátů hodnosti kanovnické.[2]) Platné právo (can. 403) přiděluje úkol obsazovati kanonikáty při chrámech katedrálních i kolegiátních *biskupům:* Biskup je vázán raditi se dříve s kapitulou (audito capitulo).[3])

Obyčej právu biskupskému odporující se zákonem odsuzuje (reprobatas) a protivné výsady se odvolávají (revocata). Pouze opačný zákon fundační ponechán je v platnosti a reservaty Svaté Stolice podle can. 1435. Sem náleží zvláště papežské jmenování kapitulních *dignitářů* (can. 396, § 1). Také konkordátní ujednání podržují platnost i proti can. 403.

K důstojnosti kanovnické vyžaduje právo: svěcení kněžské, vědecké vzdělání a bezúhonný život (can. 404, § 1). Doktoři bohosloví neb v právu kanonickém mají přednost. Stačí však, že čekatel chvalně zastával učitelský neb církevní úřad (can. 404, § 2), a v triennálních zkouškách nad jiné vynikal (can. 130, § 2).[4])

Can. 403 zrušil volební právo kapitul, podmínku šlechtictví, občanského příslušenství i opční právo.[5])

Konkordát r. 1855, čl. XXII. potvrzuje právo *mocnářovo* jmenovati (nominare perget)[6]) na kanovnická místa, vyjímaje *první dignitu* vyhrazenou Svaté Stolici, prebendy liberae collationis episcopalis neb které podléhají právu patronátnímu.

Současně byla konkordátem odstraněna podmínka *šlechtictví,* leč by se opírala o vůli fundátorovu.[7]) Stanovy *olomoucké* kapituly z r. 1828 trvají na podmínce, aby kandidát náležel stavu šlechtickému, alespoň rytířskému. Proti konkordátnímu článku kapitula remonstrovala. Stanovy byly však pozměněny r. 1880 z nařízení papežské kurie. Šlechtictví se nežádá pro kanonikáty nominationis regiae, trvá však stará podmínka pro kanonikáty electionis capitularis.[8])

Státní zákon ze dne 25. května 1874, § 3, trvá na platném způsobu obsazování biskupství i kanonikátů, ačkoli byl konkordát dne 30. července 1870 jednostranně vypovězen.[9])

---

[1]) *Sipos,* Enchiridion, str. 275.

[2]) Sněm trid., ses. 24, cap. 12 de ref.

[3]) Kodexová komise dne 10. listopadu 1925, n. III, AAS 17, str. 582.

[4]) Kodexová komise, AAS 15, str. 128.

[5]) Kodexová komise, dne 26. listopadu 1922, AAS 15, str. 128.

[6]) Starší právo kanovnické líčí *Bednář,* Sbírka zákonů a nařízení ve věcech náboženských, 1929, str. 583.

[7]) Cap. 37, X, l. 3, tit. 5: papež Řehoř IX. žádá »non generis sed virtutum nobilitatem«.

[8]) Archiv für katholisches Kirchenrecht, 46 (1881), str. 157, násl.

[9]) Ř. z. č. 50.

Náš »Modus vivendi«, platný od 2. února 1928[1]) mlčí o obsazování kanovnických míst. Rozpor mezi výrokem papeže Benedikta XV. o zániku císařských výsad[2]) a prohlášením nejvyššího správního soudu ze dne 10. ledna 1923 o trvání jmenovacího práva v rukou vlády[3]) řeší se metodou vzájemné ústupnosti. V praxi kapitula navrhuje biskupovi kandidáta na uprázdněnou prebendu. Biskup připojuje své dobrozdání a posílá žádost do Říma, jde-li o kapitulního dignitáře. Po církevním jmenování předkládá biskup žádost o vládní potvrzení zvoleného. Vláda jmenuje též navrženého.

274 b) *Právo papežské.* Can. 396, § 1, a 403 připisují Svaté Stolici pouze jmenování kanovníků *dignitářů.* Rovněž obsazuje papež prosté kanonikáty, byl-li předchůdce *Familiaris Summi Pontificis* ve smyslu can. 1435, § 1, 1°.

Nejsou však podřízeny papežskému právu jmenovacímu kanonikáty podléhající soukromému *právu patronátnímu* (can. 1435, § 2).

V Uhřích požívají biskupové právo obsazovati i dignity kanovnické.[4]) Podobně je tomu v Olomouci. Rozlišovati měsíce ohledně uprázdnění kanonikátů na papežské a císařské pozbylo významu.

c) *Opční právo* (optio). Vzestup mladších kanovníků na uprázdněnou vyšší prebendu děl se přáním projeveným žádostí podanou sboru. Opčního práva užívají kardinálové, vyjímaje kardinály biskupy (can. 236, § 1 a 4).

Kanovníkům je každá opce zakázána, leč by ji dovolovaly fundační podmínky (can. 396, § 2). Podle platného práva postupují nižší prebendáři na tučnější obročí jen s *dispensí papežskou.*

Kanovníci nabývají veškerých stavovských práv až po uvedení v úřad (institutio corporalis, can. 405, § 1, 1443—1445). Skládají vyznání víry před biskupem a za přítomnosti kapituly (can. 1406, § 1, 5°).

275 **5. KAPITULNÍ HODNOSTI (DIGNITATES) A ÚŘADY (OFFICIA).** Kapitulu tvoří hodnostáři spolu s prostými kanovníky. Kapitulní stanovy kladou někdy dignity mimo sbor kapitulní, což can. 393, § 2, uznává. Dignitáři mají udržovati v kapitule kázeň a příkladně žíti.[5]) Právo platné ponechává volnost co do počtu dignit i vzhledem na jejich tituly a úřady. Někde je hlavou kapituly (prima dignitas) *probošt,* jinde *děkan,* jinde *arcijáhen.*

V metropolitní pražské kapitule je po *probošťovi* a *děkanovi* třetí dignitář *arcijáhen,* čtvrtý *scholasticus.* Kardinál Arnošt II. z Harrachů zamýšlel zříditi pátou hodnost, kantora.[6]) V Uhřích jsou dignitáři: praepositus maior, lector,

---

1) AAS 20, str. 65, násl.

2) AAS 13, str. 521.

3) Srovn. svrchu, č. 237.

4) Kongregace koncilu dne 19. července 1930; *Sipos,* Enchiridion, strana 279, pozn. 22.

5) *Sněm trid.,* ses. 24, cap. 12 de ref.

6) *Krásl,* Arnošt hrabě z Harrachů, 1886, str. 518.

cantor, custos.[1]) Právo dekretální činí zmínku o trojím sloupu církve: o arcijáhnovi, arciknězi a kustodovi.[2])

Od dignit rozeznává starší právo *personatus* a *officium*.[3]) Dignitám náleží přednost a pravomoc veřejného fora, kdežto personatus znamená přednost, ale úřad bez pravomoci. Officium postrádá jak přednosti, tak i jurisdikce.[4]) Platné právo tento rozdíl úřadů nezdůrazňuje.

V katedrálních kapitulách nemají chyběti úřady kanovníka *theologa* a *penitenciáře* (can. 398). Jejich vlastnosti udává can. 399.

a) *Canonicus theologus* vykládá v chrámu veřejně Písmo svaté neb přednáší podle vůle biskupovy jiné články křesťanské nauky (can. 400, § 1). Pro půlletou nepřítomnost opatří si kanovník zástupce v kazatelství (can. 400, § 2). Z důvodů závažných je biskup oprávněn zaměniti theologovi veřejný výklad v kostele za úřad profesora v semináři (can. 400, § 3).

Sněm tridentský nařídil, aby ve všech katedrálních chrámech a čelnějších kolegiátních zřízena byla prebenda »pro lectoribus sacrae theologiae«. Též v kostelích mnichů a jiných řeholníků ať se vykládá Písmo svaté.[5])

b) *Canonicus poenitentiarius*. Je to zřízením sněmu tridentského.[6]) Can. 401, § 1, rozšiřuje povinnost založiti trvalé zpovědníky z povolání také na kostely kolegiátní. Pravomoc biskupského zpovědníka je řádná, nelze ji však přenésti na jiné. Penitenciář promíjí hříchy a censury vyhrazené biskupovi.[7]) Jemu podléhají cizinci dlicí v diecési i diecesáni za hranicemi diecése. **276**

Penitenciář je úřadem vázán trvati ve zpovědnici podle potřeb lidu a podle pokynů biskupových (can. 401, § 2).

c) *Canonicus primicerius*.[8]) Jemu příslušela intonace v kůru, pokračoval pak *succentor*.[9]) V italských kapitulách má dosud úřad *chori magister*.[10])

d) *Canonicus scholasticus*. Míval dozor na dómskou školu.[11]) Sněm tridentský doporučil zakládati gymnasia.[12]) Kanovník scholastik obsazoval nezřídka učitelská místa v celé diecési.

e) *Canonicus sacrista*,[13]) *canonicus custos*.[14]) Obor činnosti těchto kanov-

---

1) *Sipos*, Enchiridion, str. 276. O kapitulách *v církvi východní* srovn. *Rittner* (Zítek), Církevní právo katolické, část 1, 1887, str. 191.

2) Cap. 2, X, l. 1, tit. 27.

3) *Sněm trid.*, ses. 24, cap. 12 de ref.

4) *Wernz-Vidal*, Ius canonicum, sv. 2, 1928, n. 654, II.

5) *Sněm trid.*, ses. 5, cap. 1 de ref.

6) *Sněm trid.*, ses. 24, cap. 8 de ref.

7) *Benedikt XIV.*, De synodo dioecesana, l. 5, cap. 5, n. 8.

8) *Řehoř IX.*, Decretales, l. 1, tit. 25, De officio primicerii.

9) Cap. II, X, l. 5, tit. 31; cap. 27, X, l. 5, tit. 39.

10) *Scherer*, Handbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1886, str. 568, pozn. 7.

11) *Sněm lateránský* III. r. 1179, cap. 1, X, l. 5, tit. 5.

12) *Sněm trid.*, ses. 5, cap. 1 de ref.

13) *Gregorius IX.*, Decretales, l. 1, tit. 26, De officio sacristae.

14) Tamtéž, tit. 27, De officio custodis.

níků týkal se ochrany chrámového pokladu a střežení posvátných nádob. Partikulární právo obsahuje podrobnější normy.

277 6. **KAPITULNÍ STANOVY** (can. 410—411). Kapitulní sbor je osobou morální, v mezích práva autonomní (can. 100, § 1). Sám si vymezuje pracovní řád. Obsahem kapitulních statut je řízení sboru, pořádek bohoslužebný, obřady v kůru a v chrámu, obor působnosti jednotlivých prebendářů.

Kapitulní statuty schvaluje biskup. Bez jeho souhlasu není kapitula zmocněna stanovy rušit ani měnit (can. 400, § 1—2). Kapitule otálející může biskup stanovy vnutit (can. 410, § 3).

Kanovníci scházejí se k poradám *řádným* a *mimořádným*. Tam jednají o vlastních spolkových zájmech, na rozdíl od konsistoře. Na schůzi hlasují pouze kanovníci, v našich krajích též kapitulní dignitáři, jsouce členy kapituly. Hlasovacího práva nemají prostí obročníci na dómě, vikaristé, oltářníci, kaplani, farář a čestní kanovníci. Na mimořádné schůze je třeba zvláštního pozvání (can. 411, § 2). Způsob kapitulního hlasování určuje can. 101.[1])

Někteří popírají zákonodárný ráz kapitulních stanov.[2]) Přiznávají jim pouze moc *smluvních norem* (statuta conventionalia), zavazujících mocí daného slibu neb přísahy. Jen když biskup kapitule stanovy uložil (can. 410, § 3), může prý se v nich spatřovati partikulární zákon biskupský. Kongregace koncilu nařídila dne 25. července 1923, aby ordinář kapitulám opatřil stanovy shodné s novým právem.[3])

278 7. **POMĚR KAPITULY K BISKUPOVI.** a) *Poradci.* Kanovníci tvoří biskupův senát a poradní sbor (senatus et consilium, can. 391, § 1). Panuje tu podobný právní poměr jako mezi sborem kardinálů a papežem (can. 230). Biskup se uchází o radu kapituly v *konsistoři.*

Votum kanovníků vykonává někdy rozhodující vliv na *platnost* právního úkonu. To platí v případech, kdy zákon ukládá biskupovi, aby jednal »*cum consensu capituli*«. Hlasování podléhá normě can. 101, § 1, 1° a 105, 2°. Kdykoli však zákonodárce podmiňuje zákonnost skutku výrazem: »*audito capitulo*«, neb »*de consilio consultorum*«, jedná biskup správně, vyslechl-li sbor kanovníků, aniž by jejich názor přijímal za svůj (can. 105, 1°).

Srovnej dvojí účinek hlasování v can. 388, 1182, § 1; 1359, § 2; 1532, § 3; 1541, § 2. Právo dekretální vázalo těsněji biskupa na poradu s kapitulou než právo kodifikované.[4])

b) *Pomocníci.* Dignitáři a katedrální kanovníci vykonávají přednostním pořadem podle stanov za biskupa posvátné obřady ve dny sváteční. Biskupa celebranta očekávají kanovníci na prahu dómu, podávají mu aspergil a přislu-

---

[1]) Srovn. »*Statuta metropolitanae ecclesiae pragensis*« z r. 1350, které vydal *Podlaha* r. 1905.

[2]) *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, 1928, n. 674.

[3]) AAS 15, str. 453.

[4]) *Řehoř IX.,* Decretales, l. 3, tit. 10.

hují mu v obřadech. Kanovníci nemocnému biskupovi přisluhují duchovně a zesnulého pohřbívají. Nejvyšší hodnostář svolává kapitulu, jí předsedá a upravuje kůrový pořádek (can. 397, 1°—4°).

Kanovníci chrámů katedrálních a kolegiátních jsou vázáni *posluhovat* biskupovi při pontifikálních obřadech netoliko v dómě, nýbrž i v jiných svatyních biskupského města neb předměstí (can. 412, § 1). Dva kanovníky může si biskup vybrati za pomocníky ve službách diecése (can. 412, § 2).

Na diecésní synodu jsou povinni dostaviti se kanovníci katedrální neb diecésní konsultoři (can. 358, § 1, 2°), jeden vyslaný člen kapituly kolegiátní (can. 358, § 1, 5°). Na sněm provinciální posílá katedrální kapitula dva členy, s hlasem pouze poradním (can. 286, § 3).

Kapituly mohou požívati výsady exempce z moci biskupské. To však je nemyslitelno o kapitulách katedrálních, ježto by samostatnost kapituly stála v rozporu s jejím účelem.[1])

8. **KANOVNICKÉ HODINKY.** Předním úkolem kapitul v chrámu je pečovati o zvýšení lesku bohoslužeb (can. 391, § 1). Sbor kanovníků je vázán k denní persoluci kanovnických hodinek *v kůru*.[2]) Zakládací listina může obsahovat výjimku od pravidla a omeziti úlohu na některé části oficia (can. 413, § 1). Povinnosti možno dostáti pouze činnou účastí v kůru. Denní břemeno bývá zmírněno prominutím Svaté Stolice neb fundační klausulí o *střídavé službě* (per turnum, can. 414).[3])

Kanovník musí zaujímati místo v kůru sobě vykázané (stallum) v *oděvu předepsaném*. Úbor (vestis choralis) určuje zakládací listina, právo obecné neb partikulární výsada.[4]) Biskupové přicházejí v oděvu biskupském. Porušující předpis o úboru je považovati za nepřítomné (can. 409, § 1).

Osobní přítomnosti v kůru zbavuje kanovníky instituce *vikaristů* při dómu zřízených (can. 419, § 1).

Zanedbávání kůrové služby brzdí zákon o tak zv. *distributiones quotidianae*. Třetí část užitků z prebend a obročí katedrálního chrámu je spravovati odloučeně, aby se výnos z kapitálu rozděloval mezi členy kapituly v kůru přítomné (cedunt diligentibus, can. 395, § 1).

Nelze-li zavést distribuce, je možno určiti *pokutu* (multa), kterou platí kanovník neprávem nepřítomný (can. 395, § 2). Dozor nad zevrubným šetřením zákona o osobní přítomnosti kanovníků v kůru vede kanovník *punktátor* (can. 395, § 4).

Zákonné důvody *omlouvají* kanovníka od služby kůrové, a to buď v té míře, že nepřítomný podrží nicméně nárok na příjmy z prebendy i na denní

[1]) *Wernz-Vidal*, Ius canonicum, sv. 2, n. 654.

[2]) *Sv. Alfons*, Theologia moralis, l. 3, n. 675; l. 4, n. 129; l. 6, n. 326.

[3]) *Sipos*, Enchiridion, str. 284.

[4]) Kongregace koncilu udává v reskriptu dne 13. června 1925 tyto součástky kůrového úboru: mozzetta cum superpelliceo, rochetum et mantelletum, cappa super rocheto, cappa cum hermelino, AAS 17, str. 538.

distribuce (can. 420, § 1, 1°—14°), neb právo na distribuce *ztrácí* (can. 421, § 1, 1°—4°). Výjimku od pravidla udávají can. 420, § 2 a 421, § 2.

Církevní právo vychází vstříc požadavkům stáří, udělujíc kanovníkům *indultum iubilationis*.[1]) Kanovníci, kteří chvalně plnili po *čtyřicet let* kůrovou službu v dómě či v jiných chrámech, mohou se ucházet u Svaté Stolice o milost vysloužilých (emeriti), aby byli prosti kůru (can. 422, § 1).

Zproštěni jsouce kůru, nejsou kanovníci povinni dbát zákona residenčního, požívají kanonického obročí a jsou účastni denních přídělů (distributiones), i těch, jež slují »inter praesentes« (can. 420, § 2), leč by se tomu protivila vůle zakladatelova, stanovy neb právo obecné (can. 422, § 2). Jubilantům se nedovoluje optovati na lepší prebendu (can. 422, § 3).

280 9. **KONVENTNÍ MŠE SVATÁ.** S kůrovou službou úzce souvisí mše svatá, sloužená *za dobrodince* obecně (can. 417, § 1).[2]) Jest předepsána liturgie *zpívaná* (can. 413, § 2). Když však stejnou dobou slouží biskup neb jeho zástupce pontifikálně, může kanovník učiniti povinnosti zadost tichou mší svatou (can. 413, § 3).

Celebrantem konventní mše svaté jsou po řadě dignitáři a kanovníci s týdenní směnou (hebdomadarius). Záleží na právu obyčejovém a na kapitulních stanovách, zda náleží zástupci churavého kanovníka právo na mešné (stipes, can. 417, § 2 a 3).

10. **POMĚR KAPITULY K DÓMSKÉMU FARÁŘI.** V kapitulním chrámu bývá zřízena duchovní správa, kterou je pověřen *farní vikář* (vicarius paroecialis, can. 402, 471, § 1—4). Vlastním farářem je kapitula (parochus habitualis). Kapitula presentuje biskupovi vhodného kanovníka, kterého biskup dosazuje v úřad (can. 171, § 2). Farní vikář je nesesaditelným se strany kapituly, nikoli se strany biskupa (can. 171, § 3). Vikáři přísluší veškerá duchovní správa podle práva obecného podle diecésních předpisů a chvalných obyčejů (can. 471, § 4).

Platné právo obsahuje právní normy o vzájemných stycích mezi kapitulou a farářem, vymezující obor působnosti farářovy (can. 415, § 1 a 2) i kapituly (can. 415, § 3), aby se předešlo třenicím. Rozpory urovnává ordinář (can. 415, § 4 a 5).

Farní úřad na dómě je buď zcela *nezávislý* na kapitule (parochia non unita), neb je duchovní správa spojena s některým kanonikátem, na př. s arcikněžstvím, neb je fara *přivtělena* (unita, incorporata) kapitule (can. 1423, § 2).[3])

281 11. **RESIDENČNÍ POVINNOST.** Kanovníci a obročníci dómu jsou svým

---

[1]) *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, n. 695, násl.

[2]) O konventní mši svaté srovn. *Benedikt XIV.,* konst. »Cum semper« ze dne 19. srpna 1744, Bullarium, sv. 1, č. 103.

[3]) *Wernz-Vidal,* tamtéž, n. 683, násl.

zaměstnáním trvale vázáni na pobyt u katedrálního chrámu. Právo povoluje kanovníkům *tříměsíční dovolenou*. Partikulární stanovy neb obyčej mohou zotavenou pouze snížiti. (can. 418, § 1).

Prázdniny nejsou přípustny v čas postní ani adventní, ani na hlavní svátky v roce, naznačené v can. 338, § 2 a 3. Počet nepřítomných nesmí překročiti třetinu obročníků (can. 418, § 1). Kůrové distribuce o prázdninách přestávají (can. 418, § 3).

Zákon o trvalé residenci kanovník neruší jsa nemocný na léčení, neb když byl pověřen papežským poselstvím, neb když zastupuje biskupa nepřítomného, neb když byl delegován na sněm, neb provází biskupa na visitaci (can. 420, § 1, 5°, násl.).

12. **KANOVNICKÉ PREBENDY.**[1]) Není jednotné úpravy příjmů kanovnických. Třeba přihlížeti k textu fundačních listin. Kanonikáty bez pevných příjmů dovoluje Svatá Stolice (can. 393, § 3). Prebenda a obročí jsou pojmy jednoznačné. V některých kapitulách jsou členové vydržováni z příjmů společného majetku (ex massa communi) neb jsou prebendy jednotlivých kanovníků právně rozčleněné. Vyšší preláti mívají nemovité statky přidělené osobě.

Zákon československý o nejnižším příjmu kongruovém ze dne 25. června 1926[2]) platí o členech kapitul i o kapitulních vikářích.

13. **PŘEDNOSTI A VÝSADY KANOVNÍKŮ.** Kanovníkům přiděluje kapitula hned při obřadu instalačním určité *místo v kůru* (scamnum in choro, can. 405, § 1). Kanovníci užívají na kapitulních schůzích *hlasovacího práva* (vox in capitulo). Práva toho nemají nižší obročníci na dómě, někdy ani dignitáři, nejsou-li členy kapituly (extra gremium, can. 411, § 3). Kanovníci předcházejí diecésnímu duchovenstvu podle zásad o právu přednostním (can. 408, § 1—2). **282**

Kanovníci liší se od kleru *úborem*, ačkoli jim právo obecné nijakých výsad úborových neposkytuje. Veškerá vyznamenání mají původ buď v zakládací listině neb v pozdějších papežských výsadách.

Pražské metropolitní kapitule[3]) udělil papež Urban V. r. 1364 právo nosit bílou mitru, kdykoli arcibiskup neb jiný prelát koná před králem služby Boží.[4]) Výsada rozšířena i na případ, že jen kněz slouží před králem.[5]) Tentýž papež rozšířil r. 1365 výhodu o rochetu a superpeliceum,[6]) Bonifác IX. r. 1389 dovolil zlaté mitry s perlami, Kliment XI. r. 1706 pláštík přes rochetu (cappa magna),[7]) Benedikt XIII. r. 1728 náprsní kříž s obrazem sv. Jana Nepomuckého,[8]) Řehoř XVI. r. 1840 mozetu,[9])

---

1) *Řehoř IX.*, Decretales, l. 3, tit. 5, De praebendis et dignitatibus.

2) Sb. z. a n. č. 122.

3) *Podlaha:* Privilegia semper fideii metropolitano capitulo pragensi a Sancta Sede concessa, 1905.

4) Tamtéž, str. 3.

5) Tamtéž, str. 4.

6) Tamtéž, str. 6.

7) Tamtéž, str. 19.

8) Tamtéž, str. 23.

9) Tamtéž, str. 31.

Pius IX. r. 1862 zlatý řetěz s náprsním křížem[1]) a r. 1870 fialovou barvu oděvu po způsobu římském.[2])

Za bouří náboženských zasloužila si kapitula čestný název »Capitulum semper fidele«.[3]) Vyšehradské kapitule náleží titul »insigne capitulum«, olomoucké »fidele capitulum«.

283 14. **DIECÉSNÍ KONSULTOŘI** (can. 423—428).[4]) Obvodový sněm baltimorský III. r. 1884 nařídil, aby nedostatek katedrálních kapitul byl vyvážen rovnocenným sborem poradců z řad kněží. Plán se ujal v Spojených státech severoamerických a v Kanadě. Papež Lev XIII. r. 1902 rozšířil zřízení diecésních konsultorů na souostroví filipínské.[5])

Poněvadž jsou consultores dioecesani pouze *zatímní* výpomocnou institucí (can. 427), jest na biskupovi, aby se snažil o zřízení katedrálních kapitul (can. 423). Konsultory jmenuje biskup (can. 424) na tříletí (can. 426, § 1), a to počtem šest, v menších diecésích aspoň čtyři. Bydlí nedaleko od biskupova sídla (can. 425, § 1). Opětné zvolení není zakázáno (can. 426, § 1—5).

Konsultoři skládají přísahu věrnosti (can. 425, § 2) a vyznání víry (can. 1406, § 1, 6°, srovn. can. 1406, § 2, 2403). Obor jejich činnosti shoduje se dosti s úkoly kanovníků (can. 427). Bývají voláni na provinciální sněmy (can. 286, § 3) a na diecésní synodu (can. 358, § 1, 2°). Biskup může konsultora v mezidobí zbaviti úřadu jen za souhlasu sboru (can. 428).

284 15. **UPRÁZDNĚNÍ BISKUPSKÉHO STOLCE** (can. 429—444). Nejvyšší moc církevní nepřenáší se smrtí papežovou na sbor kardinálů. Tato zásada opírá se o právní důvod, že suverénní pravomoc náleží pouze řádnému nástupci Petrovu.[6])

Kdežto papežská kurie za sedisvakance odpočívá (quiescit), prohlašuje platné právo, že za uprázdnění biskupství přechází (devolvitur) správa diecése na katedrální kapitulu (can. 431, § 1), která zatímně *zastupuje biskupa* (vices supplet, can. 391, § 1).

Biskupský stolec se uprazdňuje (sedes vacans): biskupovým skonem, jeho resignací, jakmile byla papežem přijata, přesazením neb zbavením úřadu (can. 430, § 1).

Od uprázdnění stolce rozeznáváme násilné přerušení styků mezi biskupem a diecésí (sede impedita): biskupovým zajetím, vypovězením, vyhnanstvím (exsilium) neb pro jeho povšechnou neschopnost (can. 429, § 1), když na př. biskup upadl do církevních censur (can. 429, § 5).

285 Kapitule katedrálního chrámu přísluší povinnost, aby do osmi dnů po uprázdnění biskupství zvolila *kapitulního vikáře*.[7]) Vikář řídí diecési přechodně

---

1) Tamtéž, str. 31.
2) Tamtéž, str. 32.
3) *Pešina,* Phosphorus septicornis, 1673, str. 260, 309.
4) *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, n. 697; *Sipos,* Enchiridion, str. 291.
5) ASS 35, str. 271.
6) *Pius X.,* konst. Vacante Sede apostolica, n. 1.
7) *Sněm trid.,* ses. 24, cap. 16 de ref.

jménem kapituly. Toho vyžaduje monarchický systém vlády církevní (can. 432, § 1). Současně jmenuje kapitula jednoho neb více *správců majetku* (oeconomus).

Za násilného znemožnění biskupské vlády zastává biskupa generální vikář (can. 429, § 1). Zanedbá-li kapitula ve lhůtě zákonné volbu vikáře neb ekonoma, doplňuje nedbalost metropolita neb nejstarší sufragán provincie, je-li uprázdněn stolec metropolitní (can. 432, § 2). Táž zásada platí i o diecési neb prelatuře nullius (can. 432, § 3).

Kapitula posílá neprodleně zprávu o uprázdnění stolce i o volbě kapitulního vikáře kongregaci konsistorní (can. 432, § 4). Způsob volby kapitulního vikáře a jeho schopnosti je zjistiti z can. 433 a 434.

Kanonické právo vylučuje z povšechné jurisdikce kapitulního vikáře některé články. Vikář není oprávněn svobodně přijímati cizí kleriky do diecése (incardinatio), ani je propouštěti (excardinatio), leda v mezích can. 113, ani neuděluje farní obročí, není-li již plný rok uprázdněno (can. 455, § 2, 3°), ani nevydává dimisorie svěcencům bez souhlasu kapituly a po ročním uprázdnění obročí (can. 958, § 1, 3°).[1])

Platné právo nazývá kapitulního vikáře *ordinářem* neb *místním ordinářem* (can. 198, § 1—2), nicméně jeho působnost je podrobena právní zásadě: »sede vacante nihil innovetur« (can. 436).[2])

Úřad kapitulního vikáře je *dočasný*. Přestává, jakmile Svatá Stolice opatřila diecési novým pastýřem. Vikáře může odstraniti pouze Svatá Stolice neb může sám na úřad resignovat (can. 443, § 1).

Když nový biskup předložil nominační bulu katedrální kapitule (can. 334, § 3) ujímá se kanonicky vlády a pravomoc kapitulního vikáře bere za své (can. 443, § 2). Nastolený biskup žádá kapitulního vikáře o účty za jeho správu a trestá zaviněné přestupky (can. 444, § 1).

Čl. 6. O venkovských vikářích.

(Can. 445—450.)

Řehoř IX., Decretales, l. 1, tit. 24, De officio archipresbyteri; - *Sněm* **286**
tridentský, ses. 24, cap. 3 de ref.; - *Pražská synoda* r. 1605 (vydání z r. 1762), De decanis ruralibus; - *Pražský provinciální sněm* r. 1860, tit. 6, cap. 6, De vicariis foraneis seu decanis ruralibus; - *Thomassin*, Vetus et nova ecclesiae disciplina, pars 1, l. 2, cap. 3; - *Scherer*, Handbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1886, str. 618, násl.; - *Wernz-Vidal*, Ius canonicum, sv. 2, 1928², n. 714, násl.; - *Conte a Coronata*, Institutiones iuris canonici, sv. 1, 1928, n. 463, násl.; - *Sipos*, Enchiridion iuris canonici, 1931², str.

[1]) *Sněm trid.*, ses. 23, cap. 10 de ref.; ses. 7, cap. 10 de ref.

[2]) *Řehoř IX.*, Decretales, l. 3, tit. 9, rubrika: »Ne sede vacante aliquid innovetur.«

297; - *Henner,* Základy práva kanonického, část 2, 1927[3], str. 134; - *Matoušů,* Praelectiones ex iure canonico, 1935, str. 187; - *Haring,* Grundzüge des katholischen Kirchenrechts, 1924[3], str. 300, násl.

1. **HISTORICKÝ VÝVOJ.** Jakmile počaly houstnouti farní okrsky po diecésích, svěřoval biskup přímý dozor nad duchovními správci menších úseků svému zástupci, sídlícímu mimo residenční město (rus).[1]) Tito dozorci sluli kdysi *archipresbyteri rurales, decani rurales,* v nové době *vicarii foranei.*

Název »decanus« objevuje se v řeholi sv. Benedikta (čl. 21). Děkani svolávali klerus měsíčně (calendae).[2])

V české církevní provincii povstaly vedle zřízení *arcijáhenského* také *venkovské děkanáty.*[3]) Děkani byli poddáni arcijáhnům.[4]) Pražský provinciální sněm r. 1860 připouští názvy: *vicarii foranei* neb *decani rurales.* Jejich význam charakterisuje sněmovní označení: »*oculi et aures episcoporum*«.[5])

Název »*decanus*« znamená nezřídka jen čestný titul osobní bez mimořádné pravomoci. Více děkanství bývá právem partikulárním sloučeno v *krajský děkanát* neb *komisariát.* Od r. 1910 obnoven v arcidiecési pražské úřad *arcikněží,* kteří vykonávají dozor na venkovské vikáře. V rakouských zemích vyskytují se *archidecanatus* (Kreisdechant). U nás jsou to čestné názvy v Plzni, Liberci, Krumlově, v Kutné Hoře a j.[6])

Platné právo kanonické přiznává biskupovi právo zřizovati a měniti venkovské vikariáty neb děkanáty neb arcipresbyteráty (can. 217, § 1). Ve volbě osob není biskup na nikom závislým (can. 445).

287 2. **OSOBA VIKÁŘOVA** (can. 446, § 1—2). Venkovským vikářem je kněz podle biskupova přesvědčení toho úřadu hodný. Pravidelně je vikářem jeden z farářů okrsku. Není-li vikář farářem, je nicméně povinen sídliti ve vikariátu neb alespoň nedaleko území podle pokynů biskupových (can. 448, § 2). Právo nebrání kapitulnímu vikáři dosaditi venkovského vikáře, který chybí.

Vikář užívá zvláštní úřední *pečetě* (can. 450, § 1). Jemu náleží *přednost* před duchovenstvem vikariátu (can. 450, § 2). Zastává-li však úřad vikářský kanovník kapituly kolegiátní, nepožívá nijaké přednosti před členy kapituly.[7]) Vikář je kdykoli sesaditelný (can. 446, § 2), z důvodů spravedlivých (can. 192, § 3). Je členem diecésní synody (can. 385, § 1, 4°).

---

1) *Benedikt XIV.* vidí ve venkovských vikářích původní *chorepiskopální* systém; De synodo dioecesana, l. 3, cap. 3, n. 6.

2) Can. 9, Dist. 44.

3) Statuta Ernesti z r. 1349, předmluva.

4) *Zbyněk Berka z Dubé,* arcibiskup, Synodus archidioecesana pragensis, r. 1605 (vydání r. 1762), str. 172.

5) Provinciální sněm pražský r. 1860, tit. 6, cap. 6.

6) *Henner,* Základy, str. 136.

7) Kodexová komise dne 10. listopadu 1925, AAS 17, str. 582; jinak soudí *Coronata,* Institutiones, n. 465, III, 6°.

3. **DOZOR NA CÍRKEVNÍ KÁZEŇ** (can. 447, § 1). Obor působnosti venkovských vikářů stanoví zevrubně provinciální sněm,[1]) diecésní synoda a biskupské výnosy (can. 447, § 1). Biskupové delegují vikářům trvale mnohá vlastní práva neb jim účelně subdelegují z fakult absolučních i dispensačních, které získali od Svaté Stolice (can. 899, § 2).

Povšechný ráz vikářovy činnosti je *dozor* (vigilantia) na život a působnost farního duchovenstva, na posvátná místa a liturgické obřady, na bohoslužebná roucha a na církevní majetek podle pokynů can. 447, § 1, 1°—4°.[2])

Žaloby věřících (denuntiationes) hned předkládá biskupovi (can. 1936), dovoluje správcům za nepřítomnosti biskupovy zahájiti soudní jednání o církevním *majetku* (can. 1526), brání obchodování s ostatky za dědického jednání (can. 1289, § 1), uvádí v úřad nové jmenované faráře (immissio in possessionem),[3]) dovoluje farářům šestidenní nepřítomnost (can. 465, § 4).[4])

4. **KANONICKÁ VISITACE** (can. 447, § 2). Jest úlohou biskupovou ročně neb alespoň v pětiletí prozkoumati náboženský stav celé diecése. Není zakázáno dostáti této povinnosti v nouzi *zástupcem* (can. 343, § 1). V rámci záležitostí, jež vikáři ukládá can. 447, § 1, jest rozkaz podrobiti na pokyn biskupův všechny farnosti *kanonické visitaci* (can. 447, § 2). Pražský sněm provinciální nařizuje roční visitaci. Vikář nemůže se dáti zastupovat.

5. **PÉČE O CHORÉ FARÁŘE** (can. 447, § 3). Kanonické právo nařizuje venkovskému vikáři, aby neprodleně navštívil těžce nemocného faráře a o jeho duchovní i hmotné potřeby se postaral (can. 447, § 3).

Vikář pohřbívá faráře. Řeholní reální administrátory pohřbívá vlastní prelát. V té době činí vikář vhodná opatření, aby farní knihy netrpěly zkázou. Totéž platí o farních listinách, posvátném nářadí a jiném kostelním majetku (can. 447, § 3).

Na jiné kněze ve vikariátu žijící, nevykonává vikář tak rozsáhlou pravomoc, nýbrž jejich místní farář, nejsou-li vůbec z farní moci vyňati.

Pražský provinciální sněm r. 1860 nadto nařizuje, aby vikář dal vhodné rozkazy o domácnosti nemocného faráře, postaral se o persoluci mešních intencí a o poslední vůli. Pro duchovní správu dosazuje vikář zatímního zástupce.

6. **VIKARIÁTNÍ SCHŮZE** (collationes, conferentiae, can. 448, § 1). Častěji do roka svolává vikář na pokyn biskupův kněze svého vikariátu k poradám o církevní *mravovědě* a právu *liturgickém* podle can. 131, § 1—3.[5]) Konferencím předsedá a je řídí vikář. O výsledku podává zprávu ordinariátu.[6])

7. **ZPRÁVA O STAVU VIKARIÁTU** (can. 449). Venkovskému vikáři

---

1) *Haring*, Grundzüge, str. 302, pozn. 4.
2) Srovn. Pražský provinc. sněm r. 1860, tit. 6, cap. 6.
3) Pražský provinc. sněm r. 1860, tit. 6, cap. 3.
4) *Sipos*, Enchiridion, str. 299.
5) Srovn. svrchu, č. 69.
6) Podobné měsíční schůze nazývány byly kdysi *calendae*, can. 9, Dist. 44.

uložen je úkol, aspoň jednou ročně podati místnímu ordináři zprávu o duchovním stavu svého území. Referát má obsahovati vše, co se chvalného i hanlivého přihodilo, jaká pohoršení dána, jak jim bylo čeleno, jak je bude možno z kořene vyvrátiti (can. 449).

Zpráva je písemná i ústní. Vikář se varuj stranického, nevraživého a nevěcného líčení událostí neb poměrů.

Venkovský vikář spravuje církevní úřad ve smyslu kanonickém (officium ecclesiasticum, can. 145, § 1). Vikářova pravomoc je řádná, přímo prýštící z úřadu, ale jen náměstná (potestas ordinaria vicaria, can. 197, § 1 a 2).

Díl III.: FARÁŘ A JEHO POMOCNÍCI.

Čl. 1. Vývoj farního zřízení.

(Can. 451—454.)

289 *Řehoř IX.*, Decretales, l. 3, tit. 29, De parochis et alienis parochianis; - *Pražská synoda* r. 1605, čl. De parochis; - *Provinciální sněm pražský* r. 1860, tit. 6, cap. 7—10; - *Thomassin,* Vetus et nova ecclesiae disciplina, pars 1, l. 2, cap. 21—26; - *Seitz,* Recht des Pfarramts der katholischen Kirche, 1852²; - *Bouix,* Tractatus de parocho, 1855; - *Zoller,* Entwicklung des Parochialsystems, čl. v Archiv für katholisches Kirchenrecht, 82 (1902), str. 74, násl.; - *Berardi,* De officio parochi, 1910²; - *Fanfani,* De iure parochorum, 1936²; - *Hagen,* Pfarrei und Pfarrer, 1935; - *Scherer,* Handbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1886, str. 627, násl.; - *Schäfer,* Pfarrkirche und Stift, 1913; - *Sägmüller,* Lehrbuch des katholischen Kirchenrechts, sv. 1, 1914³, str. 479, násl.; - *Henner,* Základy práva kanonického, část 2, Právo platné, 1927³, str. 136, násl.; - *Hobza-Tureček,* Úvod do církevního práva, 1929, str. 106, násl., 1936²; - *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, 1928, n. 717, násl.; - *Sipos,* Enchiridion iuris canonici, 1931², str. 300, násl.; - *Eichmann,* Lehrbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1934, str. 294, násl.; - *Matoušů,* Praelectiones ex iure canonico, sv. 1, 1935, str. 188, násl.

1. **DĚJINY.** Z prvních třech století křesťanských nemáme zpráv o kněžích, které biskup pověřil duchovní správou křesťanů na určitém venkovském sídle. Městští i venkovští věřící shromažďovali se kol biskupa. Bez pokynu biskupova nemohl kněz vykonávati řádně posvátné funkce.[1])

Již ve století 4. nutila vzdálenost od biskupova sídla, aby zvláštní duchovní byl delegován pro venkovské bohoslužby.[2])

[1]) *Sv. Justin* († 166), Pro christianis, cap. 67; *Migne,* PG 6, str. 430; can. 12, Dist. 95.

[2]) Can. 12, Dist. 95, »presbyteri ruris«, »presbyter urbis«.

Tak povstaly větší venkovské osady křesťanské, ecclesia rusticana,[1]) parochitana,[2]) parochia.[3])

Zvláštní právní poměry zavládly u podružných venkovských svatyň (tituli minores, oratoria, basilicae, capellae, martyria). Správci těchto chrámů záviseli nezřídka výlučně na světském velmoži, majiteli místa. Tak povstaly vlastnické kostely.[4])

Území opatřené vlastním pastýřem zváno bylo záhy παροικία (= okolí města, venkov). Výraz parochia je často totožný s diecésí[5]) neb značí rozdíl od města.[6]) Duchovní správce nazýván: parochus, plebanus, curatus, rector capellae.

Až ve století 11. zasahuje farní zřízení *města*.[7]) Výjimku činil Řím, kde již papež *Dionysius* († 269) zřídil farnosti.[8])

V Čechách nařídil rozhraničení farností legát papeže Inocence II. Quido **290**
r. 1143. První známý plebán ustanoven r. 1178 pro německé osadníky u sv. Petra na Poříčí.[9]) Až ve století 12. ujímá se v Čechách název farářů místo kaplanů a plebánů. Statuta Ernesti z r. 1349 nemají stati o farářích a jen příležitostně se zmiňují o plebánech.

Ještě sněm tridentský nařizuje biskupům, aby určili v městech i na venkově hranice farností, s určitým duchovním pro určitý lid.[10])

V našich zemích rozmnoženy byly farní okrsky péčí císařů *Karla VI.* (1711—1740) až po *Josefa II.* (1780—1790).[11]) Císař Leopold II. (1790 až 1792) rušil »přebytečné« farnosti, lokalie a expositury.[12])

2. PLATNÉ PRÁVO. a) *Farnost.* Podle práva kodifikovaného je diecési rozčleniti na území s určitým kostelem a lidem, kterému slouží v duchovní správě vlastní správce, peculiaris rector, proprius pastor (can. 216, § 1). Také území misijní je podobně rozděliti (can. 216, § 2).

Oddělený úsek nazýváme *farností* (paroecia), v misiích quasi-paroecia (can. 216, § 3). Ohraničení farnostní budiž bráno podle území, nikoli podle jazyka neb národnosti (can. 216, § 4).

---

1) Can. 1, Caus. 16, qu. 3 (sněm chalcedonský r. 451).
2) Can. 73, Caus. 12, qu. 2 (sněm toledský r. 589).
3) Can. 35, 36, Caus. 12, qu. 2 (sněm agatský r. 566).
4) Srovn. svazek I. tohoto díla, č. 301.
5) Can. 5, Dist. 92.
6) Can. 35, Caus. 12, qu. 2.
7) *Scherer,* Handbuch, sv. 1, str. 629, pozn. 8.
8) Can. 1, Caus. 13, qu. 1.
9) *Jireček,* Slovanské právo v Čechách a na Moravě, sv. 2, 1864, str. 172; *Vacek,* Vývoj society, v časop. Aletheia, III. (1900), str. 266.
10) *Sněm trid.,* ses. 24, cap. 13 de ref.
11) *Jaksch,* Gesetzlexikon, sv. 4, str. 370, 374, 380.
12) *Jaksch,* tamtéž, str. 341.

Tentýž kostel může býti přisouzen dvěma farnostem za kostel farní pouze za mimořádných okolností.[1]) Rozlišujícím znamením farního kostela je *křtitelnice* (fons baptismalis) a *pohřebiště* (coemeterium, can. 1208, § 1).

Farní kostel je *právnickou osobou* s veškerými následky (persona moralis non collegialis, can. 94, 1495, § 2). Nárok na právnickou osobnost nemá však farnost, čili souhrn farníků. Proto nemůže se uzákoniti obyčejové právo farní.[2])

Farnost zakládati, rozdělovati, jinam překládati přísluší místnímu ordinářovi (can. 1427, § 1). Výjimku připouští právo pro řeholní farnosti inkorporované, které zakládá Svatá Stolice (can. 1422). K dismembraci farnosti majetkově biskup nepotřebuje souhlasu papežské kurie, poněvadž současně zakládá nové obročí z rozděleného majetku (can. 1422).[3])

291 b) *Farář.* Farářem může býti jmenován pouze kněz (can. 453, § 1) neb osoba právnická, na př. kapitula, klášter. Farářův obor činnosti je *duchovní správa* (cura animarum), kterému se věnuje z právního zmocnění, pod vedením biskupovým (can. 451, § 1).

Faráři stavíme na roveň: misijní přednosty stanic (quasiparochi), reální administrátory inkorporované fary (vicarii paroeciales) a vojenské kaplany (can. 451, § 2, 1°—2°, § 3).

c) *Farníci.* Farářova pravomoc se nese k obyvatelstvu území. Duchovní správce vykonává svůj úřad ve prospěch osob pokřtěných, které získaly ve farnosti *bydliště trvalé* neb aspoň *přechodné* (can. 91, 92, § 1—2, 94, § 1).[4]) Toto *bydliště farní* (domicilium paroeciale, can. 92, § 3) ztrácí farník pouze trvalým opuštěním farního území (can. 95), nikoli změnou bytu neb dědiny uvnitř hranic fary.[5]) Na farní osadníky chová farář pravomoc i za hranicemi farnosti.

Cizinci (peregrini), majíce jinde své bydliště (can. 91), podléhají místnímu faráři buď z dobré vůle vlastní neb nuceně mocí zákona, na př. co do ohlášek (can. 1023, § 1) a oddavek (loci parochus, can. 1094).

Na *potulné* (vagi) vykonává veškerou pravomoc farář místa, kde se právě *zdržují* (can. 14, § 2, 91, 94, § 1, »proprius vagi parochus«).[6]) Před oddavkami a před kněžským svěcením osob potulných nutí nedostatek bydliště k mimořádné opatrnosti (can. 994, § 2, 1032).

292 3. **DRUHY FARÁŘŮ.** a) *Parochus actualis neb habitualis.* Jest nezměnnou zásadou kanonického práva, že nemůže tutéž farnost řídit více duchovních

---

1) *Hagen,* Pfarrei, str. 21.
2) *Hagen,* Pfarrei, str. 13.
3) Kongregace koncilu dne 14. ledna 1912, AAS 14, str. 229.
4) *Laurin,* článek v Archiv für kathol. Kirchenrecht, 26, str. 184, násl.
5) Srovn. svazek I. tohoto díla, č. 163, 164.
6) *Hagen,* Pfarrei, str. 17.

současně (can. 460, § 2). Odlišný názor[1]) protivil se staršímu právu[2]) a je rázně odmítnut i právem platným.[3])

Náleží-li duchovní správa *osobnosti morální,* na př. opatství, jmenuje opat biskupovi svého zmocněnce, aby ho pověřil úřadem farním (can. 452, § 2, 456, 471). Klášter může si vlastniti právo farní (parochus habitualis), nemůže však úřad zastávati (can. 451, § 1).[4])

b) *Parochus localis neb personalis.* Pravidelně pověřuje biskup faráře pravomocí na věřící *území.* Právo kanonické nedovoluje zakládati farnost pro příslušníky národa neb řeči, neb obřadu, pro vojsko neb rodinu (dvorní farář). Kde podobné úřady již trvají, podléhají rozhodnutí Svaté Stolice (can. 216, § 4).

c) *Parochus inamovibilis neb amovibilis.* Farářův úřad je trvalý pro obročí, kterým je opatřen. Nesesaditelnost je sice pravidlem, zcela nesesaditelným není však žádný druh farářů (can. 454, § 1). Biskup jest oprávněn z důvodů kanonických odstraniti (removere) faráře obojího druhu, dbaje zákonných předpisů can. 2147—2156 a 2157—2161. Rovněž může biskup faráře přesadit (transferre) na jiné místo podle can. 2162—2167.

Pouze Svatá Stolice je povolána zbaviti farní obročí nesesaditelnosti. Jen při úkonu zakládání nového obročí je biskup oprávněn z důvodů ustanoviti obročníkovu sesaditelnost (can. 454, § 3). Správci misijních stanic jsou vesměs sesaditelní (can. 454, § 4). Řeholníky z inkorporovaných farností odstraňuje (ad nutum) místní ordinář, vyrozuměv o tom řeholního preláta, neb prelát, zpraviv o věci biskupa. Proti amoci je přípustný rekurs k Apoštolské Stolici, ale jen s účinkem devolutivním (can. 454, § 5).

Nesesaditelnost není podstatnou známkou farářů (can. 454, § 2). Proto nelze upírati francouzským *sukursalistům* důstojnost farářů.[5])

4. **ZDROJ FARÁŘOVY AUTORITY.** Byla přetřásána otázka, zda farní zřízení spočívá na *právu božském* či má svůj původ v *právu lidském.* Domněnka, že jsou faráři nástupci 72 učedníků Páně, nemá opory v dějinách.[6]) 293

Svým úřadem nejsou faráři vyzbrojeni církevní *moci vládní,* nýbrž požívají jediné *moci svěcení.* Blud *parochianismu* a *presbyterianismu* (Richer, Febronius, Eybel, Pehem), připisující kněžím tutéž synodální moc i v otázkách víry, jakou vládnou biskupové, zavrhl papež Pius VI.[7])

Jest nesporně vůlí Boží, aby určití kněží spravovali farní území. Samo zřízení farního práva jest dílem práva kanonického, tedy *původu lidského* (can.

---

[1]) *Bouix,* Tractatus de parocho, str. 180.

[2]) Cap. 14, X, l. 1, tit. 31; *sněm trid.,* ses. 24, cap. 13 de ref.

[3]) *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, n. 720.

[4]) *Wernz-Vidal,* tamtéž, n. 720, II, a.

[5]) *Vermeersch-Creusen,* Epitome iuris canonici, sv. 1, 1927[3], n. 493.

[6]) *Scherer,* Handbuch, sv. 1, str. 631.

[7]) Konst. »*Auctorem fidei*« ze dne 28. srpna 1794, n. 9 a 10; *Denzinger-Bannwart-Umberg,* Enchiridion symbolorum, n. 1509, 1510; *Rösch,* v Archiv für kathol. Kirchenrecht, 83 (1903), str. 455, násl.

108, § 3). Faráři ovládají *forum internum*, svátostné i mimosvátostné. Nevykonávají na veřejném foru nic z vlastní moci, nýbrž pouze z přenesené pravomoci, na př. dispensují od manželských překážek (can. 1043), od svěcení svátků a zachovávání postu (can. 1245).[1])

Čl. 2. Nabývání farního úřadu a obročí.

(Can. 455—461.)

294 Sněm tridentský, ses. 21, cap. 6 de ref.; ses. 24, cap. 18 de ref.; - *Benedikt XIV.*, konst. »Cum illud« ze dne 14. prosince 1742 (příloha IV. zákoníku kan. pr.); - Decreta et acta concilii provinciae strigoniensis, a. 1858, tit. 5, cap. 6, De sacris curionibus; - Acta et decreta concilii provinciae pragensis, a. 1860, tit. 6, cap. 9, De concursu parochiali.

1. **UDĚLOVATEL ÚŘADU.** Jest neporušitelným pravidlem, že bez kanonické provise není pravoplatného nabývání úřadu (can. 147, § 1). Řádně obsazuje osiřelé úřady v diecési *biskup*, nikoli generální vikář bez zvláštního zmocnění (can. 152). Jmenovací právo biskupské je omezeno: *reservacemi* Svaté Stolice podle can. 1435, § 1,[2]) a výsadami osob třetích: faráře *voliti* neb *presentovati* (can. 455, § 1).

Za uprázdnění biskupského stolce jest úlohou *kapitulního vikáře* jmenovati farního administrátora, potvrditi volbu neb přijati patronovu presentaci a uvésti nového faráře v úřad. Na faru *svobodnou* (liberae collationis) nemůže však kapitulní vikář nového faráře dosaditi, dokud neuplynul rok od uprázdnění (can. 455, § 2).

Generálnímu vikáři zmíněná práva nepřísluší bez delegace (can. 455, § 3), leda v případu násilného odstranění biskupa (sede impedita, can. 429, § 1).

Na *řeholní faru* navrhuje (praesentat) zákonný prelát člena řádu. Biskup prozkoumav kandidátovy schopnosti, uděluje mu kanonickou misi (can. 456). Je-li však fara klášteru inkorporována pouze majetkově (iure minus pleno), presentuje prelát *světského* kněze (can. 1425, § 1).[3])

Zákonná *lhůta* na jmenování nového faráře je *půlletí*.[4]) Okolnosti si však vynucují delšího mezidobí (can. 155, 458).

Jaký vliv vykonává *patronátní právo* na osazování farního obročí, jsme již poznali.[5])

295 2. **VLASTNOSTI ČEKATELOVY.** Jen *kněz* je právně schopen k úřadu

---

1) *Matoušů*, Praelectiones, str. 191.

2) Srovn. výše, č. 114, násl.

3) *Mayer*, Die nicht inkorporierte Klosterpfarrei, Archiv für kathol. Kirchenrecht, 1933, str. 4, násl.

4) Cap. 28, X, l. 3, tit. 5.

5) Srovn. svrchu, č. 114, násl.

farnímu (can. 453, § 1). Kanonické právo ukládá budoucímu duchovnímu správci vysoký stupeň mravní hodnoty, vědomosti, horlivosti, rozvážné opatrnosti (prudentia), a jiných vlastností (can. 453, § 2, 459, § 2).[1])

Správu farní osady je svěřiti *nejschopnějšímu žadateli* (magis idoneus). Tento předpis váže biskupa těžce ve svědomí. Proto jest se mu varovati *ohledů lidských* (personarum acceptio, can. 153, § 2, 459, § 1).

Zkoumaje vlastnosti čekatelovy, věnuje biskup pozornost archiválním zápisům své kurie a svědectvím, která si opatřil od rektora a profesorů semináře. Lepší úspěch v trienálních zkouškách (can. 130, § 2) působí příznivě na rozhodnutí biskupovo. Rozhodující vliv na úspěch má zvláštní zkouška před biskupem a examinátory (can. 459, § 3, 1°—3°).

Výraz »magis idoneus« (can. 459, § 1) je předmětem právnických pochyb.[2]) Hranice mezi kandidátem solidně schopným a schopnějším nedá se vždy bezpečně vypátrati. Jest nechutným názor, že povinnost dosaditi »schopnějšího« plyne ze spravedlnosti a že je biskup vázán hraditi farníkům škody, které utrpěli dosazením neschopného i odškodniti schopnějšího, který byl pominut.[3]) Jmenování méně schopného není neplatné, pokud zákon sám nulitu nevyřkl, na př. nedostatek svěcení kněžského podle can. 453, § 1.

3. **FARNÍ KONKURS** (can. 459, § 4). Concursus parochialis nazýváme **296**
zkoušku z věd bohoslovných, které se podrobují čekatelé farního obročí. Konkurs je buď *zvláštní* (concursus specialis) neb *obecný* (concursus generalis).

a) *Zvláštní konkurs* vypisuje biskupská kurie po každém osiření farnosti[4]) Tak nařídil sněm tridentský.[5]) Normu tridentskou podrobně rozvádí papež *Benedikt XIV.* konstitucí »*Cum illud*« ze dne 14. prosince 1742.[6])

Tato papežská konstituce je dosud směrodatná (can. 459, § 4).[7]) Zvláštní konkurs, připouštějící pouze jednoho vítěze, nebrání biskupovi, aby dispensoval od zkoušky aprobovaného, až se uprázdní obročí v kratší době (can. 459, § 3, 3°).

b) *Obecný konkurs* nesměřuje k určitému farnímu obročí, o něž účastníci zápasí, nýbrž otvírá bránu ke kterémukoli farnímu obročí, až se uprázdní. Konkurs *zvláštní* je v kanonickém právu vedoucím pravidlem, kdežto konkurs *obecný* znamená jen výjimku, kterou can. 459, § 4, připouští *do odvolání*.

Čas pro konkurs zvláštní nelze předvídati, kdežto obecný konkurs bývá pořádán v pravidelných lhůtách během roku.

Tridentský způsob konkursu se pěstuje v Italii, Španělsku, v Latinské Americe, v Portugalsku.[8]) Konkurs generální se ujal v zemích českých, slovenských, v Rakousích, Maďarsku, ve Francii, Belgii a v Německu.

---

1) *Sněm trid.*, ses. 21, cap. 6 de ref.
2) Srovn. svrchu, č. 102.
3) *Coronata*, Institutiones iuris canonici, sv. 1, 1928, n. 447, pozn. 8.
4) Cap. 7, § 5, X, l. 1, tit. 23.
5) *Sněm trid.*, ses. 24, cap. 18 de ref.
6) Příloha IV. zákoníku kanon. práva.
7) *Hagen*, Pfarrei und Pfarrer, 1935, str. 67, násl.
8) Srovn. odpověď kongr. koncilu z 13. dubna 1918, AAS 11, str. 236.

Pozoruhodna je výjimka, v právu uznaná, že první obsazení nově zřízené fary nepodléhá zákonu o farní zkoušce podle can. 459, § 4.[1]) Základní myšlenkou je ta, aby mohl fundátor obročí dosaditi prvního faráře zcela svobodně.

297 4. **KONKURS V PROVINCII PRAŽSKÉ.** Concursus generalis zaveden byl zprvu právem obyčejovým. Sněm ostřihomský r. 1858 prohlašuje, že obyčej je dočasný. Biskupové slibují, že se postarají o římské schválení. Uvádějí za důvod výjimečné praxe *rozsáhlost diecési,* která nepřipouští tak časté konkursy, jak často se uprazdňují farnosti.[2])

Pražský provinciální sněm r. 1860 o věci nařizuje:[3]) Vědecká *zkouška* farní je časově odloučena od šetření o kanonické schopnosti kandidátově. Zkoušky konají se ročně *na dvakrát,* z jara a na podzim. Počátkem roku je hlásiti datum konkursních zkoušek a označiti je i v kněžském direktáři.

Příznivý výsledek zkoušky opravňuje získati příštího *šestileti* jakoukoli faru. Na zkoušky mohou býti připuštěni pouze kněží, kteří pracovali již po 3 léta v duchovní správě neb vykonávali po 5 let pravomoc zpovědní.

Zkušební otázky jest vybrati z věrouky, mravouky a z kanonického práva, avšak pouze potud, pokud látka náleží do pastorační praxe. Zkouška koná se ústně a písemně, v uzavřené místnosti, před biskupovým zmocněncem a třemi (aspoň) synodálními examinátory.

Tento původní zkušební řád byl upraven podrobněji společnou snahou českého episkopátu dne 1. ledna 1914.[3]) Následoval »*Ordo concursus paroecialis*«, schválený kongregací koncilu dne 12. prosince 1919 na *desítiletí.*[4]) První obnovený text ze dne 8. října 1930[5]) obsahuje některé doplňky: Biskup může od konkursní zkoušky osvoboditi doktory bohosloví, synodální examinátory, římské doktory. Též *řeholníci*[6]) jsou podrobeni konkursu. Zkušební látka rozšířena o pastorálku. Z kanonického práva třeba vykonati zkoušku řečí latinskou. Není přípustno prominouti zkoušky těm, kteří získali výtečnou školní známku.

Proti nepříznivému výsledku konkursu je poškozenému volno podati rekurs metropolitovi neb do Říma. Rekurs nemá však účinku odkladného.[7])

Zákon o zevních poměrech církve katolické ze dne 7. května 1874[8]) nařizuje (§ 5), aby rozepsán byl konkurs k obsazení uprázdněných míst kanovnických a prebend duchovenstva světského, s nimiž spojena je správa duchovní. Důvodová správa navazuje na čl. 22 a 24 konkordátu z r. 1855.

---

1) Kodexová komise dne 25. června 1932, AAS 24, str. 284; *Haring,* Theol. prakt. Quartalschrift (Linz), 1932, str. 586.

2) *Sipos,* Enchiridion, str. 306; Decreta et acta concilii provinciae strigoniensis, vyd. 1859, str. 72.

3) Ordinariátní list arcid. pražské, 1914, str. 9, násl.

4) Ordinariátní list arcid. pražské, 1920, str. 126, násl.

5) Ordin. list, 1930, str. 125.

6) Sněm trid., ses. 25, cap. 11 de ref.

7) *Henner,* Základy, str. 139.

8) Ř. z. č. 50.

Církevní předpisy o konkursní zkoušce stát nebere na vědomí.[1])

5. **KANONICKÁ SPONSE** (can. 461). Farář nezískává pravomoc ani **298** patronovou presentací, ani volbou, ani úspěšným výsledkem konkursní zkoušky, nýbrž biskupovým *dekretem,* kterým ordinář svěřuje duchovní správu novému pastýři a *hmotným dosazením* v úřad (a momento captae possessionis, missio in possessionem, can. 461, 1444, § 1—2).

Předchází *vyznání víry* (can. 461, 1406, § 1, 7°, 1443, § 1, 2403) a *přísaha antimodernistická.*[2])

Čl. 3. Práva faráři vyhrazená.

(Can. 462—463.)

Can. 462 obsahuje sedmičlenný katalog úkonů duchovní správy, které kanonické právo vyhrazuje farářovi. Tato práva uplatňuje farář pouze na svém území a ve prospěch svých farníků. Ani *cizinci* a *potulní* nejsou v každém směru vyloučeni z farářovy pravomoci. Nicméně vykonávají farářova práva jiní kněží, a to buď z *delegace* neb z *výsady* neb z právního *obyčeje.*

1. **SLAVNÝ KŘEST.** Křtíti *slavně* (sollemniter), na rozdíl od baptismus privatus, znamená šetřiti veškerých předpisů obřadního práva (can. 737, § 2). Pouze *kněz* řádně uděluje slavný křest (minister ordinarius, can. 738, § 1). Mimořádně křtí slavně *jáhen* (minister extraordinarius, can. 741).

a) Farář, jsa ve svém okrsku jediným řádným křtitelem, může k úkonu slavnému zmocniti jiného kněze. V případu nouzovém lze svolení farářovo neb biskupovo právně *předpokládati* (can. 738, § 1). Také jáhen potřebuje biskupovy neb farářovy licence, aspoň předpokládané (can. 741).

Cizího křtěnce (peregrinus) smí farář křtíti pouze, když nelze dítko dopraviti k vlastnímu faráři (can. 738, § 2). Křestní úkon je hlásiti vlastnímu faráři pokřtěného (can. 778). *Potulní* mají svého faráře tam, kde se právě zdržují (can. 94, § 2).

Právo farářovo je tak vázáno na *území,* že nemůže mimo hranice farnosti pokřtíti ani vlastního příslušníka (can. 739).

b) *Soukromě* křtíti (baptismus non sollemnis, privatus, can. 737, § 2) **299** může *v nouzi* (mortis periculum, can. 759, § 1) *kdokoli,* bez farářova svolení. Křtitel musí však zachovati předpisy o látce svátosti, její formě a jednati z úmyslu pravého. Jsou žádoucí *dva svědkové,* neb aspoň jeden, pro zjištění pravdy (can. 742, § 1, 779).

Je-li přítomno více osob, které mohou křtíti, je dáti přednost knězi před

---

1) *Henner,* Základy, str. 139.

2) *Pius X.,* Motu proprio »Sacrorum antistitum« ze dne 1. září 1910, AAS 2, str. 669; kongr. sv. Officia dne 22. března 1918, AAS 10, str. 136.

jáhnem, jáhnu před podjáhnem, duchovnímu před laikem, muži před ženou (can. 742, § 2). Rodičům je dovoleno křtíti vlastní dítky pouze v nebezpečí smrti, není-li vyhnutí (can. 742, § 3).

Při nouzovém křtu je se omeziti na podstatnou formu svátostí, která má býti všem lidem známa (can. 743). Pouze kněz neb jáhen je za těchto okolností oprávněn vykonati všechny obřady (can. 759, § 1). Obřady opomenuté buďtež doplněny (can. 759, § 3).

c) *Křest dospělých* (pubertas, 14 neb 12 roků stáří, can. 88, § 2) hlásí farář předem místnímu biskupovi, aby ordinář sám neb zástupcem obřad slavněji vykonal (can. 744).

d) *Křestní vodu* světiti na Bílou sobotu je výlučným právem farářovým (can. 762, 7°).

2. **SVATÉ PŘIJÍMÁNÍ NEMOCNÝM.** Jest výhradním právem i povinností duchovního správce *veřejně donášeti* Sanctissimum k nemocným. Předpis platí i pro příslušníky jiné farnosti (can. 848, § 1): Ostatní kněží mohou tutéž službu prokázati nemocným pouze v případu nutnosti neb se svolením farářovým či ordinářovým, aspoň vážně předpokládaným (can. 848, § 2).

Veřejně donášeti Eucharistii k nemocným je *pravidlem,* kdežto soukromý úkon je přípustný jen z důvodů vážných (can. 847).

Výlučné právo farářovo nevztahuje se ani na zpověď nemocného (can. 905), ani na *soukromou* přísluhu Nejsvětější Svátosti, která je všem kněžím dovolena (can. 849, § 1).

Hranice mezi výrazy »p u b l i c e« a »privatim« není zákonem vymezena. Vodítkem je nám nařízení kongregace svátostí ze dne 23. prosince 1912:[1]) kněz, i když s o u k r o m ě nese Svátost k nemocnému, měj vždy pod obecným rouchem š t o l u a budiž doprovázen aspoň jedním laikem, není-li po ruce klerik.

Někteří kanonisté připouštějí kněžím s o u k r o m é donášení Svátosti k nemocným pouze když se farář zdráhá sám dostáti povinnosti neb nemůže vyhověti.[2]) Jiní zamítají toto omezení svobody z důvodu, že nemocný má právo povolati si svobodně zpovědníka (can. 905), který současně uděluje chorému Svátost oltářní.[3])

300 3. **VIATICUM A POSLEDNÍ POMAZÁNÍ.** Zaopatřovati v nebezpečí smrti, *veřejně či soukromě,* a udělovati svátost pomazání náleží místnímu faráři (can. 462, 3°). Jiní kněží jsou k tomu oprávněni jen v nouzovém případu neb se souhlasem, aspoň předpokládaným, faráře neb biskupa (can. 848, § 2, 938, § 2). Farář je vázán zaopatřovat nemocné *ex iustitia,* jiný kněz v nouzi *ex caritate* (can. 939).

Z moci farářovy jsou vyňati co do zaopatřování: a) *diecésní biskup,* jehož zaopatřuje katedrální kapitula podle stupně hodnosti (can. 397, 3°).

b) *Řeholníci,* kněžské společnosti, v širším smyslu: profesové, novicové,

---

1) AAS 4, str. 725.

2) *Vermeersch-Creusen,* Epitome iuris canonici, sv. 1, 1927³, n. 503.

3) *Coronata,* Institutiones iuris canonici, sv. 1, 1928, n. 481, pozn. 8.

postulanti, chovanci, sluhové. Kompetentní je tu představený ústavu neb jeho zástupce (can. 514, § 1).[1])

c) *Řeholnice* slavných slibů, novicky, postulantky podléhají *řádnému zpovědníkovi* neb jeho zástupci (can. 514, § 2). O vstupu do papežské klausury platí instrukce kongregace řeholní ze dne 1. února 1924.[2])

a) *Řehole laická*, obojího pohlaví, jakkoli exemptní, náleží pod právo farářovo, nemá-li ústav vlastního, biskupem dosazeného *kaplana* (can. 514, § 3, 464, § 2).

e) *Chovanci diecésního semináře* jsou podřízeni *rektorovi* neb jeho zástupci, nikoli farářovi (can. 1368).

Církevní klatba vynesená na řeholníky, úmyslně (praesumentes) zaopatřivší kleriky neb laiky mimo případ nouze, naposledy vložená papežem Piem IX. do konstituce »Apostolicae Sedis« ze dne 12. října 1869, pozbyla kodifikací kanonického práva platnosti (can. 6, 5°).

Podle platného práva není faráři vyhrazeno ani první svaté přijímání *dítek*, ani přijímání *velikonoční*. Schopnost dítek k prvnímu svatému přijímání zjišťuje jejich zpovědník, rodiče neb jejich zástupci (katecheta) (can. 854, § 4).

Faráři ukládá však zákon bdíti, aby nebyly připouštěny dítky duševně nezralé, kdežto dítky schopné co nejdříve byly vedeny k Stolu Páně (can. 854, § 5).

Ve *Svaté noci vánoční* smí se podávati Tělo Páně tam, kde dovoleno sloužiti mši svatou (can. 821, § 2, 867, § 4, 869).[3])

Na rozdíl od ústavních kaplí (can. 821, § 3) bylo ve veřejných kostelích o půlnoční dovoleno svaté přijímání pouze z papežské výsady. Po výroku interpretační komise ze 16. března 1936 neplatí již toto omezení.

Právo dekretální vyhrazovalo faráři *velikonoční zpověď i svaté přijímání*.[4]) Právo platné poskytuje všem svobodu (can. 859, § 1, 905).

Úmyslně počínají can. 859, § 1, a 906 slovy »Omnis utriusque sexus fidelis« jako kdysi článek lateránský. Lid má býti nabádán (suadendum), aby velikonoční povinnosti svatého přijímání dostál ve svém farním chrámu (can. 859, § 3).

Zápověď, aby v řeholních chrámech nebylo podáváno Tělo Páně na hod Boží velikonoční,[5]) pozbyla účelu i platnosti.[6])

4. **OHLÁŠKY A ODDAVKY** (can. 462, 4°): a) Za bohoslužeb ve farním **301**
chrámu je veřejně ohlásiti jména a úmysl čekatelů *vyšších svěcení*. Biskup může

---

[1]) *Mimo řeholní dům* nemůže představený zaopatřovat *nečleny:* chovance, sluhy a hosty; tak kodexová komise dne 16. června 1931, AAS 23, str. 353.

[2]) AAS 16, str. 96.

[3]) Kodexová komise dne 16. března 1936, AAS 28, str. 178.

[4]) Cap. 12, X, l. 5, tit. 38, »*Omnis utriusque sexus fidelis*«; sněm lateránský IV. r. 1215. »Sacerdos proprius« = farář.

[5]) *Benedikt XIV.*, De synodo dioecesana, l. 9, cap. 16, n. 3.

[6]) Kongregace koncilu dne 28. listopadu 1912, AAS 4, str. 726.

od povinnosti udělit úlevy. Nepodléhají předpisu řeholní svěcenci profesové (can. 998—1000).

b) O vyhláškách *manželských* jednají can. 1022—1031.[1])

c) Jen místní farář je schopen platně oddávati jak vlastní farníky, tak i cizí snoubence (can. 1094, 1095).[2])

d) Faráři náleží vykonat liturgické žehnání svatební (can. 1101, § 1—2). Úvod matky po porodu není v zákoně vyhrazen faráři.

302 5. **POHŘEBNÍ PRÁVO** (can. 462, 5°, 1203—1242).[3]) Církev hájí právo zřizovat vlastní pohřebiště (can. 1206, § 1). Každá farnost má vlastní *hřbitov* pro své zesnulé členy (coemeterium). Z ustanovení biskupova může jeden hřbitov sloužiti společně více farnostem (can. 1208, § 1).

Rozeznáváme hřbitovy *farní, zádušní, konfesní* a *náboženské*, sloužící členům náboženského vyznání, od hřbitovů *komunálních či obecních*, zřízených obcí pro místní občany bez ohledů konfesních. Tomuto občanskému zřízení přizpůsobuje se církevní autorita podle pokynů can. 1206, § 2—3.[4])

Církevní hřbitov posvěcený je *locus sacer* (can. 1154). Jeho zakládání říditi je podle liturgických předpisů (can. 1207—1214). Posvěcení je záležitostí ordinářovou (can. 1155—1157).

Exemptní řeholníci neb jiné osoby morální a soukromé rodiny mohou si zříditi zvláštní hřbitov, vyhrazený členům (can. 1208, § 2—3). Tento separátní hřbitov řeholníků světí řádový prelát (can. 1156).

Není dovoleno pohřbívati uvnitř kostela, leda biskupa, opata neb prelát nullius, papeže, krále a kardinály (can. 1202, § 2).

Na každém hřbitově má býti vykázáno zvláštní oddělení pro duchovenstvo, jiné pro dítky (can. 1209, § 2—3) a pro zbavené práva na církevní pohřeb (can. 1212).

a) *Právo farářovo.* Farnímu právu pohřebnímu jsou podřízeni *katolíci ve farnosti usedlí a tam zesnulí* (can. 1216, § 1—2). Mrtvoly zesnulých mimo farnost je převésti domů, není-li vzdálenost přílišná (can. 1218, § 1). Je bráti v úvahu místní obyčeje a moderní dopravní možnosti.

Jménem *pohřeb* (sepultura) rozumí kanonické právo: *výkrop* v domě smutku, *průvod* do kostela, zádušní *služby Boží* a *průvod* na hřbitov (can. 1204). Ke všem těmto úkonům je místní farář výlučně kompetentní.

Farní právo omezuje tak zvaná *sepultura electiva* (can. 1223—1228). Farníkům dovoluje právo zvoliti si za živa jiný kostel než farní k svému pohřbu. Totéž právo náleží i manželce a dospělým dítkám (puberes, can. 88, § 2) podle can. 1223, § 1—2. Ani nezletilí, ani řeholní profesové nemají volebního práva pohřebního (can. 1224, 1°—2°).

---

1) Srovn. svazek III. tohoto díla, č. 100—101.

2) Srovn. svazek III. tohoto díla, č. 296.

3) *Hagen*, Pfarrei, str. 130, násl.; svazek I. tohoto díla, č. 267; Archiv für kathol. K.-Recht, 111 (1931), str. 450 *(Hofmeister)*; *Tureček*, Kapitoly z konfesního práva československého, 1936, str. 47, násl.

4) *Svatoš*, Právní poradce duchovní správy, 1932, str. 80.

Residenční *obročníci* mají pohřebiště u vlastního kostela (can. 1220). **303**
Řeholníky, novice, klášterní služebnictvo pohřbívá představený (can. 1221, § 1, 1233, § 1). Řeholník, zesnulý daleko od domova, náleží pod právo tamního faráře, ledaže mrtvolu dopravují do řeholního domova (can. 1221, § 2).

Totéž právo náleží řeholnímu představenému na pohřeb *řádových čekatelů studujících* (can. 1222) podle analogie o seminářích (can. 1369, § 1).

Řeholnice a novicky pohřbívá ústavní *kaplan,* jsou-li členky vyňaty z moci farářovy, neb farář (can. 1230, § 5).

Kdokoli jiný vykonává pohřební právo, je vázán oznámiti místnímu faráři životní data zesnulého, aby byl pořízen zápis do *matrik zesnulých* (can. 1238, 470, § 1).

b) *Poplatek.* Faráři náleží za pohřební úkony zákonná *taxa* (can. 1234, § 1—2). Ustanovený poplatek pohřební nelze libovolně zvyšovati (can. 1235, § 1). Chudí mají zákonný nárok za pohřeb *zdarma* (can. 1235, § 2).

Konal-li se pohřeb mimo vlastní farní kostel, jest vlastnímu faráři zesnulého odvésti náhradou část pohřebních příjmů, zvanou *portio parœcialis,* někdy *quarta sepulcralis* (can. 1236, 1237).

Výšku dávky určiti je povolán diecésní biskup (can. 1237, § 3). Není však dosud jednotné zákonné normy neb vůbec chybí jakýkoli diecésní předpis.[1])

c) *Nárok na církevní pohřeb.* Pouze těm náleží právo na pohřeb v zemi **304**
posvěcené a za církevních obřadů, kteří v jednotě víry zbožně zesnuli. Farář je svým úřadem vázán odepříti církevní pohřeb *nekřtěným* (can. 1239, § 1). *Katechumeni,* zesnulí před křtem bez vlastní viny, mají právo na církevní pohřeb (can. 1239, § 2). Dítko v lůně zesnulé matky je pohřbíti s ní. Dítko katolických rodičů, zemřelé náhodou bez křtu, je považovati za katechumena.[2])

Z *trestu* jsou zbavení práva na církevní pohřeb: notoričtí *odpadlíci* od víry křesťanské, *sektáři, zednáři, klatbou* neb *interdiktem* zatížení (post sententiam), *sebevrazi* (deliberato consilio), v *souboji* padlí neb z rány tam utržené, kdo si zvolil pohřeb *žehem,* veřejní a známí *hříšníci* (can. 1240, § 1).

Protizákonné pohřbívání stíhá církevním trestem can. 2339. Zesnul-li kdo z jmenovaných se známkami pokání, může býti mrtvola absolvována a církevně pohřbena.[3]) To neplatilo pro duelanty.

V rozporu s právem kanonickým stojí mezikonfesní zákon československý, odkazující nekatolickou mrtvolu na katolický hřbitov v dvojím případu: jde-li o *rodinnou hrobku* na katolickém hřbitově a není-li v obvodu místní obce zvláštní *pohřebiště* pro vyznání zesnulého.[4])

Ačkoli nemůže církev účinně odporovat poruše svých zásad, musí se katolický farář postaviti na odpor, když si rodina pozvala nekatolického konfesního zá-

[1]) Cap. 9 a 10, X, l. 3, tit. 28; sněm trid., ses. 25, cap. 13 de ref.

[2]) Časopis »Apollinaris«, 1931, str. 128, násl.

[3]) Cap. 28, X, l. 5, tit. 39.

[4]) Zákon mezikonfesní ze dne 23. dubna 1925, § 10, odst. 2; Sb. z. a n. č. 96.

stupce, aby vedl kondukt, poněvadž katolický farář odepřel pohřeb z důvodů kanonických.[1]) Opačného názoru byl nejvyšší správní soud dne 20. března 1926.[2])

Nekatolický orgán, pohřbívaje svého přívržence, nesmí v pohřebním proslovu urážet katolickou církev, které hřbitov náleží. Ani náhrobky, pomníky, nápisy, symboly nesmějí značit *urážku katolické církve*, na př. veřejně vystavené *popelnice*.[3])

Prof. Tureček[4]) vytýká, že jsem v prvním svazku tohoto díla (č. 267) nazval umístění urny na pomníku urážkou církve katolické, aniž bych svůj názor zdůvodnil. Katolík nemůže pohlížeti na urnu, tedy na výslednici kremace smírněji než nazírá na přečin kremace, kterou církev považuje za vzdor, citelně ji trestajíc. Veřejné vyložení urny na náhrobky je přímou provokací proti can. 1211. Názor světské vrchnosti nemění meritum otázky.

305 Podle výnosu zemského úřadu pražského ze dne 15. března 1933[5]) není na katolickém hřbitově přípustna dušičková *tryzna* československá, i když je obec majitelkou hřbitova, poněvadž tím se porušuje disposiční právo duchovní vrchnosti katolické a náboženský ráz místa.

d) *Pohřeb žehem.* Zpopelnění, kremace, pohřeb žehem byl zaveden zřejmě ze *vzdoru* k církvi katolické. Církev kremaci zavrhuje (can. 1203, § 1). Vůle umírajícího, třeba byla vyjádřena v poslední vůli, je neúčinná a nesmí býti plněna (can. 1203, § 2).[6])

Dosud bylo možno, aby farář vykonal předběžné církevní obřady jen za předpokladu, že se zpopelnění děje *z cizí vůle*, nikoli z vůle zesnulého. Průvod ke krematoři byl vždy zakázán.[7]) Kongregace sv. Officia tuto praxi zostřila výrokem ze dne 19. července 1926: Jen nesnadno lze dovoliti církevní obřad, poněvadž je velmi nesnadno vyhnouti se pohoršení věřících.[8])

6. **ŽEHNÁNÍ DOMŮ.** Jest krajinným obyčejem světit veřejně a okázale podle liturgických předpisů obydlí i hospodářská stavení. Tento obřad konává farář hromadně buď po oktávu svátku Zjevení Páně, neb na Bílou sobotu neb v oktávě velikonoční.

Can. 462, 6°, chrání výlučné právo farářovo. Biskup je povolán brániti všelikým výstřednostem, na př. světit domy v době postní.[9]) Farní právo neruší kněz, který světí soukromě ojedinělé obydlí neb obrazy a sošky v rodině.[10])

---

1) Ordinariátní list arcid. pražské r. 1931, str. 49.

2) *Svatoš*, Právní poradce duchovní správy, str. 97.

3) Zákon mezikonfesní, 1925, § 10, odst. 1 = can. 1211.

4) *Tureček*, Kapitoly z konfesního práva československého, 1936, str. 58.

5) ČKD 1933, str. 365.

6) Kongregace sv. Officia 19. května 1886, ASS 19, str. 46.

7) Kongregace sv. Officia 15. prosince 1886, ASS 25, str. 63.

8) AAS 18, str. 282. Československý zákon o fakultativním pohřbívání ohněm ze dne 7. prosince 1921, Sb. z. a n. č. 464, a nařízení vládní ze dne 9. října 1923, Sb. z. a n. č. 194.

9) Kongregace obřadová dne 2. července 1915, AAS 7, str. 388.

10) *Vermeersch-Creusen*, Epitome iuris canonici, sv. 1, 1927[3], n. 503.

7. VEŘEJNÉ PRŮVODY, POUTĚ A SVĚCENÍ (462, 7°, 1290—1295). **306**
a) Posvátné průvody (sacrae processiones, sollemnes supplicationes) koná lid za vedení kleru ve spořádaném šiku po místech posvátných, s úmysly náboženskými (can. 1290, § 1). Církevní průvody nazýváme *řádnými*, jsou-li stanoveny předpisy liturgickými neb vznikly-li právem obyčejovým, na př. na křížové dny, hromnice, Květnou neděli, Vzkříšení, Božího těla. *Mimořádné* průvody povstaly z důvodů zbožných za účely nahodilými (can. 1290, § 2), na př. poutě jubilejní, votivní, neb biskupem nařízené (can. 1292).

Vyniká theoforický průvod na slavnost *Božího těla*. Průvod pořádá pouze *čelný chrám*, katedrální, kapitulní, farní (ecclesia dignior). K průvodu se má připojiti duchovenstvo světské i řeholní a laická bratrstva jiných chrámů. Výjimku přiznává právo jen řeholníkům s přísnou klausurou neb pro vzdálenost řeholního domu (can. 1291, § 1). Je možná i *výsada* neúčasti na průvodech.

Ostatní kostely místa mohou získati právo na vlastní průvody eucharistické v jiný den oktávy svátku (can. 1291, § 2). Řeholníkům není dovoleno pořádati jiné průvody mimo své kostely (can. 1293). Není však porušením farního práva vésti průvod pouze kol řeholního chrámu.[1])

Daleké poutě na posvátná místa (pia peregrinatio) mohou býti ukládány za pokání (can. 2313, § 1, 2°). Posvátná kongregace koncilu přikazuje, aby se poutě konaly důstojně pod dozorem církevní vrchnosti.[2])

b) Slavné svěcení mimo kostel (cum pompa et sollemmitate) je vyhrazeno *faráři*, na př. svěcení veřejných křížů, soch, školní budovy, praporů, stříkačky a pod.

Nelze prokázati, že by po kodifikaci kanonického práva příslušelo slavné svěcení křížů a soch místnímu biskupovi.[3]) Uvnitř řeholních kostelů exemptních náleží veškera svěcení, konsekrace vyjímaje, vlastním prelátům.[4])

Do počtu výhradních práv farářových náleží též svěcení posvátných *rouch* a *bohoslužebného nářadí* (sacra supellex),[5]) určených pro farní chrám neb pro jinou svatyni na území farním, nemající vlastního správce (can. 1304, 3°). Řeholní představení světí předměty určené pro vlastní kostel neb oratoř. Je-li ženská řehole podrobena mužskému řádu, světí prelát posvátné nářadí i pro ženskou větev (can. 1304, 5°).

8. JINÁ PRÁVA FARÁŘOVA. a) Na *diecésní synodu* je povolati: faráře **307**
města, v němž se synoda koná, a po jednom faráři (saltem) z vikariátu, jehož zvolili duchovní správcové obvodu. Zvolený farář je povinen opatřiti si na dobu zasedání synody zástupce (can. 358, § 1, 6°, 7°).

---

[1]) Kodexová komise dne 12. listopadu 1922, AAS 14, str. 662, a 10. listopadu 1925, AAS 17, str. 582.

[2]) Dekret ze dne 11. února 1936, AAS 28, str. 167.

[3]) *Coronata*, Institutiones iuris canonici, sv. 1, n. 481.

[4]) *Pejška*, Ius canonicum religiosorum, 1927[3], str. 257.

[5]) O posvátném nářadí srovn. can. 1296—1306.

b) Farář a ti kněží, které stavíme v kanonickém právu na roveň farářům (can. 451, § 2), jsou zákonem zmocněni *absolvovat od biskupských reservátů* po dobu stanovenou pro velikonoční povinnost (can. 899, § 3).

c) Farář dispensuje od *manželských překážek* pro obojí forum v nebezpečí smrti (urgente mortis periculo, can. 1044, 1043) a v naléhavém případu (omnibus paratis ad nuptias, can. 1045, § 1—3, 1046).[1])

d) Netoliko diecésní biskup, nýbrž také farář je oprávněn uděliti prominutí jednotlivým farníkům neb jednotlivým rodinám i mimo farnost dlícím, i cizincům (peregrini) v obvodu farnosti se zdržujícím: od zákona *světiti neděle a svátky* a *zdržovati se masa* a zachovávati *půst* (can. 1245, § 1), na př. ve žních, o svatbě, pohřbu a za honu.[2])

Dispense farářova nemůže býti všeobecná, nýbrž individuální pro ty, kteří mají řádný důvod. Je-li však zjevno, že potřeba dispense je všeobecná, platí dispens farářova pro všechny jako jednotlivce. Prominutí udělené cizincům, kterým vlastní duchovní žádost odmítl, platí pouze pro území dispensujícího.

Farář může v nejistotě o vážnosti dispensačních důvodů užíti zásady: »lex humana non obligat sub gravi incommodo«. Někdy bývá obtíž pouze se strany žadatelovy, když na př. žádá dispens ode mše svaté v neděli, poněvadž se zdráhá upustiti od společného výletu.[3])

308 9. **FARÁŘOVY DŮCHODY** (can. 463, § 1—4). Zde nemáme na mysli příjmy plynoucí z obročí ani z kongruových doplňků podle zákona ze dne 25. června 1926.[4])

a) *Desátky a prvotiny.*[5]) Odvádění desátků a prvotin, z práva židovského (3. Mojž. 27, 30) záhy do církve přenesené, pominulo vesměs. R. 1848 se vzdal uherský klerus na zemském sněmu práva na desátky.[6]) Byla za to duchovenstvu vykázána jakási náhrada. Konkordát r. 1855 souhlasí (čl. 33) s obecným zánikem desátku, hledí však zachovati desátkovou kázeň tam, kde se dosud udržela.

Can. 1502 trvá na stejné zásadě o desátcích a prvotinách, ponechávaje v platnosti partikulární předpisy a chvalné obyčeje.

Na Slovensku a na Podkarpatské Rusi byly zákonem ze dne 14. dubna 1920[7]) zrušeny některé dávky a práce pro duchovní správce, zvané *kobliny* a *rokoviny*.

b) *Štolové poplatky.* Dávkovou sazbu za úkony mimosoudní jurisdikce, není-li dosud právem obyčejovým zavedena (can. 463, § 1), stanoví provin-

---

1) Srovn. svazek III. tohoto díla, č. 157—162.

2) Srovn. can. 1243—1254; *Matoušů,* Praelectiones, sv. 1, str. 191.

3) Srovn. Theol. prakt. Quartalschrift (Linz), 1926, str. 600; 1927, str. 370; 1930, str. 133.

4) Sb. z. a n. č. 122; vládní nařízení ze dne 17. července 1928; Sb. z. a n. č. 124.

5) Can. 1—4, Caus. 16, qu. 7; can. 65—67, Caus. 16, qu. 1; *Řehoř IX.,* Decretales, l. 3, tit. 30. *Sipos,* Enchiridion, 1931[2], str. 790.

6) *Sipos,* tamtéž.

7) Sb. z. a n. č. 290.

ciální sněm neb provinciální biskupská konference. Usnesení nabývá platnosti schválením Svatou Stolicí (can. 1507, § 1).

Za provedení papežských dispensí manželských není dovoleno ukládati poplatek mimo kancelářské výlohy (can. 1056).

Stupnici *pohřebních poplatků* (index funeralium taxarum) předpisuje biskup, poradiv se dříve s katedrální kapitulou, venkovskými vikáři a faráři residenčního města (can. 1234, § 1, 1235).

Za *svaté svátosti* není duchovní oprávněn něčeho žádati, ani přímo, ani nepřímo (can. 736). Chudým třeba posloužiti zdarma (gratuitum ministerium, can. 463, § 4, srovn. o pohřbu can. 1235, § 2). Žádati vyšší poplatek je trestné (can. 2408), přebytek je vrátiti (can. 463, § 2).

Čl. 4. Povinnosti farářovy.

(Can. 464—470.)

309 1. **DUCHOVNÍ SPRÁVA** (can. 464). Faráři svěřena je duchovní péče o farníky (cura animarum), pokud nejsou z jeho moci vyňati. Svůj úřad zastává »ex officio« (can. 464, § 1). Proto jest jeho pravomoc *řádná* (ordinaria) a *vlastní* (propria) podle can. 196 a 197. Své právo může farář přenášeti na jiné (can. 199, § 1), nebrání-li tomu zřejmě zákon.

Pro *nedbalé* vykonávání služby biskup stíhá faráře postupně podle can. 2182—2185.

Farář vykonává svůj úřad na *farníky* (can. 464, § 1) čili na pokřtěné občany, kteří získali na území farnosti *bydliště*, trvalé neb přechodné (can. 91 až 95). *Cizinci* (peregrini) a *potulní* (vagi) podléhají v nejednom oboru moci farářově. Péči o návrat nekatolíků do církve ukládá can. 1350, § 1, biskupům a farářům.

Zda přísluší farářovi autorita na farníky i za hranicemi farnosti, možno posouditi jen z povahy záležitosti. Podle platného práva nejsou farníci závislí ve všech duchovních potřebách na osobě farářově ani na území farním.

Z moci farářovy může *vymaniti* buď kanonické právo, neb papež neb biskup (can. 464, § 1—2). Faráři nejsou nikdy podřízeny ani diecésní seminář (can. 1368), ani zbožná sdružení (associationes piae, can. 691, § 1), ani řeholní ústavy, třeba neeximované (can. 464, § 2), ani nemocnice, vězení a ústavy, spravované zvláštním duchovním, kterého dosadil biskup.

Rectores ecclesiae (can. 479—486) spravují sice svůj chrám nezávisle na faráři, jsou však vázáni dbáti farních práv.

310 2. **RESIDENCE** (can. 465). Farář vede duchovní správu *osobně*. Jemu káže zákon přísněji než jiným duchovním, aby trvale dlel v místě svého úřadu. Farář je povinen bydliti ve *farní budově*, poblíž farního chrámu (can. 465, § 1). S dovolením biskupovým může však farář sídliti v jiném nedalekém domě.

Kanonické právo uznává pouze *dvouměsíční dovolenou* farářovu, a to buď po čas souvislý neb po částech. K další nepřítomnosti faráře je třeba závažného důvodu, schváleného biskupem.[1]) Biskup může z důležitých příčin i zákonnou dobu dovolené farářovi zkrátiti (can. 465, § 2).

Do prázdnin se nepočítá čas potřebný pro roční duchovní cvičení (can. 465, § 3, 126). Farář je vázán opatřiti si pro jakoukoli nepřítomnost *přesahující týden:*[2]) zákonný důvod, psané dovolení biskupské a zástupce biskupem schváleného. Řeholní správce fary potřebuje mimo to souhlasu svého preláta (can. 465, § 4). Nutí-li okolnosti, aby farář spěšně odcestoval, je vázán opatřiti si dodatečně (quamprimum) biskupský souhlas (can. 465, § 5). Také za kratší nepřítomnosti ať se farář postará o duchovní potřeby farníků (can. 465, § 6).

Partikulární právo *pražské arcidiecése* dovoluje farářům bez zvláštního souhlasu ordinariátu pouze *třídenní nepřítomnost.* Venkovský vikář uděluje *šestidenní* dovolenou, neděli vyjímaje. Delší dovolení je žádati od arcibiskupské konsistoře a postarati se o zástupce.[3])

Porušení zákona residenčního podléhá *trestům* can. 2381. Vyšetřování udávají can. 2168—2175.

3. **MŠE SVATÁ PRO POPULO** (can. 466). Kanonické právo ukládá farářům, aby v neděli a ve svátky zasvěcené, ačkoli později zrušené (festa suppressa), obětovali mši svatou za svůj lid (can. 334, § 1). Quasifaráři v zemích misijních spravují se zákonem platným pro misijní preláty (can. 306). Tentýž úkol mají reální administrátoři inkorporovaných far (can. 471, § 4), ekonom a administrátor uprázdněného obročí (can. 473, § 1), dočasný zástupce farářův (can. 474). Povinnosti jsou prosti trvalý zástupce neschopného faráře (can. 475, § 2) a farářův pomocník, kaplan (can. 476, § 6).

Farář spravující *více* farností má pouze jednoduchou povinnost (can. 466, § 2). Biskup dovoluje faráři z příčiny, aby farní mši překládal na jiný den v týdnu (can. 466, § 3). Farář slouží mši svatou v kostele farním neb jiném (can. 466, § 4), za nepřítomnosti buď sám farář v místě pobytu neb jeho zástupce (can. 466, § 5).

311 Podkladem zákona je katalog svátků uveřejněný papežem *Urbanem VIII.* v konstituci »Universa per orbem« ze dne 13. září 1642.[4]) *Statuta Ernesti* z r. 1349[5]) jmenují z českých patronů: sv. Víta, Václava (passio tantum), Vojtěcha a patero bratří. Arcibiskup *Zbyněk Berka* podává v aktech pražské synody r. 1605 seznam svátků již dosti zredukovaný.

---

1) Sněm tridentský uvádí čtverý zákonný důvod nepřítomnosti: »christiana caritas, urgens necessitas, debita obedientia ac evidens ecclesiae vel reipublicae utilitas«, ses. 23, cap. 1 de ref.

2) Týden = 7 dní, can. 32, § 1.

3) Ordinar. list pražské arcid., 1935, sešit 8—9, str. 6.

4) Archiv für kathol. K.-Recht, 5, 1860, str. 209 (Fessler); sněm trid., ses. 23, cap. 1 de ref.

5) De festivivatibus celebrandis, srovn. svazek I. tohoto díla, č. 141.

Zrušení svátků ve větším měřítku provedl papež *Benedikt XIV.* na žádost Marie Terezie konstitucí »Cum sicut« ze dne 1. září 1753 a *Kliment XIV.* konstitucí »Paternae charitati« ze dne 22. června 1771. Papež *Pius X.* reformu svátků dovršil konstitucí »Supremi disciplinae« ze dne 2. července 1911.[1])

Kodifikací kanonického práva nebyla zavedena nižádná změna na seznamu svátků.[2]) Seznam svátků, kdy váže biskupa a faráře zákon sloužit mši svatou za svůj lid, vydala kongregace koncilu dne 28. prosince 1919.[3])

Starší indult, podle něhož nevázala povinnost na zrušené svátky,[4]) nebyla Římem obnovena a proto platí závaznost can. 466 v plném rozsahu.[5])

Z dějin sluší uvésti následující čelnější seznamy zasvěcených svátků: papeže Mikuláše I. z r. 866 v odpovědi církvi bulharské;[6]) z dob císaře Ludvíka II. r. 856;[7]) z dekretálek papeže Řehoře IX.[8])

4. **BOHOSLUŽBY** (can. 467). Duchovní správa s sebou nese povinnost **312** konati farníkům služby Boží (divina officia, can. 2256, § 1) a udělovati jim svaté svátosti. Úkol farářův se kryje s právem věřících (gravis iustitiae obligatio, can. 892, § 1).

Bylo kdysi přísnou povinností, co dnes can. 467, § 2, vyjadřuje pouhým napomenutím, aby farníci pilně docházeli do farního chrámu obcujíce tam bohoslužbám a kázání.

Právo dekretální nařizovalo, aby v neděli a ve svátky nebyli trpěni v chrámu cizí farníci.[9]) Naše Statuta Ernesti z r. 1349 ukládají plebánům, aby se přede mší svatou otázali lidu, zda jsou přítomni cizí farníci. Přítomní buďtež ihned vyloučeni. Cizí příslušníky nemůže farář ani zpovídat (mimo nebezpečí smrti), ani jiné svátosti jim udělovat.[10])

Opačné výsady řeholníků vedly ke sporům s duchovenstvem farním. Sněm tridentský již jen napomíná, aby farníci často navštěvovali farní chrám.[11])

Platné právo uděluje svobodu obcovati mši svaté kdekoli, s výjimkou soukromých oratoří (can. 1249).

5. **NÁBOŽENSKÁ VÝCHOVA DÍTEK** (can. 467, § 1). Faráři je o to **313** úsilovně pečovati (maximam curam adhibere), aby *dítky* byly vyučeny v *katolické nauce*.[12]) Zvláště před přijetím svatých svátostí má farář dítky kate-

---

1) AAS 3, str. 503; srovn. *Jaksch,* Gesetzlexikon, sv. 2, str. 283.

2) Kodexová komise dne 17. března 1918; *Apollinaris,* 1931, str. 44.

3) AAS 12, str. 42; seznam svátků zrušených s českými změnami srovn. v Ordinariátním listě, 1935, seš. 5, str. 4.

4) Kongregace koncilu 13. listopadu 1929.

5) *Matoušů,* Praelectiones, sv. 1, str. 195.

6) *Migne,* PL 119, str. 985.

7) Can. 1, Dist. 3 de consecrat; glosa vylučuje svátek *Neposkvrněného početí,* upírajíc dogma.

8) Cap. 5, X, l. 2, tit. 9.

9) Can. 4, 5, Caus. 9, qu. 2; can. 35, Dist. 1 de consecrat; cap. 2, X, l. 3, tit. 29.

10) De parochis, vydání r. 1762, str. 206.

11) Sněm trid., ses. 22, Decretum de observandis.

12) Sněm trid., ses. 24, cap. 4 de ref. »fidei rudimenta«.

chisovati (can. 1329, 1330, 1°—2°, 1331, 1333, § 1—2). Posvátná kongregace koncilu uveřejnila instrukci »De catechetica institutione impensius curanda et provehenda« ze dne 12. ledna 1935.[1])

Duchovnímu správci náleží přímý dozor na náboženskou výuku dítek ve *škole* (can. 1381, § 1). Rozsah církevního vlivu na náboženské vyučování na středních školách a dozorčí právo na ostatní vyučovací předměty (can. 1381, § 2) spravuje se v praxi občanskými zákony.

Školský zákon z r. 1805 (Schulverfassung) svěřoval dozor na veškeré školní vyučování postupně faráři, krajskému vikáři a kanovníku scholastikovi.[2]) Školský zákon československý ze dne 13. července 1922[3]) vyhrazuje vrchní dozor i na výuku náboženskou státní správě (§ 3).[4])

6. **KÁZÁNÍ** (can. 1344).[5]) Vrchním kazatelem v diecési je biskup.[6]) Ale též farářovi náleží vlastní úkol (proprium officium) hlásati lidu slovo Boží homileticky (consueta homilia), v neděli a v zasvěcené svátky, za bohoslužeb hojněji navštěvovaných (can. 1344, § 1). Závaznost je *osobní*, proto nemůže farář zastávati úřad kazatelský trvale (habitualiter) sjednaným kazatelem, leda z důvodu, který uznal biskup (can. 1344, § 2). Za souhlasu biskupského může kázání odpadnouti na větší svátky a je-li důvod, i v neděli (can. 1344, § 3).

Lid má býti povzbuzován, aby pilně docházel na farní kázání (can. 467, § 2). Předpis, aby se častěji v týdnu kázalo v době postní a adventní (can. 1346, § 1), není farář vázán plniti osobně.

O právu a povinnosti řeholníků kázati jednají can. 1337—1341.[7]) Farář má každý desátý rok opatřiti farníkům svatou misii (can. 1349, § 1—2). Od úřadu kazatelského liší se výklad katechismu, který jest farář vázán podávati dospělým v neděli a ve svátky (can. 1332).

314 7. **PÉČE O NEMOCNÉ** (can. 468). Kánon ukládá faráři důrazně, aby poskytoval pomoci nemocným, zvláště umírajícím farníkům, je svátostmi osvěžoval a duše Bohu poroučel (can. 468, § 1). Podobně povzbuzuje faráře římský rituál.[8]) Farář ať neopomíjí uděliti jednou v téže nemoci těžce nemocným *papežské požehnání s plnomocnými odpustky*. Povinnost farářova se nese i na cizí farníky.[9])

Moc udělovati papežské požehnání s plnomocnými odpustky nemocným delego-

---

1) AAS 27, str. 145, násl.; tamtéž dotazník, str. 153; Ordinar. list pražské arcid., 1935, seš. 6, str. 1.

2) *Jaksch,* Gesetzlexikon, sv. 10, str. 72. Srovn. can. 469.

3) Sb. z. a n. č. 226.

4) Srovn. svazek I. tohoto díla, n. 224—225.

5) Komentářem textu je okružní list papeže *Benedikta XV.* »Humani generis« ze dne 15. června 1917, AAS 9, str. 305, a »Normae pro sacra praedicatione« kongr. konsistorní ze dne 28. června 1917, AAS 9, str. 328.

6) Srovn. svrchu, č. 241.

7) *Pejška,* Ius canonicum religiosorum, 1927[3], str. 277, násl.

8) Tituly: De visitatione et cura infirmorum, Modus iuvandi morientes.

9) *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, 1928, n. 736, V.

val papež Benedikt XIV. konstitucí »Pia mater« ze dne 5. dubna 1747 pouze biskupům s právem subdelegačním.[1]) Papež Pius X. rozšířil fakulty na všechny kněze, dekretem kongregace sv. Officia ze dne 1. dubna 1909.[2])

8. **CHARITATIVNÍ ČINNOST** (opera charitatis, can. 469).[3]) Křesťanství povzneslo dobročinnost na vysoký stupeň. Péče o chudé zaměstnávala i apoštoly.[4]) Svědkem církevního smýšlení je třetí titul kodexu *Justinianova:*[5]) »De episcopis et clericis et orphanotrophis et xenodochis et brephotrophis (nalezince), ptochotrophis (chorobince) ... et de redimendis captivis ...«[6])

Platné kanonické právo věnuje chudině zvláštní pozornost (can. 463, § 4, 467, § 1, 1473, 1475, § 2, 2184). Pražský provinciální sněm r. 1860 doporučí péči farářově dobročinné ústavy.[7])

Ačkoli v nové době se vzmáhá zájem státní správy o veřejnou dobročinnost, u nás zvláště ministerstvo sociální péče a zdravotnictví, zbývá duchovnímu správci dost široké pole působnosti, netoliko soukromou pomocí, nýbrž i členstvím v charitativních spolcích a sdruženích.

9. **FARNÍ KNIHY** (can. 470).[8]) Platné právo nařizuje, aby si farář opatřil a náležitě vedl *farní knihy* (libri paroeciales): *křtů, biřmování, manželství, úmrtí* a knihu *stavu duší* (de statu animarum, can. 470, § 1). Farář zanáší úřední výkony do knih (matrik) podle can. 777 (křest), 798 (biřmování), 1103 (manželství), 1238 (úmrtí).

Do křestních matrik je zapsati též úkon biřmování (can. 798), sňatku (can. 1103, § 2), vyjímaje tak zv. matrimonium conscientiae, které se zanáší pouze do listiny v tajném archivu biskupském (can. 1107, 379), svěcení na podjáhna (can. 1011) a slavnou řeholní profesi (can. 470, § 2, 576, § 2).

Nutno-li zápis do křestních matrik posílati do sovětského Ruska, jest zatím zprávu adresovati na papežskou komisi pro Rusko.[9])

Farář posílá ročně *autentický opis* farních knih biskupské kurii, vyjma knihu o stavu duší (can. 470, § 3). Úřední listiny je opatřiti *farní pečetí* a uschovati ve farním *archivu* (can. 470, § 4).

V archivu (tabularium) je ukládati důležité listiny, na př. inventář majetkový jmění nemovitého i cennějších (pretiosae) předmětů movitých (can. 1522, 2°—3°), rovněž listiny zajišťující majetkový stav fary a kostela (can.

---

1) Bullarium Benedicti XIV., sv. 2, č. 34.

2) AAS 1, str. 490.

3) Srovn. čl. »*Dobročinnost*« (Bláha) v Českém slovníku bohovědném, sv. 3, str. 538; čl. »*Charita*«, tamtéž, sv. 5, str. 203.

4) Skutk. ap. 6, 2.

5) Codex, l. 1, tit. 3; zvláště lex 49.

6) Can. 1, Dist. 82, can. 1, 2, Dist. 87; sněm trid., ses. 23, cap. 1 de ref.

7) Acta et decreta, tit. 6, cap. 7.

8) *Kupka,* Hlavní pravidla správy matrik, 1924.

9) Kongregace pro záležitosti církve východní dne 13. července 1928, AAS 20, str. 260.

1523, 6°), jakož i soupis fundací s výkazem, jak byla plněna břemena (can. 1549, § 1—2).[1])

316 Zneužití pečetě farní je státně *trestné*.[2]) Nedbalé vedení matrik podléhá trestům can. 2383. Kniha o stavu duší je vodítkem faráři i jeho nástupcům, ježto obsahuje poznámky o každé rodině a každém jejím členu. Neméně prospěšno je zakládati *listkový katalog* či kartotéku.[3])

Farní knihy jsou listinami *veřejnoprávními* pro obor církevní, u nás i státní. Výkazům z matrik náleží průkazná moc (can. 1813, § 1, 4°). Padělatelé (falsarii) knih neb úředních opisů náleží pod trestní sankci can. 2406, § 1, a 2362.

Zlomyslně *odepříti* (dolose) *výpis* z matrik je trestné (can. 384, § 1, 2406, § 2). Státní zákon nepřipouští, aby se matriky půjčovaly mimo faru. Jen staré matriky může si zájemce prohlédnouti na faře.[4])

Farní matriky slouží *státní správě* za pramen pro vlastní obor působnosti. Faráře nelze však považovati za státního úředníka, nýbrž za zřízence církve, vykonávajícího pro stát určité práce v působnosti přenesené.[5]) Faráře váže článek 56 vládního nařízení o jazykovém zákonu ze dne 3. února 1926.[6])

Dodatečné zápisy, doplňky neb výmazy v matrikách jsou přípustny pouze na rozkaz zemského úřadu, po případě na rozkaz civilního soudu, vešlého v moc práva. Výjimka platí pro opožděný zápis nemanželského otce v případech nepochybných, neb pro legitimaci nemanželského dítka.[7])

Farář sestavuje ve službách státních: seznamy odvodem povinných, listy pro vojenskou evidenci, výtahy z matrik pro úřady politické i soudní, výtahy pro očkování, stvrzuje kvitance pensistů, podpisuje vysvědčení nemajetnosti, sestavuje tabulky populační, soupis nemanželských porodů, měsíční výkazy o úmrtích, zasahuje při umístění nalezenců a sirotků, vydává vysvědčení mravnosti.[8]) Na Slovensku jsou faráři těchto prací potud ušetřeni, pokud náleží do kompetence světských matrikářů, zavedených roku 1895.[9])

317 10. **SPRÁVA FARNÍHO MAJETKU** (can. 1518—1528). Konkordát r. 1855 prohlašuje (čl. 30), že církevní jmění spravují ti, kterým správa náleží podle práva kanonického. Zákon o úpravě zevních poměrů církve katolické ze dne 7. května r. 1874 přisuzuje (§ 42)[10]) správu kostelního jmění faráři, farní obci a patronovi.

---

1) *Wernz-Vidal*, Ius canonicum, sv. 2, n. 737.

2) Trestní zák. čsl., § 199, 315, 316.

3) *Hagen*, Pfarrei und Pfarrer, 1935, str. 255.

4) Český zemský úřad dne 22. června 1931; *Svatoš*, Právní poradce duchovní správy, 1932, str. 160.

5) Instrukce českého zemského úřadu ze dne 9. února 1933, ČKD, 1933, str. 366.

6) Sb. z. a n. č. 17.

7) *Svatoš*, Právní poradce, str. 158, násl.

8) *Henner*, Základy, str. 143.

9) *Sipos*, Enchiridion, str. 314.

10) Ř. z. č. 50.

V českých zemích nedošlo z důvodů zásadních ke zřízení »farních obcí«.[1]) Podstatný vliv na správu *kmenového* jmění vykonává u nás *patron*. Správcem jmění *obročního* je farář za součinnosti patronovy a za dozoru biskupa a státní správy.[2])

Finanční prokuratura poskytuje právní zastoupení ve prospěch katolických kostelů a duchovních obročí pouze, jde-li o jejich kmenové jmění a nikoli o běžné užitky.[3]) Útraty hradí zastoupený (§ 7). Úřad působí v Praze, v Brně, Bratislavě a Užhorodě.

Je-li *katedrální* chrám spolu *farním* kostelem, upravuje právní poměr mezi kapitulou a farářem can. 415.

11. **OBSAZOVÁNÍ NIŽŠÍCH ÚŘADŮ** (can. 1185). Duchovnímu správci náleží právo dosazovati a měniti kostelníka, zpěváky, varhaníka, hochy choralisty, zvoníka, hrobaře a jiné chrámové zaměstnance. Na tomto právu může způsobiti změnu pouze zákonný obyčej neb smlouva, na př. ve prospěch patronův (can. 1185).[4])

Samostatné disposiční právo farářovo vztahuje se i na užívání *kostelních zvonů* neb *menších zvonků* na kapličkách. Církevní svěcení zakládá výlučnou kompetenci církevních úřadů na užívání zvonů.[5]) Rovněž spadá do farářovy kompetence vyvěšování *praporů z věže*. Patronátní městská správa toho práva nepožívá.[6])

Čl. 5. O farářových zástupcích a pomocnících.

(Can. 471—486.)

318 *Řehoř IX.*, Decretales, l. 1, tit. 28, De officio vicarii; - *Kober,* článek »Hilfspriester« v Kirchenlexikon, sv. 5; - *Thomassin,* Vetus et nova ecclesiae disciplina, pars 1, l. 2, cap. 27; - *Kohn,* De cooperatoribus, článek v Archiv für kathol. Kirchenrecht, 39 (1878), str. 3, násl.; - *Scherer,* Handbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1886, str. 644, násl.; - *Freisen,* článek v Theol. prakt. Quartalschrift (Linz), 56 (1903), str. 801, násl.; - *Henner,* Základy práva kanonického, část 2. Právo platné, 1927[3], str. 144, násl.; - *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, 1928, n. 739, násl.; - *Eichmann,* Lehr-

---

1) Srovn. návrh biskupské konference z roku 1856; *Bušek-Hendrych-Laštovka-Müller,* československé církevní zákony, díl 1, 1931, str. 376.

2) Srovn. § 46 zákona ze 7. května 1874, ř. z. č. 50.

3) Zákon ze dne 8. června 1933, Sb. z. a n. č. 97 a vládní nařízení ze dne 2. dubna 1936 (§ 2, č. 6), Sb. z. a n. č. 82.

4) *Aichner-Friedle,* Compendium iuris ecclesiastici, 1911[11], str. 459, pozn. 9.

5) *Scherer,* Handbuch des Kirchenrechts, sv. 2, 1898, str. 645; *Hobza-Tureček,* Úvod do církevního práva, 1929, str. 217, násl.; *Tureček,* Kapitoly z konfesního práva, 1936, kapitola IV. Povaha kultových práv k věcem, str. 128.

6) Výměr zemské správy české ze dne 19. listopadu 1927, ČKD, 1933, str. 367.

buch des Kirchenrechts, sv. 1, 1934, str. 303, násl.; - *Matoušů*, Praelectiones ex iure canonico, sv. 1, 1935, str. 200, násl.

V právu kanonickém panuje nezvratná zásada, že duchovní správu vede osoba fysická. Jakýkoli obyčej tomu odporný neb výsada jsou bezúčinny (can. 46, § 2). Této obecné normě se neprotiví nutnost nahraditi faráře *jinou* osobou, pro jeho vady fysické neb duševní. Někdy žádá toho potřeba, opatřiti přetíženému duchovnímu správci *pomocníky*, aby duchovní potřeby farníků netrpěly újmu průtahem.

Na rozdíl od práva starého dosazuje dnes farářovi pomocníky a zástupce diecésní biskup. Všichni jsou na pokyn *odvolatelni* (ad nutum amovibiles), ledaže kaplanství bylo založeno formou církevního obročí (can. 477, § 1).

Zákoník kanonického práva rozeznává paterý druh pomocníků. Jejich terminologie, dosud kolísavá, nabývá pevného podkladu a významu. Vicarius actualis, oeconomus, substitutus, adiutor, cooperator mají vlastní obor působnosti, uzpůsobený účelu, pro který byli dosazeni v úřad. Z povahy jejich kompetence soudíme, zda vládnou mocí *řádnou* či toliko *přenesenou*.

319 1. **VICARIUS ACTUALIS** (can. 471). Kánon předpokládá, že farnost je *inkorporovaná* v hmotném i duchovním směru,[1]) řeholnímu domu, kapitule neb jiné morální osobě. Sněm tridentský nařídil, aby místní biskup dosadil na fary toho druhu *trvalé vikáře*, kterým přidělil určité příjmy.[2])

Tito »reální administrátoři« podléhají zákonu o konkursních zkouškách. Řeholní neb kapitulní prelát presentuje vhodnou osobu, kterou biskup v úřad dosazuje (can. 471, § 2). *Administrátoři*, světští i řeholní, jsou osobně sesaditelní (can. 471, § 3, 454, § 2—5).

Ve svém úřadu požívají tito vikáři veškerých práv farářů a podléhají všem povinnostem podle diecésních norem a chvalných obyčejů (can. 471, § 4).[3])

2. **VICARIUS OECONOMUS** (can. 472, 473). Farnost osiřelou svěřuje biskup administrátorovi, aby ji spravoval zatímně. Administrátor se právně neliší od faráře, nesmí však nic konati na úkor budoucího duchovního správce ani ke škodě obročí (can. 473, § 1). Administrátor skládá účty ze svého úřadu do rukou biskupova zmocněnce (can. 473, § 2).

Podle § 59 zákona ze dne 7. května 1874[4]) o zevních poměrech církve katolické plynou příjmy z uprázdněných obročí do *náboženského fondu*. Z toho důvodu je administrátorovým úkolem skládati *interkalární účty* podle ustálených pravidel.[5])

---

[1]) Srovn. svrchu, č. 96.

[2]) Sněm trid., ses. 7, cap. 7 de ref.

[3]) V papežské Rotě hájen byl názor, že rector actualis je rector animarum, nikoli pouze rector ecclesiae, dne 16. června 1920, AAS 13, str. 394.

[4]) Ř. z. č. 50.

[5]) *Bušek-Hendrych-Laštovka-Müller*, Československé církevní zákony, díl 1, 1931, str. 433.

Zákon o úpravě platu duchovenstva ze dne 25. června 1926, § 6,[1]) a příslušné vládní nařízení ze dne 17. července 1928, § 120,[2]) z r u š i l interkalární plat a remunerace při nižších beneficiích, jichž držitelé jsou podřízeni biskupovi. Diecésní biskup určuje, co se má státi s příjmy z uprázdněných nižších obročí, pokud nenáleží ani předchůdci, ani jeho nástupci.[3])

3. **VICARIUS SUBSTITUTUS** (can. 474). Farář je vázán opatřiti si pro **320** dobu své *nepřítomnosti,* trvající déle než *deset dní,* písemné svolení ordinářovo, jehož současně žádá, aby schválil navrženého zástupce (sacerdos supplens, can. 465, § 4—5). Také za *soudního řízení* s farářem má biskup dosaditi zatímního náhradníka na farní obročí (can. 1923, § 2).

Pravomoc těchto zástupců je úplná, biskup neb farář mohou si však některé záležitosti vyhraditi (can. 474).

4. **VICARIUS ADIUTOR** (can. 475). Biskup dosazuje pomocníka farářovi, když pro stáří, duševní poruchu, nezkušenost, slepotu neb pro jiné trvalé vady není schopen náležitě plniti úkoly svého úřadu. Pomocnému knězi je vykázati náležitou výživu a odměnu.

Pomocný kněz je zmocněn podle stupně farářovy neschopnosti buď ke všem farním úkonům bez výhrady, neb jest jeho moc upoutána na některý obor činnosti, na př. na úřad kazatelský, zpovědní neb kancelářský. Jmenovací dekret poskytuje v pochybách bezpečné vodítko (can. 475, § 2). Pomocný kněz je podřízen farářově autoritě pouze za předpokladu, že je farář duševně schopen (sui compos, can. 475, § 3). Sloužit mši svatou za osadníky není adiutor vázán (can. 475, § 2).

5. **VICARIUS COOPERATOR** (can. 476).[4]) Nestačí-li farářovy síly, **321** nikoli pro osobní neschopnost, nýbrž pro rozsáhlost farního území a značný počet farníků, přiděluje mu biskup jednoho neb více pomocníků (can. 476, § 1). Nazýváme je kaplany, kooperátory, někde kuráty.[5])

Kaplany z kleru světského jmenuje biskup, opatřiv si dříve mínění farářovo (audito parocho, can. 476, § 3). Také řeholní kaplany, navržené prelátem, potvrzuje biskup (can. 476, § 4). Klausuli »audito parocho« (srovn. can. 105, 1°), zavedena byla do práva novota.[6])

Kaplani jsou povinni *bydliti* ve farnosti, možno-li v samé farní budově (v kaplánce), za účelem společného života podle can. 134 (can. 476, § 5).[7]) Právo partikulární předpisuje *psanou smlouvu* mezi farářem a kaplanem od

---

[1]) Sb. z. a n. č. 122.

[2]) Sb. z. a n. č. 124.

[3]) § 119 téhož vládního nařízení.

[4]) Acta et decreta concilii provinc. prag., 1860, tit. 6, cap. 8, De parochorum adiutoribus.

[5]) *Tomáš ze Štítného* mluvívá o *třídnících.*

[6]) Kongregace konsistorní dne 13. listopadu 1920, AAS 13, str. 43.

[7]) Pražský prov. sněm; *Zháněl* o společném životě v ČKD, 1927, str. 110, násl.

začátku ujednanou. Smlouva jedná o dělbě práce i zisku. Smlouvu předkládá venkovský vikář biskupovi k schválení.[1])

Právní stav kaplanův vymezují: diecésní předpisy, jmenovací dekret biskupský a vůle farářova. Jest pravidlem, že je kaplan *delegován* »in universo paroeciali ministerio«. Mše svatá za farníky není však úkolem kaplanovým (can. 476, § 6).

Kaplan pravděpodobně nemůže *oddávat snoubence* bez farářova souhlasu. Může však k tomu získati dovolení všeobecné (can. 1096, § 1).[2]) Za nedostatku řádných pomocníků jest biskup oprávněn ukládat jiným kněžím, na př. katechetům veřejných škol, aby pomáhali faráři v duchovní správě (can. 128).[3])

Kaplanům přísluší podle zásad civilního práva *plat kongruový* pouze na místech systemisovaných za souhlasu kultové správy.[4])

322 6. **ECCLESIARUM RECTORES** (can. 479—486). a) Takto nazývá kanonické právo kněze spravující svatyni, která není ani kostelem farním, ani kapitulním, ani není ve správě řeholní rodiny (can. 479, § 1). Tito ředitelé kostelů podporují faráře nepřímo v duchovní správě.

Název »ecclesiarum rectores« nenáleží kaplanům řeholnic neb chrámů sloužících laickým řeholím, církevním bratrstvům neb jiným sdružením. Pro tyto platí zvláštní předpisy (can. 479, § 2). Také vojenští kaplani, faráři neb superioři se řídí zvláštním právem.[5])

b) *Dosazovati* kněze za správce kostela je úkolem místního biskupa. Podléhá-li však uprázdněné místo právu volebnímu neb presentaci patronově neb jmenoval ředitele chrámu řeholní prelát, biskup designovaného potvrzuje (can. 480, § 1 a 2). Přísluší-li správa kostela semináři neb jinému sboru duchovních, představený bývá zpravidla ředitelem chrámu (can. 480, § 3).

c) V kostele tohoto rázu nejsou přípustny *farní funkce* (can. 481). Biskup může nicméně naléhati, aby se pro vzdálenost lidu od farního chrámu pěstovala v kostele některá náboženská cvičení (can. 483, 1°). Bez souhlasu správy kostela není nikomu dovoleno vykonávati tam posvátné obřady (can. 484, § 1—2).

Ředitel ručí biskupovi za správné vedení úřadu podle kanonických předpisů (can. 485). Ředitel je na pokyn biskupův sesaditelný, řeholník ovšem s vědomím prelátovým, podle can. 454, § 5 (can. 486).

---

1) Ordinar. list arcid. pražské, 1934, str. 91.
2) Srovn. svazek III. tohoto díla, č. 296.
3) Kongregace sv. Officia dne 22. února 1927, AAS 19, str. 99.
4) Vládní nař. ze dne 17. července 1928, § 3 a 4, Sb. z. a n. č. 124.
5) *Henner*, Základy, str. 148.

O právním stavu laiků v církvi.

Rabanus-Maurus († 856), De tribus ordinibus ecclesiae, Migne, PL 107, str. 297; - *Scherer,* Handbuch des Kirchenrechts, sv. 1, 1886, str. 309; - *Aichner-Friedle,* Compendium iuris ecclesiastici, 1911[11], str. 189, násl.; - *Schmitz,* Der kirchliche Laienstand nach dem Codex IC, 1927; - *Wernz-Vidal,* Ius canonicum, sv. 2, 1928, n. 51, násl. - *Sipos,* Enchiridion iuris canonici, 1931[2], str. 406, násl. **323**

Laikové liší se od osob duchovních *svěcením* (ordo, can. 948). Podali jsme důkaz, že výlučně klerikům náleží právo na vládní moc v církvi (potestas regiminis, can. 107, 118).[1]) Tomu neodporuje skutečnost, že laik získává křtem svatým *osobnost* v církvi (persona) se všemi právy a břemeny (can. 87).

Petr, hlava sboru apoštolů, nazývá věřící bez rozdílu »genus electum, regale sacerdotium, gens sancta«.[2]) Tyto výrazy mají smysl duchovní a mystický, nikoli právnický.[3]) Protestanté se pokusili čerpati z nadšeného projevu Petrova důkaz, že není právního rozdílu mezi stavem duchovním a světským.[4])

Církevní zákoník podává pod rubrikou »De laicis« (can. 682—725) z valné části zásady jen o družstevním životě křesťanském. Nárys práv a břemen laiků, kterým končíme tuto knihu o hierarchickém řádu církevním, není výpočtem vyčerpávajícím látku, nýbrž spíše směrnicí, vytyčující základní zásady o právním stavu laiků v církvi.

A. Úkoly laiků.

1. Laikové jsou vyzýváni, aby prokazovali náležitou *úctu klerikům,* přiměřenou stupni jejich důstojnosti neb úřadu (can. 119). Zatvrzelý *vzdor* k rozkazům Svaté Stolice neb vlastního ordináře (can. 1331, § 1), osobní *násilí* (can. 2343, § 1—4), *potupa* (iniuriae, can. 2344), spáchaná na úkor duchovních, jsou trestnými skutky.

2. Věřícím káže právo přijmouti jednou ročně, aspoň v době velikonoční, *svaté přijímání* (can. 859, § 1) a aspoň jednou ročně se *zpovídati* (can. 906).[5])

3. Uloženo je všem členům církve v *neděli a zasvěcené svátky* obcovati oběti mše svaté a zdržovati se služebných prací neb jiných veřejných hlučných úkonů, na př. trhů a veřejných dražeb (can. 1248).

---

[1]) Srovn. svazek I. tohoto díla, č. 192.

[2]) Petr, 1., 2, 9.

[3]) Církevní spisovatelé se rádi vracejí k Petrovu výroku, na př. *sv. Augustin,* De civitate Dei, l. 20, cap. 10; *Bartmann,* Lehrbuch der Dogmatik, sv. 2, 1921[4—5], str. 453.

[4]) *Bartmann,* tamtéž, str. 450.

[5]) Papež Inocenc III. na sněmu lateránském IV. r. 1215, cap. 12, X, l. 5, tit. 38.

324 4. Laikové jsou od sedmého roku stáří povinni šetřiti církevních norem o *zdrželivosti* od masa (abstinentia) a *postu* (ieiunium) mezi dokonaným dvacátým a začatým šedesátým rokem (can. 1254, § 1—2).

5. Církev si přeje, aby ve svatyních byli mužové podle prastarého obyčeje od žen *odděleni* (can. 1262, § 1), a to muži s hlavou odkrytou, ženy s hlavou zahalenou (can. 1262, § 2).

6. I laiky váže povinnost *vyznávati víru* nepokrytě, když by se mlčení rovnalo zapření víry (can. 1325, § 1).

7. Smluvené dogmatické *hádky* (disputationes vel collationes), zvláště veřejné, s nekatolíky, jsou přípustny jen s dovolením Svaté Stolice neb místního biskupa (can. 1325, § 3).

8. Zakázána je činná účast (active assistere) na *nekatolických obřadech* (can. 1258, § 1).

9. Uzavírati *smíšené sňatky* je zakázáno (can. 1064, 1°), zvláště před zřízencem nekatolickým (can. 2319, § 1, 1°).

10. Veškeré dítky ze smíšeného manželství je pokřtíti a vychovávati po katolicku (can. 1061, § 1, 2°), pod trestem církevní klatby (can. 2319, § 1, 2°—4°).

11. Ani laikům není dovoleno chovati u sebe neb čísti *knihy* církevně odsouzené (can. 1398, § 1).

12. Věřícím je uloženo, aby vyšším církevním úřadům *hlásili* (denuntiare): zpovědníka solicitanta (can. 904), osoby duchovní, světské i řeholní, které vstoupily do sekty zednářské neb jiné podobné (can. 2336, § 2), překážky svěcení (can. 999), překážky manželské (can. 1027), škodlivé knihy (can. 1397, § 1).

325 13. Laiky váže povinnost hmotně přispívati na zřízení a udržování biskupského *semináře*, když biskup vypsal daň (taxa, can. 1355, 2°). Mají též podle svých sil podporovati církevní *školství* (can. 1379, § 3).

14. Církev si vlastní právo, neodvisle od moci světské, žádati od svých členů *příspěvky* k vydržování kultu, k výživě duchovenstva a k jiným účelům, sobě svěřeným (can. 1496).

15. Všem katolíkům se důrazně doporučí činná účast na *Katolické akci* (actio catholica) podle úmyslů papeže Pia XI.[1])

B. Práva a výhody laiků.

1. Laikové nejsou sice schopni vládnouti mocí svěcení ani církevní pravomocí (can. 118), nicméně je všem schopným mužům volno vstoupiti do *stavu duchovního* (can. 108, § 1) neb *řeholního* (can. 538). Poněvadž je laikům

---

1) *Pius XI.*, okr. list »Ubi arcano« ze dne 23. prosince 1922, AAS 14, str. 673; srovn. list papežův vratislavskému kard. Bertramovi ze dne 13. listopadu 1928, AAS 21, str. 384; a toledskému arcibiskupovi ze dne 6. listopadu 1929, AAS 21, str. 664.

možno získati si přístup k nejvyšším církevním důstojnostem, připouštíme v širším smyslu názor, že církev je zřízení *demokratického*.[1])

2. Laikům přísluší právo žádati na klericích *duchovní statky*, zvláště ty, kterých potřebují k spáse (can. 682).

3. Z laiků mohou pouze seminaristé před svěcením a chrámoví sluhové neb **326**
podobní zaměstnanci (servitium ecclesiae) odívati se *rouchem duchovním* (can. 683).

4. Nic nebrání laikům, aby si osobně opatřili *reskript Svaté Stolice* (can. 36, § 1).

5. Laikům radí církev, aby vstupovali *do zbožných sdružení* (piae associationes, can. 684—725), jako jsou: třetí řády laické, bratrstva, arcibratrstva.[2])

6. Dítky mají právo na *náboženskо-mravní výchovu* (can. 1372, § 1) na školách obecných i vyšších (can. 1373, § 1—2). Nábožensky neutrálních škol neb smíšených mají se chrániti (can. 1374).

7. Laikům je svobodno přijímati z důvodů zbožných *eucharistii* v cizím obřadu (ritu promiscuo, can. 866, § 1), nikoli však přijímání velikonoční (can. 866, § 2), ani viaticum (can. 866, § 3).

8. Není závadou (integrum est) *zpovídati se* knězi cizího obřadu (can. 905).

9. Laikům je dovoleno chovati ve svých soukromých příbytcích *ostatky* nižšího stupně (reliquiae non insignes), nikoli ostatky význačné (can. 1281, § 1—2, 1282, § 1—2). Do rukou nekatolických nemají se ostatky svaté dostati (can. 1289, § 1).

10. Laikové mohou se dotýkati *posvátných nádob*, jsou-li jejich strážci **327**
(can. 1306, § 1). Kalichové *prádlo* smějí práti až z druhé vody (can. 1306, § 2).

11. *Vstup do chrámu* je vesměs bezplatný (can. 1181). O přítomnosti nekatolíků na bohoslužbách katolických jedná can. 2259, § 1—2.

12. Laikům může býti svěřena účast na správě *církevního jmění* (can. 1183, § 1, 1521, § 2).

13. Všem věřícím přísluší nárok na slušný církevní *pohřeb*, ledaže byli toho práva zákonně zbaveni (can. 1239, § 2).

14. Kterýkoli člen církve je oprávněn podati Svaté Stolici žádost o *kanonisaci* sluhy Božího (can. 2003, § 1).

15. I laik může uděłovati *soukromý křest* (can. 742, § 1). Rodičům to však kanonické právo mimo případ nouze zapovídá (can. 742, § 3).

16. Manželství je platné, bylo-li v nouzi uzavřeno jen před *dvěma laiky* (can. 1098, 1°—2°).

17. Laiky možno dosaditi na církevním soudu za *notáře*, pro nedostatek schopných kleriků (can. 1585, § 1, 373, § 3).

---

[1]) Srovn. svazek I. tohoto díla, č. 192.

[2]) *Beil*, Das kirchliche Vereinsrecht nach dem Codex iuris canonici, 1933.

18. Laikové získávají a vykonávají *právo patronátní* (can. 1455), nemohou však nové právo platně založiti (can. 1450, § 1).

19. K prospěchu křesťanství (in favorem fidei) slouží katolickým laikům *výsada sv. Pavla* (privilegium Paulinum, can. 1120—1127).[1])

[1]) Srovn. svazek III. tohoto díla, č. 321—322.

JMENNÝ UKAZOVATEL.

Udána průběžná čísla textu, nikoli stránky knihy.

A.

Aichner-Friedle 19, 22, 26, 27, 114, 117, 118, 120, 147, 272, 317, 323.
Alberoni, kardinál 160.
Alexander II., papež 73.
— III., 41, 68, 77, 86, 115, 141, 185, 270.
— VIII., 137.
Alfons, svatý 18, 24, 27, 32, 76, 279.
Amalarius 73, 269.
Arcadius, císař 55.
Arnošt z Pardubic, arcibiskup 214, 259.
Arnošt II. z Harrachů, kardinál 257, 275.
Aron 1.
Atanáš, svatý 216.
Augustin, svatý 2, 71, 73, 269, 323.

B.

Ballerini 133.
Bartmann 4, 323.
Batiffol 74.
Bangen 165, 166, 199.
Bannwart, srovn. Denzinger.
Bäumer 74.
Bednář 17, 64, 91, 274.
Bedřich II., císař 63, 236.
Beil 326.
Bela IV., uherský 207.
Bellarmin, svatý 133.
Benedikt, svatý 73, 75.
Benedikt XI., papež 249.
— XIII., 182, 297.
— XIV., 1, 3, 4, 7, 27, 30, 40, 41, 74, 75, 76, 78, 81, 84, 87, 156, 163, 174, 186, 192, 196, 210, 217, 219, 222, 237, 240, 244, 252, 257, 267, 277, 280, 286, 294, 296, 302, 311.
— XV., 71, 85, 159, 174, 183, 190, 191, 192, 196, 210, 257, 273, 313.
Beneš z Weitmüle 215.
Berardi 289.
Berka z Dubé, Zbyněk, arcibiskup 13, 17, 20, 259, 286, 311.
Bizzarri 181.
Boleslav II. Pobožný, kníže 236.
Bonifác II., papež 139.
— VIII. 4, 113, 126, 140, 165, 249, 256, 259, 264.
— IX. 182, 204.
Bouix 133, 166, 232, 269, 289, 292.
Bramante 198.
Bušek-Hendrych-Laštovka-Müller 17, 105, 115, 123, 124, 317, 319.

C.

Cassian Jan 75.
Celestin V., papež 126, 140.
Constantius, císař 61.
Conte a Coronata 43, 79, 82, 84, 88, 90, 98, 106, 125, 130, 134, 135, 138, 140, 156, 163, 213, 232, 233, 258, 286, 288, 297, 300, 308.
Cosmas pražský 236.
Creusen, srovn. Vermeersch-Creusen.
Cyprian, svatý 134.
Czernoch 71, 236.

Č.

Čihák 156, 163, 164, 165.

D.

Damasus I., papež 197, 203.
— II., 141.
De Luca 166.
Demkó 235.
Denzinger-Bannwart-Umberg 133, 134, 137, 138, 212, 237, 245, 293.
Dětmar, biskup pražský 236.
Dionysius, papež 289.
Domabyl 124.
Doubrava 114.
Dubois, kardinál 160.

E.

Eichmann 5, 11, 15, 24, 26, 27, 29, 30, 32, 38, 47, 50, 53, 57, 60, 65, 67, 68, 71, 72, 78, 79, 87, 88, 98, 106, 125, 156, 202, 213, 232, 238, 258, 259, 262, 266, 289, 318.
Eliška Kristina, královna 124.
Eubel 192.
Eugen II., papež 76.
— IV., 154.
Eusebius, historik 155.
— vercelský 73.

F.

Fanfani 189.
Febronius Justinus (Hontheim) 137, 293.
Fejér 207.
Felix IV., papež 139.
Felten 15.
Ferdinand I., císař 122.
Fournier 258.
František Sales, svatý 82.
Freisen 318.
Friedrich 58, 204, 236.
Fuchs 15.

G.

Gardellini 187.
Gasparri, kardinál 1, 5, 18.
Gelasius, papež 86, 208.
Gillmann 18, 99, 125.
Grashof 60.
Gratian 1, 11, 13, 18, 43, 47, 65, 68, 71, 106, 113, 133, 138, 152, 156, 208, 213, 216, 228.
Gregorius a Crescentio, legát 204.
Grentrup 222.
Grisar 203, 204.
Groot Gerard 73.

H.

Hadrian I., papež 140.
Hagen 289, 290, 292, 297, 302, 315,
Harduin 152.
Haring 5, 7, 15, 16, 24, 26, 29, 32, 34, 36, 38, 53, 88, 100, 114, 125, 140, 146, 257, 286, 288, 297.
Hefele 115, 152, 153.
Heiner 127, 128.
Hendrych 17, 105, 115, 123, 124, 317, 319.
Henner 15, 16, 19, 88, 91, 114, 123, 156, 195, 203, 206, 214, 232, 237, 269, 286, 288, 289, 298, 315, 318, 322.
Hergenröther-Kirsch 204, 223.
Heuser 147.
Hilling 125, 166, 168, 169, 171, 177, 192, 196, 202, 210, 260.
Hobza 147.
Hobza-Tureček 62, 86, 114, 115, 121, 123, 124, 138, 269, 271, 289, 317.
Hofmeister 228, 257, 269, 302.
Holder 140.
Hollweck 24, 26, 27, 79, 82, 140.
Honorius III., papež 18, 58, 68, 210.
Hontheim (Justinus Febronius) 137, 293.

Hubert, svatý 80.
Hus Jan 136.

Ch.

Chrodegang svatý 73, 269.

I.

Ignacius, mučedník 134.
Inocenc I., papež 148.
— II., 54, 71, 204, 290.
— III., 2, 16, 75, 76, 174, 204, 210, 216, 236, 245, 248, 259, 323.
— VIII., 6.
— X., 165.
— XI., 40.
— XII., 163.
Irenej, svatý 134.
Isidor Pseudo- 136.
— sevilský 2, 43, 208.
Ivo, biskup 270.

J.

Jaffé 207.
Jaksch 17, 211, 290, 312, 313.
Jan z Dražic, biskup pražský 115.
Jan Nepomucký, svatý 262, 282.
Jan VIII., papež 203.
— XV., 185.
— XXII., 98, 148, 194, 198, 253.
Jelič 74.
Jeronym, svatý 2, 80, 232.
Jindřich III., císař 140.
Jireček 260, 290.
Joannes Diaconus 158.
Josafat svatý 215.
Josef II., císař 122.
Justin, svatý 289.
Justinian I., císař 13, 15, 18, 57, 76, 114, 115, 208, 235, 314.
Justinus Febronius (Hontheim) 137, 293.

K.

Kalist II., papež 157.
Kapras 258.
Karel Vel., císař 140, 269.
— VI., císař 290.
Kašpar 81, 262.
Kirsch 161, 204.
Kliment I., papež 134.
— II., 141.
— V., 146, 218, 259.
— VI., 214.
— XI., 210, 282.
— XII., 161.
— XIII., 207.
— XIV., 311.
Kober 318.
Kohn 318.
Kop 202.
Kordač 71.
Krásl 275.
Krbec 71.
Kubíček 74.
Kupka 315.

L.

Laštovka, srovn. Bušek.
Laurín 71, 292.
Lega 18, 22, 24, 32, 34, 166, 172, 174, 177, 183, 184, 192, 194, 195, 196, 199, 200, 202.
Leitner 166.
Leopold I., císař 122.
— II., císař 17.
Lev Vel., pap. 71, 154.
— VIII., 140.
— IX., 141.
— X., 210.
— XII., 189.
— XIII., 5, 14, 141, 148, 163, 175, 213, 221, 234, 238, 283.
Levi 1.
Lotar I., císař 140.

Ludvík Pobožný, císař 73, 236.
— II., císař 311.
— XIV., král 77.
Luther Martin 136.

M.

Mansi 152.
Maroto 47, 53, 65, 67, 69, 79, 84, 88, 90, 107, 109, 111, 113, 114.
Marsilius Patavinus 136.
Martin 166.
Martin-Petit 152.
Martin V., papež 54.
Marx-Pangerl 98, 134, 135.
Matoušů 18, 24, 32, 53, 62, 64, 79, 133, 147, 156, 211, 213, 230, 232, 238, 260, 269, 286, 289, 293, 308, 312, 318.
Mayer 295.
Mazarin, kardinál 160.
Melchiades, papež 257.
Metoděj, svatý 203.
Miklík 1, 133.
Mikuláš I., papež 311.
— II., 141.
Monin 166.
Moy 258.
Müller, srovn. Bušek.

N.

Nilles 235.
Novák 86.

O.

Odoaker gotský 140.
Oldřich, biskup augšpurský 185.
Ondřej, biskup pražský 58.
Ota I., císař 140, 236.
— II., císař 236.
— III., císař 185.
Ott 236.

P.

Palacký 204, 215, 260.
Papp-Szilágyi 3.
Parker Matouš 5.
Paschal II., papež 207, 216.
Pastrnek 204.
Pavel III., papež 169.
Pavlovský Stanislav, biskup olom. 74.
Pehem 137.
Pejška 9, 12, 14, 17, 39, 68, 69, 74, 92, 109, 113, 149, 175, 183, 226, 235, 254, 308, 313.
Pešina Tomáš z Čechorodu 74, 101, 234, 284.
Petr, apoštol 133, 134.
Petr Damiani, svatý 73, 74, 270.
Penka 71.
Pithoni 187.
Pius IV., papež 139, 154, 156, 179, 192.
— V., 74, 157, 185.
— VI., 133, 188, 232, 245, 293.
— VII., 50, 216.
— IX., 11, 40, 62, 82, 134, 154, 183, 190, 212, 213, 222, 237, 282.
— X., 12, 60, 65, 84, 87, 107, 125, 128, 138, 141, 149, 159, 166, 170, 175, 181, 183, 185, 193, 194, 196, 198, 200, 238, 253, 263, 269, 284, 298, 311, 314.
— XI., 14, 65, 69, 86, 138, 141, 162, 163, 168, 180, 189, 191, 193, 224, 244, 253, 260, 325.
Podlaha 277, 284.
Possidius 269.
Potthast 208.
Přemysl Otakar I. 58, 204, 236.
Puzyna, kardinál 141.

Q.

Quido, kardinál legát 204, 290.

R.

Rabanus Maurus 323.
Rajmund z Pennaforte, svatý 192, 194.
Rampolla, kardinál 141.
Ricci Scipio 137, 245.
Richelieu, kardinál 160.
Richer 293.
Riegger 123.
Rittner (Zítek) 17, 114, 115, 117, 118, 275.
Roger sicilský 207.
Rösch 293.
Roskovány 71, 74, 133.
Rosshirt 114, 199.

Ř.

Řehoř Vel., papež 20, 146, 216, 257.
— VII., 73.
— IX., 1, 5, 11, 13, 15, 18, 38, 43, 53, 64, 65, 67, 71, 74, 79, 81, 88, 94, 98, 106, 113, 114, 125, 133, 192, 194, 202, 207, 240, 251, 258, 259, 269, 274, 277, 279, 282, 285, 286, 289, 309, 318.
— X., 141.
— XIII., 190.
— XIV., 26.
— XV., 143, 183.
— XVI., 282.
Řehoř Nazian 126.

S.

Sägmüller 1, 5, 11, 15, 38, 41, 53, 61, 65, 79, 88, 90, 98, 99, 101, 103, 116, 125, 133, 137, 140, 144, 146, 152, 155, 156, 158, 163, 184, 185, 191, 192, 197, 202, 203, 208, 211, 213, 214, 217, 219, 222, 223, 228, 232, 233, 236.
Sajó 211.
Sebastianelli 98, 258.
Seitz 289.
Sentis 207.
Scheeben 152.
Scherer 1, 3, 5, 8, 11, 15, 18, 26, 31, 44, 53, 55, 60, 65, 68, 71, 72, 77, 84, 86, 87, 88, 133, 138, 146, 147, 148, 152, 153, 156, 192, 199, 202, 207, 208, 210, 211, 213, 217, 232, 233, 245, 248, 257, 258, 259, 271, 277, 289, 290, 293, 317, 323.
Schlenz 114, 123.
Schmitz 323.
Schneider 269.
Schulte 135.
Schwarzenberg Bedřich, arcibiskup 74.
Silvestr I., papež 216.
— II., 207.
Sipos 202, 204, 207, 211, 228, 232, 235, 245, 257, 258, 269, 272, 274, 275, 279, 284, 286, 288, 289, 297, 309, 316, 323.
Sixtus V., papež 158, 166, 169, 170, 174, 181, 189, 243.
Sobek z Bilenberka Matouš, arcibiskup 74.
Soldát 232, 235.
Spisar 123, 174.
Sporer 76.
Stadler, biskup 66.
Stanislav I., biskup olomoucký 74.
Stejskal 263.
Suarez 18.
Svatoš 269, 302, 305, 315.

Š.

Štěpán I., papež 134.
Štěpán svatý, uherský 207.

T.

Tadra 195, 263.
Tarani 192.
Teodorich gotský 140.
Tertullian 2, 75, 134, 152.
Theodosius II., císař 154.
Thomassin 1, 11, 15, 38, 43, 53, 74, 98, 106, 125, 133, 146, 156, 166, 202, 208, 210, 211, 213, 219, 232, 245, 258, 262, 269, 271, 286, 289, 318.
Tománek 53, 57, 62, 64.
Tomáš Akvinský, svatý 3, 27, 74, 82, 102, 103, 148.
Tomáš ze Štítného 321.
Trombetta 216.
Tumpach 235.
Tureček, srovn. Hobza-Tureček.
Tureček 302, 304, 317.

U.

Umberg, srovn. Denzinger.
Urban II., papež 207.
— III., 128.
— V., 282.
— VIII., 87, 184, 186, 311.

V.

Vacek 269, 290.
Valentinian, císař 61.
Vašek 86.
Vermeersch-Creusen 34, 43, 47, 51, 52, 65, 87, 106, 140, 206, 222, 227, 228, 258, 293, 300, 306.
Vidal, srovn. Wernz-Vidal.
Vigilius, papež 216.
Viktor II., papež 141.
Viligis, arcibiskup mohučský 236.
Vojtěch, svatý 236.
Vromant 222.
Vřešťál 74.

W.

Wahrmund 114, 163.
Wasner 146.
Welter 152.
Wernz 1, 11, 12, 13, 15, 18, 19, 22, 26, 30, 31, 32, 34, 42.
Wernz-Vidal 43, 44, 45, 46, 48, 50, 52, 53, 61, 65, 67, 71, 77, 78, 86, 87, 88, 91, 92, 94, 98, 106, 114, 115, 125, 133, 138, 144, 146, 147, 152, 155, 156, 163, 164, 192, 197, 208, 216, 222, 227, 228, 231, 232, 233, 244, 258, 262, 275, 277, 279, 280, 282, 284, 286, 292, 314, 315, 318, 323.
Wicleff 136.

Z.

Zachariáš, papež 76.
Zbyněk Berka z Dubé, arcibiskup 13, 17, 20, 259, 286, 311.
Zelený 101.
Zháněl 321.
Zoller 289.

VĚCNÝ UKAZOVATEL.

Udána průběžná čísla textu, nikoli stránky knihy.

A.

Abbas nullius 2, 31.
Abbreviatores (papežští) 198.
Abortus 26.
Accessus (volba pap.) 143.
Actuarius soudní 265.
Administrátor reální 96.
Administrátoři apoštolští 228, 229, 230.
Adoratio (papežská) 146.
Advocati curiae 168.
Agenti v kurii papežské 168.
Akademická hodnost 101, 147.
Akcie, obchod duch. 87.
Alokuce papežské 202.
Alumnaticum 17.
Animus clericandi 2, 4.
Annáty z obročí 97.
Annulus piscatoris 141.
Apertio oris kardinálům 161.
Apokrisiář 203.
Apostata iregulární 25.
Apparitores soudní 267.
Archipresbyteri rurales 286.
Archiv diecésní 261.
— farní 315.
Arcijáhni 259.
Arcipryšt 259.
Arctatus a beneficio 8.
Aspiranti v kurii 188.
»Audito capitulo« 278.
Auditor, vyšetřující soudce 265.
Auditores Rotae 195.

B.

Basilica minor 185.
Bázeň důvodná před svěcením 12, 50.
Beatifikační řízení 149, 185.
Benedikce kostela 251.
— opatů 253.
Bezectnost (infamia) 23.
Bigamie iregularitou 22, similitudinaria 26.
Binační právo 248.
Biret kardinálský 160.
Biřmování 248.
Biskup, hierarchický stupeň 232, vládne řádnou a přímou mocí 233, druhy biskupů 234, volba 236, právo patronátní 236, způsobilost kandidátova 238, udělení pravomoci 238, prekonisace 238, uvedení v úřad 239, závazky biskupů 240—246, práva 247—257.
Biskup pomocný, světící 256.
Biskupské porady 221.
Blahoslavení a jejich práva 186.
Bludaři iregulární 25.
Bludy o pap. primátu 136.
Bohoslužby farní 312.
Breve papežské 201.
Breviář, pražský, olomoucký 74.
Bursa, hra na b. a duchovní 87.
Bydliště duchovních 44.

C.

Camera apostolica 200.
Camerarius apostolicus 200.
Canonica vita 269.
Canonici regulares, saeculares 270.

Canonicus theologus 275, poenitentiarius 276, primicerius, sacrista custos 276, punctator 279.
Capitularia regum Francorum 152.
Capitulum cathedrale, collegiatum, insigne, numeratum 271.
Cardinalis camerarius 162.
— nepos 201.
— urbis vicarius 260.
Cardo (stěžeje) 43.
Casus exceptus (kanonisace) 186.
Causa maior (svěcení) 5.
Causae maiores 147.
Celibát duchovních 70.
Cenné papíry a obchod duchovních 87.
Censura knih 147, 241.
Církev Petrova a Pavlova 134.
Cizinci ve farnosti 291.
Clausio oris kardinálům 161.
Clerus 2.
Collatio tituli 99.
Collegium Urbanum 184.
— votantium 196.
— referendariorum 196.
Commissio pro re biblica 191.
Concilia mixta 152.
Concilium 152.
Congressus v kurii pap. 172.
Consistorium secretum, publicum, semipublicum 176.
Constitutio dogmatica na sněmu 156.
Creatio kardinálů 160.
Criminosi irregulární 25.
»Cum consensu capituli« 278.
»Cum futura successione« 103.
Cursores soudní 267.
Cvičení duchovní svěcenců 40, duchovních vůbec 66.

Č.

Čekaná 81.
Čestní biskupové 234.
Četba knih zakázaných 241.
Čižba 81.
Články galikánské 137.

D.

Daň Svaté Stolici 151.
Daňová komise 63.
Datarie apoštolská 199.
Decreta sněmu 156.
Defensor vinculi 267.
Degradace 51.
Děkan Svatého kolegia 162, kapitulní 275.
Děkanát venkovský 286.
Delegace dispensovat 37.
Delegati apostolici 206.
Denunciační povinnost 175.
Desátky 308.
Designatio personae 98.
Diecése 232.
Diecésní konsultoři 283.
Dignitáři v kapitulách 272, právo papežské 274.
Dimissoriales litterae 8.
Dispensační právo farářovo 307.
Dispense od iregularit 33.
— od círk. zákonů 150.
Distributiones quotidianae 74, 279.
Divadla 82.
Divisio beneficii 96.
Dni svěcení 41.
Dominativa potestas 67.
Dotek prutem penitenciářovým 192.
Dozorčí právo papežské 150.
Druhy iregularit 19, farářů 292.
Duchovní 2.
Duchovní správa (farář) 309.
Duchovní cvičení svěcenců 40, kleriků 66.

E.

Einsiedeln 231.
Elenchus quaestionum 182, 225.

»Eligo vel postulo« 113.
Emžské punktace (r. 1786) 204.
Epileptici iregulární 22.
Episcopus proprius 7, řeholníků 9.
Episkopát dílem práva božského 233.
Eunuchizatus 27.
Examinátoři synodální 263.
Exempce 150.
Exercicie svěcenců 40, duchovních 66.
Exklusiva při volbě 141, 144.
Exkardinace 45, tacita 45.
Exspektance 103.

F.

Familia pontificia 166.
Farář 289, 291, druhy farářů 292, nabývání úřadu 294—298, farní konkurs 296, jeho výhradní práva 298 až 308, povinnosti 309—317, důchody 308, desátky a prvotiny 308, štola, pohřební poplatky 308, zástupci 318—321, farní knihy 315, charitativní činnost 314.
Faráři konsultoři 263.
Farářovi zástupci 318—321.
Farní vikář na dómě 280.
Farníci 291.
Farnost 290.
Febronianismus 137.
Festum duplex a svěcení 41.
Fideiussio 79.
Finanční prokuratura 317.
Foitství (patronát) 122.

G.

Galikanismus 137.
Galikánské články 137.
Gratuitum ministerium 308.

H.

Haereticus iregulární 25.
Herese papežova 138.
Hierarchie svěcení a pravomoci 4.
Hony duchovních 81.
Horae canonicae 74.
Hostince, návštěva 81.
Hra na burse 87, v karty 80.
Hřbitov, farní, konfesní, zádušní, náboženský, komunální, obecní 302, řeholníků 302.
Hudba liturgická 148, 253.

Ch.

Charitativní činnost (farář) 314.
Chartularius 261.
Cheirotonia 3.
Chirurgické umění kleriků 27, 83.
Chorepiskopální systém 288.
Chori magister 276.

I.

Impedimenta simplicia 29.
Imunita duchovních 60—63.
— církevní 180.
Indultum iubilationis 279.
Infamia iregularitou 23, 21.
Iniuria realis, verbalis 55.
Inkardinace 43, 44.
Inkorporace obročí 95, trojí druh 96.
Instalace 99.
Institut pro studium východních otázek 191.
Institutum biblicum 69.
Investitura 99, spor o investituru 235.
Iregularita 18, její druhy 19, seznam 20, rozbor 21—31, odstranění 32.

J.

Jasov 231.
Jednací řád římské kurie 271.
— obecného sněmu 154.
Jejunium eucharisticum 175.
Judices curiae 168.
Jus optionis 158, 159.
— patronatus 115.

K.

Kalichy, světí biskup 251.
Kancelář apoštolská 198.
Kancléř 261.
Kanonická poslušnost 67.
— sponse 99, 298.
— visitace 288.
Kanonické hodinky 74.
Kanonické oko 21.
Kanonisační řízení 149, 185.
Kanovník 269, jmenování 272, residenční povinnost 281, výsady 282, srovn. canonicus.
Kapitula kanovníků 269—285, původ a název 270, druhy 271, zakládání 272, kapitulní hodnosti 275, poměr k biskupovi 278, hodinky v kůru 279, poměr k dómskému faráři 280.
Kapitulní dignitáři 272, stanovy 277.
— vikář 285.
Kapitulace volební 144.
Kaplani 321.
Kardinál protektor řehole 67.
— státní sekretář 188.
Kardinálové 157, stupně hodnosti 158, suburbikární 158, jmenování 160, biret a klobouk 161, clausio apertio oris, reservatio in pectore 161, úkoly kardinálů 162, 163, výsady 164, odznaky 165.
Kastrace pohlavní 27.
Kat irregulární 24.
Katolická akce 325.
Kázání, úřad biskupův 241, farářův 313.
Kazatelnicový paragraf 85.
Kino 82.
Klajpeda 231.
Klášterní biskupové 234.
Klerogamie 71.
Klobouk kardinálský 160.
Knihy zakázané 147, 241.
Kníže biskup 257.
Koadjutor cum futura successione 103.
Koadjutoři biskupští 234.
Kodifikace východního práva 191.
Kompromis (volba) 110.
Konference pastorální 69.
— vikariátní 288.
Kongregace papežské kurie 166, obor působnosti 174—191.
— svatého Officia 174.
— konsistorní 176.
— svátostí 178.
— koncilu 179.
— řeholníků 181, 182.
— Propagandy 183.
— obřadová 185, 186, 187.
— ceremonií 187.
— pro mimořádné zál. 188.
— seminářů a universit 189.
— pro církev východní 190, 191.
— reverendae fabricae S. Petri 191.
Konklave 141.
Konklavisté 142.
Konkordát 150, rakouský (z r. 1855) 57, 104, 122, 124, 236, 273, vormský (z r. 1122) 236.
Konkubináři, trestní sankce 72.
Konkurs farní 296, v provincii pražské 297.
Konsekrace chrámů 251.
Konsistorní obročí 92, 94.
Konsistoř 258.
Konsultoři kurie 168, diecésní 283.
Konventní mše sv. 280.
Kooperátoři 321.
Korunní kardinálové 160.
Korunovace papeže 145, panovníků (primas) 211.
Královští senátoři 257.
Kraniotomie 26.
Křest a iregularita 33, slavný 298, soukromý 299.

Kříž metropolitní 218.
Kurátní obročí 92.
Kurie papežská 166, dějiny 169—171, jednací řád 171.
— biskupská 258—268.

L.

Laikové, jejich právní stav 323, úkoly 323—325, práva a výhody 325 až 327.
Legace krále uherského 207.
Legati missi 204, a latere 205, nati 204, 206.
Lékařské umění kleriků 27, 83.
Levité starozákonní 1.
Lex propria 195, 196.
Libri paroeciales 315.
Litterae dimissoriales 8, řeholníků 10.
— testimoniales 38.
Liturgie staroslovanská 148.
Liturgické předpisy 148, knihy 185.

M.

»Magis idoneus« 102, 295.
Majetkové právo (papež) 151.
»Maior et sanior pars« 110.
Majoristé, minoristé 3.
Manželský původ 101.
Mercatura 86.
Mešné a jeho výše 248.
Metropolité a jejich úřad 213—221.
Metropolitní kříž 218.
Minutanti kurie papežské 202.
Misijní právo 147, řeholníků 184, dějiny 222, pravomoc v misiích 223, poměr prelátů k misionářům 224, výsady 226, výměna osob 227.
Missio canonica 4.
Místo svěcení 42.
Modernismus, zpráva o něm 243.
Modus vivendi 104, 237.
Monarchia sicula 207.
Mons Pannoniae (Hora sv. Martina) 231.
Montecassino 231.
Moratorium 64.
Motu proprio 200.
Mše sv. pro populo, biskup 242, farář 310.
Museum Borgianum 184.

N.

Náboženský fond 105.
Náhradní záloha 62.
Nachová barva kardinálů 165.
Nárok na církevní pohřeb 304.
Nářadí bohoslužebná (farář) 306.
Násilí při svěcení 50.
Návrat do stavu laického 47—52.
Návštěva nejsv. Svátosti 66.
Negotiatio 86.
Nemanželské dítky iregulární 21.
Nemocní, péče o ně 314.
Neofyté iregulární 31.
Neplatnost ordinace 50.
Nesesaditelnost z obročí 92.
Nevědomost neomlouvá od iregularit 18.
Nevhodná zaměstnání duchovních 83.
Normae S. Rom. Rotae 194.
Notář 83, biskupský 262.
Numerus clausus (do sněmovny) 85.
Nuncius apoštolský 204, 205.

O.

Občanský život kleriků 85.
Obecní zastupitelstvo 63.
Obecný sněm církevní 147, 152—156.
Obchod výdělečný, průmyslový, hospodářský 86, 87.
Obrazy nezvyklé 252.
Obročí církevní, titul svěcení 15, jeho ráz 88, 90, druhy 92, přednost 93, založení 94, změny 95, 96, 97, obsazení 98.

Obřad, přestup 148.
Obřadní knihy 148.
Obřadnosti svěcení 38—42.
Obsazení obročí 98, papežského stolce 138.
»Oculi et aures episcoporum« 286.
Oděv duchovních 76, sankce 78.
Odklad placení 64.
— presenční služby 62.
Odpadlíci iregulární 25.
Odpočivné duchovních 17.
Odpustková kázeň 193.
Odznaky papežské 146.
Officia ecclesiastica, maiora, minora 92.
Oficiálové biskupští 259, 264.
Ohlášky svěcení 39, sňatků 301.
Ochránce manž. svazku 267.
Oko kanonické 21.
Oltáře, svěcení 251.
Opatrovnictví duchovních 63, 83.
Opční právo kardinálů 158, 159, kanovníků 274.
Opětování křtu 25.
Oratoř soukromá, veřejná, poloveřejná 149, zřizování 252.
Ordinariát 258.
Ordinatio 3, rozeznává se od konsekrace 5.
Ordo concursus paroecialis 297.
Ostatky svatých 186.
Otroci, iregularita 30.
Označení svého nástupce (papež.) 139.

P.

Padoucnice iregularitou 22.
Palium 216, 217.
Papež 133—151, výhradní práva jeho 147—151, odznaky 146.
Papežské požehnání nemocným 314.
— právo obsazovací 100.
Parochianismus 293.
Parochus actualis, habitualis, localis, personalis, amovibilis 292, srovn. Farář.
Paruka 77.
Pastorální konference 69.
Patriarchové 208, národní, latinští 209, čestní 210.
Patron, jeho práva 118, břemena 120.
Patronát 114, dějiny 115.
— královny české 124.
Patronátní právo, druhy 116, nabývání 117, zánik 120, odstranění 121.
— komisař 122.
Patronové svatí 186.
Pečeť venkovského vikáře 287.
Pedum rectum (papež) 146.
Penitenciarie římská 192, 193.
Penitenciář kanovník 276.
Pense z obročí 97.
»Per affectionem«, reservát 100.
Petr apoštol, zástupce Kristův 133, sídlil v Římě 134, jeho plášť 216.
Plášť sv. Petra 216.
Plenární sněm 212.
Plumbatores 198.
Počet svěcení 3.
Podací právo 114, 118.
Poenitentiarius maior 192.
Pohřeb církevní 302—305, právo farní 302, nárok na pohřeb 304, zákaz 304.
— žehem 304, 305.
Pohřební poplatky 308, portio paroecialis 303.
Pokřtěný osobou nekatolickou 25.
Pokus sebevraždy 27.
Politická činnost kleriků 85.
Politické obce patronem 119.
Pomocníci farářovi 319—321.
Pontifikalie biskupské 247.
Popelnice veřejně vystavené 304.
Popravčí, iregulární 24.
Porady biskupské 221.

Poradní sbor (consilium) v misiích 226.
Portio paroecialis 303.
Poručenství duchovních 63.
Poručnictví 83.
Porotní soud 63.
Poslanecký mandát 84.
Poslušnost kanonická 67.
Postní dny 148.
Postřižiny 2, srovn. Tonsura.
Postulace 112, 113.
Potestas dominativa 67.
Potrat umělý 26.
Potulní ve farnosti 291.
Potvrzení volby 112.
Poutě 306.
Povinnosti duchovních, kladné 65—78, záporné 79—87.
Pozemková reforma 123.
Praelatus 92.
Praelati inferiores 231.
— curiae 167, 168, nullius 231.
Pragmatická sankce (r. 1438) 137.
Právní stav laiků 323—327.
Precedence 93.
Prefekti apoštolští (misie) 222.
Přednostní právo duchovních 93.
Překážky svěcení 18.
Prekonisace biskupů 238.
Přeložení na jiný církv. úřad 130.
— do náhradní zálohy 62.
Presbyter ruris 289.
Presbyterianismus 293.
Presentace patronova 23.
Presentační (podací) právo 118.
Přestup z obřadu 148.
Primasové 211.
Přijímání nemocných 299.
Primát papežský 133—137, jeho uznávání 134, právní obsah 135, primatus honoris, iurisdictionis 135, bludné názory 136.
Primicerius (kanovník) 276.
Přinucení k svěcení 12.
Přísaha věrnosti Svaté Stolici 238, státu 239.
Příslušnost k diecési 43.
Privilegium canonis 54, státní normy 55, 56.
— competentiae 64.
— fori 57, v republice čsl. 59.
— immunitatis 60.
Probošt kapituly 275.
Proces beatifikační 185.
Prokurátor generální (řeholní) 182.
Prokurátoři v kurii 168.
Promotor iustitiae 266.
Propustný list 8.
Propaganda, kongregace 183, 184.
Proskynesis (papeži) 146.
Prosynodální examinátoři 263.
— soudcové 264.
Protektor řehole, kardinál 67.
Protonotarii apostolici 168.
Provinciální sněm 218, 219, 220.
Provisio officiorum 98.
Prsten 76, 78, notářů 262.
Průvody veřejné 306.
Prvotiny (primitiae frugum) 308.
Punctator, kanovník 279.

R.

Rebaptizatus 25.
Redukce mešních břemen 191.
Reformní sněmy 136.
Regulae Cancellariae 198.
— indicis 175.
— servandae in iudiciis 194.
Remotio oeconomica 128.
Renuntiatio 111.
Reordinace 52.
Reservatio in pectore 161.
Reservaty papežské na obročí 100, biskupské 249.
Residenční obročí 92.

Residenční povinnost, kardinálů 162, misijních prelátů 225, biskupů 242, kanovníků 281, farářů 310.
Resignace na úřad 125, 126.
Restitutio in integrum 196.
Rodinná hrobka 304.
Rota Romana 194.
Rozdělení (divisio) obročí 96.
Rozjímání denní 66.
Rozkolníci iregulární 25.
Ručení povinné 79.
Růženec denní 66.
Rybolov 81.

Ř.

Řeholní farnost, obročí 92, nabývání úřadu 294, farní konkurs 297.
Řeholní svěcenci 7, 9, místní biskup 10, vědecká příprava 14, titul svěcení: chudoby a společného žití 16, testimoniálky 38, zkoušky 39, ohlášek netřeba 39, duch. cvičení 40, příslušnost k diecési 46.
Řeholnice a pohřební právo 303, zpovědníci 249.
Řeholníci, jejich kanonická poslušnost 67, kardinál protektor 67, pětileté zkoušky 68, účast na pastorálních konferencích 69, kongregace pro záležř. řeh. 181, normae, výkazy o stavu 182, Elenchus quaestionum, 182, generální prokurátor 182, misijní právo řeholníků 184, 224, pravomoc biskupova 254, farářova 300, visitace biskupská 244, zpovědní pravomoc 249, zpovědníci řeholnic 249, pohřební právo řeholníků 302, 303.
Řízení beatifikační a kanonisační 149, 185, 186.

S.

Scrutatores (volba) 109.
Scrutinium před svěcením 38, při volbě 109.
Sebevražda 27.
Sekretariát brev 202.
Sella gestatoria 146.
Seminaristicum 246.
Seminář, nižší, vyšší, regionální 246.
Senátorský úřad 84.
Sepultura electiva 302.
Servi (otroci) iregulární 30.
Sesazení z úřadu 127.
Seznam iregularit 20, sněmů obecných 153.
Schismaticus iregulární 25.
Scholastika o biskupském svěcení 3.
Sídelní biskup 234.
Signatura Apostolica 196, 197.
Slib čistoty (celibát) 70.
Sliby soukromé 149.
Sloučení obročí 95.
Směnka 79.
Sněm církevní obecný 152, papež 153, sněmovníci 155.
— plenární 212.
— provinciální 218, 219, 220.
— v misiích 226.
Sněmy obecné: nicejský I. (325) 154, 208, 235; cařihradský I. (381) 208, 211; efeský (431) 154; chalcedonský (451) 15, 47, 208, 211; nicejský II. (787) 208, 235; cařihradský IV. (869) 208; lateránský II. (1139) 54, 71; lateránský III. (1179) 115, 141, 244, 270, 277; lateránský IV. (1215) 75, 81, 115, 135, 174, 208, 209, 218, 245, 259, 323; lyonský II. (1274) 135; viennský (1311) 78, 192; kostnický (1414—1418) 136, 158; basilejský (1431) 136, 158; florentský (1439—1445) 135; lateránský V. (1512—1515) 144; tridentský (1545—1564) 1, 3, 4, 5, 7, 8, 9,

13, 14, 15, 16, 17, 25, 34, 38, 39, 41, 42, 43, 44, 45, 48, 58, 61, 65, 71, 74, 76, 78, 79, 94, 96, 98, 103, 114, 115, 117, 120, 128, 133, 135, 155, 179, 185, 186, 202, 215, 218, 219, 221, 232, 233, 259, 263, 264, 270, 275, 277, 285, 286, 290, 294, 297, 310; vatikánský (1869 až 1870) 133, 135, 232.
Sněmy partikulární: kartagský (397) 57, 75; efeský (449) 156; trullský (692) 208; cařihradský (754) 156; mohučský (817) 55; pražský provinciální (1349) 218; pražská synoda (1605) 286, 289; pistojská synoda (1786) 137, 245; ostřihomský (1858) 65, 72, 218, 294; vídeňský (1858) 80; pražský (1860) 65, 72, 76, 77, 80, 81, 218, 286, 288, 289, 294; baltimorský III. (1884) 283.
Soud porotní 63.
Soudce, kdy iregulární 24.
— vyšetřující 265.
Soudní obhájce 84.
— kolegium tří neb pěti soudců 264.
— notář 265.
— poslové 267.
— referent 265.
— vykonavatel 267.
Souhlas zvoleného 111.
Společný život duchovních 73.
Spolek sv. Pavla 69.
Sponse kanonická 99, 298.
Spor o investituru 235.
Správa cirk. majetku 83, diecésního 268, farního 317.
— duchovní (farář) 309.
Správci chrámů (rectores) 322.
Správní odstranění faráře 128, 129.
Stanovy kapitulní 277.
Starostenský úřad 63.
Státní právo patronátní 122.
— sekretariát papežský 201.
— sekretář, kardinál 188.
— správa a farní knihy 316.
Stav duchovní 1.
Stolní titul svěcení 17.
Strážce spravedlnosti (soud) 266.
Studio v kongr. koncilu 180.
Studium kleriků 68, vyšší studie 69.
Stupně svěcení 3.
»Suadente diabolo« 54.
Subiaco 231.
Subornatio (volby) 144.
Suburbikární kardinálové 158.
Suppressio beneficii 97.
Sváteční dny 148.
Svatokrádež osobní 55.
Svatokupectví při volbě pap. 144.
Svěcení duchovních 3, 250, svátost 3, stupně nižší, vyšší 3, překážky 18, způsobilost svěcenců 11, incapacitas, irregularitas 11, stáří 13, vědecká příprava 13, mezidobí 14, titulus ordinationis 15—17.
— veřejná 306.
Svědek soudní 63, v trestním řízení 84.
Světící biskup 234.
Světitel kleriků, řádný 5, mimořádný 6, vlastní biskup 7, řeholních svěcenců 7.
Světské obročí 92.
— panství papežovo 146.
Sviaščenik 2.
Synoda 152, diecésní 245.
Synodální soudcové 264.

Š.

Škola, nábož. výchova dítek 312.
Šlechtictví kardinálů 165, biskupů 257, kanovníků 273.
Štolové poplatky 308.
Štvanice (venatio clamorosa) 81.

T.

Tabernae (hostince) 81.
Talár 76.
Taneční zábava 82.
Taxa pohřební 303.
Tělesné vady, překážkou svěcení 21.
Tempus utile patronů 118.
Terno při volbě biskupské 235, 237.
Titulární chrám kardinálů 161.
Titulus ordinationis 15, obročí 15, 16, patrimonium, pense 16, tituly výpomocné: servitii dioecesis neb missionis 16, řeholní chudoby společného života 16, titul stolní 17.
Tonsura 2, 76, 77.
— Ioannis 2, Petri 2.
Translatio beneficii 96.
— beneficiati 130.
Trest na konkubináře 72, rušení předpisů o oděvu 78, obchodování zapovězené 87, volební přehmaty 112.
Tribunalia romana 192.
Trinační výsada 248.
Triregnum papežovo 146.
Tryzna dušičková 305.
Turnus (v římské Rotě) 195.
Typographia polyglotta 184.

U.

Ubytování vojska 62.
Účes kleriků 76.
Udělovatel úřadu církv. 100.
Unio beneficiorum 95.
Universitní studia 69.
University katolické 147.
Umění církevní 252.
Uprázdnění úřadu 102, papežství 138, biskupství 284.
Urbis vicarius 260.
Úřady církevní 88, 89.

V.

Vacans officium 102.
Vady při papežské volbě 144.
Vědecké vzdělání duchovních 13, 39, 68, 69, 101.
»Venerabilis«, kdy 186.
Veřejné úřady církv. 83.
Vestis choralis 279.
»Veto« panovníků 141, 144.
Viaticum a pomazání nem. 300.
Vicarii apostolici 203, 222.
Vicarius actualis, oeconomus 319. substitutus, adiutor 320, cooperator 321.
— generalis 259, 260.
— capitularis 285.
— foraneus 286—288.
Vikariátní schůze 288.
Visitace kanonická 244, 288.
Visitatio liminum 150, misijních prelátů 225, biskupů 273.
Vita communis 73.
Vlastnické kostely 289.
Vlas duchovních 77.
Vojenská služba duchovních 62, nucená iregularitou 24, 30, dobrovolná 86.
Vojenští kaplani, faráři 322.
Volba kanonická 106, svolání voličů a jejich práva 107, volební kapitulace 108, 144, přijetí volby 145.
— papežská, dějiny 140, 141, sedisvakance 141, voličové 142, způsob volby: per inspirationem, compromissum, scrutinium 143, korunovace 145.
— biskupská 236, 237.
Vous duchovních 77.
Vražda iregularitou 26.
Výchova nábož. dítek 313.
Výdělečný obchod 86, 87.
Vydržení práva patronátního 117.
Vyhánění plodu iregularitou 26.
Výklad autentický zákonů 150.
Vykonavatel reskriptu 36.

Výpravní úřady papežské (officia) 197—202.
Výsady duchovních 53, proti zákonům 150.
— papežské, adoratio 146, pedum rectum, triregnum, sella gestatoria 146.
— kardinálů 164.
— misijních prelátů 226.
— biskupské 255.
— kanovníků, zvláště pražské metropolitní kapituly 282.
Vyslanci papežští 203, apokrisiař, responsalis, vicarius apostolicus 203, legatus a latere, legatus missus 204, nuncius 204.
Výstup ze stavu duchovního 48.
Vysvědčení svěcenců 147.
Výživné duchovních 15.
Vzdání se úřadu 111.

Z.

Zabavení jmění duchovních 64.
Zábavy zakázané 80.
Zákaz církevního pohřbu 304.
Základní kámen, svěcení 251.
Zákonodárství papežské 150, biskupské 240, na synodě 245.
Záležitosti smíšené 85.
Založení obročí 94.
Záměna obročí 130, státně 131.
Zaměstnání nevhodná 85.
Zánik práva patronátního 120.
Zápis svěcení 42.
Zástupci farářovi 318—321.
Zatajení (reticentia) iregularit 36.
Závazky biskupů 240.
Zbožná nadace 151.
Zbožný život 65.
Zbraň nositi 80.
Zcizení majetku 151.
Zdravotní služba duchovních 62.
Zkoušky: svěcenců 39, konkursní 119, tříleté, pětileté 68.
Zkušební řád pražský 68.
Změny obročí 95.
Zmrzačení sebe iregularitou 27.
Zpěv liturgický 253.
Zpověď duchovních 66.
— velikonoční 300.
Zpovědní pravomoc 249.
Zpovědník a iregularity 35.
Způsobilost k svěcení 11.
Zpytování svědomí 66.
Zrušené svátky 242, 311.
Zřeknutí se úřadu 125, papežovo 138.
Ztráta úřadu a obročí 125.
Zvláštní právo duchovních 53—87.
Zvony kostelní 151.

Ž.

Žehnání domů (farář) 305.
Železobeton v kostele 252.
Ženatí iregulární 29.